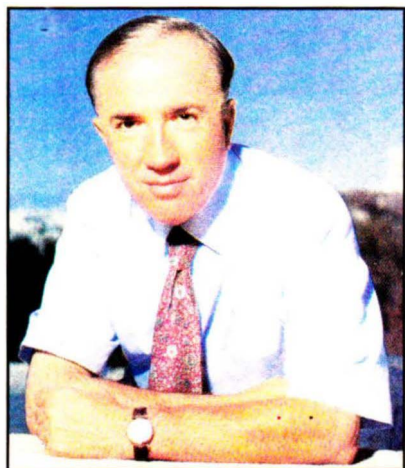

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΠΛΕΥΡΗΣ

Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ

ΝΕΑ
ΘΕΣΙΣ

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Πλεῦρη περιλαμβάνει: α) Τριάντα πέντε (35) βιβλία, μεταξύ τῶν ὁποίων ξεχωρίζουν «Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι», «Ὁ Σωκράτης», «Οἱ Βάρβαροι», «Τὸ Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον», «Ὁ γέλως στὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα», «Κοινωνιολογία», «Πολιτικὴ προπαγάνδα», «Ρατσισμός», «Σκόπιμα λάθη» κ.τ.λ., β) σειρὰ μονογραφῶν, ὅπως «Ὁ Μῦθος», «Ἡ Ἀστρονομία στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα», «Ρωσία 1917», «Καποδίστριας» κ.τ.λ., γ) διαλέξεις διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν καὶ Ἱστορίαν ἐπὶ δεκαετίαν εἰς ΤΗΛΕΑΣΤΥ («Ἱστορικαὶ Μνῆμαι») καὶ ἐβδομαδιαίας ἐκπομπᾶς εἰς EXTRA («Ἐδῶ Ἑλλάς»), δ) ὁμιλίας, ἀνακοινώσεις, τηλεοπτικὰς συζητήσεις, ἀρθρογραφία εἰς περιοδικὰ κ.τ.λ. Ὅλα τὰ ἀνωτέρω προβάλλουν τὸν Ἑλληνισμό.

Ὁ συγγραφεὺς ἐσπούδασε Νομικά, Πολιτικὰς Ἐπιστῆμες, Κοινωνιολογία καὶ ἐτιμήθη μὲ ἐπιστημονικοὺς τίτλους ἐπιπέδου καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. Διὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ πολιτικὴν δραστηριότητά του ἀναγνωρίζεται ὡς σηματοφόρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικισμοῦ.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ σᾶς πληροφορεῖ, μὲ ἀποδείξεις καὶ ἀκριβεῖς παραπομπὰς σὲ ἀρχαῖα κείμενα, τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια γύρω ἀπὸ τὴν Ἀρχαιοελληνικὴ δημοκρατία καὶ ἰδιαίτερος τὴν ἀθηναϊκὴ, πὺν σκοπίμως τόσο πολὺ σᾶς ἐξυμνοῦν. Σᾶς λένε ψέματα ὅτι, τάχα, ἡ δημοκρατία ἦταν τὸ ἰδανικὸ πολίτευμα. Ἀπεναντίας, ἦταν ἓνα ἀπάνθρωπο καθεστῶς, πὺν δολοφονοῦσε, φυλάκιζε καὶ ἐξόριζε τοὺς Ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων. Ἔσφαζε ἐφήβους, ὁμάδες καὶ πληθυσμοὺς ὁλόκληρους. Πωλοῦσε δούλους γυναῖκες καὶ παιδιά. Παρεβίαζε ἱερὰ γιὰ νὰ σκοτώσῃ. Θανάτωνε μὲ βασανιστήρια. Ἄλλαζε μὲ τὴν βία πολιτεύματα. Ἔδιωχνε λαοὺς ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Ἐπαινοῦσε δολοφόνους, καθιέρωσε τὴν οἰκογενειακὴ εὐθύνη. Κατεδίκασε σὲ θάνατον μὲ κῶνειο ἢ δι' αἰτίας. Ἐκτιζε ἀνθρώπους ζωντανούς! Ἐκαιγε βιβλία. Τιμωροῦσε καὶ νεκροὺς ἀκόμη.

*εἰς Μνήμην
Δημοσθένους Λύτρα*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ

**Ο ΔΙΩΓΜΟΣ
ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ**

ΑΘΗΝΑΙ 1995

4^η ΕΚΔΟΣΙΣ

**ΝΕΑ
ΘΕΣΙΣ**

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ:
Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ**

1η ΕΚΔΟΣΙΣ: 1987

2α ΕΚΔΟΣΙΣ: 1988

3η ΕΚΔΟΣΙΣ: 1993

4η ΕΚΔΟΣΙΣ: 1995

ISBN 960-7076-16-8

Τήν ἐπιμέλεια καί τήν εὐθύνη
γιά τήν ἐκδοση ἔχει ὁ ἐκδότης
Γιάννης Σχοινᾶς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Σημείωσις	7
2. Εύρετήριοι ονομάτων	9
3. Εἰσαγωγή	13
4. Ἄριστοι καὶ δημοκρατία	31
5. Ἀντί ἐπιλόγου	181
6. Βιβλιογραφία	201

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Μέ τό βιβλίον αὐτό σκοπεύω νά δείξω τόν διωγμό τῶν ἀρίστων, πού ἐγινε στην Ἀρχαία Ἑλληνική δημοκρατία. Θά τονίσω καί ἄλλοι ὅτι εἶμαι σέ θέσι νά παραθέσω πολλά ὀνόματα. Ἐπροτίμησα ὅμως νά κάνω μία χαρακτηριστική ἐπιλογή, διότι ἄλλοιῶς θά ἐχρειάζοντο τόμοι ἐπὶ τόμων, γιά νά μνημονευθοῦν ὅλα τὰ θύματα τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς δημοκρατίας.

Ὅποιοι διαβάσῃ τὴν ἱστορία μας θά συναντήσῃ τοὺς ἀρίστους πού κατεδιώχθησαν. Τοὺς ἐπερίμενε κατ' ἀρχήν ὁ θάνατος ἢ ἀπὸ καθαρά δολοφονία ὅπως τοῦ Θουκυδίδου ἢ μέσα στὴ φυλακὴ ὅπως τοῦ Μιλτιάδου καί τοῦ Φειδίου ἢ μετὰ ἀπὸ ψευτοδίκας ὅπως τοῦ Σωκράτους καί τοῦ Φωκίωνος, ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν δραπετεύσεώς των, ὅπως τοῦ Πρωταγόρου ἢ ὑποκτόνησαν στήν ἐξορίαν, ὅπως ὁ Θεμιστοκλῆς. Μερικοὶ ἐσώθησαν, καίτοι κατεδικάσθησαν σέ θάνατο ὀχι ἀπὸ ἐπιείκεια τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ διότι κατάρθωσαν νά διαφύγουν πρὶν τοὺς σκοτώσουν, ὅπως ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρέυς.

Ἡ ἐξορία ἀπετέλει ἄλλον ἕναν τρόπο καταδιώξεως τῶν ἀρίστων. Ὅσαι προσωπικότητες ἐγλύτωναν τόν θάνατον ἀντεμετώπιζαν τὴν ἐξορίαν καί ἢ ὑπεχρεοῦντο μετὰ ἀπὸ ψηφοφορία νά ἐγκαταλείψουν τὴν πατρίδα των, ὅπως ὁ Ἀριστείδης ἢ τοὺς συμπεριεφέροντο τόσο κακῶς, ὥστε ἐξηναγκάζοντο νά φύγουν ὅπως ὁ Πλάτων ἢ πρὸ τῶν ἀπειλῶν πού ἐδέχοντο ἐδιάλεγαν τὰ ξένα, ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης ἢ τοὺς ἐθάζαν τέτοιους ὅρους, ὥστε νά μὴ ἡδύναντο νά παραμείνουν, ὅπως ὁ Θεόφραστος.

Τέλος ὑπῆρχε καί ἡ φυλακὴ στήν ὁποίαν ἐκλείνοντο καί ἐντὸς τῆς ὁποίας ὀχι σπανίως μεγάλοι προσωπικότη-

τες, καθώς είπα, απέθαναν ή έδολοφονήθησαν.

Θάνατος, έξορία, φυλακή και φυσικά δήμευσις τής περιουσίας τών άρίστων 'Αρχαιοελλήνων, δυσφήμησις τους από τόν όχλο όπως τής Σαπφούς, πού ύπεκίνουν οί δημαγωγοί. "Ετσι έφέρθη ή δημοκρατία στάς 'Αρχαιοελληνικάς προσωπικότητας. Αυτή είναι ή Ιστορική αλήθεια, τήν όποιαν παρουσιάζω και μέ άναμφισβήτητα στοιχεία **άποδεικνύω**. Επίσης θ' άναφέρω και άρίστους, οί όποιοι ήσαν άντιδημοκράται. Αυτοί ή ύπήρξαν φίλοι και ύμνηταί βασιλέων, τυράννων κ.τ.λ. σάν τόν Πίνδαρον, ή οί ίδιοι διετέλεσαν τύραννοι σάν τόν Περίανδρον ή ώς έπιστήμονες κατέκριναν τήν δημοκρατία σάν τόν Ξενοφώντα ή και θιαίως έπολέμησαν τήν δημοκρατίαν σάν τόν 'Αλκαϊόν.

Μετά από όσα θέβαια παραδείγματα θά διαβάσετε, θά πεισθήτε, ότι μεταξύ 'Αρχαιοελληνικών προσωπικότητων και δημοκρατίας ύπήρχε βαθύτατο μίσος. Έπομένως εκείνοι πού έξακολουθούν νά συνδέουν τήν 'Αρχαία 'Ελλάδα μέ τήν δημοκρατία είναι **μεγάλοι ψευταί ή μεγάλοι βλάκες**. Διότι όταν λέγωμεν 'Αρχαία 'Ελλάς έννοούμε φυσικά τάς προσωπικότητας, πού τήν έδόξασαν και όχι τόν όχλο ή τούς δημαγωγούς.

Κώστας Πλεύρης

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

(Αί χωρίς ἔνδειξιν χρονολογίαι εἶναι πρό Χριστοῦ)

ΑΙΣΧΙΝΗΣ	(389-314)	ρήτωρ-πολιτικός : ἔξορία
ΑΙΣΧΥΛΟΣ	(525-456)	ποιητής : ἔξορία
ΑΛΚΑΙΟΣ	(7ος αἰών)	ποιητής : ἔξορία
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ	(540-404)	πολιτικός-στρατηγός : θάνατος
ΑΝΑΚΡΕΩΝ	(572-487)	ποιητής : ἀντιδημοκράτης
ΑΝΑΣΑΓΟΡΑΣ	(500-428)	φιλόσοφος : φυλάκισις-αὐτοκτονία
ΑΝΑΣΑΝΔΡΙΔΗΣ	(4ος αἰών)	ποιητής : θάνατος
ΑΝΔΟΚΙΔΗΣ	(440-)	ρήτωρ : ἔξορία
ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ	(445-365)	φιλόσοφος : ἀντιδημοκράτης
ΑΝΤΙΦΩΝ	(480-411)	ρήτωρ : θάνατος
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ	(540-468)	πολιτικός-στρατηγός : ἔξορία
ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ	(435-355)	φιλόσοφος : ἀντιδημοκράτης
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ	(406)	στρατηγός : θάνατος
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ	(384-322)	φιλόσοφος : αὐτοεξορία
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ	(452-385)	ποιητής : αὐτοεξορία
ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ	(287-212)	μαθηματικός : ἀντιδημοκράτης
ΑΡΧΥΤΑΣ	(5ος αἰών)	φιλόσοφος : τύραννος Τάραντος
ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ	(5ος αἰών)	ποιητής : ἀντιδημοκράτης
ΒΙΑΣ Ο ΠΡΙΗΝΕΥΣ	(6ος αἰών)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν : ἀντιδημοκράτης
ΔΑΜΩΝ	(5ος αἰών)	μουσικός : ἔξορία
ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ	(361-)	ρήτωρ : αὐτοεξορία
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	(350-283)	πολιτικός-φιλόσοφος : θάνατος-
Ο ΦΑΛΗΡΕΥΣ		δραπέτευσις
ΔΗΜΟΚΛΗΣ	(4ος αἰών)	ιατρός : αὐτοεξορία
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ	(384-322)	ρήτωρ : φυλακή-θάνατος
ΔΗΜΟΧΑΡΗΣ	(355-270)	πολιτικός-ἱστορικός : ἔξορία
ΔΙΑΓΟΡΑΣ	(5ος αἰών)	ποιητής : θάνατος-δραπέτευσις
ΔΙΟΓΕΝΗΣ	(404-323)	φιλόσοφος : ἀντιδημοκράτης

ΔΙΟΜΕΔΩΝ	(-406)	στρατηγός : θάνατος
ΔΙΩΝ	(40-117μ.Χ.)	φιλόσοφος-πολιτικός : έξορία
ΔΟΥΡΙΣ	(3ος αιών)	ιστορικός : τύραννος Σάμου
ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ	(500-428)	φιλόσοφος : έξορία
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ	(418-362)	πολιτικός-στρατηγός : καθαιρέσεις
ΕΠΙΧΑΡΜΟΣ	(540-450)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΕΡΑΣΙΝΙΔΗΣ	(-406)	στρατηγός : θάνατος
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ	(480-405)	ποιητής : αὐτοεξορία
ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ	(450-380)	φιλόσοφος : αντιδημοκράτης
ΕΥΠΟΛΙΣ	(5ος αιών)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΕΥΦΑΝΤΟΣ	(4ος αιών)	φιλόσοφος-ποιητής : αντιδημοκράτης
ΗΓΗΜΩΝ	(4ος αιών)	πολιτικός : θάνατος .
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ	(544-484)	φιλόσοφος : αντιδημοκράτης
ΗΡΟΔΟΤΟΣ	(485-410)	ιστορικός : αὐτοεξορία
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	(526-461)	πολιτικός-στρατηγός : έξορία- αὐτοκτονία
ΘΕΟΓΝΙΣ	(560-500)	γνωμικός ποιητής : έξορία
ΘΕΟΓΝΙΣ	(5ος αιών)	τραγικός ποιητής : θάνατος
ΘΕΟΔΩΡΟΣ	(3ος αιών)	φιλόσοφος : έξορία
ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ	(305-245)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ	(380-)	ιστορικός : έξορία
ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ	(372-287)	φιλόσοφος : αὐτοεξορία
ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ	(460-396)	ιστορικός : έξορία-θάνατος
ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ	(4ος αιών)	πολιτικός : έξορία
ΘΡΑΣΥΛΛΟΣ	(-406)	στρατηγός : θάνατος
ΙΠΠΑΡΧΟΣ	(-514)	πολιτικός : θάνατος
ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ	(436-338)	ρήτωρ : αντιδημοκράτης
ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝ	(4ος αιών)	πολιτικός : θάνατος-δραπέτευσις
ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ	(4ος αιών)	ρήτωρ : θάνατος
ΚΙΜΩΝ	(510-449)	πολιτικός-στρατηγός : έξορία
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ	(5ος αιών)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν : Τύραννος Λίνδου
ΚΡΑΤΙΝΟΣ	(519-422)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΚΡΙΤΙΑΣ	(460-403)	ποιητής-φιλόσοφ.-πολιτικ. : θάνατος

ΛΕΩΣΘΕΝΗΣ	(3ος αιών)	πολιτικ.-στρατηγ.: θάνατ.-δραπέτευσ.
ΛΥΣΙΑΣ	(-406)	στρατηγός: θάνατος
ΜΕΣΙΣΣΟΣ	(-440)	φιλόσοφος-πολιτικός: θάνατος
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ	(342-292)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ	(350-275)	φιλόσοφ.-πολιτικ.: έξορία-αυτοκτονία
ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ	(544-489)	στρατηγός: θάνατος στην φυλακή
ΝΙΚΟΚΛΗΣ	(-317)	πολιτικός: θάνατος
ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ	(396-313)	φιλόσοφος: αντιδημοκράτης
ΞΕΝΟΦΩΝ	(431-355)	ιστορικ.-πολιτικ.-στρατηγ.: έξορία
ΟΜΗΡΟΣ	(11ος αιών)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΠΑΝΑΙΤΟΣ	(180-110)	φιλόσοφος: αντιδημοκράτης
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ	(540-470)	φιλόσοφος: αντιδημοκράτης
ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ	(668-584)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν: Τύραν. Κορίνθου
ΠΕΡΙΚΛΗΣ	(490-429)	πολιτικός: καθαιρέσεις-πρόστιμο
ΠΕΡΙΚΛΗΣ	(-406)	στρατηγός: θάνατος
ΠΙΝΔΑΡΟΣ	(518-438)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΠΙΤΤΑΚΟΣ	(650-569)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν: Τύραν. Μυτιλήνης
ΠΛΑΤΩΝ	(427-348)	φιλόσοφος: αυτοεξορία
ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΣ	(135-51μ.Χ.)	φιλόσοφος: αντιδημοκράτης
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ	(481-411)	σοφιστής: θάνατ.κατά την δραπέτευσ.
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	(570-496)	φιλόσοφος: θάνατος
ΣΑΠΦΩ	(612-)	ποιητριά: έξορία
ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ	(546-468)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΣΟΛΩΝ	(639-559)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν: αυτοεξορία
ΣΟΦΟΚΛΗΣ	(495-406)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΣΠΕΥΣΙΠΠΟΣ	(407-399)	φιλόσοφος: αντιδημοκράτης
ΣΤΙΑΠΩΝ	(380-300)	φιλόσοφος: έξορία
ΣΩΚΡΑΤΗΣ	(470-399)	φιλόσοφος: θάνατος
ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ	(7ος αιών)	μουσικός: αντιδημοκράτης
ΤΗΛΕΚΛΕΙΔΗΣ	(5ος αιών)	ποιητής: αντιδημοκράτης
ΤΙΜΟΘΕΟΣ	(4ος αιών)	στρατηγός: έξορία
ΤΙΜΟΜΑΧΟΣ	(4ος αιών)	στρατηγός: θάνατος-δραπέτευσ.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ	(7ος αιών)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΦΕΙΔΙΑΣ	(508-428)	γλύπτης : θάνατος στην φυλακή
ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ	(4ος αιών)	πολιτικός : θάνατος-δραπέτευσις
ΦΙΛΟΛΑΟΣ	(5ος αιών)	φιλόσοφος : αυτοεξορία
ΦΡΥΝΙΧΟΣ	(5ος αιών)	ποιητής : πρόστιμο
ΦΡΥΝΙΧΟΣ	(4ος αιών)	στρατηγός : θάνατος
ΦΩΚΙΩΝ	(402-317)	πολιτικός-στρατηγός : θάνατος
ΧΙΛΩΝ	(6ος αιών)	ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν : αντιδημοκράτης
ΧΟΙΡΙΛΟΣ	(4ος αιών)	ποιητής : αντιδημοκράτης
ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ	(281-208)	φιλόσοφος : αντιδημοκράτης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Ἀρχαιοελληνικός πολιτισμός, τόν ὁποῖον θαυμάζει ο κόσμος ἐδημιουργήθη ὡς γνωστόν ἀπό τήν πνευματικήν δρᾶσιν προσωπικοτήτων. Ἡ Πατρίς αἰωνίως εὐγνωμονεῖ τοὺς λαμπροὺς ἐκείνους Ἀρχαιοέλληνας, οἱ ὁποῖοι τήν ἐδόξασαν. Ἡ δημοκρατία ὅμως κατεδίωξε τοὺς περισσοτέρους. Ἄλλους ἐδολοφόνησε, ἄλλους ἐφυλάκισε κ' ἄλλους ἐξώρισε. Ὅσοι πάλι ἐκ τυχαίων λόγων δέν κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῆς δημοκρατίας διετύπωσαν ἀπόψεις ἐναντίον της. Ἦσαν δηλαδή ἀντιδημοκράται.

Μέχρι τώρα δέν ἔχει κυκλοφορήσει ἓνα βιβλίο, πού νά περιγράφη τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖον ἡ δημοκρατία συμπεριφέρθη στοὺς μεγάλους ἐκπροσώπους τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Γιατί; Μά φυσικά, διότι οἱ δημοκράται μας ἐπιθυμοῦν νά μὴ μάθῃ ὁ λαός τήν ἀλήθεια.

Μέ ἀηδία βλέπω καθηγητάς πανεπιστημίου, ἀκαδημαϊκοὺς καί πολιτικούς μέ ὑψηλά ἀξιώματα νά ἐκφωνοῦν λόγους καί νά καυχῶνται, ὅτι δημοκρατία εἶναι ἐπίτευγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Πρόκειται περί ψεύδους ἀμαθῶν ἢ ἀπατεώνων. Διότι ὅποιο βιβλίο ἱστορίας ἀνοίξετε εἶναι εὐκόλο νά πληροφορηθῇτε τήν καταδίωξι, πού ὑπέστησαν οἱ δημιουργοί τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπό τήν δημοκρατίαν.

Εἶναι πράγματι ἐντυπωσιακό τό γεγονός, ὅτι ἡ δημοκρατία δέν ἄφησε ἡσυχο κανένα ἐπιφανῆ ἄνδρα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀπό τήν μία μεριά ἔχομεν τοὺς σπουδαίους Ἀρχαιοέλληνας πού ἐκφράζουν τήν πολιτιστική ἀκμή τῆς Ἑλλάδος καί ἀπό τήν ἄλλην τόν δημοκρατικό ὄχλο, πού ὑποκινούμενος ἀπό δημαγωγούς κατεπίεσε

τούς ονομαστούς Ἕλληνας.

Ἀσφαλῶς ὁ πολιτισμός τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος σ' ὅλους τούς τομεῖς (φιλοσοφία, ἐπιστήμη, τέχνη, πολιτική, κ.τ.λ.) ἔγινε χάρις στήν ἐργασία καί στάς ἐμπνεύσεις ἀτόμων κι' ὄχι μαζῶν. Μέ βεβαιότητα μπορούμε νά συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Ἀρχαιοελληνικός πολιτισμός, ὅπως ἄλλως τε καί κάθε πολιτισμός δέν εἶναι προϊόν μαζικό, ἀλλά ἀτομικό. Ἡ μᾶζα οὔτε φιλοσοφεῖ, οὔτε καλλιτεχνεῖ, οὔτε εἶναι σέ θέσι νά προάγῃ ἐπιστήμας ἢ νά ἀσκήσῃ πολιτική.

Εἶναι ὅμως σέ θέσι, ἂν οἱ ἐπιτήδειοι τήν ἐρεθίσουν, μέ τήν ὑλική δύναμί της νά προξενήσῃ κακό, νά ἀδικήσῃ, νά καταστρέψῃ. Ἡ δημοκρατία προσφέρει στό πλῆθος αὐτή τήν ὀλεθρία δυνατότητα. Ὅπως παρακάτω θά πληροφορηθῇ ὁ ἀναγνώστης ἡ δημοκρατία ἀπετέλεσε τό φονικό ὄπλο, διά τοῦ ὁποίου ὁ ἀναίσθητος καί παράλογος ὄχλος ἐξώντωσε ὑπερόχους Ἀρχαιοελληνικάς μορφάς.

Στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα ἦσαν γνωστά ὅλα τά εἶδη πολιτευμάτων. Βασιλεία, Ἀριστοκρατία, Τυραννία, Αἰσυμνητεία, Δικτατορία, Δημοκρατία, Ὀλιγαρχία, Ὀλοκληρωτισμός κ.τ.λ. Στήν δημοκρατία ὅμως ἀνήκει ἐπαναλαμβάνω, τό ἀποκλειστικό προνόμιο ὅτι συστηματικῶς κατεπίεσε καί κατεδίωξε μέχρι θανατώσεως τούς δημιουργούς τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀπό τήν φύσι του τό δημοκρατικό καθεστῶς φθονεῖ τούς ἀνωτέρους, τούς ὁποίους μέ τήν θία, τήν συκοφαντία καί μέ κάθε ἄλλο τρόπο ἐπιδιώκει νά ταπεινώσῃ καί νά κατεβάσῃ στό κατώτερο ἐπίπεδο τοῦ ὄχλου. Ὅπως-δήποτε δέν μπορεῖτε νά θεωρήσετε σύμπτωσι ὅτι ΟΛΟΙ οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος κατεδιώχθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας ἢ ἦσαν ἀντιδημοκράται.

Μέ τήν δημοκρατική μεταρρύθμισι τοῦ Κλεισθένου καθιερώθη γιά πρώτη φορά ὁ «ἐξοστρακισμός» ἢ «ὄστρακισμός». Κατά τό σύστημα αὐτό ὁ ὄχλος ἔγραφε σ' ἓνα ὄστρακο (τεμάχιο ἀπό πήλινο ἀγγεῖο) τό ὄνομα ὁποιοῦ-

δήποτε ἐπεθύμει νά ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς Ἀττικῆς καί σέ μυστική (!) ψηφοφορία στήν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου πού ἐγένετο ἀπό 6.000 τουλάχιστον παρόντας μέ τήν ἐποπτεία τῶν βουλευτῶν συνεκεντροῦντο τὰ ὄσπρα καί ἀπεφασίζετο ἡ ἐξορία ἐκείνου τοῦ ὁποίου τό ὄνομα εἶχε χαραχθῇ ἡ γραφή στά περισσότερα. Ὁ ἐξοστρακιζόμενος ὤφειλε νά φύγῃ ἐντός δέκα ἡμερῶν καί νά παραμείνῃ δέκα χρόνια μακράν τῆς Ἀττικῆς. Ὁ δῆμος πάντως εἶχε τό δικαίωμα νά τοῦ ἐπιτρέψῃ «κάθοδον» δηλαδή νά ἐπανεέλθῃ στήν Ἀθήνα πρίν συμπληρωθῇ ἡ δεκαετία.

Ὁ Κλεισθένης εἰσήγαγε τόν νόμον τῆς «ὄσπρακοφορίας» μέ σκοπό νά διώξῃ ἀπό τήν Ἀθήνα τοὺς ἀριστοκράτας καί ἰδιαιτέρως τοὺς φίλους καί συγγενεῖς τοῦ Πεισιστράτου. Πρῶτος ἐξοστρακιαθεὶς φέρεται ὁ Ἴππαρχος, γιὸς τοῦ Χάρμου καί συγγενῆς τοῦ Πεισιστράτου. Καί συνεχῶς οἱ δημοκράται ἐξωστράκιζαν ὁπαδοὺς τῶν Πεισιστρατιδῶν ἢ ἰσχυροὺς πολιτικούς ἄνδρας τῆς ἀριστοκρατίας. Τὰ ὄσπρα πού ἐχρησιμοποιοῦντο κατόπιν ἐρρίπτοντο σέ λάκκους, χαράδρας κ.λ.π. Στάς ἀνασκαφάς τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν 1946-48 ἀνευρέθησαν χίλια περίπου τέτοια ὄσπρα. Ἀπὸ τό τέλος τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. ἡ ἐξορία τῶν ἀριστοκρατῶν ἐξηκολούθη, ἀλλά κάπως διεφοροποιήθη ὁ θεσμός τοῦ ἐξοστρακισμοῦ, τόν ὁποῖον οἱ δημοκράται συνεπλήρωσαν καί μέ ἓναν ἄλλο πιὸ ἀποφασιστικό θεσμό: τό κώνειον.

Ἴσως εἶναι ἀπαραίτητο ἐδῶ νά πῶ δύο λόγια γιά τήν τυραννία καί τήν ἀριστοκρατίαν.

Ἡ τυραννία δέν εἶχε πάντοτε τήν κακή σημασία, πού κατόπιν ἀπέκτησε. Ἀρχικῶς τύραννος ἐσήμαινε τόν ἀνώτατο ἐξουσιαστή, πού δέν ἐκλέγεται ἀπὸ τό πλῆθος, ἀλλά ἀσκεῖ τήν κρατική διοίκησι βασιζόμενος στήν ἰσχύν. Αἱ τυραννίαι ὠφέλησαν πολύ τήν Ἑλλάδα, διότι οἱ τύραννοι ἦσαν πραγματικῶς μεγάλοι ἄνδρες. Ἐξ ἄλλου δέν εἶναι τυχαῖον, ὅτι μεταξύ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν περιλαμβάνονται τύραννοι, ὅπως Περίανδρος, Κλεόβουλος. Ἐπομένως δέν πρέπει νά συγχέωμεν τήν τυραννίαν σάν

πολιτειακόν καθεστώς μέ τήν ἐλέφ Θεοῦ ἀπολυταρχίαν ἢ τήν κοινήν δικτατορίαν. Ὅπως ἐπίσης πρέπει νά διαχωρίσωμεν τόν τύραννον ἀπό τόν **αἰσυμνήτην**. Οἱ αἰσυμνήται ἦσαν «αἰρετοί τύραννοι». Δηλαδή στάς κρισίμους ὥρας ἀνέτίθετο σέ κάποιον ἄνδρα νά ἀσκήσῃ τήν πολιτικήν ἐξουσίαν κατά τυραννικόν τρόπον καί κατόπιν νά ἀπέλθῃ. Αἰσυμνήτης π.χ. ἦτο ὁ Πιττακός. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ τύραννοι καί οἱ αἰσυμνήται ἦσαν ἀξιόλογα ἄτομα, τά ὁποῖα διέκρινε δυναμισμός, μόρφωσις καί ἦθος.

Ὅταν ἐνεφανίσθησαν στήν πολιτική ζωή τῆς Ἑλλάδος οἱ δημαγωγοί, πού διήγειραν τά πλήθη ἤρχισε ἡ περίοδος τῆς παρακμῆς τοῦ ἔθνους. Αἱ ἡρωϊκαί βασιλεῖαι (Θησεύς, Κόδρος κ.τ.λ.) καί αἱ τυραννίαι (Πεισίστρατος, κ.τ.λ.) ἐχάθησαν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὠρθώθη τό κίνημα τῆς πολιτικῆς παρακμῆς.

Κατά τήν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ ἐκπεσμοῦ ἀναπηδοῦν διάφοροι τυχοδιῶκται, οἱ ὁποῖοι χωρίς παίδευσιν καί ἦθος, ἀλλά μέ πρόσκαιρον δύναμιν ἀποκτοῦν τήν ἐξουσίαν, τήν ὁποίαν ἀσκοῦν δεσποτικῶς καί ἀρέσκονται νά αὐτοαποκαλοῦνται τύραννοι, ἐνῶ ἀληθῶς ἦσαν εὐκαιρικοί ἐπιθήτορες τῆς ἀρχῆς. Ἔτσι ἐφθάρῃ ἡ ἔννοια τοῦ τυράννου καί ἡ λέξις ἀπέκτησε τήν κακήν σημασίαν πού ἔχει.

Ἡ τυραννία μέ τήν ἔννοιαν πού εἶχε κυρίως πρό τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος συνέβαλε ἀποφασιστικῶς στόν Ἀρχαιοελληνικό πολιτισμό. Γι' αὐτό σήμερα ὅσοι ὑβρίζουν τούς τυράννους δέν τολμοῦν νά ἀναφέρουν στοιχεῖα καί νά μᾶς ποῦν τί ἔκαναν ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπλῶς τούς κατηγοροῦν, μ' ἓνα κληρονομικό δημοκρατικό μῖσος πού εἶναι παράλογο. Τόσο παράλογο ὥστε ὁ Ἀριστοφάνης τό περιέπαιζε γράφων ὅτι, ὁποῖος σκοτώσῃ κάποιον ἐκ τῶν νεκρῶν τυράννων θά ἀμειφθῇ μ' ἓνα τάλαντον: «**ἦν τε τῶν τυράννων τίς τινα τῶν τεθνηκόντων ἀποκτείνῃ, τάλαντον λαμβάνειν**» («Ὅρνιθες» 1073).

Κατά τῶν τυράννων συχνά ἐπανεστάτουν μᾶλλον οἱ ἀριστοκράται παρά ὁ λαός. Σάν παράδειγμα ἀναφέρω τήν

περίπτωσι τοῦ Εὐφρωνος (4ος π.Χ. αἰών) τυράννου τῆς Σικυῶνος, ὁ ὁποῖος ἐξώρισε δλοὺς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀριστοκρατῶν ὡς φιλολάκωνας. Μολοντοῦτο οἱ ἀριστοκράται ἐπανεστάτησαν καὶ ἐξεδίωξαν τὸν Εὐφρωνα πού κατέφυγε στήν Ἀθήνα καὶ μετὰ στήν Θήβα, ὅπου τὸν ἐφόνευσαν οἱ ἀριστοκρατικοί.

Ἔδωσα αὐτάς τὰς διασαφήσεις, διότι πιθανῶς νά ἀπορῇ κανεῖς πού περίφημοι ποιηταί, συγγραφεῖς, φιλόσοφοι κ.λ.π. ἦσαν φιλοξενούμενοι τυράννων. Πῶς δηλαδή συνεβιβάζετο ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος νά συναναστρέφονται τυράννους; Ἡ ἐξηγήσις εἶναι ἀπλή: δέν ἐπρόκειτο περί τυράννων μέ τήν κακὴ ἔννοια τῆς λέξεως, ἀλλά περί προσωπικοτήτων πού εἶχαν μέ τήν ἀξία των καὶ τήν δύναμιν των ἀναδειχθῇ σέ ἀρχηγούς κρατῶν, εἴτε τό ἤθελε ἡ μάζα, εἴτε ὄχι.

Οἱ τύραννοι ἐπέδιωκαν τήν συναναστροφὴν μέ φιλοσόφους, ποιητάς καὶ γενικῶς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, διότι ἀπό τὰς συζητήσεις μέ ἐκείνους ἐμορφώνοντο. Γι' αὐτό ἔλεγαν ὅτι οἱ τύραννοι εἶναι σοφοὶ ἀπό τήν συναναστροφή τους μέ σοφοὺς: «ὥς ἄρα σοφοὶ τύραννοι εἰσι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ» (Πλάτων: «Πολιτεία» 568,Α). Ἀπό τήν ἱστορίαν ἄλλως τε γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὰς αὐλὰς τῶν τυράννων προσεκαλοῦντο ἢ εὕρισκον καταφύγιον διωγμένοι ἀπό τήν δημοκρατίαν φιλόσοφοι, ποιηταί καὶ καλλιτέχναι.

π.χ. ὁ Ἀνακρέων διέμενε στήν αὐλὴν τοῦ Πολυκράτους τυράννου τῆς Σάμου. Ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Σιμωνίδης ἐπηγαν στὸν Ἰέρωνα στὰς Συρακούσας, ὁ Φιλόξενος συναναστρέφετο τὸν Διονύσιο πού ἐκυβέρνησε ὡς τύραννος τήν Σικελίαν καὶ ὁ Ἀνταγόρας ὁ Ρόδιος καὶ ὁ Σολεύς ὁ Ἀρατος ἔζησαν πλησίον τοῦ Ἀντιγόνου, βασιλέως τῶν Μακεδόνων: «συνῆσαν δέ ἄρα καὶ τότε τοῖς βασιλεῦσι ποιηταί καὶ πρότερον ἔτι καὶ Πολυκράτει Σάμου τυραννοῦντι Ἀνακρέων παρῆν καὶ ἐς Συρακούσας πρὸς Ἰέρωνα Αἰσχύλος καὶ Σιμωνίδης ἐστάλησαν Διονυσίῳ δέ, ὃς ὕστερον ἐτυράννησεν ἐν Σικελίᾳ, Φιλόξενος παρῆν

καί Ἀντιγόνῳ Μακεδόνων ἄρχοντι Ἀνταγόρας Ρόδιος καί Σολεύς Ἄρατος... (Πανσανίας: «Ἀττικά» Β, 20-25).

Ἐπὶ πλέον ἡ δημοκρατία ἐξυπηρετεῖ – καί ἐξυπηρετεῖ – τὰ ξένα συμφέροντα ἐνῶ αἱ τυραννίαι ἦσαν πατριωτικάι. Δι' αὐτόν τόν λόγον ὁ Πέρσης Μαρδόνιος ὅταν ἐκυρίευσεν Ἑλληνικάς πόλεις τῆς Ἀσίας τὸ πρῶτον πού ἔκανε ἦτο νά καταργήσῃ ὅλας τὰς τυραννίας καί στή θέσιν των νά ἐγκαταστήσῃ δημοκρατίας: **«τούς γάρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις»** (Ἡρόδοτος: «Ἱστορία» ΣΤ, 43).

Ἡ κυριαρχία τῶν ἀρίστων λέγεται ἀριστοκρατία. Στά βιβλία μου «Κοινωνιολογία» καί «ὁ Σωκράτης μπροστά στὸν θάνατον» ἀναλύω τὸ ζήτημα τῆς ἀριστοκρατίας. Ἐδῶ περιορίζομαι στό νά σημειώσω ὅτι ἡ ἀριστοκρατία δέν παρεδέχετο τὴν ἰσότητα στὴ ζωὴ καί ὅτι ὁ καθένας ἐχρειάζετο νά κριθῇ καί νά ἐκτιμηθῇ ἀναλόγως πρὸς τὴν προσωπικὴ του ἀξία κι' ὄχι ἀφηρημένως μέ τόν τεχνητὸν ἀφορισμόν, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἴσοι.

Συνέπεια τῆς ἀριστοκρατικῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ ἱεραρχία. Ἔτσι ὁδηγοῦμεθα στὴν πειθαρχία πρὸς τὸν ἀνώτερο. Ἀντιθέτως στὴν δημοκρατία πού ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας δέν ἐξετάζεται ὁ παράγων ἄνθρωπος, ποιοτικῶς κατ' ἀξίαν δηλαδή, ἀλλὰ ὑπολογίζεται ποσοτικῶς σάν ψηφός. Οἱ περισσότεροι ἀσχέτως ἂν ξέρουν ἢ δέν ξέρουν εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀποφασίζουν.

Ἀριστοκρατικὴ καί δημοκρατικὴ ἀντίληψις συγκρούονται. Δέν ὑπάρχει περίπτωση συμβιβασμοῦ. Ὁ ἀριστοκράτης ἐκτός ἀπὸ τὴν εὐφυΐαν καί προπαντὸς τὸ ἥθος του εἶναι ἰδεολόγος πού ἀγωνίζεται γιὰ τὸ ἐθνικὸ σύνολο. Ὁ δημοκράτης δέν εἶναι ἀνάγκη νά διαθέτῃ ἔμφυτα προσόντα, οὔτε ὑποχρεοῦται νά ἀγωνισθῇ. Ἡ ἰδεολογία του ἱκανοποιεῖται ἐφ' ὅσον ψηφίζει.

Ἐναντίον τῆς ἀριστοκρατίας δέν ἐστάθῃ ἡ μάζα ἀπὸ μόνῃ της. Κατὰ θάθος τὰ πλήθη δέχονται νά τοὺς κυβερ-

νοῦν οἱ ἄξιοι, διότι αὐτοὶ ὅπωςδῆποτε ὠφελοῦν τὸν λαόν.
Ἡ ἀξιοκρατία ἱστορικῶς ἀπεδείχθη ὅτι πάντοτε ὑπῆρξε
ἐθνῶφελής. Τὸ πλῆθος ἐστράφη κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας,
ἐπειδὴ τὸ παρεκίνησαν οἱ δημαγωγοί. Τὰ οἰκονομικά
συμφέροντα τῶν ἐκμεταλλευτῶν εὗρον στούςδημαγωγούς
τούς προθύμους ὑπηρέτας. Κι' ἔκτοτε χιλιετηρίδας ἀπὸ
σήμερα καθιερώθη ἡ συμμαχία φαύλων πολιτικῶν καὶ
οἰκονομικῶν ἐκμεταλλευτῶν.

Μοιραίως ἡ σύγκρουσις μέ τὴν ἀριστοκρατίαν κατέ-
στη ἀναπόφευκτος. Οἱ ἀριστοκράται, ἱππεῖς καὶ ἀγρόται,
ἀλλοῦ ἐπεκράτησαν, ἀλλοῦ ἡττήθησαν. Ὅπου ἐνίκηθη-
σαν αὐτὸ ὠφείλετο στὴν ὑλικὴ ὑπεροχὴ τῶν μαζῶν κι'
ὄχι στὴν πνευματικὴ ἢ ἠθικὴ ὑπεροχὴ. Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ
ἦθος ἢ ἡ ἀρετὴ γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴ τὴν μεγίστην
λέξιν ἀνῆκε μόνον στὴν ἀριστοκρατίαν. Αἱ μᾶζαι ὑπὸ
δημοκρατίαν τί ἐπέτυχαν; Τίποτε, ἐνῶ αἱ μᾶζαι ὑπὸ ἀρι-
στοκρατίαν κατώρθωσαν ἀφθαστα ἐπιτεύγματα π.χ. διὰ
τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν Ἑλληνικὴν κοσμοκρατορίαν. Θά
πῃ κανεῖς καὶ ἡ ἐλευθερία; Ἄλλο καὶ τοῦτο! Ἡ ἐλευθε-
ρία ὑπεστηρίζετο κατὰ τὸν ἐνδοξώτερο τρόπο ἀπὸ τὴν
ἀριστοκρατίαν κι' ὄχι ἀπὸ τὴν δημοκρατίαν. Θά φέρω
δύο παραδείγματα. Σὺμβολο ἀγῶνος καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς
ἐλευθερίας ἔχομεν στὰς Θερμοπύλας, ὅπου ἔπεσαν μαχό-
μενοι οἱ ἀριστοκράται, μέ ἐπὶ κεφαλῇ τὸν βασιλέα Λεω-
νίδα. Ἀκόμη καὶ στὸν Μαραθῶνα οἱ δημοκράται τῆς
ἐποχῆς δέν ἠθελαν νὰ πολεμήσουν κι' ἦσαν οἱ ἀριστο-
κράται ἱππεῖς πού ἐξεκίνησαν μέ τούς γενναίους ἄνδρας
τῶν γιὰ τὸν Μαραθῶνα. Οἱ δημοκράται ἐπερίμεναν τὸ
ἀποτέλεσμα τῆς μάχης στὴν Ἀθήνα, γι' αὐτὸ ὁ Μιλτιά-
δης ἀπέστειλε ἐπείγοντως τὸν Φειδιππίδην (μᾶλλον τὸν
Εὐκλῆν) γιὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ στὸν ἀθηναϊκὸ ὄχλο τὴν νίκην
(χαίρετε, νενικήκαμεν) σάν νὰ τὸν προειδοποιεῖ νὰ προ-
σέξῃ γιατί ἂν μηδίσῃ γυρίζουν ἐντὸς ὀλίγου οἱ νικηταί
καὶ θά τὸν τιμωρήσουν. Ἐτσι κι' ἔγινε καὶ μόλις ὁ Περ-
σικὸς στόλος εἶδε νὰ λάμπουν οἱ ἀσπίδες δέν ἐπραγματο-

ποίησε τήν δευτέραν απόθασιν. Εὐγνωμονοῦντες δέ οἱ Ἀθηναῖοι θά ᾔητε μετά πῶς ἐφέρθησαν στόν Μιλτιάδην.

Νά μή σᾶς κάνη ἐντύπωσιν, διότι οἱ δημοκράται προθύμως συνειργάζοντο μέ τούς Πέρσας ἄν αὐτό τούς συνέφερε. Ἀληθῶς οἱ δημοκράται ἔβαζαν τήν δημοκρατίαν πάνω ἀπό τήν Ἑλλάδα. Ἐπί παραδείγματι ὁ δημοκράτης πολιτικός καί φίλος τοῦ Δημοσθένους Ἐφιάλτης ἐπῆγε στούς Πέρσας καί ἐπολέμησε ἐναντίον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φονεύων Ἑλλήνας μέχρις, ὅτου καί ὁ ἴδιος ἔπεσε μαχόμενος στήν Ἀλικαρνασσόν.

Σταματῶ στό θέμα μου, πού εἶναι νά δείξω τό ἔγκλημα τῆς δημοκρατίας εἰς βάρος τῶν ἐνδόξων προγόνων μας. Παρουσιάζω τούς σπουδαιότερους Ἀρχαιοέλληνες καί παραπέμπω σέ πηγάς πού εὐκόλως μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νά διαβάσῃ. Μερικοί ἐπιφανεῖς πρόγονοί μας δέν κατεδιώχθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας, διότι εἶχαν τήν τύχην νά μή ζοῦν σέ δημοκρατικό καθεστῶς. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν θεθαίως ἀντιδημοκράται καί στά συγγράμματά των ἐπικρίνουν καί κατηγοροῦν τήν δημοκρατίαν. Χάριν τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς εἰκόνας ἀναφέρω ὠρισμένας τέτοιας περιπτώσεις.

Εἰμαι σέ θέσι νά παρουσιάσω πολλούς, πάρα πολλούς μεγάλους Ἀρχαιοέλληνες, πού ὑπῆρξαν θύματα τῆς δημοκρατίας ἢ διετύπωσαν ἀντιδημοκρατικές ιδέας. Περιορίζομαι ὅμως στούς ἐπιφανεστάτους, ὥστε νά μή κουράζεται ὁ ἀναγνώστης μέ πολλά ὀνόματα. Ἄν τώρα στάς ἀνωτέρω προσωπικότητας προσθέσετε τούς Στρατηλάτας Βασιλεῖς τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, πού ἐδόξασαν τήν Ἑλλάδα καί τούς γενναίους ἡγεμόνας τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων πού ἐχάρισαν οἰκουμενικότητα στόν Ἑλληνισμόν καί πού ὅλοι των ἦσαν ἀντιδημοκράται, τότε σᾶς καλῶ νά διερωτηθῇτε τί ἐκπροσωπεῖ ἡ δημοκρατία στήν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα; καί στό Βυζάντιον ἀκόμη; ἄν θέλετε. Τί ἄλλο ἐκπροσωπεῖ ἡ δημοκρατία παρά δημαγωγία, ὀχλοκρατία καί καταπίεσι τῶν προσωπικοτήτων. Ἀποτε-

λεῖ ἱστορική ἀλήθεια ὅτι ὁ Ἑλληνικός πολιτισμός, αἱ Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορίαι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ κοσμοκρατορίαι δέν ἐπραγματοποιήθησαν ἀπὸ δημοκρατίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἀντιδημοκρατίας.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἐπέζησε καὶ ἐμεγαλουργήσε, ἐπειδὴ δέν εἶχε δημοκρατία. Ὅποιος ἀμφιβάλλει ἄς ἀνοίξῃ ἓνα βιβλίο ἱστορίας γιὰ νὰ δῇ τί κατῴρθωσαν οἱ Ἕλληνες, ὅταν δέν εἶχαν δημοκρατίαν καὶ τί ἔπαθαν ὅταν εἶχαν.

Ὁ Ζωγράφος Παρράσιος (400 π.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐφεσο, ὁ ὁποῖος ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔζησε στὴν Ἀθήνα ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ὄχλου. Ἔτσι σ' ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα του «*Δῆμος Ἀθηναίων*» ἐπροσωποίησε τὸν ἄδικο καὶ ἀσταθῆ χαρακτήρα τοῦ λαοῦ τῆς Ἀθήνας.

*Ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀστάθεια δέν ἦσαν ιδιότητες μόνο τοῦ ἀθηναϊκοῦ πλήθους. Ἡ ψυχολογία τῶν μαζῶν ἀπέδειξε ὅτι αἱ προαναφερθεῖσαι ιδιότητες ἀποτελοῦν χαρακτηριστικά κάθε μάξης. Ὁ ἀείμνηστος Κ. Μανιαδάκης ἔμπειρος πολιτικός ἀπέδιδε τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἀστάθεια τῶν μαζῶν μέ τὴν φράσιν «*λαὸς ἴσον σκατὰ καὶ σύννεφα*». Ἔτσι κι' οἱ Ἀθηναῖοι σήμερα ἀπένειμαν τιμὰς σέ κάποιον καὶ αὔριο τὸν ἐξώριζαν ἢ σήμερα ἐξώριζαν κάποιον καὶ αὔριο τοῦ ἔκαναν ἀνδριάντα.*

Εἶναι προφανές ὅτι τὰ πλήθη ἔχουν ἀνάγκην ὁδηγῶν, πού θὰ τὰ κατευθύνουν πρὸς τὸν σωστό δρόμο. Εἰδ' ἄλλως οἱ λαοὶ θὰ εἶναι θύματα τοῦ ὁποιουδήποτε λαοπλάγνου, πού θὰ τοὺς ἄγῃ καὶ θὰ τοὺς φέρῃ, πότε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πότε ἀπὸ ἐκεῖ.

Τὸ κακὸ μέ τὴν δημοκρατία εἶναι, ὅτι τὸ πολίτευμα αὐτὸ ἐπιτρέπει τὴν ἐκδήλωσι τῶν ἐλαττωμάτων τῆς μάξης. Θὰ εἶχε ἴσως διοικητικὴ (γιατί λογικὴ, ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ δέν ἔχει) δικαιολόγησι νὰ ἐπιβάλλεται ἡ γνώμη τῶν περισσοτέρων, ἂν ἀληθῶς εἶναι ἡ δική τους γνώμη. Διότι στὴν πραγματικότητα συμβαίνει οἱ περισσότεροι

νά σχηματίζουν τήν γνώμη, πού θέλουν οί δημαγωγοί, οί όποιοι έν όνόματι τής πλειοψηφίας καταπιέζουν τούς άρίστους τών πολιτών.

Όταν μάλιστα έδημιουργήθησαν καί τά ώργανωμένα οίκονομικά συμφέροντα ή δημοκρατία άπετέλεσε τό ίδανικό πολίτευμα έξυπηρετήσεως τής πλουτοκρατίας. Δηλαδή τών συμφερόντων τών λίγων είς βάρος τής έθνικης οίκονομίας. Ούσιαστικώς ή δημοκρατία είναι τό σύστημα εκείνο, στό όποίο συμπράττουν δημαγωγοί καί πλουτοκράται, πρός ίκανοποίησιν άτομικών φιλοδοξιών καί συμφερόντων.

Ή δημοκρατία έθανάτωνε, έξώριζε, έφυλάκιζε τά μεγάλα πνεύματα τής Έλλάδος, δηλαδή ούσιαστικώς κατεδίωκε τόν πολιτισμόν. Ήθελε νά σθύση τό ΦΩΣ. Μοχθηρία καί συμφέρον συνειργάσθησαν στήν συνωμοσία κατά τοῦ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ. Ή πατρίς μας έπέδιωκε περισσότερο φώς καί ή δημοκρατία ήγωνίζετο γιά λιγώτερο φώς. Ή Έλλάς έγέννα προσωπικότητας καί ή δημοκρατία τάς έξώντωνε. Άλλά καί αί προσωπικότητες περιεφρόνουν τήν δημοκρατίαν, διότι έξεπροσώπει τό λιγώτερον φώς.

Ύπενθυμίζω ότι σκοπός τοῦ βιβλίου μου είναι νά δείξη τήν συμπεριφορά τής δημοκρατίας έναντι τών διασήμων Αρχαιοελληνικών προσωπικοτήτων. Έπομένως δέν άναφέρω πολλά βιογραφικά στοιχεία ή τί ύπεστήριζαν φιλοσοφικώς, πολιτικώς κ.τ.λ. τά διάφορα θύματα τής δημοκρατίας. Άπλως καί τελείως συνοπτικώς δίνω δύο - τρεῖς πληροφορίες καί τίποτε περισσότερο.

Εἰδικώς όμως γιά τούς Αρχαιοέλληνας φιλοσόφους έκυκλοφόρησα μίαν εργασία μου, πού περιλαμβάνει όλες τάς φιλοσοφικές σχολάς τής πατρίδος από τό 600 π.Χ. - 500 μ.Χ. μέ τίτλο «Έλληνες φιλόσοφοι». Όταν έγγραφα τό βιβλίο αυτό κάθε τόσο έβλεπα πώς έφέροντο οί δημοκράται έναντι τών φιλοσόφων ή πώς οί φιλόσοφοι κατηγορούν τήν δημοκρατίαν. Έτσι μοῦ ήλθε ή

ιδέα νά ασχοληθῶ συγκεκριμένως μέ τό θέμα: Ἀρχαιο-ελληνικάί προσωπικότητες καί δημοκρατία. Γιά ἄρκετό καιρό ἐμάζευα τό υἱλικό. Τά συγγράμματα ἱστορίας μου ἔδιναν περιπτώσεις, ἀφθόνους περιπτώσεις πού ἀπαιτοῦν πολύ χρόνο γιά νά ταξινομηθοῦν. Τελικῶς ἐπροτίμησα νά κάνω ἐπιλογή καί νά παρουσιάσω χαρακτηριστικά παραδείγματα πού ἀποδεικνύουν τόν δημοκρατικό σκοταδισμό.

Αἰσθάνομαι ἠθική ἱκανοποίησι διότι μέ τό βιβλίο μου αὐτό τιμῶ τήν μνήμη τῶν λαμπρῶν Ἀρχαιοελλήνων, πού κατεδιώχθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας. Θεωρῶ τήν ἐργασίαν μου σάν φιλολογικό μνημόσυνο, πού τοῦς γίνεται μετά 2.500 χρόνια περίπου. Ἀπό πρακτικῆς σκοπιᾶς ὁμως πιστεύω ὅτι τό βιβλίο μου αὐτό εἶναι χρήσιμο, ἐπειδὴ διαφωτίζει καί κάτι περισσότερο ἀποκαλύπτει μέ ἀναμφισβήτητα ἱστορικά στοιχεῖα, πόσον ἡ δημοκρατία σέβεται τήν ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια καί τήν ἐλευθερία τῆς προσωπικότητος.

Ἀπευθύνομαι στόν κάθε σκεπτόμενο Ἕλληνα. Θά τοῦ πῶ βέβαια πράγματα, τά ὁποῖα τοῦ ἔχουν κρύψει στήν ἐκπαίδευσιν, μολονότι ἀναφέρονται στά ἀρχαῖα κείμενα. Εἶναι πρόθεσίς μου ἢ ἂν θέλετε, εἶναι φιλοδοξία μου ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου αὐτοῦ νά δῇ τήν δημοκρατία, ὅπως τήν παρουσιάζουν τά γεγονότα.

Ναί, θά ἐκθέσω γεγονότα βασιζόμενος σέ ἱστορικά στοιχεῖα. Τά συμπεράσματα συνάγονται μόνον τους. Προβάλλουν ἀνάγλυφα ἐκ τῆς παρουσιάσεως τῶν συμβάντων. Δέν ἀπαιτοῦνται σχόλια, κρίσεις καί ἐξηγήσεις. Ἀρκοῦν μόνο τά γεγονότα, γιά νά δείξουν ποία ἦτο πραγματικῶς ἡ Ἀρχαιοελληνική δημοκρατία καί τί σχέσι εἶχε μέ τήν Ἑλλάδα. Ἄν κάπου-κάπου σχολιάζω τό κάνω ὄχι γιατί ὑπάρχει ἀνάγκη, ἀλλά γιά νά ὑπογραμμίσω τήν κακεντρέχεια τοῦ πολυδιαφημισμένου πολιτεύματος τῆς δημοκρατίας.

Δέν ἀνταποκρίνεται στήν ἱστορική ἀλήθειαν ἂν ὑποθέσετε, ὅτι ἡ δημοκρατία κατεδίωκε μόνον τήν προσωπικότητα. Ἡ δημοκρατία κατεδίωκε κάθε ἀντίπαλόν

της, εἴτε ἦτο προσωπικότης, εἴτε ὄχι. Αἱ περιπτώσεις διωγμῶν τῶν προσωπικοτήτων ξεχωρίζουν ἀκριβῶς, διότι ξεχωρίζουν αἱ προσωπικότητες, ἀπό τήν μάζα.

Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριθωμένο, ὅτι ὁμάδες προσώπων κατεδιώχθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας, ἀγρίως μάλιστα, ἐπειδή δέν ἦσαν δημοκρατικά. Κι' ὄχι μονάχα ὁμάδες, ἀλλά καί ὀλόκληροι πληθυσμοί ἐξωντώθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας, ἐπειδή δέν τήν ἐπίστευαν. Πρὶν ἀσχοληθῶ μέ τούς ἀρίστους, θά ἀναφέρω δειγματοληπτικῶς μερικᾶς περιπτώσεις συμπεριφορᾶς τῆς δημοκρατίας, ἔναντι ὁμάδων καί πληθυσμῶν, πού ἐδεινοπάθησαν, διότι δέν ἦταν δημοκρατικοί.

Στήν Κέρκυρα (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Γ, 81) οἱ δημοκρατικοί ἐξώντωσαν τούς ἀριστοκρατικούς μέ τόν πιό ἀπαίσιο τρόπο. Μέ τήν βοήθεια τῶν δημοκρατικῶν τῆς Ἀθήνας (Εὐρυμέδων) ἐδολοφόνουν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ὅλους ὅσους κάποιος κατηγορεῖ, ὅτι ἤθελαν νά καταργήσουν τό δημοκρατικό πολίτευμα: «*Ἡμέρας τε ἑπτὰ... ἐφόνευσαν, τήν μέν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τόν δῆμον καταλύουσιν*». Ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας κάθε ἔγκλημα δικαιολογεῖται καί ἐπαινεῖται. Ὁ Θουκυδίδης παρατηρεῖ, ὅτι ἐφονεύθησαν καί μερικοί λόγω προσωπικῆς ἐχθρότητος καί ἄλλοι ἐπειδή εἶχαν δανείσει χρήματα τούς ἐφόνευσαν οἱ ὀφειλέται: «*ἀπέθανον δέ τινες καί ἰδίως ἐχθρας ἔνεκα καί ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπό τῶν λαθόντων*».

Οἱ δημοκράται διέπραξαν κάθε εἶδους φόνον καί δέν παρελείφθη νά μή γίνη τίποτε καί ἀκόμη περισσότερα: «*οὐδέν ὃ τι οὐ ξυνέβη καί ἔτι περαιτέρω*». Ἀκόμη δέν ἐσεβάσθησαν οὔτε τούς ἀριστοκρατικούς, πού κατέφυγον στήν προστασίαν τῶν Θεῶν. Οἱ ἱκέται πού εἰσῆλθον ἐντός τοῦ Ἡραίου (ναός Ἡρας) εἶχαν τραγικόν τέλος. Ὅσοι παρεσύρθησαν ἀπό τάς ὑποσχέσεις τῶν δημοκρατικῶν νά ἐξέλθουν ἐθανατώθησαν προφανῶς μέ βασανι-

στήρια. Ἐκεῖνοι πού δέν ἐπείσθησαν καθώς ἔβλεπαν τί τούς ἐπερίμενε ἐπρωτίμησαν νά σκοτώσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον μέσα στό Ἱερό, ἄλλοι ἀπηγγονίζοντο στά δένδρα καί ἄλλοι ηὔτοκτόνουν ὅπως ὁ καθένας των ἡδύνατο: *«ὕποσχεῖν ἔπεισαν καί κατέγνωσαν πάντων θάνατον... ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν ὡς ἐώρων τά γιγνόμενα, διέφθειρον αὐτοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ ἀλλήλοις καί ἐκ τῶν δένδρων τινές ἀπήγγοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἡδύναντο ἀνηλοῦντο»*.

Τό ἐγκληματικό παραλήρημα τῶν δημοκρατῶν ἐκορυφώθη στό Ἱερό τοῦ Διονύσου. Ἐκεῖ ἔκτισαν μέ τοῖχο τούς ἀριστοκρατικούς, πού εἶχαν καταφύγει ἰκέται στόν Θεό: *«καί περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ Ἱερῷ ἀπέθανον»*.

Στήν Κόρινθο οἱ δημοκράται ὠργάνωσαν τήν αἰφνιδιαστικήν δολοφονίαν τῶν ἀριστοκρατικῶν κατά τήν διάρκειαν τῆς θρησκευτικῆς ἑορτῆς τῶν Εὐκλείων (πρός τιμήν τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος) διότι ἐπίστευαν ὅτι θά εὑρισκόν τούς περισσοτέρους ἀριστοκρατικούς στήν Ἀγορά. Τήν ἀπόφασιν αὐτήν νά διαπράξουν φόνους, ἐνῶ ἐωρτάζετο ἡ Ἀρτεμις ὁ Θουκυδίδης χαρακτηρίζει ὡς τήν πλέον ἀσεβῆ ἀπόφασιν: *«τό πάντων ἀνοσιώτατον ἐβουλεύσαντο (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Δ, 4)*.

Πράγματι ἀφοῦ ἐδόθη τό σύνθημα: *«ὡς δ' ἐσημάνθη»* βγάζουν τά δημοκρατικά των ξίφη: *«ξίφη ἔπαιον»* καί ἀρχίζουν τό δημοκρατικόν των ἔργον. Ὑποῦλως σφάζουν ὅποιον ἀριστοκρατικόν ἔβλεπαν. Ἄλλον πού ἴστατο ὄρθιος σέ ὁμάδα συνομιλούντων, ἄλλον καθήμενον, ἄλλον παρακολουθοῦντα θέατρον: *«τόν μὲν τινα συνεστηκότα ἐν κύκλῳ, τόν δέ καθήμενον, τόν δέ τινα ἐν θεάτρῳ...»* Πρό τῆς γενικῆς σφαγῆς οἱ ἀριστοκρατικοί προστρέχουν στούς βωμούς καί στά ἀγάλματα τῶν Θεῶν. Ἀλλά καί ἐκεῖ οἱ ἀσεβέστατοι (ἀνοσιώτατοι) δημοκράται τούς σκοτώνουν. Σφάζουν ἀκόμη κι' ὅσους προσέφυγαν στά Ἱερά: *«ἔσφαττον καί πρός τοῖς Ἱεροῖς»*.

Ἡ δημοκρατική «ἰδεολογία» ἐπιτρέπει στούς ὁπαδούς της νά ὀργανώσουν τήν δολοφονίαν τῶν ἀντιπάλων των.

Στήν Σάμο ή Ἀθηναϊκή δημοκρατία καθώρισε διά τοῦ στόλου της τό πολίτευμα τῆς νήσου. Πρόκειται γιά κλασσικό παράδειγμα «πολιτικῆς κανονιοφόρων». Οἱ δημοκρατικοί Σάμιοι προσεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους ὁμοϊδεάτας των νά ἀλλάξουν τό καθεστώς τῆς Σάμου. Ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν σαράντα πολεμικά πλοῖα καί μέ τήν δύναμί τους ἐγκατέστησαν στή Σάμο τήν δημοκρατίαν: «*πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσί τεσσάρων ἑκατὸν δημοκρατίαν κατέστησαν*» (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Α, 115).

Γιά νά ἐδραιωθῇ τό λαϊκό καθεστώς (!) τῆς δημοκρατίας οἱ Ἀθηναῖοι δημοκράται πῆραν πενήντα παιδιὰ ὡς ὁμήρους καί ἰσαριθμούς ἄνδρας πού μετέφεραν στή Λῆμνο πρός φύλαξιν: «*καί ὁμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσους δέ ἄνδρας καί κατέθεντο ἐς Λῆμνον*» (ἐνθ. ἀνωτ.). Θαυμάστε λοιπόν τήν δημοκρατία πού παίρνει παιδιὰ γιά ὁμήρους. Τί ἀνθρωπισμός! Πάντως γιά νά εἶναι βέβαιοι γιά τήν ἐπιβίωσι τῆς σαμιακῆς δημοκρατίας ἄφησαν ἐκεῖ καί φρουράν καί μετά ἱκανοποιημένοι ἀπό τήν δημοκρατικωτάτην συμπεριφοράν των ἀπεχώρησαν: «*καί φρουράν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Οἱ Σάμιοι ὑπέκυψαν στοὺς Ἀθηναίους δημοκράτας μετὰ σκληρόν ἀγῶνα ἑννέα μηνῶν. Ἀρχηγός τους ἦτο ὁ φιλόσοφος Μέλισσος, ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς ἐπέτυχε νίκην στή θάλασσα. Ἀλλά τελικῶς πρό τῆς συντριπτικῆς ὑλικῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας οἱ Σάμιοι ἠττήθησαν.

Ὁ ἱστορικός Δοῦρις «ἐπιτραγωδεῖ πολλήν ὠμότητα τῶν Ἀθηναίων» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 28). Οἱ δημοκράται ὠδήγησαν στήν Ἀγορά τῆς Μιλήτου τοὺς Τριηράρχους τῶν Σαμίων καί τοὺς ἐνόπλους ἄνδρας τῶν σαμιακῶν πλοίων. Τοὺς ἄφησαν δεμένους σέ σανίδας ἐπὶ δέκα ἡμέρας: «*σανῖσι προσδήσας ἐφ' ἡμέρας δέκα*» κι' ἐνῶ αὐτοὶ περιῆλθον πιά σέ ἀπελπιστική κατάστασι: «*κακῶς ἤδη διακειμένοις*» τοὺς ἔσπασαν μέ ρόπαλα τὰς κεφαλὰς καί ἐπέταξαν τὰ πτώματά των ἄταφα: «*ξύλοις τὰς κεφαλὰς συγκόψαντες, εἶτα προβαλεῖν ἀκήδευτα τὰ σώματα*». Χρειαζόνται σχόλια;

Στήν **Μήλο** ἔκτος βεβαίως ἀπό τό ἔγκλημα σάν μέσον πολιτικῆς, ἡ δημοκρατία καί μάλιστα ἡ Ἀθηναϊκή, πού τόσον ἐξυμνοῦν, ἔδειξε πόσο μία δημοκρατία σέβεται τήν ἐλευθερία τῶν λαῶν. Ἀξίζει νά διαβάσῃ κανεῖς τήν συζήτησιν δημοκρατῶν Ἀθηναίων καί ἀριστοκρατικῶν Μηλίων (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Ε, 85-116) γιά νά σχηματίσῃ προσωπική γνώμη περί τῆς δημοκρατικῆς νοοτροπίας. Οὐδέποτε ἄλλοτε τό ἔγκλημα, ἡ ἀδικία κι ὁ ἐκβιασμός ἤκμασαν τόσον ὅσον στήν συμπεριφορά τῆς δημοκρατικῆς Ἀθήνας (τό υπόδειγμα πολιτείας!) ἐναντι τῆς ἀριστοκρατικῆς Μήλου. (ἴδετε εἰς σελ. 73)

Ἡ πανίσχυρος Ἀθηναϊκή δημοκρατία ἀφοῦ ἔστειλε στόλους καί στρατούς ὀλοκλήρους κατώρθωσε μετά σκληρόν ἀγῶνα νά ἀναγκάσῃ τήν ἡρωϊκὴν νῆσον σέ συνθηκολόγησι. Οἱ Μήλιοι κατέθεσαν τά ὅπλα μέ τόν ὄρον νά ἀποφασίσουν οἱ Ἀθηναῖοι γιά τήν τύχη των. Καί ἡ Ἀθηναϊκή δημοκρατία (τό υπόδειγμα πολιτείας!) ἀπεφάσισε γιά τοὺς Μηλίους νά σφάξῃ τοὺς ἐφήβους καί νά πωλήσῃ ὡς δούλους τὰς γυναῖκας καί τὰ παιδιὰ!! «*ξυνεχώρησαν τοῖς Ἀθηναῖοις ὥστε ἐκείνοις περί αὐτῶν βουλευσαί. Οἱ δὲ ἀπέκτειναν Μηλίων ὄσους ἡβῶντας ἔλαβον, παῖδας δὲ καί γυναῖκας ἡνδραπόδισαν*» (ἄνθ. ἀνωτ. 116).

Αὐτά τὰ ἀποτρόπαια δέν ἦσαν συμπτωματικά, ἀπεναντίας ἀκριβῶς ἦσαν ἡ μόνιμος τακτικὴ τῶν δημοκρατῶν τῆς Ἀθήνας π.χ. ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τήν πόλιν τῶν Σκιωναίων ἐσκότωσαν τοὺς ἐφήβους καί ἐπώλησαν ὡς δούλους τὰ γυναικόπαιδα: «*Σκιωναίους μὲν Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες ἀπέκτειναν τοὺς ἡβῶντας, παῖδας δὲ καί γυναῖκας ἡνδραπόδισαν*». (ἐνθ. ἀνωτ. Ε, 32).

Ἡ δημοκρατία ἦτο ὅπως εἶδατε ἐγκληματική, ἄδικος καί ἀπάνθρωπος. Μόνο αὐτό το καθεστῶς κατεδίκαζε νεκρούς, τοὺς ὁποίους ἐξέθαπτε. Ἐνα πολίτευμα πού ἐπιτρέπει τήν ἐκδήλωσι ἐν ὀνόματι τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τῶν πιό χαμερπῶν αἰσθημάτων τοῦ ὄχλου δέν μπορεῖ παρά νά ἱκανοποιῇ τό μῖσος καί μέ εὐτελεῖς πράξεις. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρω τήν περίπτωσιν τοῦ ρήτορος Δημάδου. Ὅταν δέν ἄρεσε στὸν λαό, ἔλυωσαν τοὺς

άνδριάντας πού τοῦ εἶχαν στήσει καί μέ τό μεταλλό τους κατεσκεύασαν οὐροδοχεῖα: «τούς δέ Δημάδου κατεχώνευσαν εἰς ἀμίδας» (Πλούταρχος: «Πολιτικά παραγγέλματα» 820 F).

Χρειαζονται κι' ἄλλα παραδείγματα κι' ἄλλα σχόλια γιά νά ἐννοήσετε τό ἠθικόν ποιόν τῆς δημοκρατίας;;

Ἡ Ἀθηναϊκή δημοκρατία, τήν ὁποία ὑπερεξυμνοῦν καί ὑπερδιαφημίζουν σήμερα στά Ἑλληνόπουλα ἔκανε φοβερό κακό στούς Ἑλληνας καί γενικώτερον σ' ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα. Ἄς μᾶς ποῦν οἱ δημοκράται τί καλό ἔκανε ἡ δημοκρατία στούς Ἑλληνας ἢ πότε καί ποῦ ὠφέλησε τήν Ἑλλάδα; Ἐμπρός ὅσοι πιστεύετε στήν δημοκρατία, δημοσιογράφοι, καθηγηταί, διανοούμενοι, ἐπαγγελματῖαι δημοκράται καί τρόφιμοι τοῦ κοινοβουλίου ἀπαντήστε στήν πρόκλησί μου.

Τό καθεστώς πού ἐπαινεῖτε ἐπώλει τά παιδιά καί τάς γυναῖκας τῶν Ἑλλήνων ὡς δούλους, πού ὅπως εἶδατε διέπραξε στήν Σκιώνη (πόλις στή Παλλήνη τῆς Χαλκιδικῆς) ἢ στήν Τορώνη (πόλις στή Σιθωνία τῆς Χαλκιδικῆς) ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι καθοδηγούμενοι ἀπό τόν δημαγωγό Κλέωνα ἐπώλησαν τά γυναικόπαιδα τῆς πόλεως: «καί τῶν Τορωναίων γυναῖκας μέν καί παῖδας ἠνδραπόδισαν» (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Ε,3).

Ἐπί πλέον σάν κοινοί λησταί οἱ δημοκράται τῆς Ἀθήνας ἔπαιρναν τήν γῆν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τούς ὁποίους ἐξετόπιζαν π.χ. ἀφοῦ κατέλαβαν τήν Ἰστιαίαν (πόλις τῆς Εὐβοίας) ἔδιωξαν ὅλους τούς κατοίκους τῆς πόλεως καί ἐμοίρασαν τήν γῆν τῆς σέ δύο χιλιάδας Ἀθηναίους. Μάλιστα μετέβαλαν καί τό ὄνομα τῆς πόλεως εἰς Ὀρεοῦς: «Ἐστιαῖας δέ ἐξοικίσαντες αὐτοί τήν γῆν ἔσχον» (ἐνθ. ἀνωτ. Α, 114).

Γιά τήν ἀπαισίαν αὐτήν πρᾶξιν εὐθύνεται ὁ μέγας δημοκράτης, ὁ Περικλῆς (*Περικλέους στρατηγοῦντος*) ὁ ὁποῖος γιά νά κολακεύῃ τό πλῆθος τοῦ ἐμοίραζε χρήματα καί τοῦ ἔδινε κληρουχίας. Δηλαδή ἡ Ἀθηναϊκή δημο-

κρατία έκυριευσεν μίαν Ἑλληνικὴν πόλιν, ἔδιωχεν τοὺς κατοικοὺς καὶ μετὰ ἐχώριζε τὰ ἐδάφη τῆς σέ λαχνοὺς καὶ τοὺς διένειμε στοὺς δημοκράτας. Ἔτσι ὅπως ἀκριβῶς συνέβη στὴν Αἴγινα: «ὁ Περικλῆς... *θεραπεύων δὲ τοὺς πολλοὺς... διανομαῖς τὲ χρημάτων ἀνελάμβανε καὶ κληρουχίας ἔγραφεν Αἰγινήτας γάρ ἐξελάσας ἅπαντας διένειμε τὴν νῆσον Ἀθηναίων τοῖς λαχοῦσιν*» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 34). Καὶ ὁ Θουκυδίδης («Ἱστορία» Β,27) περιγράφει πῶς βιαίως ἐξεπατρίσθησαν οἱ ἀτυχεῖς Αἰγινῆται (*ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας*) καὶ τὰ κτήματά των κατέλαβον Ἀθηναῖοι ἄποικοι (*πέμψαντας ἐποίκους ἔχειν*).

Ἄν θέλετε μπορεῖτε νὰ διαβάσετε στὰ ἀρχαῖα κείμενα κί' ἄλλας πολλὰς παρομοίους ἀνθρωπιστικές πράξεις τῆς δημοκρατίας καὶ μάλιστα τῆς Ἀθηναϊκῆς, τὴν ὁποίαν στὰ σχολεῖα παρουσιάζουν ὡς πολίτευμα γιὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὑπερηφανευώμεθα, ἀντὶ νὰ ντρεπόμαστε.

Ἐγὼ πάντως θὰ σᾶς γνωρίσω μία ἀκόμη αἰμοβόρον ἀπόφασιν τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Ἐπικειμένης τῆς ναυμαχίας παρὰ τοῖς Αἰγὸς ποταμοῖς (405 π.Χ.) μεταξύ Ἀθηναϊκοῦ καὶ Σπαρτιατικοῦ στόλου ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, πού συνεκλήθη ἀπεφάσισε δημοκρατικῶτατα, ὅταν νικήσουν νὰ κόψουν τὸ δεξιὸ χέρι ὅλων ἐκείνων πού θὰ συνελάμβαναν ζωντανούς!! «*τὴν δεξιάν χειρὰν ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων*» (Ξενοφῶν: «Ἑλληνικά» Β,1,31). Οἱ δημοκράται ἦσαν τόσο μοχθηροί (θυμίζουν τοὺς ἀφηνιασμένους Γάλλους δημοκράτας τοῦ 1789) ὥστε ὅταν ἔπιασαν δύο τριήρεις, μίαν Κορινθιακὴν καὶ μίαν Ἀνδριάν ἐπνίξαν στὴν θάλασσα ὅλους τοὺς ἄνδρας των: «*λαθόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδριάν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντα κατακρημνίσαιαν*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ἐλογάριαζαν ὅμως δίχως τὸν ξενοδόχον. Διότι ὁ Λύσανδρος αἰφνιδίασε τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς κατενίκησε, τοὺς συνέλαβε αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ἐτιμώρησε ὅπως τοὺς ἔπρεπε. Τοὺς ἐδίκασε γιὰ τὰ ἐγκλήματά τους στὴ

Λάμπρακο καί τούς ἐθανάτωσε ὅλους, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ Ἀδαιμάντου, ὁ ὁποῖος ἀντετάχθη στήν ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, στό ψήφισμα γιά τό κόψιμο τῶν χειρῶν: «ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδαιμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περί τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος» (ἐνθ. ἀνωτ. Β,Ι,32).

Ὅταν ἡ εἵδησις τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου ἔφθασε στήν Ἀθήνα, οἱ δημοκράται τά ἔχασαν. Διότι εἶναι θρασύδειλοι. Ἐκείνη τήν νύκτα οὐδεῖς ἔκοιμήθη καί οἱ θρῆνοι ἀπό τόν Πειραιᾶ ὅπου ἔφερε τά νέα ἡ «Πάραλος» ἔφθαναν στήν Ἀθήνα: «καί οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς διά τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστρῳ διήκεν» (ἐνθ. ἀνωτ. Β,2,3). Ὡδύροντο οἱ δημοκράται μας διότι ἐφοβοῦντο μήπως πάθουν ὅσα αὐτοί ἔκαμαν (πείσεσθαι νομίζοντες ὅλα ἐποίησαν) στούς κατοίκους τῆς Μήλου, τῆς Ἰστιαιᾶς, τῆς Σκιώνης, τῆς Τορώνης, τῆς Αἰγίνης κ.τ.λ.

Ἡ ὀλοκληρωτική Σπάρτη ἔδωσε στήν Αἴγινα, στήν Μήλο κ.τ.λ. τήν ἐλευθερίαν, τήν ὁποίαν τοὺς εἶχε ἀφαιρέσει ἡ δημοκρατική Ἀθήνα. Ὁ νικητής Λύσανδρος ἡρνήθη νά καταστρέψῃ τήν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἢ νά πωλήσῃ δούλους τά παιδιά καί τάς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων ἢ νά σφάξῃ τοὺς ἐφήβους, ὅπως συνήθιζε νά πράττῃ ἡ Ἀθηναϊκή δημοκρατία.

**”Αριστοι
καί
δημοκρατία**

Ὁ Αἰσχίνης (389-314 π.Χ.) κατήγετο ἐκ πτωχῆς, ἀλλὰ ἀξιολόγου οἰκογενείας. Χάριν στήν προσωπικήν του ἱκανότητα κατώρθωσεν ἵνα ἀναδειχθῇ εἰς μέγα ρήτορα καί πολιτικόν. Προηγοί μένως εἶχεν ἀποδείξει τήν φιλοπατρίαν του, διὰ τοῦ ἥρωϊκοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖον ἐπολέμησε στά Τάμινα (350) κατά τῶν Ἑρετριέων, ὅπου ὁ στρατηγός Φωκίων τόν ἐστεφάνωσε ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ στό πεδίο τῆς μάχης.

Ἀναμφισβήτητος ὁ Αἰσχίνης ἀνήκε στούς ἀριστοκρατικούς, οἱ ὁποῖοι τόν ἐθαύμαζαν. Δικαίως λοιπόν ἐκεῖνο τό φτωχόπαιδο ἡσθάνετο εὐλογον ὑπερηφάνειαν, γιά τήν ὁποίαν κακῶς μερικοί τόν ἐπικρίνουν π.χ. ὁ σχολιαστής τῶν λόγων του στάς «ἐκδόσεις Παπύρου» κατακρίνει τόν Αἰσχίνην ἐπειδὴ «θεωρεῖ ἑαυτόν ὑπερήφανον, διότι αὐτός ὁ τόσον ταπεινός τήν καταγωγήν, ἀνῆλθεν εἰς τόσον ὑψηλήν θέσιν εἰς τό κόμμα τῶν ἀριστοκρατικῶν» («Λόγοι Αἰσχίνου» ἐκδ. «Παπύρου» Ἀθήναι 1975, σελ. 11).

Τό ἀληθῶς ὥραϊον εἶναι ὅτι οἱ δημοκράται ἐνῶ παρίστανουν τούς λαϊκοὺς, ταυτοχρόνως εἰρωνεύονται ὅσους προέρχονται ἀπό λαϊκά στρώματα. Παράδειγμα ὁ Δημοσθένης, ὁ ὁποῖος στόν λόγον του «περί παραπρεσβείας» (237) ἀναφέρεται στούς ἀδελφούς τοῦ Αἰσχίνου Φιλοχάρητα καί Ἀφόβητον καί λέγει ὅτι γιά νά ζήσουν εἰργάσθησαν ὁ πρῶτος σάν διακοσμητής δοχείων ἄρωμάτων καί τυμπάνων (*ἀλαθαστοθήκας γράφοντα καί τύμπανα*) κι' ὁ δεῦτερος σάν ὑπογραμματεὺς στήν βουλῇ. Καί λοιπόν; Εἶναι ντροπὴ πού ἐξεκίνησαν ἀπὸ τό μηδέν καί ἐπέτυχαν ὁ Φιλοχάρης νά ἀνακηρυχθῇ πολλὰς φορές στρατηγός καί ὁ Ἀφόβητος νά ἀναλάβῃ τό 351 πρεσβευτὴς στήν Περσία καί μετὰ διαχειριστὴς τῶν θεωρικῶν; Ὅπως δὴποτε εἶναι ἄξιοι ἐπαίνων.

Ὁ Αἰσχίνης ὥς πολιτικός προέβλεψε ἐγκαίρως τόν κίνδυνον πού διέτρεχε ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τήν αὐξανομένη δύναμι τῆς Μακεδονίας. Τό 348 μετὰ τήν πτῶσιν τῆς

Ὀλύνθου εἰσηγήθη στούς Ἀθηναίους νά ἀποφασίσουν πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου. Ὅταν πλέον ἀντελήφθη, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νά νικηθῇ ὁ Φίλιππος ἐτάχθη ὑπέρ τῆς εἰρήνης, διότι αὐτή συνέφερε εἰς ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα. Ἔτσι μαζί μέ ἄλλους ἐστάλη ὡς μέλος πρεσβείας πρὸς τόν βασιλέα Φίλιππον.

Μέ ἀφορμὴν αὐτὰς τὰς πρεσβείας οἱ δημαγωγοὶ πού ἐχθρεύοντο τόν Φίλιππον κατήγγειλαν τόν Αἰσχίνην γιὰ προδοσίαν καὶ ὅτι δῆθεν ἐδωροδοθήκη ἀπὸ τούς Μακεδόνας. Γιὰ νά στηρίξουν αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν κατηγορίαν ἐπεστράτευσαν τόν τοπικιστὴ ρήτορα Δημοσθένην καὶ τόν Τίμαρχον πού συγκατηγόρησαν τόν Αἰσχίνην.

Τό 345 διεξάγεται ἡ περίφημος δίκη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Αἰσχίνης κατηγορεῖ τόν Τίμαρχον γιὰ ἀνθηκότητα. Τόν κατηγορεῖ ὡς πορνεύμενον (*ἡταιρηκότα*) καὶ σάν τέτοιος δέν ἔχει δικαίωμα νά ὀμιλῇ στὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου διότι ὁ νόμος ἀπέκλειε ἐκ τοῦ θήματος ὅσους ἔχουν ζήσει αἰσχροῦς. Αὐτοὶ δέν ἠδύναντο νά ρητορεύουν. «*Τίνας δ' οὐκ ᾤετο δεῖν λέγειν; τοὺς αἰσχροῦς βεβιωκότας τούτους οὐκ ἐκ δημηγορεῖν*» (Αἰσχίνης: «κατὰ Τιμάρχου» 28). Ἡ κατηγορία ἀποδεικνύεται, ὁ Τίμαρχος καταδικάζεται καὶ ἐξευτελισμένος χάνεται ἀπὸ τὸ πολιτικὸ προσκήνιο. Ὁ Δημοσθένης ὅμως συνεχίζει τόν ἀγῶνα του κατὰ τοῦ Αἰσχίνου. Τό 343 διεξάγεται νέα μεγάλη δίκη, ὅπου ὁ Δημοσθένης κατηγορεῖ τόν Αἰσχίνην γιὰ προδοσίαν. Παρά τὸ ἐπικρατοῦν ἀντιμακεδονικὸ πνεῦμα στὸν Ἀθηναϊκὸ ὄχλο ὁ Αἰσχίνης ἀθωώνεται, ἀφοῦ ἀπέκρουσε μέ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Οἱ λόγοι του «Κατὰ Τιμάρχου» καὶ «Περὶ τῆς παραπρεσβείας» πού διεσώθησαν πραγματικῶς ἄφησαν ἐποχὴν διὰ τὴν ρητορικὴν τέχνην των καὶ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τους. Αὐτοὶ οἱ λόγοι καὶ ὁ «Περὶ Στεφάνου» εἶναι αἱ μόναι γραφαὶ ὀμιλίας τοῦ Αἰσχίνου, ὁ ὁποῖος ὠμίλει ἀπὸ στήθους.

Τό 337 ὁ Κτησιφῶν ἐπρότεινε νά τιμηθῇ ὁ Δημοσθένης

διά χρυσοῦ στεφάνου. Τέτοιο δικαίωμα δέν τό εἶχε, διότι ἐκείνη τήν περίοδον ὁ Δημοσθένης ἦτο ἄρχων καί ὁ νόμος ἀπηγόρευε νά στεφανώνωνται οἱ ἄρχοντες οἱ ὅποιοι ἦσαν ὑπεύθυνοι (*ἐκέλευε τοὺς ὑπευθύνους μή στεφανοῦν*) ἐκτός δέ αὐτοῦ ὁ Δημοσθένης δέν εἶχε ὠφελήσει σέ κάτι τήν Ἀθήνα. Ὁ Αἰσχίνης ἀντιδρᾷ καί μηνύει τόν Κτησιφῶντα δι' ὑποβολήν παρανόμου προτάσεως. Ἡ δίκη σκοπίμως καθυστερεῖ καί γίνεται μετά ἑπτά χρόνια (!) ἀπό τήν κατάθεσιν τῆς μηνύσεως. Τά ἔχουν κανονίσει ἔτσι, ὥστε ὁ κατήγορος Αἰσχίνης παίρνει ὀλιγωτέρας ψήφους ἀπό τό πέμπτο τοῦ συνόλου τῶν δικαστῶν πρᾶγμα πού κατά τήν Ἀθηναϊκή νομοθεσία ἐσήμαινε ὅτι ὁ μηνυτής ὠφείλε νά πληρώσῃ χιλίας δραχμάς.

Ὁ Αἰσχίνης ἀηδιασμένος ἠναγκάσθη νά ἐξορισθῇ. Ἐφυγε ἀπό τήν Ἀθήνα καί μᾶλλον μετέβη στήν Ἐφεσο καί κατόπιν στήν Ρόδο, ὅπου παρέδωσε μαθήματα ρητορικῆς.

Ὁ Αἰσχύλος (525-456 π.Χ.) ὁ μέγιστος αὐτός Ἀρχαιοέλληνας τραγικός ποιητής *«καταγόταν ἀπό ἀριστοκρατικήν οἰκογένεια»* (Παγκόσμιος Σοβιετική Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος Ιος σελ. 297, λέξις: «Αἰσχύλος») καί θεωρεῖται ὁ ἀληθής δημιουργός τοῦ θεάτρου, διότι πρίν ἀπό αὐτόν τά ἔργα ἐπαίζοντο ὑπό ἑνός προσώπου, ἦσαν μονωδία, ἐνῶ ὁ Αἰσχύλος εἰσήγαγε τήν πολυπροσωπείαν. Ἐπί πλέον καθιέρωσε τήν σκηνογραφίαν, τήν μουσικήν ἐπένδυσιν, τήν χορογραφίαν κ.λ.π. Κυρίως ὁμως συνεκλόνησέ μέ τάς μεγαλειώδεις τραγικάς ἐμπνεύσεις του.

Γιός τοῦ ἱερέως τῆς Ἐλευσίνος Εὐφορίωνος διεπαιδαγωγήθη σέ θρησκευτικό καί πατριωτικό περιβάλλον. Ἐλαβε μέρος σέ πολλές μάχας καί ἐδοξάσθη στόν Μαραθῶνα, ὅπου ὁ ἀδελφός του Κυναίγειρος ἔπεσε ἡρωϊκῶς μαχόμενος (Ἡρόδοτος: «Ἱστορία» Στ, 114). Ὁ ποιητής ἐπολέμησε ἐπίσης καί στήν Σαλαμίνα, στό Ἀρτεμίσιον.

• Προτομή Αισχύλου επί Ἑρμαϊκῆς στήλης τοῦ 4ου π.χ. αἰῶνος (Μουσεῖον Νεαπόλεως).

στάς Πλαταιᾶς καί κατόπιν ὑπηρετήσε ὑπό τόν Κίμωνα, πού ἔξεστράτευσε ἐναντίον τῆς Θράκης.

“Ολοι αὐτοί οἱ νικηφόροι ἀγῶνες τόν ἐπλημμύρισαν ὑπερηφάνειαν διά τήν ἐθνικήν δόξαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἑλληνικοί θριάμβοι συνετάραξαν τήν ψυχὴν του καί τοὺς ἀπέδωσε μέ τήν ἄφθαστον ποιητικὴν δεξιότητι του. Ἡ θεογονία, οἱ παλαιοὶ μῦθοι, ὁ τρωϊκὸς πόλεμος, ἡ Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία, αἱ παραδόσεις ἀπετέλεσαν θέματα τῶν τραγωδιῶν του, πού εἶναι περίπου 80, ἀλλὰ ἐσώθησαν μόνον 9.

Στὴν τραγωδίᾳ γιὰ ἐκεῖνον προέχει ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης ὡς ἠθικῆς ἀρχῆς, πού πρέπει νά διέπῃ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Στὰ ἔργα του συγκρούονται μᾶλλον ἀρχαῖ ζῶης μέσα στὴν συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου, παρά ἀνθρώποι μεταξύ των. Ὁ Αἰσχύλος προσέδωσε νέας διαστάσεις στὴν ὕπαρξι, τὴν ὁποῖαν εἶδε ἀπὸ καταπληκτικὰς ὀπτικὰς γωνίας.

Τό 484 π.Χ. κερδίζει τὴν πρώτην νίκην του. Γιὰ πολλὰ χρόνια παραμένει ἀήττητος. Ἐν τῷ μεταξύ ἐμφανίζεται ἕνας ἄλλος γίγας τῆς τραγωδίας ὁ Σοφοκλῆς, πού τό 468 π.Χ. κατορθώνει νά κερδίσῃ τόν Αἰσχύλον.

Ὁ Αἰσχύλος ἦτο ἀντιδημοκράτης καί φίλος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος, τόν ὁποῖον ἐπανειλημμένως εἶχε ἐπισκεφθῇ. Ἐκεῖ μάλιστα ἔγραψε τὴν τραγωδίαν «Αἶτνα» πρὸς τιμὴν τῆς νέας πόλεως Αἵτνης πού ἔκτισε ὁ Ἰέρων. Τό 458 π.Χ. ὁ Αἰσχύλος ἐπιτυγχάνει νίκη μέ τὴν τραγωδίαν «Ὁρέστεια». Ὁ δημοκρατικὸς ὅμως ὄχλος δέν ἀνέχεται πιά τόν Αἰσχύλον. Ὁ φθόνος τῶν πολλῶν ὀγκοῦται. Σέ μιὰ παράστασι τοῦ «Προμηθέως» καί ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Αἰσχύλος ἔπαιζε τόν ρόλον τοῦ Προμηθέως θαλτοῖ θεαταὶ προκαλοῦν ἐπεισόδια. Δῆθεν ἀγανακτισμένοι, διότι τάχα ὁ Αἰσχύλος προσέβαλε τόν Δία ἀνεβαίνουσαν πάνω στὴν σκηνή γιὰ νά σκοτώσουν τόν ποιητὴ: «καὶ ὄρμησαν στὴ σκηνή, ἀπειλώντας νά σκοτώσουν τόν «Ἰερόσυλον». Ὁ Αἰσχύλος πρόφτασε νά καταφύγῃ στὴν ὀρχήστρα καί ν' ἀγκαλιάσῃ τόν βωμό, ἀποφεύγοντας

ἔτσι τὴν τιμωρία, καὶ μόνον ἢ ἐπέμβαση τῶν Εὐμολπιδῶν τὸν ἔσωσε ἀπὸ μίᾱ δίκῃ, ὅπου θὰ καταδικαζόταν νά πιῇ τό κώνειον...» (Γιάννης Λάμπας: «Λεξικόν τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου» ἔκδ. ΔΟΜΗ τόμος 1ος σελ. 147 λέξις: «Αἰσχύλος»).

Φαντάζεσθε τί συνέβη στό θέατρο. Ὁ ὄχλος προσεπάθει νά χτυπήσῃ τόν μέγα ποιητή κι' ἐκεῖνος νά τρέχῃ νά σωθῇ. Πῶς νά ἀνεχθῇ αὐτή τὴν ταπείνωσι ὁ ἀνυπέρβλητος Αἰσχύλος. Εἶχε καί τό προηγούμενο, πού πάλι τόν εἶχαν κατηγορήσει αὐτόν τόν εὐσεβέστατο, ὅτι ἀπεκάλυψε μυστικά τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων. Ἦλθε τώρα καί ἡ νέα προσβολή καί γι' αὐτό ἀπεφάσισε νά ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀθήνα καί τὴν δημοκρατία της. Ξαναφεύγει αὐτοεξόριστος στή Σικελία «φυγὼν δέ εἰς Σικελίαν» (Σουῖδας: «Λεξικόν» λέξις: «Αἰσχύλος») πλησίον φίλων του τυράννων. Ἀπέθανε στή Γέλα, τό 456 π.Χ. καί τόν ἔθαψαν μέ ἐξαιρετικὰς τιμὰς στά δημόσια μνήματα.

Ὁ Ἀλκαῖος (7ος π.Χ. αἰών) κατήγετο ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην, ἦτο σύγχρονος τῆς Σαπφοῦς καί ὑπῆρξε μέγιστος λυρικός ποιητής τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Αἱ πολιτικά του πεποιθήσεις ἦσαν σαφέστατοι ἀφοῦ: «ἔθεσε τὸν σατυρικόν του οἶστρον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀριστοκρατίας, καταπολέμησε μέ τοὺς σαρκασμοὺς του τό δημοκρατικόν κόμμα... ἀριστοκράτης ἀδιάλλακτος...» («Ἐγκυκλοπαίδεια «ΗΛΙΟΣ» τόμος 2, σελ. 323 λέξις: «Ἀλκαῖος»). Ἐπίσης στήν εἰσαγωγή τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Ἀλκαίου (ἔκδ. «Ζαχαροπούλου» σελ. 11) διαβάζομεν ὅτι ὁ Ἀλκαῖος «θρίσκεται πάντα ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἀντιλαϊκῶν ἀγῶνων τῆς ἀριστοκρατίας κι' ἀπὸ τὸν πόλεμο στήν ἐξορία κι' ἀπὸ τὴν ἐξορία στὸν πόλεμο περνᾷ ἡ ζωὴ του...». Τό ὅτι οἱ ἀγῶνες τῆς ἀριστοκρατίας χαρακτηρίζονται «ἀντιλαϊκοί» εἶναι κάτι, πού ἀπὸ μακρυὰ βρωμαίει μαρξισμός. Ἄς εἶναι ὅμως.

Ὁ Ἀλκαῖος μαζί μέ τὸν Φανίαν ἠγήθησαν τῆς ἐπανα-

στάσεως τῶν ἀριστοκρατικῶν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἀλλὰ ἀπέτυχαν καί κατέφυγαν στήν Πύρρα. Στήν ἐξορία ὠργανώθησαν καλλίτερον καί τελικῶς κατῴρθωσαν νά νικήσουν τοὺς δημοκρατικούς καί νά ἐκτελέσουν τόν ἀρχηγόν τους Μυρσίλον. Μὲ ἐνθουσιασμό ὁ Ἀλκαῖος ψάλλει τόν θάνατο τοῦ ἐχθροῦ του: «*νῦν χρή μεθύσθην καί τινα πρὸς βίαν πῶνῃν, ἐπειδὴ κάθθανε Μύρσιλος*» (117) δηλαδή τώρα πρέπει νά μεθύσῃ κανεῖς καί μέ τὴν βία νά πίνῃ, ἐπειδὴ ἀπέθανε ὁ Μύρσιλος. Ἀριστουργήματα ποιήσεως εἶναι ἡ περιγραφή πού κάνει ὁ Ἀλκαῖος τῆς αἰθούσης (*μέγας δόμος*) ὅπου ἐγένετο ἡ πολεμικὴ προετοιμασία τῆς ἐπαναστάσεως (ἀποσπ. 111). Ὁμορφοστολισμένη ἡ στέγη ἀπὸ ἀστραφτεράς περικεφαλαίας μέ λευκά λουριά ἀλογοουρῶν (*λεῦκοι κατύπερθεν*) λαμπεραὶ περικνημίδες, (*λάμπραι κνάμιδες*) κοῖλαι ἀσπίδες ριγμέναι χάμω (*κοῖλαι τε κατ' ἄσπιδες*) κ.τ.λ. Ἡ ἐξέγερσις πού ἠκολούθησε συνετρίβη καί ὅπως ἐθρήνησε ὁ ποιητὴς πολλοὺς ἤρπασε ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου καί οἱ ἄλλοι ἐσώθημεν αἱματωμένοι γεμᾶτοι ἀπὸ τραύματα: (*πόλλοις μὲν θανάτῳ μοῖρα κατέσχεθε ὅλλοι δ' αὖ φονίοις ἤμεν ἐπέμμενοι* (ἀποσπ. 32).

Ὁ ποιητὴς τέλος ὕμνησε τοὺς ἐκλεκτοὺς ἄνδρας, πού ἠγωνίσθησαν γιὰ τὴν πατρίδα καί τοὺς ἀπεκάλεσε κάστρα τοῦ κράτους: «*ἄνδρες γὰρ πόλιος πύργος*» (Ἀλκαῖος «Ἄπαντα» Α,32,10).

Ἀξίζει ἀκόμη νά σημειώσωμεν ὅτι καί οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ Ἀλκαίου, καί ὁ Κῆκος καί ὁ Ἀντιμενίδας ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας. Ὁ Ἀντιμενίδας μάλιστα ὅταν ἐξωρίσθη ἐπῆγε μισθοφόρος στὸν στρατό τῶν Βαβυλωνίων, στοὺς ὁποίους προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας. Διότι μία μάχη θά ἐκρίνετο ἀπὸ τὴν μονομαχίαν μεταξύ ἐνός Ἑβραίου γίγαντος καί ἐνός ἀπὸ τὸν βαβυλωνιακό στρατό. Ὁ γενναῖος ἀριστοκράτης Ἀντιμενίδας δίχως νά φοβηθῇ ἀπ' τὴν θέαν τοῦ Ἰουδαίου γίγαντος πού τοῦ ἀπολείπανε μόνο τέσσαρα δάκτυλα γιὰ νά ἔχῃ ὕψος πέντε βασιλικὰς πήχεις: «*ἀπολείποντα μόναν ἴαν*

πάχεων από πέμπτων» (Ἀλκαῖος: «Πρός Ἀντιμενίδαν» Ἀποσπ. 110) ἐμονομάχησε ἐναντίον του καί τόν ἐφόνευσε. Οἱ Βαβυλώνιοι τότε τοῦ ἐχάρισαν γιά τό ἀνδραγάθημα αὐτό ἓνα ξίφος μέ χρυσοδεμένη τήν ἐλεφαντίνην του λαβήν: «ἐλεφαντίναν λάβαν τῷ ξίφεος χρυσοδέταν ἔχων» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Ἀλκιβιάδης (540-404 π.Χ.) εἶναι μία ἀπό τās ἐπιφανεστέρας πολιτικοστρατιωτικές προσωπικότητας τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο γιός τοῦ Κλεινίου ὁ ὁποῖος στήν ναυμαχία τοῦ Ἀρτεμισίου (480 π.Χ.) ἐναυμάχησε κατά τῶν Περσῶν μέ τριήρη πού ἐξώπλισε μέ δικά του χρήματα. Γιά τόν ἡρωισμό του ἐτιμήθη μέ ἑπαθλο ἀνδρείας. Στή μάχη τῆς Κορωνείας (447 π.Χ.) ἔπεσε μαχόμενος καί ἄφησε τόν Ἀλκιβιάδη ὀρφανό σέ ἡλικία μόλις πέντε ἐτῶν. Μέ τήν διαθήκη του ὥρισε ἐπίτροπο τοῦ ἀνηλίκου παιδιοῦ τόν Περικλῆ καί τόν ἀδελφό του Ἀρίφρονα.

Ἀπό πολύ νεαρός ὁ Ἀλκιβιάδης ἐθαυμάσθη γιά τήν πνευματική του ὑπεροχή καί τό θάρρος του. Κατά τόν Πλούταρχον («Ἀλκιβιάδης» 4) ὁ Σωκράτης ἔβλεπε στό πρόσωπο τοῦ νεαροῦ νά λάμπη ἡ ἀρετή καί ἡ εὐφυΐα του: «ἀρετῆς καί εὐφυΐας... διαλάμπουσιν ἐνορῶν». Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἐπιρροή τοῦ Σωκράτους στόν Ἀλκιβιάδη ὑπῆρξε ἀποφασιστική, ἰδίως στήν διαμόρφωσι τῶν ἀντιδημοκρατικῶν πολιτικῶν πεποιθησέων του.

Ἐχομεν πολλά παραδείγματα πού ἀποδεικνύουν τόν δυναμισμόν τοῦ χαρακτήρος του. Ἦτο μικρός, ἀκόμη, ὅταν ἐπεσκέφθη κάποιο γραμματοδιδάσκαλον καί τοῦ ἐζήτησε ἓνα βιβλίον τοῦ Ὀμήρου (βιβλίον *ῥήτησεν* Ὀμηρικόν) ἐπειδή ἐκεῖνος τοῦ εἶπε, ὅτι δέν ἔχει κανένα βιβλίον τοῦ Ὀμήρου, ὁ Ἀλκιβιάδης τοῦ ἔδωσε μία γροθιά καί ἔφυγε (κονδύλῳ καθικόμενος αὐτοῦ παρήλθεν).

Ἡ διαπαιδαγώγησις πού τοῦ προσφέρει ὁ Σωκράτης ἀποδίδει, διότι ὁ Ἀλκιβιάδης κατανοεῖ ὅσα τοῦ διδάσκει

ὁ φιλόσοφος. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἀρίστου καί ἡ περιφρόνησις τῆς μάξης εἶναι τὰ βασικά χαρακτηριστικά τῆς σωκρατικῆς πολιτικῆς κοινωνιολογίας. Ὁ Ἀλκιβιάδης τὰ ἐννοεῖ καί τὰ ἐνστερνεῖται. Ἴδου ἓνα δεῖγμα. Κάποτε ἠθέλησε νά δῇ τόν κηδεμόνα του. Ἐπῆγε λοιπόν στήν οἰκία τοῦ Περικλέους καί ἐζήτησε νά τόν συναντήσῃ. Δέν τοῦ τό ἐπέτρεψαν, διότι τοῦ εἶπαν, ὅτι τώρα δέν μπορεῖ νά σέ δεχθῇ ὁ Περικλῆς ἐπειδὴ σκέπτεται πῶς νά δώσῃ λόγον στοὺς Ἀθηναίους. Ὁ μικρός Ἀλκιβιάδης ἀπεχώρησε εἰπών, ὅτι θά ἦτο καλλίτερον νά σκεφθῇ πῶς νά μὴ δώσῃ λόγο στοὺς Ἀθηναίους: «βέλτιον ἦν σκοπεῖν αὐτόν ὅπως οὐκ ἀποδώσει λόγον Ἀθηναίοις» (ἐνθ. ἀνωτ. 7).

Ἡ γενναιότης τοῦ Ἀλκιβιάδου εἶναι πασίγνωστος. Μολονότι ἀνήλικος (*μειράκιον ὦν*) λαμβάνει μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Ποτιδαίας (432 π.Χ.) ὅπου ἦτο «σύσκηνος» τοῦ Σωκράτους. Μάχεται ἡρωϊκῶς καί τραυματίζεται, ἀλλά σώζεται χάρις στήν ἐπέμβασι τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος ἐστάθη πρό αὐτοῦ καί τόν ὑπερησπίσθη (*προέστη καί ἤμυνε*). Μετά ὀκτώ χρόνια, στή μάχη τοῦ Δηλίου (424 π.Χ.) ὁ Ἀλκιβιάδης θά ἀνταποδώσῃ τήν ὑπηρεσίαν στόν Σωκράτη, διότι κατά τήν ὑποχώρησιν τῶν Ἀθηναίων καί ἐνῶ ἦτο ἔφιππος δέν ἔφυγε, ἀλλ' ἔμεινε πλησίον τοῦ Σωκράτους καί τόν ὑπεστήριξε (*περιήμυνε*).

Στήν πολιτικήν ἐμφανίζεται ἀπό πολύ ἐνωρίς. Διαθέτει πολλά χρήματα ἀπό τήν οἰκογενειακὴν περιουσίαν του, ἀλλὰ καί ἀπό τήν πλουσιωτάτην σύζυγόν του Ἰπαρέτην. Ἔτσι ἀναλαμβάνει μίαν «ἐπίδοσιν» (ἕκτατος ἐκουσία οἰκονομικὴ εἰσφορά) καί ὁ δῆμος τόν καταχειροκροτεῖ διὰ τήν δωρεάν του (*τοῦ δήμου κροτοῦντος*).

Ταυτοχρόνως χαίρεται τὰς εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς. Φημίζεται γιὰ ἵπποτρόφος καί λαμβάνει μέρος στήν Ὀλυμπία μέ ἑπτὰ ἵππους πρᾶγμα, πού, μέχρι τότε οὐδεὶς ἰδιώτης ἢ βασιλεὺς εἶχε κάνει. Ἐπιτυγχάνει πολλὰς νίκας καί τόν ὕμνεῖ, μέχρι καί ὁ Εὐριπίδης ἀκόμη μέ εἰδικὴ ᾠδήν του. Διαθέτει ἐπίσης καί σκύλους, πού ἓνας

ἐξ αὐτῶν εἰσηλθε στήν ἱστορία, ἀφοῦ τόν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος (ἐνθ. ἀνωτ. 9). Ἐπρόκειτο γιά μεγάλο σκύλο (θαυμαστοῦ τό μέγεθος) τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλκιβιάδης ἔκοψε τήν οὐράν. Ὅλοι δέ οἱ Ἀθηναῖοι συνωμίλουν γι' αὐτό τό θέμα κι' ὁ Ἀλκιβιάδης ἐσχολίαζε, ὅτι θέλω νά συζητοῦν γιά τήν οὐρά τοῦ σκύλου μου, παρά νά λέγουν κακά πράγματα γιά μένα. Ἐποχὴν ἐπίσης ἄφησαν τά γλέντια του, στά περίφημα «Συμπόσια». Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰς γυναῖκας δέν εἶναι κάτι, γιά τό ὅποιον πρέπει νά κατηγορηθῇ, ἀπεναντίας μάλιστα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἀναφαίνονται καί οἱ πρῶτοι συστηματικοί ἀντίπαλοί του: «Οἱ πιά ἄσπονδοι ἐχθροί τοῦ Ἀλκιβιάδου ἦσαν οἱ ἀδιάλλακτοι δημοκρατικοί πού κληρονόμησαν τήν πολιτική τοῦ Κλέωνος καί πού φοβοῦνταν τήν δημοτικότητα τοῦ Ἀλκιβιάδου». (Γ. Λάμψα: «Λεξικόν Ἀρχαίου Κόσμου» ἐκδ. «Δομή» τόμος Ιος σελ. 196, λέξις: «Ἀλκιβιάδης»).

Τό 415 π.Χ. ὁ Ἀλκιβιάδης ὀρίζειται μαζί μέ τόν Νικίαν καί Λάμαχον στρατηγός στήν μοιραίαν ἐκστρατείαν κατά τῆς Σικελίας. Πρίν ἀναχωρήσῃ ὁ στόλος οἱ δημοκράται ὠργάνωσαν τήν σκευωρίαν τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τῶν Ἑρμῶν. Αἱ Ἑρμαϊκαί Στήλαι, πού ἀπό τόν Πεισίστρατον ἐτοποθετήθησαν σ' ὅλους τοὺς δρόμους ὡς ὁδοδείκται καί ἔφερον χαραγμένα ἠθικά παραγγέλματα εὐρέθησαν μίαν πρῶϊαν σπασμέναι στάς κεφαλὰς τῶν θεῶν (συνήθως τοῦ Ἑρμοῦ) πού εἶχαν στήν κορυφήν τους.

Σήμερα ἡ ἱστορία θεβαιώνει ὅτι ἐπρόκειτο περί δημοκρατικῆς συνωμοσίας κατά τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἄλλο ἂν τοῦτο δέν διδάσκεται στά Ἑλληνικά σχολεῖα καί πανεπιστήμια. Ὡστόσο ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ ἐξαίρεσις πολλῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν π.χ. «Ἐλευθερουδάκη» (τόμος Α, σελ. 796, λέξις: «Ἀλκιβιάδης») ὅπου διαβάζομεν: «οἱ ἐχθροί του (Ἀλκιβιάδου) εὗρον εὐκαιρίαν δι' ἐξυφάνσεως τῆς πλέον διαβολικῆς συκοφαντίας νά παραστήσωσιν αὐτόν ὡς ὑποπτον, ἐνῶ οὐδέ κατά κεραίαν ἦτο δυνατόν νά εἶχε ἀνα-

μιχθῇ εἰς τό ἔργον ἐκεῖνο...». Ὁ δημαγωγός Ἀνδροκλῆς παρουσίασε στήν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου μερικούς δούλους καί μετοίκους οἱ ὁποῖοι κατηγορήσαν τόν Ἀλκιβιάδην (δούλους τίνας καί μετοίκους προήγαγεν Ἀνδροκλῆς ὁ δημαγωγός) ὅτι αὐτός καί οἱ φίλοι του κατέστρεψαν καί ἄλλα ἀγάλματα καί ὅτι μεθυσμένοι ἀπεμιμοῦντο τά Ἑλευσίνια Μυστήρια.

Ὁ Ἀλκιβιάδης βέβαιος γιά τήν ἀθωότητά του, ἐζήτησε νά δικασθῇ ἀμέσως πρὶν φύγῃ γιά τήν ἐκστρατείαν, ὅπως ἄλλως τε ἦτο λογικόν. Ἀλλά οἱ δημοκράται, πού ἐφοβοῦντο μήπως ἀποδειχθῇ ἡ σκευωρία τους ἐπρότειναν νά ἀναβληθῇ ἡ δίκη, μέχρις ὅτου τελειώσῃ ὁ πόλεμος. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀντελήφθη τήν κακοήθειαν τῆς ἀναβολῆς (οὐκ ἐλάνθανε μέν οὖν ἡ κακοήθεια τῆς ἀναβολῆς) ἀνῆλθε στό βῆμα καί ὑπεστήριξε μέ ὥραϊα ἐπιχειρήματα γιατί πρέπει τώρα νά δικασθῇ ἡ καί γιατί δέν μπορεῖ νά στέλλεται σέ μιά τόσο σπουδαία ἐκστρατεία, ἐνῶ πίσω του μένουν κατηγορίαι καί συκοφαντίαι. Θέλω τούς εἶπε νά θανατωθῶ ἂν εὔρεθῶ ἔνοχος καί ἂν ἀθωωθῶ τότε νά στραφῶ κατά τῶν ἐχθρῶν, δίχως νά φοβοῦμαι τούς συκοφάντας (φανέντι καθαρῷ τρέπεσθαι πρὸς τοὺς πολέμιους μὴ δεδοικότες τούς συκοφάντας).

Παρά τό λογικόν καί ὅπωςδῆποτε δίκαιο τοῦ αἰτήματος τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ δημοκράται ἐπιτυγχάνουν τήν ἀναβολήν. Ἀπόπλευσε μέ τό καλόν τώρα (νῦν μέν ἀγαθῇ τύχῃ πλεέτω) καί ὅταν τελειώσῃ ὁ πόλεμος θά ἀπολογηθῇς. Ἔτσι φεύγει ὁ Ἀλκιβιάδης καί φθάνει στήν Ἰταλίαν, καταλαμβάνει τό Ρήγιον καί ἐνῶ προετοιμάζει τάς ἐπιθέσεις του οἱ δημοκράται στέλλουν τό πλοῖον «Σαλαμινία» στήν Κατάνη μέ ἐντολή νά φέρῃ στήν Ἀθήναν τόν Ἀλκιβιάδην καί τούς φίλους του, πού κατηγοροῦντο γιά νά δικασθοῦν.

Ὅταν ἀνεχώρησε ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπό τήν Ἀθήναν οἱ δημοκράται ὠργίσαν. Δέν τούς ἐνδιέφερε ἡ ἐξέλιξις τοῦ πολέμου, ἀλλά ἡ ἐξόντωσις τῶν ἀντιδημοκρατῶν. Οἱ δημαγωγοί μέ ἐπὶ κεφαλῇς τόν Ἀνδροκλῆ συνελάμβανον

ὅποιον ἀπλῶς ἐθεώρουν ὑποπτον καὶ δίχως δίκην τὸν ἐκλείναν στήν φυλακὴν: «ἐνέβαλλον ἀκρίτους εἰς τὸ δεσμωτήριον» (Πλούταρχος: «Ἀλκιβιάδης» 20). Ὅποιος ἐπίσης ἦτο συγγενὴς φίλος ἢ σύντροφος (οἰκείος ἢ φίλος ἢ συνήθης) τοῦ Ἀλκιβιάδου κατεδιώκετο ἀγρίως. Στὴ φυλακὴ ἐβασανίζοντο καὶ ἠναγκάζοντο νὰ ὁμολογοῦν ἢ νὰ καταγγέλουν ἄλλους οἱ ὅποιοι ἂν δέν ἐσώζοντο διὰ τῆς φυγῆς ἐθανατώνοντο (πάντες πλὴν τῶν φυγόντων ἀπώλονται).

Φυσικά ὁ Ἀλκιβιάδης πού ἐπληροφορήθη τί συνέβαινε δέν ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα, γιὰ νὰ τὸν δολοφονήσουν. Ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγε στήν Σπάρτην. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν σέ θάνατο, ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν του καὶ ἐψήφισαν νὰ τὸν καταρῶνται ὅλοι οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἱέρειαι. Ἡ ἱέρεια Θεανώ ἐξ Ἀγραυλῆς ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ στό ψήφισμα, διότι καθὼς εἶπε ἔγινε ἱέρεια γιὰ νὰ εὐχεται κ' ὄχι γιὰ νὰ καταρᾶται (εὐχῶν οὐ καταρῶν ἱέρειαν γεγονέναι).

Ἡ ἀδικία πού ἔγινε στὸν Ἀλκιβιάδην καὶ στοὺς φίλους του ὑπῆρξε πρωτοφανὴς, ἀλλὰ ὄχι ἄγνωστος σέ δημοκρατικά πολιτεύματα. Ἐνα ὁλόκληρο καθεστῶς ἐπέστρεψε νὰ θανατωθοῦν ἄριστοι πολῖται. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὅταν ἔμαθε, ὅτι στήν Ἀθήνα τὸν κατεδίκασαν σέ θάνατο εἶπε: «δείξω αὐτοῖς ὅτι ζῶ» (ἐνθ. ἀνωτ. 22) δηλαδή θὰ τοὺς ἀποδείξω ὅτι ζῶ. Καὶ τοὺς τὸ ἀπέδειξε.

Μετά τὴν καταστροφὴ τῶν Ἀθηναίων στήν Σικελία, τὴν ἀποστασία πολλῶν συμμάχων κ.τ.λ. οἱ Ἀθηναῖοι ἀπελπισμένοι καταφεύγουν στὸν Ἀλκιβιάδην. Διορίζεται στρατηγὸς στήν περιοχὴ τοῦ Ἑλλησπόντου. Τό 411 π.Χ. ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας στήν ναυμαχίαν τῆς Ἀβύδου. Τό 410 π.Χ. διαλύει τὸν σπαρτιατικὸ στόλο στήν ναυμαχίαν τῆς Κυζίκου καὶ ἀνακτᾷ τὴν Χαλκηδόνα καὶ τὸ Βυζάντιον. Αὐταὶ καὶ ἄλλαι νίκαι δοξάζουν τὸν Ἀλκιβιάδην. Τό 408 π.Χ. εἰσπλέει θριαμβευτικῶς στὸν Πειραιᾶ. Πάνω ἀπὸ διακόσιαι τριῆρεις κοσμημέναι μέ λάφυρα καὶ ἀσπίδας τοῦ ἐχθροῦ καὶ πλήρεις αἰχμαλώτων συνοδεύουν

τὴν ναυαρχίδα, πού εἶχε πορφυροῦν ἱστόν. Ὁ Πυθιονί-
κης αὐλητὴς Χρυσόγονος διηύθυνε τὴν κωπηλασίαν καί
ὁ ἡθοποιὸς τραγωδιῶν Καλλιπίδης φέρων πολυτελεῆ
χιτῶνα ἔδινε τὸ κέλευσμα. Τὸ θεᾶμα ἦτο μεγαλοπρεπές.
Ὁ κόσμος ἔτρεχε μέ ζητωκραυγὰς νά τὸν στεφανώσῃ, νά
τὸν φιλήσῃ, νά τὸν δείξουν οἱ γέροι στοὺς νέους (συν-
τρέχοντες ἐβόων, ἡσπάζοντο, ἐστεφάνουν καί τοῖς νέοις
ἐδείκνυσαν οἱ πρεσβύτεροι). Ὁ Ἀλκιβιάδης ὅμως πού
ἤξερε καλῶς τὴν ποιότητα τοῦ ὄχλου δὲν κατῆλθε ἀπὸ
τὴν ναυαρχίδα του, παρά μόνον ὅταν εἶδε στὴν προκυ-
μαία τοὺς φίλους του, πού ἐπέζησαν νά τὸν προσκαλοῦν.

Ὁ δῆμος σέ ἔκτακτον συνέλευσιν ἀπεφάσισε νά ἀκυ-
ρωθῇ ἡ θανατικὴ ποινὴ, νά τοῦ ἐπιστρέψουν τὴν περιου-
σίαν, νά ἀνακαλέσουν οἱ ἱερεῖς τὰς κατάρας, νά τὸν στε-
φανώσουν μέ χρυσοῦς στεφάνους καί νά τὸν ἀνακηρύ-
ξουν αὐτοκράτορα στρατηγόν καί κατὰ γῆν καί κατὰ
θάλασσαν: «στεφάνοις μὲν ἐστεφανώθη χρυσοῖς ἡρέθη δ'
ᾧμα καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλασσαν αὐτοκράτωρ στρα-
τηγός» (ἐνθ. ἀνωτ. 33).

Τὸν ἐπόμενον χρόνον ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος ἠττᾶται
ἀπὸ τὸν Λύσανδρο στό ἐπίνειον τῆς Κολοφῶνος
Νότιον. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔλειπε στὴν Καρίαν καί ναύαρ-
χος τῶν Ἀθηναίων ἦτο ὁ Ἀντίοχος, ὁ ὁποῖος ἂν καί εἶχε
ἐντολὴ νά μὴ ναυμαχήσῃ, ἐναυμάχησε καί ἔχασε.
Υπεύθυνος ἔθεωρήθη ὁ... Ἀλκιβιάδης. Ὁ δημαγωγὸς
Κλεοφῶν ζητεῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἀλκιβιάδου, τὸν
ὁποῖον μόλις χθὲς εἶχαν σχεδόν θεοποιήσῃ. Ἀηδιασμέ-
νος ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα. Πηγαί-
νει στὴν Θράκην καί διαμένει στὴν Πακτύην.

Ἄν καί ἔχη κάθε λόγον νά μισῇ τοὺς Ἀθηναίους προσ-
παθεῖ νά τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην συμφορὰν πού
τελικῶς τοὺς εὔρε παρά τοῖς Αἰγός/ποταμοῖς (405 π.Χ.).
Ἔσπευσε ἔφιππος καί τοὺς συνεβούλευσε νά μεθορμι-
σθοῦν στὴν Σηστόν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως στρατηγοὶ τὸν
ἐπροπηλάκισαν. Ὁ Τυδεὺς μάλιστα τοῦ ὠμίλησε μέ ὕβρι-
στικὸν τρόπον. Σέ λίγο ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος κατεστρέ-

● *Ἀνακρέων*

φετο από τόν Λύσανδρον καί ἡ Ἀθήνα ἐκυριεύετο από τήν Σπάρτην. Τότε πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλαιγαν γιά τά σφάλματα καί τās βλακείας των μεγίστην τῶν ὁποίων ἐθεώρουν τήν συμπεριφορά των πρὸς τόν Ἀλκιβιάδην, πού γιά δευτέρα φορά ἔδιωξαν, δίχως ἐκεῖνος νά ἔχη ἀδικήση (ὀλοφυρόμενοι καί δεξιόντες τās ἁμαρτίας αὐτῶν καί ἀγνοίας ὧν μεγίστην ἐποιοῦντο τήν δευτέραν πρὸς Ἀλκιβιάδην ὀργήν. Ἀπερρίφθη γάρ οὐδέ ἀδικῶν αὐτός). Τώρα ὁμως ἦτο ὀριστικῶς ἀργά.

Οἱ Σπαρτιᾶται καί οἱ Πέρσαι κατεδίωξαν τόν Ἀλκιβιάδην. Οἱ διώκται του ἐκύκλωσαν τήν ἑπαυλὶν του στήν Μέλισσα τῆς Φρυγίας, ὅπου ἔζη μέ τήν μητέρα τῆς Λαΐδος, Τιμάνδρα. Ὁ ἥρωϊκός Ἀλκιβιάδης θγαίνει μέ τό ξῖφος στό χέρι ἔξω ἀπό τήν πυρπολουμένη οἰκίαν του (σπασάμενος τό ἐγχειρίδιον). Οἱ βάρβαροι πού τοῦ ἐπετέθησαν δέν ἐτόλμησαν νά τόν πλησιάσουν, γιά νά συμπλακοῦν μαζί του, ἀλλά ἀπό μακρυά τόν ἐκτύπησαν μέ ἀκόντια καί βέλη (οὐδεὶς γάρ ὑπέμεινεν αὐτόν οὐδ' εἰς χεῖρας συνῆλθεν ἀλλ' ἀποστάντες ἔβαλλον ἀκοντίοις καί τοξεύμασιν). Ἐῖσι ἐκεῖνος ἔπεσε νεκρός καί οἱ βάρβαροι ἔφυγον (οὕτω δι' αὐτοῦ πεσόντος καί τῶν βαρβάρων ἀπελθόντων). Ἡ Τιμάνδρα ἔθαψε τόν νεκρόν καί αἰῶνας ἀργότερον ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός διερχόμενος ἀπό ἐκεῖ ἔστησε ἐπὶ τοῦ τάφου ἀνδριάντα ἐκ παρίου μαρμάρου καί διέταξε νά τελοῦνται ἐτησίως θυσίαι εἰς μνήμην τοῦ Ἀλκιβιάδου.

Ὁ Ἀνακρέων (572-487 π.Χ.) ὁ διάσημος αὐτός λυρικός ποιητής ἀπό τήν Τέων τῆς Ἰωνίας ὑπῆρξε χωρίς ἀμφιβολία ἀντιδημοκράτης, ἀφοῦ μάλιστα ἐπέρασε ὀλόκληρο τήν ζωὴν του κοντά σέ γνωστούς ἐχθρούς τῆς δημοκρατίας. Κατ' ἀρχήν ὅταν οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τήν Μικράν Ἀσίαν διέφυγε στήν Θράκην καί μετὰ ἐφιλοξενήθη στά ἀνάκτορα τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους τοῦ ὁποίου «ἦταν ὁ αὐλικός ποιητής» ὅπως γρά-

φει ὁ Μπ. Ράσσελ («Προσωκρατικοί» ἔκδ. Ἀρσενίδη, σελ. 72). Τό 522 π.Χ. δολοφονεῖται ὁ Πολυκράτης καί ὁ Ἀνακρέων προσκαλεῖται ἀπό τόν γιό τοῦ Πεισιστράτου, Ἴππαρχο στήν Ἀθήνα. Στήν αὐλή τῶν Πεισιστρατιδῶν «ἡ λύρα του ὕμνησε ἐκεῖ ὄχι μονάχα τούς ἴδιους.. μά καί τά περισσότερα ἀριστοκρατικά γένη τῆς Ἀθήνας» (Ν. Σφυρόερα: «Ἀνακρέων καί ἀνακρεόντεια» ἔκδ. «Ἑλληνικοῦ ἐκδοτικοῦ ὀργανισμοῦ» σελ. 10). Τό 514 π.Χ. ὅμως ὁ ἑβραῖος Ἀρμόδιος δολοφονεῖ τόν Ἴππαρχο καί ὁ Ἀνακρέων φεύγει ἀπό τήν Ἀθήνα καί ἐγκαθίσταται στά ἀνάκτορα τοῦ Θεσσαλοῦ ἡγεμόνος Ἐχεκράτους, στή Λάρισα, ὅπου κατά πᾶσαν πιθανότητα ἀπέθανε σέ ἡλικία 85 ἐτῶν.

Ὁ Ἀναξαγόρας (500-428 π.Χ.) ἀπό τās Κλαζομενάς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐφημίζετο γιά τήν εὐγενῆ καταγωγήν καί μεγαλοφροσύνην του: «εὐγενεῖακαί μεγαλοφροσύνη» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Β,3, 6.). Παρεχώρησε τήν πατρικὴν περιουσίαν στοὺς συγγενεῖς του καί ἀφιερῶθη ὀλοψύχως στήν φιλοσοφίαν καί στήν φυσικὴν. Εἶναι αὐτός πού πρῶτος συνέλαβε τήν ἀρχήν «νοῦς» καί φαίνεται ὅτι στήν ἀστρονομία διέπρεψε, ἀφοῦ εἶπε ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι πυρακτωμένος μύδρος καί ὅτι ἡ Σελήνη ἔχει λόφους καί φαράγγια. Ἰσχυρίζετο ἐπίσης ὅτι κατοικεῖται: «ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον... τήν δέ σελήνην οἰκῆσεις, ἔχειν ἀλλὰ καί λόφους καί φάραγγας» (ἐνθ. ἀνωτ. 8,3,8).

Ὅταν ἦλθε στήν Ἀθήνα συνεδέθη στενῶς μετὰ τοῦ Εὐριπίδου καί τοῦ Περικλέους. Ὁ Πλάτων («Φαῖδρος» 270) ἀφηγεῖται πόσον ὠφέλησε ὁ Ἀναξαγόρας τόν Περικλῆ στήν ρητορικὴν τέχνην (τῶν λόγων τέχνην). Ὁ φιλόσοφος ἐπηρέασε ἰδιαιτέρως τόν Εὐριπίδη ὁ ὁποῖος στόν «Ὁρέστη» (982) ἀναφέρεται στήν ἀντίληψιν τοῦ Ἀναξαγόρου περὶ Ἡλίου καί ἀλλοῦ πάλιν («Μελανίππη») ὁ ποιητὴς μεταφέρει τήν κοσμογονίαν τοῦ Ἀναξα-

γόρου.

Γιά μία ακόμη φορά ή δημοκρατία κατεδίωξε στο πρόσωπο του Ἀναξαγόρου τήν ἐπιστήμην. Οἱ δημαγωγοί βασιζόμενοι σ' ἓνα ψήφισμα τοῦ χρησμολόγου Διοπείθους, διά τοῦ ὁποίου κατηγγέλοντο οἱ μή πιστεύοντες στά θεῖα ἢ διδάσκοντες μαθήματα μετεωρολογίας: «καί ψήφισμα Διοπείθους ἔγραψεν εἰσαγγέλλεσθαι τοὺς τὰ θεῖα μή νομίζοντας ἢ λόγοις περί τῶν μεταρσίων διδάσκοντας...» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 32) ἐδίκασαν τόν φιλόσοφο για ἀσέβεια (ἀσεθείας κριθῆναι).

Στό δικαστήριό ἄν καί τόν ὑπεστήριξε ὁ ἴδιος ὁ Περικλῆς κατεδικάσθη σέ θάνατο. Ὁ Ἑρμιππος γράφει στοὺς «βίους» ὅτι τόν ἐνέκλεισαν στήν φυλακή γιά νά τόν ἐκτελέσουν: «καθεῖρχθη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τεθνηξόμενος» (Διογένης Λαέρτιος: «βίοι φιλοσόφων» Β,3,13) ἀλλά χάρις στήν βοήθειαν τοῦ Περικλέους κατάρθωσε νά δραπετεύσῃ καί νά μεταβῇ στή Λάμψακο.

Ὑπάρχει ὅμως καί μία ἄλλη γνώμη κατά τήν ὁποίαν ὁ Ἀναξαγόρας μή δυνάμενος νά ὑποφέρῃ τήν προσβολήν πού ὑπέστη ηὔτοκτόνησε: «οὐκ ἐνεγκῶν δέ τήν ὕβριν ἑαυτόν ἐξήγαγεν» (ἐνθ. ἀνωτ. Β,3,14).

Ὅπως καί νά ἔχουν τὰ πράγματα τό βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας ὑπῆρξε θῦμα τῆς δημοκρατίας.

Ὁ Ἀναξανδρίδης (4ος π.Χ. αἰών) ἀπό τήν Κάμειρο τῆς Ρόδου εἶναι ὁ μέγιστος ἐκπρόσωπος τῆς λεγομένης Μέσης Κωμωδίας (404-340 π.Χ.) ὅπου μᾶλλον ἐσατιρίζοντο κοινωνικά τάξεις, φιλοσοφικά συστήματα κ.τ.λ. παρά πρόσωπα. Ἐπίσης σ' ἐκείνη δέν ὑπῆρχε χορός κ.ἄ. ἐνῶ ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα.

Ὁ Ἀναξανδρίδης πού ἤκμασε στήν ἐποχήν τοῦ Φιλίππου Β' συνέγραψε 65 κωμωδίας ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται μόνον 80 ἀποσπάσματα. Καθώς φαίνεται διεκρίνετο ὡς

ποιητής, ἀφοῦ ἐστέφθη νικητής δέκα φορές στήν Ἀθήνα. Ὁ Ἀκόμη χαρακτηρίζεται γιά τήν τόλμη του, διότι ἦτο ὁ πρῶτος πού εἰσήγαγε στήν κωμωδία ἐλευθέρους ἔρωτας καί ἀποπλανήσεις παρθένων: «καί πρῶτος οὗτος ἔρωτας καί παρθένων φθοράς εἰσήγαγεν» (Σουῖδα: «Λεξικόν» λέξις: «Ἀναξανδρίδης»). Ἐκτός ἀπό κωμωδίας ἔγραψε καί διθυράμβους.

Τά θέματά του ἦσαν παρμένα ἀπό τήν μυθολογία καί ἀπό τά καθημερινά πολιτικά γεγονότα. Αὐτό τό τελευταῖο τοῦ ἐστοίχισε τήν ζωή. Σέ μία κωμωδία του ἐσατίρισε τοὺς Ἀθηναίους πού ἔχουν νόμους ἀλλά δέν τοὺς σέβονται. Συγκεκριμένως ἐπῆρε τήν φράσιν τοῦ Εὐριπίδου, ὅτι «ἡ φύσις τό ἤθελε ἔτσι, αὐτή πού δέν ἀκούει καθόλου τοὺς νόμους» καί τήν λέξι «φύσις» πού εἶπε ὁ Εὐριπίδης τήν ἀντικατέστησε μέ τήν λέξι «πόλις». Οἱ Ἀθηναῖοι τότε συνέλαβαν τόν Ἀναξανδρίδη καί τόν κατεδίκαναν στόν φρικτόν διά τῆς ἀσιτίας θάνατον. Ἄλλη μία προσφορά τῆς δημοκρατίας στήν λογοτεχνία!

Ὁ Ἀνδοκίδης (440- π.Χ.) πού περιλαμβάνεται στοὺς δέκα καλλιτέρους Ἀττικούς ρήτορας: «*ρήτωρ τῶν πρωτευόντων δέκα εἷς*» (Σουῖδα: «Λεξικόν» λέξις: «Ἀνδοκίδης») εἶχε μέ τήν δημοκρατίαν πολλές περιπετείας. «Ἀνῆκεν εἰς ἐξέχουσαν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία εἶχε κληρονομικῶς τό ἀξίωμα τῶν Κηρύκων τῆς Δήμου... Ἀναμειχθεῖς εἰς τήν πολιτικήν ἐτάχθη μέ τοὺς ὀλιγαρχικούς» («Ἀνδοκίδου Λόγοι» ἐκδ. ΠΑΠΥΡΟΣ, εἰσαγωγή, σελ. 3). Γιά τήν ἀκρίβεια ἦτο μέλος τοῦ πολιτικοῦ συλλόγου τῶν ἀριστοκρατικῶν. Ἐκεῖ σέ μία συζήτησιν, τοῦ εἶπαν; ἤκουσε; μετεῖχε; δέν εἶναι ξεκαθαρισμένο τό ζήτημα γιά τόν ἀκρωτηριασμόν τῶν Ἑρμῶν (στῆλαι ὁδομετρικαί) καί γιά παρωδία τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων.

Κατηγορήθη τότε ὁ Ἀλκιβιάδης κι' ἄλλοι ἀριστοκρά-

ται. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξήτησε νά δικασθῇ ἀμέσως πρὶν φύγῃ, γιὰ τὴν ἐκστρατεία στὴν Σικελία. Ἀλλὰ τὸ αἴτημά του δὲν ἐγίνε δεκτὸ ἀπὸ τοὺς δημοκράτας, πού ἐφοβοῦντο τὴν ἀθώωσι τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ὡστόσο συνλαμβάνουν τὸν Ἀνδοκίδην, τὸν πατέρα τοῦ Λεωγόραν, τὸν γαμβρόν τοῦ Καλλίαν καὶ ἀρκετοὺς συγγενεῖς του. Μέσα στὴ φυλακὴ ποιὸς γνωρίζει ἀράγε τί ψυχολογικὰς πιέσεις καὶ σωματικὰς βασάνους ὑπέστη ὁ Ἀνδοκίδης ὥστε ἦναγκάστη γιὰ νά σωθοῦν οἱ ἀθῶοι συγγενεῖς του νά δηλώσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἔνοχος (γνωστὸ τὸ σύστημα τῆς ὁμολογίας). Οἱ δημοκράται ὅμως θέλουν νά ἐξοντώσουν κι' ἄλλους ἀριστοκράτας καὶ τὸν ὑποχρεώνουν νά κατονομάσῃ συνενόχους (*Ἑρμοκοπίδας*) γιὰ νά ἀφήσουν σ' ἀντάλλαγμα τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Ἀνδοκίδης ὑποκύπτει στὴ δημοκρατικὴ σκευωρία πού πλέκεται μὲ τὸν ἐκβιασμό.

Γίνονται συλλήψεις καὶ φυλακίσεις ἀριστοκρατικῶν, οἱ ὅποιοι γι' αὐτὸ τὸν λόγο κατηγοροῦν τὸν δύστιχο Ἀνδοκίδη ὡς προδότῃ κ.τ.λ. Οἱ φίλοι τοῦ τὸν ἐγκαταλείπουν μολοντὸ ἀνεκάλεσε τὴν ὁμολογία του. Πικραμένος ἐξορίζεται καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἐμπόριον διὰ τοῦ ὁποίου πλουτίζει, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀναπτύσσει φιλικὰς σχέσεις μὲ τυράννους τῆς Κύπρου καὶ κυρίως μὲ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀρχέλαον. Ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα φεύγει, ἐπιστρέφει πάλιν καὶ ξαναφεύγει. Τελικῶς μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Τριάκοντα ἐπωφελεῖται τὴν ἀμνηστίας πού ἔδωσαν οἱ δημοκράται καὶ τὸ 402 π.Χ. ἔρχεται καὶ ἐγκαθίσταται στὴν Ἀθήνα.

Ἀλλὰ οἱ δημοκράται ἀνακαλοῦν τὴν ἀμνηστίαν πρᾶγμα πού συνηθίζουν νά κάνουν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη. Ἀφοῦ μοῦ ἐχορηγήσατε ἀμνηστίαν ἔπειτα τὴν ἀφηρέσατε παραπονεῖται ὁ Ἀνδοκίδης: «τό δέ δόντας ἐμοί τὴν ἄδειαν ἀφελέσθαι ὑμᾶς» (Ἀνδοκίδης: «περὶ τῆς ἑαυτοῦ καθόδου» 27). Ἐξ αἰτίας τῆς δημοκρατίας, ὁ ἀριστοκράτης αὐτὸς ἐταλαιπωρήθη μὲ φυλακίσεις, βασανισμούς, ἐξορίας: «δεσμὰ τε ὕστερον καὶ κακὰ ὅσα τε καὶ

οἷα τῷ σώματι ἡνεσχόμην» (ἐνθ. ἀνωτ. 15) μέχρι καί οἱ ἴδιοι οἱ βουλευταί κάποτε ἀπεπειράθησαν νά τόν φονεύσουν καί ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος, διότι ἐπήδησε στήν Ἑστίαν καί ἔπιασε τά ἱερά, ὥστε καθῶς λέγει ὁ ἴδιος ἐσώθη ἀπό τοὺς Θεούς, οἱ ὅποιοι ἐδείχθησαν πιό ἐλεήμονες ἀπό τοὺς ἀνθρώπους πού ἤθελαν νά τόν σκοτώσουν: «κ'αγὼ θόρυβος γάρ δὴ τοιοῦτος ἐγίγνετο τῶν βουλευτῶν καί ἐπειδὴ ἐγίγνωσκον ἀπολούμενος, εὐθύς προσπηδῶ πρὸς τὴν Ἑστίαν καί λαμβάνομαι τῶν ἱερῶν εἰ γάρ τοὺς Θεοὺς ἔχοντα ὀνειδῆ οὗτοι μέ μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων εὐόκασι κατελεῆσαι βουλευθέντων τε αὐτῶν ἀποκτεῖναι με οὗτοι ἦσαν οἱ διασώσαντες» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Τό 339 π.Χ. ἐκφωνεῖ τόν περίφημο λόγον του «Περὶ μυστηρίων» καί κατάρθωσε νά ἀθωωθῇ ἀπό παλαιάς κατηγορίας. Τελικῶς τό 391 π.Χ. ὅταν ἐστάλῃ στήν Σπάρτη γιά διαπραγματεύσεις προετίμησε νά μὴ ξαναγυρίσῃ ποτέ πιά στήν δημοκρατική Ἀθήνα καί μᾶς εἶναι ἄγνωστο πότε καί πού ἀπέθανε.

Ὁ Ἀνδοκίδης ὑπέστη ὅλας τὰς ταλαιπωρίας διότι ὅπως λέγει καί ὁ Πλούταρχος ἐμίσει τὴν δημοκρατίαν καί ἦτο ὀλιγαρχικός: «ἐδόκει δέ μισόδημος καί ὀλιγαρχικός ὁ Ἀνδοκίδης» (Πλούταρχος: «Ἀλκιβιάδης» 21).

Ὁ Ἀντισθένης (445-365 π.Χ.) ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἐκ τῶν πλέον ἀφωσιωμένων. Παρέστη μάλιστα στὰ τελευταῖες ὥρας τοῦ φιλοσόφου στό δεσμωτήριον. Μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ δασκάλου του ἱδρύσε στό Κυνόσαργες τὴν λεγομένη «Κυνικὴ Σχολή» τῆς ὁποίας αἱ πεποιοθήσεις ἦσαν σαφέστατα ἀντιδημοκρατικά.

Ἀπεδέχετο τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων καί ἐπίστευε ὅτι οἱ νόμοι ἔγιναν γιά τοὺς πολλοὺς κι' ὄχι γιά τοὺς ὀλίγους κι' ἐκλεκτοὺς: «οἱ νόμοι εἶναι γιά τοὺς πολλοὺς καί μετρίου, ὄχι γιά τοὺς ἐκλεκτοὺς» (Γ. Λάμψα:

«Λεξικόν Ἀρχαίου κόσμου» ἔκδ. ΔΟΜΗ, τόμος Α, σελ. 254, λέξις: «Ἀντισθένης»).

Ἦρνεῖτο τὴν δημοκρατικὴν ἰσότητα καὶ χαρακτηρι-
στικῶς ὁ Ἀριστοτέλης διέσωσε τί ἔλεγε σχετικῶς ὁ Ἀν-
τισθένης (*ἅπερ Ἀντισθένης ἔφη*). Εἶναι πράγματι ὠραία
ἡ ἱστορία. Κατὰ τὸν Ἀντισθένην λοιπόν, ὅταν οἱ λαγοὶ
ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα πρέπει νὰ ἔχουν ἴσα
δικαιώματα: «*δημηγορούντων τῶν δασυπόδων καὶ τό-
ῖσον ἀξιούντων πάντα ἔχειν*» (Ἀριστοτέλης: «Πολιτικά»
Γ,13) οἱ λέοντες τοὺς ἀπῆντησαν, ὅτι τέτοιας ἀξιώσεις νὰ
τάς ὑποστηρίζετε μέ δόντια καὶ νύχια ὅμοια μέ τὰ δικά
μας...

Ὁ ἴδιος ὁ φιλόσοφος δέν μετεῖχε ἐνεργῶς στήν πολιτι-
κὴν, ἀλλὰ ἐξέφραζε καὶ ἐδίδασκε πολιτικὰς ἰδέας. Ἡ
ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ ΠΥΡΣΟΥ (τόμ. 4ος, σελ. 927, λέξιν:
«Ἀντισθένης») μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἀντισθένης ἐπί-
στευε στήν «*πεφωτισμένην μοναρχίαν*».

Ὁ Ἀντιφῶν (480-411 π.Χ.) ὁ Ραμνούσιος εἶναι ὁ
ἀρχαιότατος ἐκ τῶν δέκα Ἀττικῶν ρητόρων καὶ θεωρεῖ-
ται ὁ ἰδρυτὴς τῶν δικανικῶν λόγων. Προήρχετο ἀπὸ ἀρι-
στοκρατικὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ παπποῦς
τοῦ ὑπῆρξε ἀκόλουθος τῶν Πεισιστρατιδῶν. Ὁ ἴδιος ὁ
ρήτωρ ἠγωνίσθη κατὰ τῆς δημοκρατίας καὶ ἐπρωτοστά-
τησε στήν κατάργησί της στά 411.

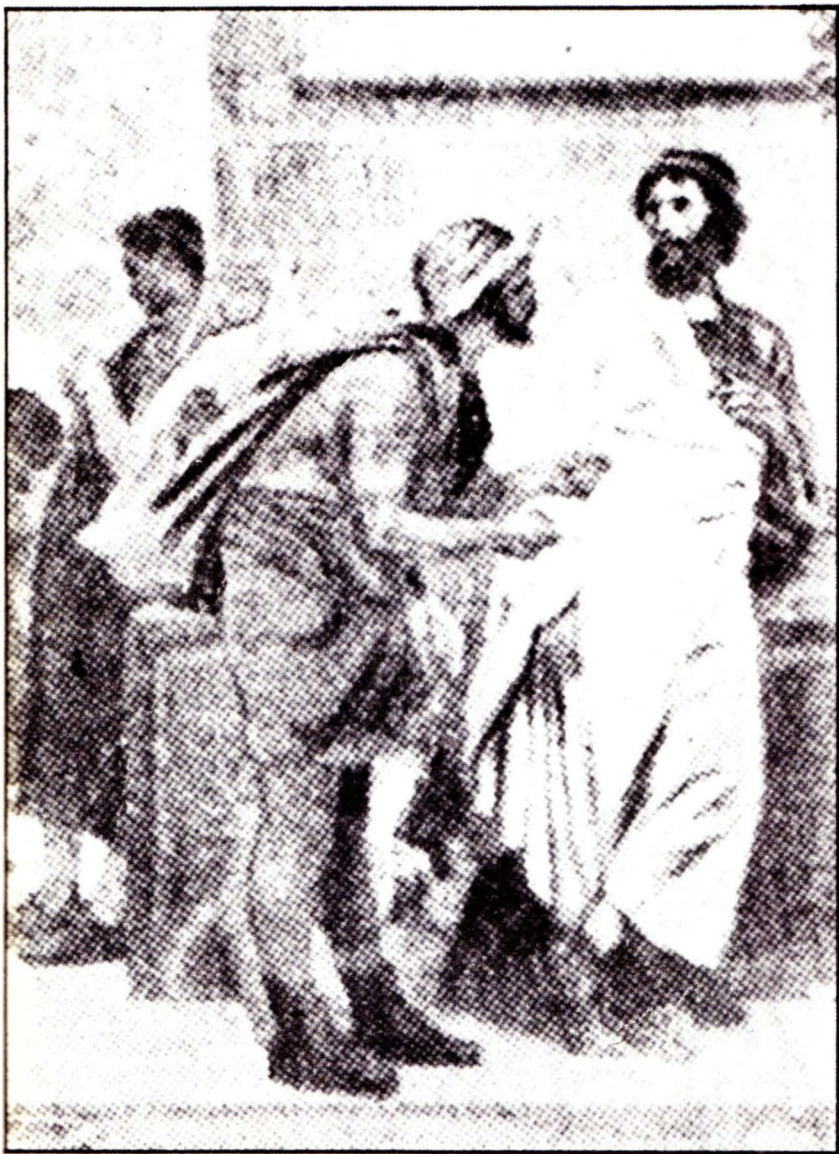
Ὁ Θουκυδίδης («Ἱστορία» Η,68) πού περιγράφει τὴν
συμβολὴ τοῦ Ἀντιφῶντος στήν πτῶσιν τῆς δημοκρατίας
χαρακτηρίζει τὸν ρήτορα σάν τὸν πρῶτον Ἀθηναῖον
στήν ἀρετὴν: «*Ἀντιφῶν ἦν ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ’
ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενός δεύτερος*». Τότε ὅμως οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἀριστοκράται δέν κατῴρθωσαν δυστυχῶς νὰ διατη-
ρήσουν τὴν ἐξουσίαν. Ἔτσι οἱ δημοκράται ἐπανῆλθον
στήν ἀρχὴν καὶ ἔσυραν τὸν Ἀντιφῶντα σέ δικαστήριον
μέ τὴν κατηγορίαν τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας.
Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης ἐξεφώνησε τὸν περίφημον

λόγον του: «*Περὶ Μεταστάσεως*» περί ἀνατροπῆς δηλαδή τοῦ πολιτεύματος καὶ ὑπεστήριξε τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς συγκατηγορουμένους του, μέ ὑπέροχο τρόπο. Μολαταῦτα, καίτοι γέρων, κατεδικάσθη σέ θάνατο καὶ ἐθανατώθη.

Ἀκόμη καὶ σέ ἐκείνας τὰς κρίσιμους ὥρας, ἀμέσως μετὰ τὴν καταδίκην του, δέν ἔπαυσε νά ἐκδηλώνῃ τὰ ἀντιδημοκρατικά του φρονήματα. Ὅταν ὁ ποιητής Ἀγάθων τὸν συνεχάρη γιὰ τὴν δυναμικὴ ἀπολογία του ὁ Ἀντιφῶν ἀπήντησε, ὅτι ὁ μεγάλωψυχος ἀνὴρ ἐνδιαφέρεται περισσότερο γιὰ τὴν γνώμη ἑνὸς μόνου, ἀλλὰ σπουδαίου ἀνθρώπου παρά γιὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τυχαίων: «καὶ μᾶλλον ἂν φροντίσειεν ἀνὴρ μεγάλωψυχος τι δοκεῖ ἐνὶ σπουδαίῳ ἢ πολλοῖς τοῖς τυγχάνουσιν, ὥσπερ Ἀντιφῶν ἔφη πρὸς Ἀγάθωνα κατεψηφισμένος τὴν ἀπολογίαν ἐπαινέσαντα» (Ἀριστοτέλης: «Ἠθικά Εὐδήμεια» Γ,1232 β,5).

Ἡ φράσις αὐτὴ τοῦ Ἀντιφῶντος εἶναι δηλωτικὴ τῆς περιφρονήσεώς του πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐκλεκτῶν μέ τὴν γνώμην τῶν ὁποίων καὶ μόνον ἀξίζει νά ἀπασχολῆται κανεὶς.

Ὁ Πλάτων στὸν «Μενέξενον» (236 α) ἐπαινεῖ τὸν Ἀντιφῶντα, ὁ ὁποῖος ἀπεκαλεῖτο διὰ τὴν ρητορικὴ δεινότητα καὶ σοφίαν του «*Νέστωρ*»: «ἐκαλεῖτο δέ *Νέστωρ*» (Σουΐδα: «Λεξικόν») τόμος Α, λέξις: «Ἀντιφῶν»). Ἡ δημοκρατία πάντως ἐπεφύλαξε ἀπάνθρωπο τέλος σ' ἐκείνη τὴν θαυμασίαν προσωπικότητα. Ὁ δημοκρατικὸς ὄχλος ὥστόσον δέν ἱκανοποιήθη μέ τὸν φόνον τοῦ Ἀντιφῶντος. Ἐπὶ πλεον ἐκρήμνισεν τὴν οἰκίαν του (οἱ δημοκράται τιμωροῦν καὶ τὰ ἄψυχα πρὸς παραδειγματισμόν) ἐκήρυξε τὸ γένος τοῦ ρήτορος ἄτιμον (ἡ δημοκρατία πρώτη εἰσήγαγε τὴν συλλογικὴ οἰκογενειακὴ εὐθύνη) ἀπηγόρευσε τὴν ταφή του σέ Ἀθηναϊκὸ ἔδαφος καὶ ἐπέταξε τὸ πτώμα τοῦ νεκροῦ ἐκτός τῆς Ἀττικῆς. Ἡ θάρβαρος αὐτὴ συμπεριφορὰ περιλαμβάνεται στὴ δικαστικὴ ἀπόφασιν! πού ἡ δημοκρατία ἐξέδωσε κατὰ τοῦ Ἀντιφῶντος. Τὸ κείμενό της μπορεῖτε νά τὸ διαβάσετε στοὺς «βίους τῶν δέκα ρητόρων» (24) τοῦ Πλουτάρχου: «οἰκία κατασκάψαι... μὴ ἐξεῖναι θάψαι Ἀθήνησι... ἄτιμον εἶναι γένος...»!

• *Ο αγράμματος χωρικός ζητεί από τόν Ἀρι-
στείδη νά τοῦ χαράξῃ τό ὄνομά του γιά νά ψηφίσῃ
ὕπέρ τῆς ἐξορίας του.*

Ὁ Ἀριστείδης (540-468 π.Χ.) ὁ ἐπονομαζόμενος «**Δίκαιος**» ἐθαύμαζε ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτικούς τὸν Λυκοῦργο τὸν Λακεδαιμόνιο, ὥστε ἐπρωτίμα τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα: «**Θαυμάσας μάλιστα τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν Λυκοῦργον τὸν Λακεδαιμόνιον ἤψατο μὲν ἀριστοκρατικῆς πολιτείας ...**» (Πλούταρχος: «Ἀριστείδης» 2). Ὅρθως λοιπὸν ὁ Οὐῖλ Ντυράν («Παγκόσμιος Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ» Ἑλλ. ἐκδ. «Συρόπουλοι» Τόμος Β, σελ. 247) συμπεραίνει ὅτι «ὁ Ἀριστείδης εἰς τὴν ζωὴν καὶ τοὺς τρόπους του ἦτο Σπαρτιάτης». Διαπρεπὴς πολιτικός ὅσο καὶ Στρατηγὸς θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τῆς Δηλίου ὁμοσπονδίας καὶ ἀληθὴς ἥρωας τῆς πατρίδος, ἀφοῦ ὡς Στρατηγὸς ἐπολέμησε νικηφόρως στὸν Μαραθῶνα, στὴν Σαλαμίνα καὶ στὰς Πλαταιάς.

Πολιτικῶς ἀνῆκε στὴν ἀριστοκρατικὴ παράταξι καὶ «**σχετιζόταν μὲ τὸν Κίμωνα καὶ τὸν Μιλτιάδη, τοὺς ἐχθροὺς τῶν δημοκρατικῶν ἡγετῶν Ξανθίπποι καὶ Ἐφιάλτου**» (Γ. Λάμψα: «Λεξικό Ἀρχαίου Κόσμου» ἐκδ. «ΔΟΜΗ» τόμος Ι, σελ. 305 λέξις: «Ἀριστείδης»).

Ἡ δόξα καὶ ἡ φήμη του προεκάλεσαν τὸν φθόνον τῶν Ἀθηναίων δημοκρατῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνείχοντο τὰς προσωπικότητας πού ὑπερεῖχον τῶν πολλῶν. Ἔτσι ἀφοῦ οἱ δημαγωγοὶ συνεκέντρωσαν πλῆθη ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μέσα στὴν πόλι ἐξωστράκισαν, δηλαδὴ ἐξώρισαν τὸν Ἀριστείδη, τὸν ὁποῖον δῆθεν ἐφοβοῦντο μήπως ἐπιβάλῃ τυραννίαν, ἐνῶ πραγματικῶς ἐφθόνουν τὴν δόξαν του: «**ὁ δῆμος... ἤχθετο τοῖς ὄνομα καὶ δόξαν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἔχουσι. Καὶ συνελθόντες εἰς ἄστὺ πανταχόθεν ἐξοστρακίζουσι τὸν Ἀριστείδη, ὄνομα τῷ φθόνῳ τῆς δόξης φόβον τυραννίδος θέμενοι**» (ἐνθ. ἀνωτ. 7).

Εἶναι πασίγνωστον τὸ ἐπεισόδιον μὲ τὸν ἀμόρφωτον χωριάτην (τινὰ τῶν ἀγραμμάτων καὶ παντελῶς ἀγροϊκῶν) ὁ ὁποῖος ἐζήτησε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀριστείδη νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα Ἀριστείδης στὸ ὄστρακον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐψήφιζε τὴν ἐξορίαν. Ὁ Ἀριστείδης ἀτάραχος ἐρώτησε τὸν ἀγροϊκὸν τί κακὸ σοῦ ἔκανε ὁ Ἀριστείδης; (τί κακὸν αὐτόν Ἀριστείδης πεποίηκεν).

Τίποτε, ἀπήντησε ὁ ἀγράμματος χωριάτης, οὔτε κἀν τὸν γνωρίζω, ἀλλὰ μὲ ἐνοχλεῖ νὰ ἀκούω παντοῦ νὰ τὸν

- *Όστρακο έξοστρακισμού τοῦ Ἀριστείδου (εὐρέθη στὴν ἀγορά τῶν Ἀθηνῶν).*

ἀποκαλοῦν δίκαιον: «Οὐδέν, εἶπεν, οὐδέ γινώσκω τόν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι πανταχοῦ τόν Δίκαιον ἀκούων» (ἐνθ. ἀνωτ.). Ὁ Ἀριστείδης δέν εἰς τίποτε. Ἐγραψε τό ὄνομά του στό ὄστρακο καί τό ἔδωσε στόν ἄξεστο Ἀθηναῖο (ἐγγράφας δέ τοῦνομα τῷ ὄστράκῳ καί ἀποδοῦναι).

Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐξωρίσθη ἐκεῖνος τόν ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος («Ἱστορία» Η,79) χαρακτηρίζει: «ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι» καί ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα, γιά νά λάβῃ μέρος στή ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος.

Ὁ Ἀρίστιππος (435-355 π.Χ.) προήρχετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Κυρήνης. Κάποτε πού ἦλθε στήν Ὀλυμπίαν γιά νά παρακολουθήσῃ τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνας ἔμαθε γιά τήν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους καί προσειλκύσθη τόσον ὥστε ἐγκατεστάθῃ στήν Ἀθήνα καί ἔγινε μαθητής τοῦ ἡρωϊκοῦ φιλοσόφου. Ἐπανειλημμένως ἀπεπειράθῃ νά βοηθήσῃ οἰκονομικῶς τόν δάσκαλόν του, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνεῖτο, μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι δέν τοῦ ἐπέτρεπε τό δαιμόνιον νά λάβῃ χρήματα: «τό δαιμόνιον αὐτῷ μὴ ἐπιτρέπειν» (Διογ. Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Β,8,65).

Μετά τήν θανάτωσιν τοῦ Σωκράτους ἐπέστρεψε στήν πατρίδα του, ὅπου ἵδρυσε τήν Κυρηναϊκή φιλοσοφική Σχολή (ἡδονιστική) στήν ὁποίαν ἐδιδάσκοντο πρωτότυποι ἰδέαι περί ἡδονῆς.

Φυσικά σάν καλός μαθητής τοῦ Σωκράτους ἦτο ἐναντίον τῆς δημοκρατίας καί γι' αὐτό τόν περισσότερο καιρό διέμενε στήν Αὐλήν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, τοῦ ὁποίου εἶχε τήν εὐνοίαν: «Παρά Διονυσίῳ τῶν ἄλλων εὐδοκίμει μᾶλλον» (ἐνθ. ἀνωτ. Β,8,66). Ἐπειδὴ συναναστρέφετο καί ἦτο πιστός στόν βασιλέα ἀπεκαλεῖτο ὑπό τοῦ Διογένους τοῦ Κυνικοῦ: βασιλικός σκύλος: «ὅθεν καί Διογένης βασιλικόν κύνα ἔλεγεν αὐτόν» (ἐνθ. ἀνωτ.) καί ἄλλοτε πάλιν ὁ Διογένης ἐπεσήμανε ὅτι ὁ Ἀρίστιππος ἐσύχναζε στάς αὐλάς τῶν τυράννων (τυράν-

νων αὐλάς ἐθεράπευες).

Ἔνας «βασιλικός σκύλος» λοιπόν δέν μπορεῖ φυσικά νά εἶναι δημοκράτης.

Ὁ Ἀριστοτέλης (384-322 π.Χ.) ἐθεώρει σάν κύριο χαρακτηριστικό τῆς ἀριστοκρατίας τήν ἀρετήν θάσει τῆς ὁποίας πρέπει νά ἀπονέμονται τά ἀξιώματα. Καθώς ἔγραψε τά ἀξιώματα πρέπει νά ἀπονέμονται συμφώνως πρὸς τήν ἀρετήν τοῦ καθενός, διότι ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἀριστοκρατίας εἶναι ἡ ἀρετή: «*Δοκεῖ δέ ἀριστοκρατία μέν εἶναι μάλιστα τό τάς τιμάς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν ἀριστοκρατίας μέν γάρ ὁρος ἀρετή*» («Πολιτικά» Δ,8-1294 α1). Μέσα στήν κοινωνία ὑπάρχουν οἱ ὑπερέχοντες, οἱ ἐκλεκτοί, οἱ ὁποῖοι δικαιοῦνται νά κυβερνοῦν καί δέν ἐπιτρέπεται νά τοὺς δεσμεύουν οἱ νόμοι, διότι αὐτοί εἶναι ὁ νόμος: «*κατά δέ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. Αὐτοί γάρ εἰσὶ νόμος*» (ἐνθ. ἀνωτ. Γ,13-1284α).

Ἐπὶ πλέον ὁ φιλόσοφος ἐπεκτείνεται καί στήν περίπτωσιν πού μεταξὺ ὄλων εὐρίσκεται καί κάποιος πού ὑπερέχει ὑπερβολικῶς στήν πολιτικήν ἀρετήν. Αὐτός γιά τόν Ἀριστοτέλη εἶναι ἀκριβῶς σάν θεός: «*ὥσπερ γάρ Θεόν*» (ἐνθ. ἀνωτ.). Ἔτσι οὐσιαστικῶς ὁ Σταγειρίτης εἰσηγεῖται τήν ἔννοιαν τοῦ Ἀρχηγοῦ. Διερωτᾶται ἐπίσης ἂν μιά τέτοια προσωπικότης πού ὑπερτερεῖ ὄλων τῶν ἄλλων, ὄχι στήν δύναμι ἢ στόν πλοῦτον ἢ στοὺς κομματικούς φίλους, ἀλλά στήν ἀρετή, τότε ὅλοι οἱ ἄλλοι τί πρέπει νά κάνουν; κι' ὁ φιλόσοφος ἀπαντᾷ: τότε ὅλοι οἱ ἄλλοι εὐχαρίστως ὀφείλουν νά ὑπακούουν σ' ἐκείνη τήν προσωπικότητα: «*πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ πάντας ἀσμένως*» (ἐνθ. ἀνωτ. Γ,13-1284β).

Πέραν αὐτῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἀποφαίνεται ὅτι τό σύστημα τῆς ἐκλογῆς τῶν κυβερνώντων ἀπό πρόσωπα πού ὠρίσθησαν δι' ἐκλογῆς (ὅπως συμβαίνει τώρα στόν κοινοβουλευτισμόν) εἶναι ἐπικίνδυνον: (ἐνθ. ἀνωτ. Β,6-1266α). Θεωρεῖ μάλιστα ὡς «δικαιοτάτον» νά ἐπαναστατοῦν οἱ ὑπερέχοντες ὅταν τά ἀξιώματα τά παίρνουν ἄν-

θρωποι πού δέν ἀξίζουν νά τά κατέχουν. Συγκεκριμένα ὑποστηρίζει ὅτι περισσότερο παντός ἄλλου δικαιούνται νά ἐπαναστατοῦν οἱ ὑπερέχοντες: «πάντων δέ δικαιοτάτα μὲν ἂν στασιάζοιεν» (ἐνθ. ἄνωτ. Ε,Ι-Ι301) ἂν ἡ πολιτική ἐξουσία ἀνατίθεται παρά τὴν ἀξίαν.

Ἡ ἐκλεκτὴ μειοψηφία κατ' Ἀριστοτέλην, ἐπαναστατεῖ ὅταν τὰ πολιτικά ἀξιώματα ἀπονέμονται ἐξ ἴσου στοὺς πολίτας καὶ δέν γίνεται διάκρισις μεταξύ ἀξίων καὶ ἀναξίων γιὰ τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς, τοὺς ὁποίους ὁ φιλόσοφος ἐδῶ ἀποκαλεῖ «χαρίεντας» οἱ πολλοὶ ἐπαναστατοῦν ἐξ αἰτίας τῆς ἀνισότητος ὅχι τῶν ἀξιωμάτων, ἀλλὰ τῶν περιουσιῶν: «οἱ μὲν γάρ πολλοί (στασιάζουσιν) διὰ τό περὶ τάς κτήσεις ἀνισον, οἱ δέ χαρίεντες περὶ τῶν τιμῶν ἐάν εἶναι ἴσαι» (ἐνθ. ἄνωτ. Β,7-1267α).

Ἡ καταφρόνησις τῆς γνώμης τῶν πολλῶν εἶναι γιὰ τόν Ἀριστοτέλη γεγονός δεδομένο. Στά «Ἠθικά Εὐδήμεια» (Α,1214,35) γράφει ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν παιδιῶν (παιδαρίοις) τῶν ἄρρώστων (κάμνουσι) καὶ τῶν παραφρόνων (παραφρονοῦσι) δέν ἀξίζουν τόν κόπον νά ἐξετασθοῦν ἀπὸ τοὺς νουνεχεῖς ἀνθρώπους, ὁμοίως καὶ ἡ γνώμη τῶν πολλῶν (ὁμοίως δέ ταύταις οὐδέ τάς τῶν πολλῶν) δέν πρέπει νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἀφοῦ ἐξηγήσῃ γιατί, καταλήγει ὅτι ἡ μόνη γνώμη πού πρέπει νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν εἶναι ἡ γνώμη τῶν σοφῶν (τάς δέ τῶν σοφῶν ἐπισκεπτέον μόνας).

Ὁ Γιάννης Κορδάτος γράφει: «ἐκεῖνο πού ἔχουμε νά παρατηρήσουμε ὕστερ' ἀπὸ τὴν παραπάνω σύντομη ἀνάλυση τῆς ἀριστοτελικῆς πολιτειολογίας, εἶναι τοῦτο: Ὁ φιλόσοφος συμπαθοῦσε ἀπὸ τὴ μιά μεριά τό μοναρχικό πολίτευμα κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τό ἀριστοκρατικό» (Γ. Κορδάτου: «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας» ἐκδ. «Μπουκουμάνη» Ἀθῆναι 1972, σελ. 349). Σύμφωνα. Ἄλλως τε παιδαγωγός τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξε ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος διὰ νά σωθῇ ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία ἐδραπέτευσε τὴν νύκτα καὶ κατέφυγε στὴν Χαλκίδα εἰπὼν ὅτι δέν θά ἐπέτρεπε δευτέραν ἀσέβειαν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ὑπαινισσόμενος σάν πρώτη τὴν θανάτωσιν τοῦ Σωκράτους. Ἐξ ἄλλου καὶ τό κατηγορητήριον παρα-

πομπής του Ἀριστοτέλους σέ δίκη ἦτο τό ἴδιο μέ ἐκεῖνο
τοῦ Σωκράτους.

Ὁ Ἀριστοφάνης (425-385 π.Χ.) εἶναι ὁ διασημότε-
ρος Ἀρχαιοέλλην κωμικός. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι
ἦτο ἀντιδημοκράτης. Μοῦ εἶναι εὐκολο νά φέρω πολλά
στοιχεῖα. Θά ἀρκεσθῶ ὅμως στό νά παραθέσω τί γράφει ἡ
ἐγκυκλοπαίδεια «Ἐλευθερουδάκη» (Ἀθ. 1927 τόμος 2ος σελ.
457 λέξις: «Ἀριστοφάνης») «ἐπειδή (ὁ Ἀριστοφάνης)
ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀριστοκρατικούς αἱ κωμωδίαὶ αὐτοῦ θρί-
θουσι σκωμμάτων κατὰ τῶν δημοκρατικῶν... διακωμωδεῖ
δέ τοὺς συγχρόνους δημαγωγούς καί μάλιστα τόν Κλέω-
να, ὃν πολιτικόν τέρας νομίζει ...βλέπων δέ ὅτι καί ὁ
ἄνθρωπος ὀλόκληρος διεφθάρη ἔσχε τό θάρρος καί τοῦτον
νά διακωμωδῇ...».

Τρεῖς φορές οἱ δημοκράται προεξάρχοντος τοῦ Κλέω-
νος ὠδήγησαν τόν Ἀριστοφάνην στό δικαστήριον μέ
«γραφὴν ξενίας» καί ἐζήτησαν τήν τιμωρίαν καί ἐξορίαν
τοῦ ποιητοῦ. Ἐναντίον τοῦ Κλέωνος ὁ Ἀριστοφάνης
ἔγραψε τήν γνωστήν κωμωδίαν «Ἰππῆς» πού ἐπαίχθη στή
«Λήναια» τό 424. Τήν κωμωδία αὐτήν ὁ Ἀριστοφάνης
γιά πρώτη φορά παρουσιάζει ὁ ἴδιος προσωπικῶς καί ὄχι
μόνον στρέφεται κατὰ τοῦ παντοδυνάμου δημαγωγοῦ
Κλέωνος, ἀλλά καί ἐπιπλήττει δημοσιῶς τοὺς Ἀθηναί-
ους πού παρασύρονται ἀπό τοὺς λαοκόλακας ἀπατεῶνας.
Φθάνει μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νά λέγῃ ὅτι γλυκύτατο
θά εἶναι τό φῶς τῆς ἡμέρας καί σ' ὅσους εἶναι τώρα στήν
πόλιν μας καί σ' ὅσους θά ἔλθουν ἐδῶ, ἂν ἐξοντωθῇ ὁ
Κλέων: «Ἦδιστον φάος ἡμέρας ἔσται τοῖς τε παροῦσι
καί τοῖσιν ἀφικνουμένοις, ἣν Κλέων ἀπόληται» (Ἀριστο-
φάνης: «Ἰππῆς» 974). Προφανῶς ὁ Ἀριστοφάνης ἐσώθη
χάρις στήν ὑποστήριξι, πού τοῦ παρεῖχε τό ἐκλεκτόν
σῶμα τῶν χιλίων ἱππέων πού ἦσαν ἀριστοκράται.

Στάς ἄλλας κωμωδίας διέφευγε τοὺς κινδύνους, διότι
παρέμενε στήν Αἴγινα, ὅπου διέθετε κτῆμα καί ἐπλήρωνε
διαφόρους ποιητάς ἢ ἡθοποιούς νά παρίστανται στό θέα-

τρο καί νά παρουσιάζουν τās κωμωδίας του σάν ιδικάς των (Φιλωνίδης, Καλλίστρατος). Φυσικά ὅλοι ἐγνώριζαν τήν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή πραγματικός δημιουργός των ἦτο ὁ Ἀριστοφάνης.

Ναί ὁ Ἀριστοφάνης μισεῖ τήν δημοκρατίαν, τήν ὁποίαν πολεμεῖ μέ ὅλη τήν δύναμι τῆς ψυχῆς του. Στήν ἐγκυκλοπαίδεια «ΗΛΙΟΣ» διαβάζομεν: «Αἱ ἀριστοκρατικάί ἰδέαι τοῦ Ἀριστοφάνους, αἱ ὁποῖαι τόν ἔφεραν εἰς στενωτέραν πνευματικήν σχέσιν μέ τόν Πλάτωνα... Ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι ἀντιπρόσωπος καί διερμηνεύς τῶν ἰδεῶν τῆς ὀλιγαρχικῆς ἐν Ἀθήναις μερίδος τῶν μεγαλοκτημόνων, οἱ ὁποῖοι δέν ἤθελον τοὺς νεωτερισμούς, ἀντετίθεντο πρός τās νέας ἰδέας, τήν ὀχλοκρατίαν καί τās δημοκρατικάς ἐλευθερίας...» (ἐνθ. ἀνωτ. τόμος 3, σελ. 590). Ἀλλως τε στό ἴδιο σύγγραμμα διευτυπώθη σαφέστατα ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης: «ἦτο ἀριστοκρατικός κατά τήν ἰδεολογίαν» (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 588).

Τήν ἀπέχθειάν του πρός τήν δημοκρατίαν ὁ Ἀριστοφάνης τήν συμπληρώνει μέ τήν ἀγάπην του πρός τήν Ἑλλάδα καί γι' αὐτό ἀγωνίζεται μέ τά ἔργα του π.χ. «Εἰρήνη», «Λυσιστράτη», «Ἀχαρνῆς» κ.τ.λ. κ.τ.λ. νά σταματήσει ὁ καταστρεπτικός ἐμφύλιος πόλεμος.

Ὁ Ἀρχιμήδης (287-212 π.Χ.) θεωρεῖται ἕνας ἀπό τοὺς ἐπιφανεστέρους ἀστρονόμους καί μαθηματικούς. Εἶναι ὁ ἰδρυτής τῆς μηχανικῆς. Ἐπρόκειτο περί μεγαλοφυΐας τῆς ὁποίας ἡ δημιουργία προκαλεῖ τόν θαυμασμόν. Δέν γνωρίζω ἂν διετύπωσε πολιτικάς ἰδέας, διότι τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀρχιμήδους πού διεσώθησαν καί ἔχουν γραφῇ στήν ὥρικὴ διάλεκτο εἶναι ὅλα τεχνικά. Εἶμαι ὅμως θέβαιος ὅτι ἦτο ἀντιδημοκράτης, διότι ἐξῆσε στήν αὐλή τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος Β' μέ τόν ὁποῖον συγγένευε.

Κάποτε πού ὁ Ἰέρων ἤθελε νά ἐξακριβώσει ἂν ἕνας χρυσοῦς στέφανος πού παρήγγειλε ἦτο ἀπό ἀτόφιο χρυσόν ἢ εἶχαν ἀναμείξει ἄλλα μέταλλα ἐξήτησε ἀπό τόν Ἀρχιμήδην νά τοῦ λύσῃ τό πρόβλημα δίχως νά κατα-

στραφῆ ὁ στέφανος. Ὁ Ἀρχιμήδης ὅπως γνωρίζομεν ἀνεκάλυψε τὴν λύσιν εὐρισκόμενος ἐντὸς τοῦ λουτροῦ («Εὕρηκα») καὶ διετύπωσε τὴν περίφημον στὴν ὑδροστατικήν «ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους» κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶν σῶμα ἐμβαπτιζόμενον στὸ ὕδωρ ἐκτοπίζει ποσότητα ὕδατος ἀνάλογον πρὸς τὴν πυκνότητα του (εἰδικό βάρος). Ἔτσι ὁ Ἀρχιμήδης διεπίστωσε ὅτι ὁ χρυσοχόος ἀνέμειξε στὸν χρυσὸν τοῦ στεφάνου καὶ ἄργυρον.

Ἰσχυρίζομαι λοιπόν ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀρχιμήδης διέμενε στὴν αὐλὴ τοῦ Ἰέρωνος εἶναι λογικὸν συμπέρασμα νὰ μὴ ἦτο δημοκράτης. Ἄλλωστε ὁ Πλούταρχος («Μάρκελλος» 14) λέγει σαφῶς ὅτι ὁ Ἀρχιμήδης ἦτο συγγενῆς καὶ φίλος τοῦ Ἰέρωνος: «*Ἰέρωνι τῷ βασιλεῖ συγγενῆς ὢν καὶ φίλος*». Εἶναι μάλιστα ὁ Ἰέρων, πού ἔπεισε τὸν Ἀρχιμήδη νὰ κατευθύνῃ ἓνα μέρος τῆς τέχνης του ἀπὸ τὰ νοητὰ στὰ ὑλικά, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν θεωρητικὴν σύλληψιν στὴν πραγματοποίησιν: «*Ἰέρωνος τοῦ βασιλέως καὶ πείσαντος Ἀρχιμήδη τρέψαι τι τῆς τέχνης ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ σωματικά*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὅταν κατόπιν ἐπετέθησαν οἱ Ρωμαῖοι μέ στρατηγὸ τὸν Μάρκελλο (268-208 π.Χ.) κατὰ τῶν Συρακουσῶν, τότε ὁ Ἀρχιμήδης ἐχρησιμοποίησε ἐναντίον των πολλὰ μηχανικά ὄπλα γιὰ νὰ τοὺς καταστρέψῃ. Ἐχομεν πληροφορίας γιὰ τὰ κάτοπτρα πού ἔκαψαν τὸν στόλο, γιὰ θαλλιστικές μηχανάς πού ἐξετόξευαν πέτρας, βέλη κ.λ.π. ἀλλὰ ἐλειτούργησαν κι' ἄλλα ἄγνωστα ὄπλα. Ἐπὶ παραδείγματι δέν ξέρομεν τί ἀκριβῶς ἦ ἔστω περίπου ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὄπλο, τὸ ὁποῖον ὅπως ὠμολόγησε ὁ Μάρκελλος ἐθύθιζε τὰ πλοῖα τοῦ σὴν ποτήρια στὴν θάλασσα: «*ταῖς μὲν ναυσὶν ἡμῶν κυαθίζει ἐς τῆς θαλάσσης*». Μετὰ ἀπὸ ἀρκετὰς συμφορὰς οἱ Ρωμαῖοι ἔφευγαν φοβισμένοι, ἂν ἔβλεπαν κάποιο σχοινὶ νὰ προβάλλῃ στὰ τεῖχη. Ἔτσι ὁ Μάρκελλος ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐπιτεθῇ ξανά ἀλλὰ ἄφησε στὸν χρόνον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πολιορκίας (*ἐπὶ τῷ χρόνῳ τὴν πολιορκίαν θέματος*).

Μετὰ ἀπὸ πολιορκίαν δύο ἐτῶν ὁ Μάρκελλος, πού ἐπωνομάσθη τὸ «ξίφος τῆς Ρώμης» κατέλαβε τὰς Συρακούσας, διότι ὁ λαὸς τῆς εἶχε μεθύσει στὴν ξορτὴ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δέν ἀντελήφθησαν ἐκγαίρως τοὺς εἰσβολεῖς.

Κάποιος αγροϊκος Ρωμαῖος στρατιώτης ἐφόνευσε τόν Ἀρχιμήδη τήν στιγμήν πού ὁ σοφός ἔλυνε ἓνα πρόβλημα. «Μή μου τούς κύκλους τάραττε» εἶπε ὁ Ἀρχιμήδης καί ὁ στρατιώτης ὠργισμένος ἐσήκωσε τό σπαθί του καί τόν ἀπεκεφάλισε.

Ὁ Ἀρχύτας (5ος π.Χ. αἰών) ἀπό τόν Τάραντα εἶναι ἐκ τῶν διαπρεπεστερῶν Ἀρχαιοελλήνων. Πραγματικῶς πολυδιάστατος προσωπικότης. Πρῶτον διεκρίθη ὡς στρατηγός. Κατά κανόνα ἐδίδετο μία φορά ἡ στρατηγία, ἀλλά στόν Ἀρχύτα ἀνετέθη τό ἀξίωμα ἐπτά φορές καί συμφώνως πρός τās μαρτυρίας οὐδέποτε ἡττήθη. Δεύτερον ἀνεδείχθη ὡς ἀστρονόμος, μαθηματικός καί θεωρεῖται θεμελιωτής τῆς ἐπιστημονικῆς μηχανικῆς, μέ πολλές ἐφευρέσεις π.χ. τροχαλία, κοχλίας, διπλασιασμός κύθου κ.τ.λ. Προφανῶς τό σπουδαιότερον ἐπίτευγμά του εἶναι ἡ κατασκευή τῆς πρώτης ἀεριωθουμένης πτητικῆς μηχανῆς τῆς γνωστῆς ὡς «*ἡ περιστερά τοῦ Ἀρχύτα*». Ἐπρόκειτο γιά ἓνα ξύλινο πουλί, τό ὁποῖον ἵπτατο δι' ἐκσφενδονίσεως ἀέρος πρός τά ὀπίσω. Τρίτον ἡσχολήθη δημιουργικῶς μέ τήν φιλοσοφίαν. Ἀνήκε στούς Πυθαγορείους καί συνέγραψε σημαντικά ἔργα π.χ. «*περί ὄντας*», «*περί παντός*» κ.τ.λ. Ὁ Ἀριστοτέλης μάλιστα ἔγραψε εἰδικά ἐρμηνευτικά σχόλια ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἀρχύτου, τόν ὁποῖον ἀναφέρει σέ σοβαρά ἐπιστημονικά ζητήματα, ὅπως στό περί ὀρισμῶν (Ἀριστοτέλης: «*Μετά τά φυσικά*» 1043α,25).

Τέλος ὁ Ἀρχύτας ἀνεγνωρίσθη καί ὡς ἐπιτυχημένος πολιτικός τοποθετημένος θεβαίως στήν Πυθαγόρειον πολιτικὴν ἰδεολογίαν, ἡ ὁποία ἦτο σαφέστατα ἀντιδημοκρατική. Ἀλλως τε καί πρακτικῶς ὁ Ἀρχύτας ἐξεδήλωσε τόν ἀντιδημοκρατισμόν του, ἀφοῦ διετέλεσε τύραννος τοῦ Τάραντος.

Ὁ Βακχυλίδης (500 π.Χ.) πού κατά τούς Ἀλεξαν-

δρινούς περιλαμβάνεται μέσα στους έννέα ἐπιφανεστέρους λυρικούς ποιητάς τῆς Ἑλλάδος ἦτο προφανῶς ἀντιδημοκράτης, ἀφοῦ διέμενε στήν αὐλή τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος πρὸς τὸν ὁποῖον μάλιστα ἀφιέρωσε τρεῖς ᾠδὰς. Ἐγραψε διθυράμβους, ἡρωϊκούς ὕμνους, παιάνας καὶ ἐπινίκεια ὅπου ἐξαίρεται ἡ ἀρετή.

Ὁ Βίας ὁ Πριηνεύς (6ος π.Χ. αἰών) πού κατήγετο ἀπὸ τὴν Πριήνην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συγκαταλέγεται στοὺς Ἑπτὰ Σοφούς. Διέπρεψε στήν πατρίδα του ὡς συνηγόρος, ἀναλαμβάνων τὴν ὑποστήριξιν μόνον δικαίων ὑποθέσεων. Ἀπέθανε μάλιστα μετὰ τὴν ἀγόρευσίν του σ' ἓνα δικαστήριο. Ἐγραψε ἐκτενές ποίημα ἀπὸ 2.000 στίχους, ὅπως συνηθίζετο ἐκείνην τὴν ἐποχή. Ἡ ἰδεολογία του διαπνέεται ἀπὸ ἀντιδημοκρατικότητα, διότι κατὰ τὴν γνώμην του οἱ περισσότεροι εἶναι κακοί:

«ἀπεφθέγξατο οἱ πλείστοι κακοί» (Διογένης Λαέρτιος «Βίοι φιλοσόφων» Α,5,88) διαπίστωσιν πού πάλιν εἶχε κάνει: *«τούς γάρ πλείστους εἶναι κακοὺς»* (ἐνθ. ἀνωτ. 87). Τὸν ἀντιδημοκρατικὸν Βιάντα ἐπήνεσε ὁ ἀριστοκρατικὸς Ἡράκλειτος λέγων, ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Βιάντος εἶναι ἀνώτεροι παντός ἄλλου *«οὐ πλέον λόγος ἢ τῶν ἄλλων»* (ἐνθ. ἀνωτ. 88). Στὴν πολιτικὴ δὲν ἡσχολεῖτο ἐνεργῶς, ἀλλὰ ἔσωσε τὴν πατρίδα του ὡς ἐξῆς: Ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Ἀλυάττης (πατὴρ τοῦ Κροίσου) ἐπολιόρκει τὴν Πριήνην ὁ Βίας ἀφοῦ ἐπάχυνε δύο ἡμιόνους τοὺς ἄφησε νὰ φύγουν πρὸς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Μόλις ὁ Ἀλυάττης εἶδε ὅτι καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη εἶναι σέ καλὴ κατάστασιν ἐξεπλάγη καὶ ἀπέστειλε ἀγγελιοφόρον γιὰ συνομιλίας. Ὁ Βίας τότε ἐμηχανεύθη ἄλλο τέχνασμα. Ἐφτιαξε σωρούς ἄμμου σέ πολλὰ σημεῖα τῆς πόλεως κι' ἔβαλε ἐπάνω τους λίγο σῖτον. Ὁ ἀπεσταλμένος ἐπλήροφόρησε τὸν βασιλέα του γιὰ ὅσα εἶδε κι' ὁ Ἀλυάττης ἀπογοητευμένος ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, ἀφοῦ οἱ πολιορκούμενοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πεινάσουν.

Ὁ Δάμων (5ος αἰὼν π.Χ.) ὑπῆρξε ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων Ἀρχαιοελλήνων μουσικῶν. Στὴ μουσικὴ διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Λαμπροκλέους καὶ τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἐνῶ τὴν φιλοσοφίαν ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Προδίκου. Συντόμως πάντως ἐξεπέρασε τοὺς δασκάλους του καὶ παρουσίασε πρωτοτύπους ιδέας πού τώρα παραδέχεται ἡ ἐπιστὴμὴ ὅπως π.χ. αἱ θεωρίαι του περὶ τῆς ἠθικῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς στὴν ἀνθρωπίνη ψυχὴ κ.τ.λ.

Ὁ Ἰσοκράτης λέγει ὅτι ἐθεωρεῖτο ὁ σωφρονέστατος τῶν πολιτῶν τῆς ἐποχῆς του: «*Δάμωνος τοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον φρονιμωτάτου δόξαντος εἶναι τῶν πολιτῶν*» (Ἰσοκράτης: «Περὶ Ἀντιδόσεως» 235). Καὶ πράγματι ἐκτός τῆς μουσικῆς ὁ Δάμων ἐπεδόθη στὴν πολιτικὴν, στὴν φιλοσοφίαν κ.τ.λ. Συνεβούλευε σὲ πολλὰ ζητήματα τὸν Περικλῆ: «*ὅς ἐδόκει τῶν πολλῶν εἰσηγητῆς εἶναι τῷ Περικλεῖ*» (Ἀριστοτέλης: «Ἀθηναίων Πολιτεία» 27,4) ὁ ὁποῖος ἂν καὶ ἦτο σὲ μεγάλη ἡλικία συνάνευστρέφετο τὸν Δάμωνα γιὰ νὰ μορφώνεται: «*καὶ νῦν ἔτι τηλικούτος ὢν Δάμωνι ξύνεστιν αὐτοῦ τούτου ἔνεκα*» (Πλάτων: «Ἀλκιβιάδης» 118C).

Ἡ εὐρυμάθεια τοῦ Δάμωνος ἦτο ἀνεγνωρισμένη, ὥστε ἐχαρακτηρίζετο ἄνθρωπος εὐφυέστατος ὃχι μόνον στὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα θέματα τέλειος διδάσκαλος γιὰ τοὺς νέους: «*Δάμωνα ἀνδρῶν χαριέστατος οὐ μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰλλα ὅσα θοῦλει ἄξιον συνδιατρίβειν τηλικούτοις νεανίσκοις*» (Πλάτων: «Λάχης» 180 D).

Μία τόση μεγάλη μορφὴ δέν ἦτο δυνατόν νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητος καὶ φυσικὰ ἀτιμώρητος ἀπὸ τὸν δημοκρατικὸν ὄχλον. Κατηγορήθη ὡς «*μεγαλοπράγμων καὶ φιλοτύραννος*» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 4) καὶ κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν (ἐξωστρακίσθη).

Καὶ καλῶς μὲν δημοκρατίαν εἶχαν καὶ κατεδίωκαν τοὺς φιλοτυράννους. Τοὺς μεγαλοπράγμονας ὅμως γιατί τοὺς κατεδίκαζον; Κατὰ τὸ λεξικόν (Δ. Δημητράκου: «Μέγα Λεξικόν Ἑλληνικῆς γλώσσης, τόμος 9, σελὶς 4511, λέξεις: «μεγαλοπράγμων») μεγαλοπράγμων σημαίνει: «ὁ διατιθειμέ-

νος νά πράξη μεγάλα ἔργα, ὁ συλλαμβάνων μεγάλα σχέδια». Κακό λοιπόν δέν ὑπάρχει στὸν μεγαλοπράγμονα, ἀλλὰ ἡ δημοκρατία δέν ἤθελε νά ξεχωρίζουν αἱ προσωπικότητες τῶν μεγάλων ἔργων καὶ σχεδίων. Καί γι' αὐτὸ τὰς ἐξώριζε.

Ὁ Δείναρχος (361- π.Χ.) εἶναι κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς ὁ τελευταῖος τῶν δέκα Ἀττικῶν ρητόρων. Ἐγεννήθη στὴν Κόρινθο, ἀλλὰ ἐσπούδασε στὴν Ἀθήνα μέ δάσκαλο τόν Θεόφραστον. Κατόπιν ὡς Ἀθηναῖος μέτοικος ἔγραψε λόγους (λογογράφος) τοὺς ὁποίους ἄλλοι ἀπήγγειλαν στά δικαστήρια. Λέγεται ὅτι ἔγραψε περίπου 400 λόγους, ἔχουν ὅμως σωθῇ μόνον τρεῖς («κατὰ Ἀριστογείτονος», «κατὰ Δημοσθένους» καὶ «κατὰ Φιλοκλέους»).

Ἦτο πολιτικός ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους, τόν ὁποῖον κυριολεκτικῶς συνέτριψε στὴν περίφημον ὁμιλίαν του («κατὰ Δημοσθένους») ὅπου ἀπέδειξε τό ἠθικόν ποιόν τοῦ Δημοσθένους, τόν ὁποῖον ἀπεκάλεσε δωροδοκούμενον, κλέπτην, προδότην τῶν φίλων καὶ ἀνάξιον πολίτην τῆς πόλεως: «δωροδόκον δντα καὶ κλέπτην καὶ προδότην τῶν φίλων καὶ τῆς πόλεως ἀνάξιον» (ἐνθ. ἀνωτ. 41).

Ἐπολέμησε γενναίως στὸν Λαμιακό πόλεμο καὶ ἀνεδείχθη ἰδιαίτερος τὴν ἐποχὴ πού ἐκυθέρνα τὴν Ἀθήνα ὁ φίλος του Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς. Ὅταν κατόπιν ἐπεβλήθη ξανά ἡ δημοκρατία ὁ Δείναρχος κατεδιώχθη ὡς ἀριστοκρατικός: «ἐκινδύνευσεν ἔπειτα δτε ἐπεκράτησε ἡ δημοκρατικὴ μερίς νά φονευθῇ, ἀλλ' ἐσώθη διαφυγὼν εἰς Χαλκίδα» (Ἐγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «Ἐλευθερουδάκη» τόμος 4ος σελίς 325 λέξις: «Δείναρχος»). Εἰδικώτερον ὁ Δείναρχος «ὡς ὀλιγαρχικός εἰσήχθη εἰς δίκην μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ κατάλυσιν τῆς ἐν Μου-

νυχία φρουράς καί ἐπικράτησεν τῆς δημοκρατικῆς μερίδος. Εἰς τό δικαστήριον δὲν παρουσιάσθη, ἀλλ' ἔφυγεν εἰς Χαλκίδα, ὅπου διέμεινε ἐπὶ δεκαπενταετίαν ...» («Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ τόμος, 5ος σελὶς 833 λέξεις: «Δεῖναρχος»).

Ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς (350-283 π.Χ.) συνέδυαζε τὸν πολιτικὸν μὲ τὸν φιλόσοφον. Ἄν καὶ προήρχετο ἐκ ταπεινῆς καταγωγῆς, διότι ἦτο γιὸς τοῦ δούλου Φανοστράτου, τάχιστα ἀνεδείχθη ὡς πολιτικός, ρήτωρ καὶ φιλόσοφος χάρις στὰ λαμπρά του προσόντα. Αἱ ἰδεολογικαὶ του πεποιθήσεις ἦσαν ἀριστοκρατικαί. Δι' αὐτὸ ὅταν ἐπεκράτησαν οἱ δημοκρατικοὶ προετίμησε νὰ αὐτοεξορισθῇ παρά νὰ ἀφήσῃ νὰ τὸν δικάσουν, διότι ἐγνώριζε ὅτι θὰ τὸν ἐθανάτωναν, ὅπως ἔκαναν μὲ τὸν Φωκίωνα καὶ τοὺς ἄλλους πού παρέμειναν ἐπειδὴ ἐπίστευαν σὲ μία δικαίαν δίκην. Οἱ δημοκράται ὥστόσον τὸν ἐδίκασαν ἀπόντα καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον.

«Ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐτάχθη μὲ τὸ ὀλιγαρχικὸν κόμμα... καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν δημοκρατικὴν ἀντίδρασιν τοῦ 318 π.Χ. ὅτε μετ' ἄλλων ὀλιγαρχικῶν κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Ἀγωνίδου ὡς προδότης τῆς πατρίδος δὲν προσήλθε νὰ κριθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πολυσπέρχοντος ἐπιμελητοῦ τοῦ κράτους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ προστάτου τοῦ δήμου, ἀφοῦ διὰ διατάγματος του κατήργησε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου ἐπιβληθέντα ἐν Ἑλλάδι ὀλιγαρχικὰ πολιτεύματα ἀλλ' ἔφυγε καὶ πάλιν μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν καταδικασθεὶς ἐρήμην εἰς θάνατον» («Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια ΠΥΡΣΟΣ» ἐκδ. 1929, τόμος 9ος σελ. 121 λέξεις: «Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς»). Τό ποῖος ὑπῆρξε ὁ Ἀγωνίδης μᾶς τὸ λέγει ἡ ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ ΗΛΙΟΥ (τόμος 1ος σελ. 322, λέξεις: «Ἀγωνίδης»): «Ἀθηναῖος δημαγωγός (τέλος τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος) ὁ ὁποῖος κατηγόρησε τὸν Φωκίωνα καὶ ἄλλους πολίτας,

ἐπέτυχε δέ διὰ τῶν συκοφαντιῶν τόν φόνον ἐναρέτων Ἀθηναίων...».

“Όταν ἐγκαθιδρύθη ἐκ νέου τό ἀριστοκρατικόν πολίτευμα, χάρις στόν Κάσσανδρον ἀνετέθη στόν Δημήτριον ἡ διοίκησις τοῦ κράτους. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του συνετελέσθη ἡ πνευματική ἀναγέννησις τῶν Ἀθηναίων, διότι ἐπροστάτευσε ἰδιαίτέρως τά γράμματα καί τās τέχνας, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐσημειώθη σημαντική οἰκονομική πρόοδος. Τότε μάλιστα (309 π.Χ.) ἐγίνε καί ἡ πρώτη ἐπίσημος ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀττικῆς κατὰ τήν ὁποίαν εὑρέθησαν 21.000 πολῖται, 10.000 ξένοι καί 400.000 δοῦλοι!

ἽΟ Κ. Γεωργούλης («Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας» ἐκδ. «Παπαδήμα» Ἀθ. 1975, τόμος Α΄, σελ. 338) γράφει: «ὁ φίλτατος μαθητής τοῦ Θεοφράστου ὑπῆρξεν ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, γεννηθεὶς περί τό 350 π.Χ. Ἐπί δεκαετίαν (317-307) εἶχεν εἰς χεῖρας του τήν πολιτικήν ἐν Ἀθήναις ἐξουσίαν. Ὑπῆρξεν ἐπί τινα χρόνον τοσοῦτον προσφιλεῖς εἰς τόν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὥστε ἡξιῶθη 360 χαλκῶν εἰκόνων, ἀλλά κατόπιν περιέπεσεν εἰς τήν δυσμένειαν τοῦ δήμου καταδικασθεὶς εἰς θάνατον καί μόλις κατῴρθωσε νά σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ μαινόμενος τότε ὄχλος κατέστρεψε τās χαλκάς εἰκόνας, ὁ δέ Δημήτριος μαθὼν τοῦτο εἶπε: «Ἄλλ’ οὐ τήν ἀρετήν δι’ ἣν ἐκείνας ἀνέστησαν» (ἀλλά δέν κατέστρεψαν τήν ἀρετήν μου πρός τιμήν τῆς ὁποίας εἶχον στηθῇ). Ἔτσι λοιπόν ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἠναγκάσθη νά φύγῃ ἀρχικῶς στās Θῆβας καί κατόπιν μετέβη στήν αὐλή τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου Α΄ τοῦ Σωτῆρος. Ἐκεῖ στήν Ἀλεξάνδρεια συνέγραψε τά ἱστορικά, πολιτικά καί γραμματικά του ἔργα καί ἐπρωτοστάτησε στήν ἴδρυσι τοῦ Μουσείου καί τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ ἴδιος ἀπετέλεσε τό ἐπίκεντρο τῆς πολιτιστικῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλληνιστικῆς Αἰγύπτου, καθόσον οἱ περισσότεροι Ἀλεξανδρινοὶ ὑπῆρξαν μαθηταί του. Ἀπό τό δημοκρατικό φίδι εἶχε γλυτώσει διὰ τῆς φυγῆς, ἀλλά δέν ἐγλύ-

τωσε από τό δάγκωμα ενός άλλου φιδιού στην "Ανω Αϊ-γυπτο, όπου καί απέθανε.

Ὁ Δημοσθένης (384-322 π.Χ.) τόν ὅποιον οἱ δημοκράται ἐμφανίζουν σάν δικό τους ἐγνώριζε πολύ καλῶς τά κακά τῆς δημοκρατίας καί ἐπανειλημμένως κατηγορήσε τό πλῆθος ὡς ἀνάξιον νά παίρνη ἀποφάσεις.

Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ ρήτωρ αὐτός δέν ὑπέκυπτε στάς λαϊκάς πιέσεις. Οὔτε ἔκανε ὅτιδήποτε ἤθελε ὁ λαός, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ δημοκρατία. Σχετικῶς ὁ Θεόπομπος ἀναφέρει, ὅτι κάποτε οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐζήτουν νά κατηγορήσῃ ἀδίκως κάποιον καί ἐπειδή ἐκεῖνος διεφώνησε οἱ Ἀθηναῖοι ἐθορύβουν ἐναντίον του, ὁπότε τούς εἶπε: ὅτι θά σᾶς χρησιμεύσω σάν σύμβουλος ἔστω κι' ἂν δέν τό θέλετε, ἀλλά συκοφάντης δέν θά γίνω ἔστω κι' ἂν τό θέλετε: «*Ὑμεῖς ἐμοί ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι συμβούλῳ μὲν κἄν μὴ θέλητε, χρήσεσθε, συκοφάντη, δέ οὐδέ ἂν θέλητε*» (Πλούταρχος: «Δημοσθένης» 14).

Μεταξύ τῶν χειροτέρων θηρίων (*χαλεπωτάτοις θηρίοις*) ἔβαζε καί τόν λαόν (ἐνθ. ἄνωτ. 26). Καί δέν εἶχε ἄδικον ἀφοῦ καί τόν ἴδιον ὁ λαός τῶν Ἀθηναίων τόν κατεδίκασε δύο φορές τήν μίαν σέ βαρὺ πρόστιμο, τό ὅποιον δέν εἶχε νά πληρώσῃ καί γι' αὐτό τόν ἔκλεισαν στήν φυλακή. Κατῶρθωσε ὁμως νά δραπετεύσῃ καί νά αὐτοεξορισθῇ.

Μετά ἀπό λίγο καιρό ὁ λαός ἐκάλεσε τόν Δημοσθένη νά ἐπιστρέψῃ στήν Ἀθήνα τόν ὑπεδέχθησαν ἀποθεωτικῶς καί τοῦ ἔδωσαν χρήματα γιά νά πληρώσῃ τό πρόστιμο. Δέν ἐχάρη ὁμως γιά ἄρκετό χρόνο, διότι ὁ λαός κατεδίκασε αὐτόν καί τούς φίλους του γιά δευτέραν φοράν ὄχι σέ πρόστιμο τώρα, ἀλλά σέ θάνατο: «*ὁ δέ δῆμος αὐτῶν θάνατον κατέγνω*» (ἐνθ. ἄνωτ. 28).

Ἐπρόλαβε νά δραπετεύσῃ. Τόν κατεδίωξαν ὁμως καί

τελικῶς τόν ἀνεκάλυψαν στὸν ναό τοῦ Ποσειδῶνος στήν Καλαυρία (ὁ σημερινός Πόρος) ὅπου γιὰ νά μὴ συλληφθῇ ηὔτοκτόνησε μέ δηλητήριο πού ἔφερε μαζί του.

Ἔτσι λοιπόν ὁ Δημοσθένης ἐγνώρισε στά γεράματα τήν ἐξορίαν, ἀλλά καί τόν θάνατον: «*Δημοσθένει δέ φυγῆς τε συνέπεσεν ἐν γῆρᾳ λαβεῖν πείραν καί ὁ θάνατος ἐγένετο βιαίως*» (Παυσανίας: «Κορινθιακά» 33,8)

Στήν «*Εἰσαγωγήν*» τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους τῶν ἐκδόσεων «Πάπυρος» (ἐκδ. 1975, τόμος Ιος σελ. 25) παρατηρεῖται ὀρθῶς ὑπό τοῦ μεταφραστοῦ Α. Γαληνοῦ ὅτι: «*εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ρήτωρ δέν παλεύει, τόσον κατά τοῦ Φιλίππου, ὅσον κατά τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καί τῶν εὐνοουμένων συμβούλων του*». Οἱ δημοκράται πού οὐσιαστικῶς ἐθανάτωσαν τόν Δημοσθένην κατόπιν τόν ἐπαινοῦν καί τόν παρουσιάζουν ὡς δικόν τους. Οἱ ὑποκριταί!

Ὁ Δημοχάρης (355-270 π.Χ.) διεκρίθη ὡς ρήτωρ πολιτικός καί ἱστορικός. Ἦτο γιός τοῦ Λάχητος καί τῆς ἀδελφῆς τοῦ Δημοσθένους. Τόν ἐχαρακτήριζε ἀνεξάρτητον ἀριστοκρατικόν πνεῦμα καί εἰς οὐδένα ἐχαρίζετο, γι' αὐτό παρέμεινε ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐξόριστος.

Τό 286 π.Χ. ἐπανῆλθε διά ψηφίσματος τοῦ δήμου, ὁ ὁποῖος ἀνέθεσε στὸν Δημοχάρην τήν οἰκονομικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ κράτους, πού εἶχε χρεωκοπήσει. Ὁ Δημοχάρης περιέκοψε τὰς σπατάλας τῶν δημοκρατῶν, διεχειρίσθη μέ φειδῶ τό δημόσιον χρήμα, ἐπέτυχε νά πάρῃ βοήθειαν 200 ταλάντων ἀπὸ βασιλεῖς (Λυσίμαχον, Πτολεμαῖον κ.ἄ) καί κατώρθωσε νά ἐνώσῃ ἐκ νέου τήν Ἑλευσίνα μέ τήν Ἀθήνα. Συνέγραψε πάνω ἀπὸ 21 τόμους ἱστορίας ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «*Ἱστορία*» ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται μερικά ἀποσπάσματα.

Ὁ Διαγόρας (5ος αἰών π.Χ.) ὁ Μήλιος πού ἤκμασε στὴν Ἀθήνα θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους διθυραμβοποιούς. Οἱ σωζόμενοι στίχοι τοῦ μαρτυροῦν τὸ πλούσιον καὶ βαθύ θρησκευτικὸν αἶσθημα τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος κατόπιν ἔγινε ἄπιστος γιὰ τὴν ἀκόλουθον ἀξιόλογον αἰτίαν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου καὶ συγκεκριμένως τὸ θέρος τοῦ 416 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἐκστρατεύουν κατὰ τῆς Μήλου, τὴν ὁποίαν ἤθελαν νὰ ὑποτάξουν, ἂν καὶ οἱ Μήλιοι ἦσαν οὐδέτεροι. Τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων οἱ ἀριστοκράται Μήλιοι δέν τοὺς παρουσίασαν στὸν λαό, διὰ νὰ μὴ τὸν παρασύρουν, ἀλλὰ στάς ἀρχάς καὶ στοὺς ἐπιφανεῖς πολίτας: «*πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἤγαγον ἐν δέ ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς ὀλίγους λέγειν*» (Θουκυδίδης: «*Ἱστορία*» Ε,84).

Ἀξίζει νὰ διαβάσετε στὴν «*Ἱστορίαν*» τοῦ Θουκυδίδου τὸν διάλογον μεταξὺ τῶν Μηλίων ἀριστοκρατῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων δημοκρατῶν εἰσβολέων, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκαν ὁπωσδήποτε νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Μῆλον. Δέν δέχεσθε νὰ παραμείνωμεν ἡσυχοὶ καὶ φίλοι σας ἀντὶ ἐχθροὶ σας, οὐδενός ὅμως σύμμαχοι; ἐρωτοῦν οἱ Μήλιοι: «*ὥστε ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, συμμάχους μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξαισθε;*» (ἐνθ. ἄνωτ. 94). Οἱ Μήλιοι δηλαδὴ προτείνουν νὰ παραμείνουν οὐδέτεροι καὶ μάλιστα φιλικῶς διακείμενοι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Αὐτοὶ ὅμως οἱ δημοκρατικώτατοι πού σέβονται τὴν ἐλευθερίαν μέ ὠμότητα ἀπαντοῦν: ὄχι, διότι δέν μᾶς ζημιώνει τόσον πολὺ ἡ ἐχθρότης σας, ὅσον ἡ φιλία σας. Ἐπειδὴ ἡ μὲν φιλία σας θὰ εἶναι στοὺς ὑπηκόους μας ἀπόδειξις ἀδυναμίας μας, ἀφοῦ δέν σᾶς ἐκυριεύσαμεν, τὸ δέ μῖσος σας ἂν σᾶς ὑποτάξωμεν θὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς δυνάμεώς μας: «*οὐ γάρ τοσοῦτον ἡμᾶς θλάπτει ἡ ἐχθρα ὥμων ὅσον ἡ φιλία μὲν ἀσθενείας, τὸ δέ μῖσος δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον*» (ἐνθ. ἄνωτ. 95).

Συμφωνεῖτε ὅτι ὁ κυνισμὸς τῆς δημοκρατικῆς ἐπεκτατικῆς πολιτικῆς εἶναι φανταστικός. Ἀπὸ τὸν κυνισμό σέ

λίγο οἱ δημοκράται τῆς Ἀθήνας θά φθάσουν στό ἐγκλημα. Διότι οἱ Μήλιοι ἀρνοῦνται νά ἐπιτρέψουν νά καταργηθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς πόλεως των πού κατοικεῖται ἑπτακόσια χρόνια: «πόλεως ἑπτακόσια ἔτη ἤδη οἴκουμένης τήν ἐλευθερίαν ἀφαιρησόμεθα» (ἐνθ. ἀνωτ. 112).

Ἔτσι ἀρχίζει ἡ πολιορκία τῆς πόλεως. Παρά τās πρώτας ἐπιτυχίας των οἱ Μήλιοι δέν θά ἀντέξουν. Ἡ ἔλλειψις τροφίμων, ὁ πολυἀριθμος ἀθηναϊκός στρατός καί κάποια προδοσία ὁδηγοῦν στήν ἡρωϊκὴν πτῶσιν τῆς πόλεως. Οἱ νικηταί Ἀθηναῖοι δημοκρατικώτατα σφάζουν τοὺς ἐφήβους Μηλίους πού συνέλαβον καί πωλοῦν ὡς δούλους τὰ παιδιὰ καί τās γυναῖκας: «οἱ δέ ἀπέκτειναν ὅσους ἡβῶντας ἔλαβον, παῖδας δέ καί γυναῖκας ἠνδραπόδισαν» (ἐνθ. ἀνωτ. 116). Τέτοια ἐγκλήματα οἱ ἀριστοκράται Σπαρτιᾶται δέν ἔκαναν, ὅταν κατέλαβαν τήν νικημένη Ἀθήνα στό τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Οἱ Μήλιοι ἐπίστευαν ὅτι τήν πόλιν τους τόσοι αἰῶνες ἐπροστάτευσαν οἱ Θεοί οἱ ὁποῖοι τήν διέσωζαν ἀπό τοὺς κινδύνους: «μέχρι τοῦδε σφᾶλῶσιν τύχη ἐκ τοῦ θεοῦ αὐτῇ» (ἐνθ. ἀνωτ. 112). Αὐτὴ τήν πεποίθησι εἶχε καί ὁ Διαγόρας, ὁ ὁποῖος μόλις εἶδε τήν ἀπάνθρωπον συμφορὰν πού ἐπληξε τήν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐπερίμενε τήν δικαίαν τιμωρίαν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν Θεῶν. Διότι ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν Θεοί δέν ἦτο δυνατόν νά παραμείνουν ἀτιμώρητοι ἀπὸ τήν θεῖαν δίκην οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὰ φοβερά ἐγκλήματα πού διέπραξαν στήν Μῆλον.

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Ἀθηναῖοι δέν ἔπαθαν τίποτε ὁ Διαγόρας ἔπαυσε νά πιστεῦν στοὺς Θεούς. Ἡ ἀθεΐα του δέν ὠφείλετο σέ φιλοσοφικούς λόγους, ἀλλὰ σέ καθαρῶς συναισθηματικούς. Σάν ἄθεος πλέον ἐσχολίαζε εἰρωνικῶς τὰ θεῖα καί ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων ἀναφέρεται ὡς χαρακτηριστικός τύπος ἀθέου.

Τότε οἱ Ἀθηναῖοι εὗρον τήν εὐκαιρίαν γιὰ νά τόν ἐξοντώσουν. Τόν κατεδίκασαν εἰς θάνατον ὡς «ἀσεβῆ εἰπόντα» καί διότι ἀπεκάλυψε τὰ μυστήρια. Ὁ Διαγόρας ἐν τῷ μεταξύ κατῴρθωσε νά δραπετεύσῃ κι' ἐπεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ὅποιος τόν ἐσκότωνε θά ἔπαιρνε ἓνα

τάλαντο κι' ὅποιος τόν παρέδιδε ζωντανό δύο: «τῷ μὲν ἀποκτείναντι τάλαντον λαμβάνειν, τῷ δέ ἄγοντι δύο» (Σουΐδας: «Λεξικόν» λέξις: «Διαγόρας»). Τὴν ἐπικήρυξιν ἀναφέρει καί ὁ Ἀριστοφάνης («Ὀρνιθεὺς» 1068): «ἦν ἀποκτείνει τις ὑμῶν Διαγόραν τόν Μῆλιον λαμβάνειν τάλαντον».

Ἀπέθανε στήν Κόρινθο, ὅπου εἶχε καταφύγει διὰ νά σωθῇ.

Ὁ Διογένης (404-323 π.Χ.) εἶναι ἀσφαλῶς ὁ διασημότερος ἐκπρόσωπος τῆς κυνικῆς σχολῆς. Κατέστη γνωστός μᾶλλον γιά τὰ ἀνέκδοτα του, παρά γιά τὴν συμβολή του στή θεωρία τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας. Ἴσως τόν ἀδικεῖ τό γεγονός ὅτι οἱ συγγραφεῖς προέβαλον περισσότερον τοὺς σαρκασμούς καί τὰς εἰρωνείας του παρά τὰς ἀντιλήψεις του. Ὁ Δίων στό τέταρτο βιβλίον τοῦ συγγράμματός του «Περὶ Βασιλείας» μέ ἀφορμή τῆς συνάντησι Διογένους-Μ. Ἀλεξάνδρου στήν Κόρινθο μᾶς δίνει κάποια εἰκόνα τῶν πολιτικῶν πεποιθήσεων τοῦ φιλοσόφου.

Εἶναι χιλιοειπωμένα καί χιλιογραμμένα ἐκεῖνα τὰ μὴ μοῦ ἐμποδίζης τόν Ἥλιο, πού εἶπε ὁ Διογένης στόν Ἀλέξανδρο. Οἱ νεοέλληνες φιλόλογοι σταματοῦν σ' αὐτά τὰ εὐφρολογήματα, δίχως νά ἐπεκτείνωνται στήν περαιτέρω συνομιλία τοῦ Ἀλεξάνδρου μέ τόν Διογένη, πού εἶναι πραγματική διάλεξις πολιτικῆς κοινωνιολογίας.

Κατ' ἀρχήν, σάν κυνικός, ὁ Διογένης ἦτο ἀντιδημοκράτης. Εἰδικώτερα ὅμως φαίνεται ὅτι διέκειτο εὐμενῶς ὑπὲρ τῆς βασιλείας. Γιά τόν Διογένη βασιλεύς ἄξιος τοῦ ὀνόματός του, εἶναι ὁ ἄριστος τῶν ἀνθρώπων, διότι εἶναι ἀνδρειότατος, δικαιοτάτος, φιланθρωπότατος καί δέν ὑποκύπτει σέ κανένα κόπο ἢ σέ καμμιά ἐπιθυμία: «Ὁ γάρ βασιλεύς ἀνθρώπων ἄριστός ἐστιν ἀνδρειώτατος ὧν καί δικαιοτάτος καί φιλανθρωπότατος καί ἀνίκητος ὑπό παντός πόνου καί πάσης ἐπιθυμίας (ἐνθ. ἀνωτ. Δ, 150 R).

Ὁ Διογένης ἐπαναλαμβάνει τὴν σωκρατικὴν ἀντίληψιν περὶ γνώσεως. Δηλαδή δέν μπορεῖς νά ἀσχολῇσαι ἐπιτυχῶς καί ἐπωφελῶς μέ κάτι ἂν τό ἀγνοῇς. Νομίζεις, λέγει στὸν Μ. Ἀλέξανδρο, πῶς εἶναι ἡνίοχος ἐκεῖνος πού δέν δύναται νά κρατήσῃ τὰ ἡνία; ἢ ἐκεῖνος, πού δέν γνωρίζει νά κυβερνήσῃ εἶναι κυβερνήτης; ἢ ὅποιος δέν ξέρεי νά ἱατρεύῃ εἶναι ἱατρός;: «*Ἡ σύ οἶει τόν ἀδύνατον ἡνιοχεῖν ἡνίοχον εἶναι τοῦτον; Ἡ τόν ἄπειρον τοῦ κυβερνᾶν κυβερνήτην, ἢ τόν οὐκ ἐπιστάμενον ἰᾶσθαι ἱατρόν;*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ φιλόσοφος περιφρονεῖ τὴν γνώμη τῆς μάξης. Ἔστω καί ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες καί ὅλοι οἱ θάρβαροι ὑποστηρίξουν, ὅτι εἶναι κυβερνήτης ὅποιος δέν ξέρει νά κυβερνᾶ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον: «*Οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἂν πάντες φῶσιν Ἕλληνες καί θάρβαροι*» (ἐνθ. ἀνωτ.). Ἔτσι συνεχίζει δέν μπορεῖ νά εἶναι κανεῖς βασιλεύς ἂν δέν ἔχῃ τὴν γνώσιν νά βασιλεύῃ: «*οὐπὼς οὐδέ βασιλεύειν μὴ βασιλικῶς*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τότε, ἀνήσυχος μήπως θεωρηθῇ, ὅτι δέν γνωρίζει νά βασιλεύῃ, θέτει τό εὐστοχον ἐρώτημα: Ποιός διδάσκει τὴν βασιλικὴ τέχνη (ἀλλοῦ ἀναφέρεται κι' ὡς βασιλικὴ ἐπιστήμη) ἢ ποῦ πρέπει νά μεταβῇ κανεῖς γιὰ νά τὴν μάθῃ: «*κ.ὲ τίς ἔφη σοι δοκεῖ τὴν τέχνην ταύτην παραδιδόναι; Ἡ ποῖ δεῖ πορευθέντα μαθεῖν;*» (ἐνθ. ἀνωτ. Δ,151 R).

Στό ἐρώτημα ὁ Διογένης ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ μόρφωσις εἶναι δύο εἰδῶν (*διττὴ ἔστιν ἡ παιδεία*) ἐκείνη πού διαθέτει τό ἄτομον ἐκ τῆς φύσεως, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζει «*θείαν*» καί ἐκείνη πού ἀποκτᾶ ἀπό τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζει «*ἀνθρωπίνην*». Γιὰ νά γίνῃ κανεῖς ὁμως ὀρθῶς μορφωμένος εἶναι ἀναγκαῖον ἢ «*ἀνθρωπίνην*» νά προστεθῇ στήν «*θείαν*» (*ἀναγκαῖα προσγενέσθαι ἐκείνη εἰ ὀρθῶς γίνοιτο*). Μέ ἄλλα λόγια ὁ Διογένης παραδέχεται τὰ ἔμφυτα προσόντα, στά ὁποῖα ἂν προστεθῇ ἡ ἐπικτητος παιδεία ἔχομεν τὴν ἀληθῆ μόρφωσιν. Δηλαδή ὁ κυβερνήτης, ὁ βασιλεύς, ὁ ἱατρός κ.τ.λ. πρέπει νά ἔχῃ τό ταλέντο, τὴν ἔμφυτον κλίσιν, τὰ ἐσωτερικά προσόντα πού ἀπαιτοῦνται γιὰ ἓνα κυβερνήτη, βασιλέα, ἱατρόν κ.τ.λ. καί σ' αὐτά νά προστεθῇ καί ἡ σχετικὴ ἐκπαίδευ-

σις, ὥστε νά ὀλοκληρωθῇ ἡ μόρφωσις καί συνεπῶς νά γνωρίζη ἐκεῖνο στό ὁποῖον θά ἐπιδοθῇ.

Ἡ ἄποψις τοῦ Διογένους περί συνδυασμοῦ ἐμφύτου ἱκανότητος καί ἐπικτήτου ἐκπαιδεύσεως ἐπικρατεῖ σήμερον στήν παιδαγωγικήν ἐπιστήμην ὡς ὀρθή καί ἀποτελεῖ τήν βάσιν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, σπουδῶν, ἀπασχολήσεων κ.τ.λ. τῶν ἀτόμων. Ὁ Διογένης βεβαιώνει τόν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὅποιος εἶναι καλῶς γεννημένος-πεφυκῶς-(σαφῆς διατύπωσις τοῦ ρόλου τῆς κληρονομικότητος) ἔχει ἐκείνη τήν μόρφωσιν («θεϊάν») εὐκόλως ἀποκτᾷ καί τήν ἄλλην («ἀνθρωπίνην») ἀφοῦ ἀκούσῃ λίγα καί ὀλίγας φορές κ.τ.λ. :*«Οὐκοῦν ὅστις ἂν ἐκείνην τήν παιδείαν ἔχῃ καλῶς πεφυκῶς, ραδίως καί ταύτης γίγνεται μέτοχος ὀλίγα ἀκούσας καί ὀλιγάκις...»* (ἐνθ. ἀνωτ.Δ,152,Ρ).

Τονίζω ὅτι ἡ συζήτησις Ἀλεξάνδρου-Διογένους εἶναι σπουδαιότατη, διότι οἱ συνομιλεῖται δέν ἦσαν τυχαῖοι. Ὅποιος τήν διαβάσει ἀντιλαμβάνεται τό ὑψηλότετο ἐπίπεδο τῶν σκέψεων καί εἶναι κρῖμα, πού δέν διδάσκονται τέτοια κείμενα στό πανεπιστήμιο, ἀλλά διδάσκεται ὁ Μπουχάριν κι' ὁ Πλεχάνωφ. Σκοπῶς περιορίζουν τόν Διογένη στ' ἀστεῖα ἢ στά πειράγματα του καί ἀποσιωποῦν τήν προσφορά του στήν ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς κοινωνιολογίας. Τέλος ἀπορῶ πῶς δέν ἐσημείωσαν οἱ διάφοροι φιλόλογοι, ὅτι ὁ Διογένης ἐγνώριζε τήν ὕπαρξιν τῆς Ἀμερικῆς, τήν ὁποίαν ἐτοποθέτει πέραν τοῦ ὠκεανοῦ καί τήν ἐθεώρει ἡπειρον μεγαλυτέραν τῆς Ἀσίας! :*«μείζω τῆς Ἀσίας ἡπειρον, τόν Ὠκεανόν διανηξάμενος»* (ἐνθ. ἀνωτ. Δ,159,Ρ).

Ὁ Δίων (40-117 μ.Χ.) πού προηγουμένως ἀνέφερα σάν συγγραφέα τοῦ ἔργου «Περί βασιλείας» ὅπου παρατίθεται ὁ διάλογος Ἀλεξάνδρου-Διογένους εἶναι ἓνας ἐξαίσιος φιλόσοφος, ρήτωρ καί πολιτικός, τόν ὁποῖον βεβαίως ἀγνοοῦν οἱ νεοέλληνες πανεπιστημιακοί, ἀκαδημαϊκοί κ.τ.λ. Κατήγετο ἀπό τήν Προῦσα (*Προυσαεύς*) τῆς

Βιθυνίας, γιός του ίπποτρόφου Πασικράτους καί φίλος του μεγαλοφυοῦς Ἀπολλωνίου του Τυανέως ἐσπούδασε φιλοσοφία καί ἐταξίδευσε σέ μακρινάς περιοδεΐας.

Συνεδέετο μέ τόν αὐτοκράτορα Βεσπασιανό, ὁ ὁποῖος τόν ἐφιλοξένησε στή Ρώμη καί τόν εἶχε σύμβουλόν του. Κατόπιν ὅμως ὁ Δομιτιανός τόν ἐδιώξε. Μετά τήν δολοφονία τοῦ Δομιτιανοῦ ἐπανεστάτησε ὁ ρωμαϊκός στρατός στόν Ἰστρο καί ὁ Δίων ἔπεισε μέ ἐμπνευσμένο λόγο του, πού ἤρχισε μέ στίχο τοῦ Ὁμήρου, τοὺς στρατιώτας νά ἀνακηρύξουν αὐτοκράτορα τόν φίλον του Νέρβα. Ὄταν ἀπέθανε ὁ Νέρβας τόν διεδέχθη ὁ Τραϊανός, ὁ ὁποῖος ἐθαύμαζε πολύ τόν Δίωνα, ὥστε τόν ἔβαζε δίπλα του στήν αὐτοκρατορική ἄμαξα τοῦ θριάμβου, γεγονός πού ἀπετέλει πρωτοφανή τιμήν.

Ἐπωφελούμενος αὐτῆς τῆς φιλίας ὁ Δίων ἐφάνη χρησιμώτατος στήν πατρίδα του. Ἡ Προῦσα ἐκοσμήθη μέ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, ἐγιναν κοινωφελῆ ἔργα π.χ. ὑδραγωγεῖα κ.τ.λ. καί ὁ Δίων ἀνέλαβε κατόπιν ψηφίσματος τῶν συμπατριωτῶν του ἄρχων τῆς πόλεως.

Ὡς ρήτωρ ὑπῆρξε μαγευτικός. Εὐτυχῶς διεσώθησαν 80 περίπου λόγοι του συμβουλευτικοῦ κυρίως περιεχομένου κι' ἔτσι γνωρίζομεν τό ἔργον του, τό ὁποῖον ἐξέδωσαν ἐκδοτικοί οἴκοι τῆς Γερμανίας, Ἰταλίας, Γαλλίας κ.τ.λ. Οἱ Ἰταλοὶ ἀπό τό 1550 μέ τās ἐκδόσεις Τουριζάνι, οἱ Γάλλοι ἀπό τό 1600 μέ τās ἐκδόσεις Μορέλ, οἱ Γερμανοὶ ἀπό τό 1784 μέ τās ἐκδόσεις Ράϊσκε, Ντίντορφ κ.τ.λ. ἐδιδάχθησαν τόν Δίωνα, τόν ὁποῖον τά νεοελληνικά πανεπιστήμια ἀγνοοῦν, πρὸς δόξαν τῆς ἀγραμματωσύνης τους.

Βεβαίως μιὰ τέτοια προσωπικότης ὅπως ἦτο φυσικόν ἐπροκάλεσε τόν φθόνον τοῦ ὄχλου. Ἐλησμόνησαν τί τοῦ ὤφειλαν καί πόσα ἔκανε πρὸς χάριν των. Τόν κατηγορήσαν, τόν ἐσυκοφάντησαν καί στό τέλος ἐπετέθησαν στήν κατοικία του, γιά νά τόν συλλάβουν καί νά τόν φονεύσουν διά λιθοβολισμοῦ. Ὁ Δίων ὅμως κατῶρθωσε νά γλυτώσῃ καί περιγράφει στήν ὁμιλία του «Πρὸ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐν τῇ πατρίδι» (46) τήν περιπέτειάν του. Πικραμένος κι' ἀπογοητευμένος κατέφυγε στήν ὀλοκληρωτική Ρώμη, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ Δοῦρις (3ος π.Χ. αἰών) ἀπὸ τὴν Σάμο εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς διασημοτέρους Ἑλληνας ἱστορικούς. Ἐγράψε πολλὰ ἱστορικά βιβλία καὶ ἐκάλυψε τὰ ἔτη 370-281 π.Χ. Ἡ ἐργασία του «*Ἱστορίαι ἢ Ἑλληνικά καὶ Μακεδονικά*» ἀποτελοῦν τὴν συνέχειαν τῶν «*Ἑλληνικῶν*» τοῦ Ξενοφῶντος. Ἀξιόλογα ἐπίσης θεωροῦνται τὰ ἔργα του «*Σαμίων Ὁροὶ*» ποὺ εἶναι χρονικὸ τῶν Σαμίων, «*βίος Ἀγαθοκλέους*» (τύραννος Συρακουσῶν).

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ διέπρεψε ὁ Δοῦρις εἶναι στὴν νέα ἀντίληψι περί συγγραφῆς τῆς ἱστορίας ποὺ πρῶτος καθιέρωσε. Κατ' ἐκεῖνον: «οἱ ἱστορικοὶ πρέπει νὰ ἔχουν σκοπὸν τοὺς νὰ προκαλοῦν τὴν ἴδια ἐντύπωσι μέ τοὺς δραματουργοὺς... νὰ διεγείρωνται τὰ αἰσθήματα τῶν ἀναγνωστῶν καὶ νὰ διακυμαίνωνται μέ πολὺ καλοδουλεμένες σκηνές πάθους» (Τζῶν Μπάρυ: «Οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἱστορικοὶ» ἑλλ. ἐκδ. «Παπαδήμας» σελ. 146). Ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καϊμπριτζ Μπάρυ σέ μιὰ σειρά διαλέξεων (1908) στὸ Ἀμερικανικὸ πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, ὑπεστήριξε ὅτι ὁ Δοῦρις εἶναι ὁ «*ἰδρυτὴς τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς στὴν ἱστορία*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ ταλαντοῦχος Δοῦρις ἔγγραψε βιβλία γιὰ τὴν ἱστορία τῆς τέχνης καὶ περί τραγωδίας. Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην διεκρίθη καὶ στὸν ἀθλητισμό. Στὴν Ὀλυμπία εἶχε στηθῇ ὁ ἀνδριάς του, διότι ἐνίκησε στὴν πυγμαχία. Πολιτικῶς, τέλος ὁ Δοῦρις δέν ἦτο δημοκράτης, ἀφοῦ ὁ ἴδιος εἶχε ἀναλάβει (301 π.Χ.) τύραννος τῆς Σάμου.

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς (500-428 π.Χ.) ἀπὸ τὸν Ἀκράγαντα εἶναι ἀπὸ τὰ πιό ἐντυπωσιακὰ πνεύματα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡσχολήθη μέ τὰς αἰτίας τῶν κοσμογονικῶν δυνάμεων καὶ διέπρεψε σάν φιλόσοφος, φυσικός, ρήτωρ, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς ἀφοῦ οἱ σωζόμενοι στίχοι του (400) ἀποκαλύπτουν ἀξιόλογο ταλέντο. Ὡς ρήτωρ ἐδίδαξε καὶ τὸν Γοργίαν ἀκόμη.

Ὁ πατὴρ του Μέτων ἀνέτρεψε τὸν τύραννο Θρασύδαιον καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία στὸν Ἀκράγαντα μέχρι

πού απέθανε (444 π.Χ.). Τότε ο Ἐμπεδοκλῆς, καίτοι ἡδύνατο, ἤρνηθη νά διαδεχθῇ τόν πατέρα του στήν βασιλεία καί ἐπροτίμησε νά περιφέρεται στάς πόλεις κάνων θαύματα, θεραπεύων ἀσθενεῖς καί βοηθῶν τοὺς πτωχοὺς. Ἡ δρᾶσις του αὐτῇ ὁμολογουμένως εἶναι φανταστική. Μετέχει στήν πολιτική καί καταλύει τό καθεστῶς τῶν χιλίων: «καί τό τῶν χιλίων ἄθροισμα κατέλυσε» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» 8,66) πού καθῶς φαίνεται ἦτο κάποιο σύστημα προνομιακῆς ἀντιλαϊκῆς κυβερνήσεως. Ὅχι πάντως ἀριστοκρατικόν.

Λόγῳ τοῦ προαναφερθέντος γεγονότος μερικοί ὑπέθεσαν, ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὑπῆρξε δημοκράτης. Τούναντίον. Ὅχι μόνον ἀπέρριπτε τήν δημοκρατικὴν ἰσότητα, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων γενικῶς, ἀλλά καί αὐτός εἰδικῶς ἐνοιῶθε τέτοια πνευματική ὑπεροχή, ὥστε ἐζήτει νά τιμᾶται ὑπό τῶν συμπολιτῶν του ὡς Θεός: «δόξαν περί αὐτοῦ κατασχεῖν ὡς περί Θεοῦ βουλόμενος» (Σουῖδα: «Λεξικόν», λέξις: «Ἐμπεδοκλῆς»). Τέτοια ἔλεγε καί στό τέλος τᾶ ἐπλήρωσε. Ἀκόμη προεκάλει μέ τήν ἐμφάνισί του, διότι ἐκυκλοφόρει μεγαλοπρεπῶς φέρων χρυσοῦν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, χάλκινα πέδιλα στά πόδια καί στέμματα Δελφικά στά χέρια: «στέμμα ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν καί ἀμύκλας ἐν τοῖς ποσίν χαλκᾶς καί στέμματα Δελφικά ἐν ταῖς χερσίν» (ἐνθ. ἀνωτ.). Περισσότερον παραστατικῶς στό ἔργον του «Καθαρμοί» (112) δηλώνει ὁ ἴδιος, ὅτι ἀνάμεσά σας εὕρισκόμενος περιτριγυρίζω ὡς Θεός καί ὄχι ὡς θνητός: «ἐγὼ δ' ἡμῖν Θεός ἀμβροτος οὐκέτι θνητός». Ἀσφαλῶς αἱ ἀντιλήψεις αὐταὶ δέν εἶναι δημοκρατικά.

Τό ἐπιστημονικόν ἔργον τοῦ Ἐμπεδοκλέους - πέραν ἐκείνου πού δέν δυνάμεθα νά ἐννοήσωμεν - ἐπηρέασε τήν νεωτέραν σκέψιν ἰδίως ἡ θεωρία του περί εἰρήνης καί πολέμου (*Φιλότης καί Νεῖκος*). Ὁ Αὐστριακός καθηγητής τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης Θεόδωρος Γκόμπερτς (1832-1912) ὑπεστήριξε ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐγνώριζε τόν ὑπνωτισμό, τήν τηλεπάθειαν καί τήν ὑποβολήν. Ὁ Φρειδερίκος Νίτσε (1844-1900) θαυμάζει τόν Ἐμπεδοκλέα («καθαρῶς τραγικός ἄνθρωπος») καί ὁ Γάλλος φιλόλογος (βραβεῖο Νόμπελ 1915) Ρομαίν

Ρολλάν (1868-1945) ἔγραψε εἰδικήν μελέτην μέ τίτλον: «'Εμπεδοκλῆς ὁ 'Ακραγαντῖνος καί ἡ ἐποχή τοῦ μίσου».

Ὁ Πλούταρχος («'Ηθικά» 515 C) ὁ 'Ιάμβλιχος («Βίος Πυθαγόρου 113) ἀναφέρουν ὑπερφυσικά ἐπιτεύγματα τοῦ 'Εμπεδοκλέους, τὰ ὅποια ὁμως τώρα δέν θεωροῦνται ὑπερφυσικά ὅπως π.χ. ἡ χρησιμοποίησις μουσικῆς πρὸς καταστολή τῆς ψυχικῆς ὀργῆς ἢ διάφορα ἐξυγιαντικά μέτρα π.χ. διὰ τείχους ἐκτροπή νοσηρῶν ἀνέμων. 'Αναφέρονται ἐπίσης καί θαύματα ὅπως ἡ διατήρησις ἐν ζωῇ ἐπὶ 30 ἡμέρας γυναικὸς δίχως σφυγμὸν καί ἀναπνοήν ('Ηρακλείδης ὁ Ποντικός: «Περὶ τῆς ἅπνου»). Ὅλα ἐκεῖνα σέ συνδυασμὸ μέ τὰς ἀναστάσεις νεκρῶν, φαρμάκων πού ἀποκροῦν τὰς ἀσθενείας καί ἀποτρέπουν τὸ γῆρας: «*φάρμακα δ' ὅσσα γεγᾶσι κακῶν καί γήρατος ἄλκαρ... ἄξεις δ' ἐξ' 'Αἶδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός*» ('Εμπεδοκλῆς: «Περὶ φύσεως» 111) προσδίδουν στήν προσωπικότητα τοῦ 'Εμπεδοκλέους τὸ θρυλικό στοιχεῖον.

Μυστηριώδης εἶναι ὁ θάνατός του, ὁ ὁποῖος καθὼς διηγεῖται ὁ Διογένης («Βίοι φιλοσόφων» 8,67) ὁ 'Εμπεδοκλῆς ἀφοῦ ἀνέστησε τὴν Πανθείαν, μαζί μέ φίλους του καί τὸν μαθητὴν του Πausανίαν προσέφερε θυσίαν καί παρέμεινε πλησίον τοῦ βωμοῦ, γιὰ νά διανυκτερεύσῃ. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρωὶ εἶχε χαθῇ διὰ παντός. Ἐνας ὑπηρέτης εἶπε ὅτι τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη βροντώδης φωνή, πού ἐκάλεσε τὸν 'Εμπεδοκλέα ἐγερθεῖς δέ εἶδε οὐράνιο φῶς καί φέγγος λαμπάδων. Ἐτσι ἐξηφανίσθη ὁ 'Εμπεδοκλῆς: «*τῶν οἰκετῶν τις ἔφη μέσων νυκτῶν φωνῆς ὑπερμέθους ἀκοῦσαι προσκαλουμένης 'Εμπεδοκλέα, εἶτα ἐξαναστάς ἑωρακέναι φῶς οὐράνιον καί λαμπάδων φέγγος, ἄλλο δέ μηδέν...*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ἡ ἀνάληψις τοῦ 'Εμπεδοκλέους στοὺς οὐρανοὺς ἐπραγματοποιήθη, κάπου στήν Πελοπόννησον, διότι οἱ συμπολίται του τὸν εἶχαν ἐξορίσει: «*τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ δέν φαίνεται ὅτι κατῴρθωσε νά τὴν διατηρήσῃ μέχρι τέλους... ἐξωρίσθη διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀντιπάλων του καί δέν κατῴρθωσε νά πείσῃ τοὺς συμπολίτας του νά τὸν ἀνακαλέσουν...*» ('Εγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ τόμος 6ος σελ. 814 λέξις: «'Εμπεδοκλῆς»).

Μολονότι ἐξήτησε ἄδειαν νά ἐπανέλθῃ δέν τοῦ τό ἐπέ-

τρεψαν: «ἀντέστησαν αὐτοῦ τῇ καθόδῳ» (Διογένους Λαερτίου: «Βίοι φιλοσόφων» 8,67) κι' ἔτσι ὑπεχρεώθη νά ἀποθάνῃ ἐξόριστος μακράν τῆς πατρίδος: «διόπερ εἰς Πελοπόννησον ἀποχωρήσας ἐτελεύτησε» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Ἐπαμεινώνδας (418-362 π.Χ.) ὁ ὁποῖος ἐδόξασε τὴν Θήβα προήρχετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν. Ἀπὸ τὸν πατέρα του πού ἐλέγετο Πόλυμνις δέν ἐκκληρονόμησε τίποτε, διότι ἦτο πτωχός. Ἐν τούτοις ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐμορφώθη ὄχι μόνον πολιτικῶς καί στρατιωτικῶς, ἀλλὰ καί φιλοσοφικῶς. Εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν παρέμεινε ἀμπτωχος μὴ δεχόμενος οὔτε τὰ δῶρα τῶν φίλων του. Συνεπῶς ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα παραδείγματα, ὅτι ἡ ἀριστοκρατία εἶναι ὑπόθεσις ψυχικῶν προσόντων καί ὄχι χρημάτων.

Δάσκαλοί του ἦσαν οἱ γνωστοὶ ἀντιδημοκράται φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Σωκρατικὸς Σιμμία, πού παρέστη στὴν θανάτωσι τοῦ Σωκράτους καί ὁ Πυθαγόρειος Λύσις ἀπὸ τὸν Τάραντα, πού κατῴρθωσε νά σωθῇ ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς οἱ ὁποῖοι ἐσφαξαν τοὺς Πυθαγορείους. Στὸν Λύσιδα, καθὼς διηγεῖται ὁ Πausanias («Βοιωτικά» 13,1) ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐσπούδασε ἀπὸ μικρὸ παιδί καί ἐδιδάχθη τὰς θεωρίας τοῦ Πυθαγόρου: «καί ὥς ἤδη μεῖράκιον ἦν ἐφοίτησε ὥς Λύσιν ἄνδρα γένος μὲν Ταραντῖνον ἐπιστάμενον δέ τοὺς Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου λόγους».

Τὴν εὐρυτάτην μόρφωσιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἀνεγνώριζαν ὅλοι. Σχετικῶς ὁ Πλούταρχος («Ἀγησίλαος» 27) ἀποκαλεῖ τὸν Ἐπαμεινώνδα ἄνδρα ξακουστόν διὰ τὴν παιδεία καί τὴν φιλοσοφίαν του: «ἀνὴρ ἐνδοξος ἐπὶ παιδείᾳ καί φιλοσοφίᾳ».

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνη στὴν Θήβα οἱ ἀριστοκράται διεφώνησαν ὥς πρὸς τὴν τακτικὴν γιὰ τὴν ἐπιβολὴν ἀριστοκρατικῶν καθεστώτων σ' ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλοι (π.χ. Λεοντιάδης) ὑπεστήριξαν τὴν συνεργασίαν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους καί ἄλλοι τὴν ἀδέσμευτον ἀνάπτυ-

ξιν τῆς Θηβαϊκῆς ἡγεμονίας.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸ 395 π.Χ. εἶχε πολεμήσει μαζί μέ τούς Σπαρτιάτας κατά τῶν Ἀρκάδων στήν Μαντινεία καί ἐθαύμαζε τήν Σπάρτην, ἀλλά ἐπίστευε ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἠδύναντο νά ἀναλάβουν τήν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐτσι ὅταν οἱ ὁπαδοί τῆς συνεργασίας μέ τούς Λακεδαιμονίους ἀπέτυχαν νά ἐπικρατήσουν καί ἐσφάγησαν ἀπό τούς δημοκρατικούς ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Μετά ἀπό διαφόρους περιπετείας τόν ἐξέλεξαν βοιωτάρχην καί συντόμως ἐπέτυχε νά ὑποτάξῃ στήν Θῆβα ὁλόκληρον τήν Βοιωτίαν, κ.τ.λ. Μοιραίως λοιπόν ἔπρεπε νά πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι μέ ἀρχηγό τόν βασιλέα Κλεόμβροτον εἰσέβαλαν στήν Βοιωτίαν. Οἱ Θηβαῖοι τότε ἐτρομοκρατήθησαν καί ὁ φόβος των ἐμεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο ὅταν οἱ «οἰῶνοί» ἐφάνησαν δυσμενεῖς. Ἀντιθέτως πρός τήν λαϊκὴν γνώμην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀφοῦ ἀνεφώνησε τὸ Ὀμηρικόν «*Εἰς οἰωνός ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης*» ὠδήγησε τόν στρατόν του στὰ Λεύκτρα (371 π.Χ.) ὅπου συνήφθη ἡ περίφημος μάχη. Χάρις στὰ στρατηγικά προσόντα του οἱ Θηβαῖοι ἂν καί ἦσαν 6.000 ἐνίκησαν τούς ἀντιπάλους τους πού ἦσαν 11.000 καί ἐφόνευσαν τούς σπουδαιότερους ἀξιωματικούς τῶν Σπαρτιατῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων τόν Πολέμαρχον, τόν Δεῖωνα καί τόν ἴδιο τόν βασιλέα Κλεόμβροτον.

Μετά τήν νίκην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπέβαλε τήν Θηβαϊκὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ τῶν Ὀρχομενίων, Εὐβοέων, Φωκέων, Μαλιέων, Ἀκαρνάνων κ.τ.λ. καί στή συνέχεια ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Σπάρτης. Διέσχισε νικηφόρως τήν Πελοπόννησον καί προήλασε μέχρι τοῦ Γυθείου, ἐνῶ οἱ Σπαρτιᾶται ἀπεκλείσθησαν στήν πόλιν των καί ἐδέχοντο προσβολάς καί προκλήσεις. Γιά δέκα ὀκτῶ μῆνας ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπυρπόλει καί ἐλεηλάτει μέχρι τόν ποταμόν Εὐρώτα καί τήν πόλιν, τήν χώραν ἐκείνην, τήν ὁποία ἐπὶ ἑξακόσια χρόνια οὐδεὶς εἶχε τολμήσῃ νά πλησιάσῃ ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος («*Ἀγησίλαος*» 31): «*ἦν μὲν δὴ ὁ χρόνος οὐκ ἐλάττων ἐτῶν ἑξακοσίων ἀφ' οὗτ' κατῴκουν τήν Λακεδαιμόνα Δωριεῖς ἐν δέ τούτῳ παντὶ τότε πρῶτον ὤφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ πολέμιοι, πρότερον δέ οὐδεὶς ἐτολήσει...*».

Αἱ γυναῖκες τῆς Σπάρτης αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε εἶχον δὴ καπνὸν ἀπὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον: «*γυνή Λάκαινα καπνὸν οὐχ' ἔώρακε πολέμιον* » (ἐνθ. ἀνωτ.) ἔβλεπαν τώρα τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των καὶ τό χειρότερον τοὺς Θηβαίους πλησίον τῶν οἰκίων τῆς ἀτειχίστου Σπάρτης νά προκαλοῦν ὀνομαστικῶς τὸν βασιλέα Ἀγησίλαον νά βγῇ νά πολεμήσῃ: «*τῶν Θηβαίων προκαλουμένων ἐκεῖνον ὀνομαστί*» (ἐνθ. ἀνωτ.). Τί ταπεινῶσι τῆς Σπάρτης! οἱ πολεμισταὶ τῆς ὁποίας εἶχαν ἀνέβῃ στάς στέγας τῶν οἰκίων της, γιὰ νά ὑπερασπίσουν τὴν πόλιν της, ἐνῶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς εἰρωνεύοντο καὶ ἐκαυχησιολογοῦν (*μεγαλαυχίας*).

Ἡ φήμη γιὰ τό ἀήττητο τῶν Σπαρτιατῶν στήν ἐκ παρατάξεως μάχην κατέρρευσε, ὅπως ἀργότερα κατέρρευσε ἡ φήμη τῶν Ἀθηναίων ὡς θαλασσοκρατόρων, ἀφοῦ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐναυπήγησε 100 τριήρεις καὶ περιῆλθέ τό Αἰγαῖον κáνων συμμάχους τοῦ πρώην ὑποτελεῖς τῶν Ἀθηναίων νησιώτας καὶ Βυζαντίους.

Ἡ Θήβα χάρις στὸν Ἐπαμεινώνδα ἐταπεινῶσε τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Σπάρτην καὶ ἐδοξάσθη ὅσον οὐδέποτε ἠδύνατο νά φαντασθῇ.

Ὅταν ὁ θριαμβευτὴς Ἐπαμεινώνδας ἐπέστρεψε στήν Θήβα δέν τὸν ἐπερίμενε καμμιὰ ἑορτή, οὔτε καμμιὰ ἐπίσημος ὑποδοχή. Ἀλλά ἓνα δικαστήριο! Μάλιστα δικαστήριο, διότι οἱ Θηβαῖοι δημοκράται τὸν κατηγορήσαν, ὅτι ἐκράτησε τὴν ἐξουσία κατὰ τρεῖς μῆνας περισσότερο ἀπὸ ὅσον τὸν εἶχαν ἐκλέξει καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νά δικασθῇ μέ προβλεπομένη ποινὴ τὸν θάνατον. Ἔτσι ἀκριβῶς τὸν κατηγορήσε ὁ δημοκράτης Μεγακλείδης.

Ἦθελαν δηλαδὴ νά διακόψῃ ὁ Ἐπαμεινώνδας τὴν ἐκστρατείαν τοῦ κατὰ τῆς Σπάρτης καὶ νά γυρίσῃ πίσω στήν Θήβα γιὰ νά παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν. Παράλογα πράγματα, ἀλλὰ δημοκρατικά. Στό δικαστήριο ὁ Ἐπαμεινώνδας παρεδέχθη τὴν ἐνοχὴ τοῦ καὶ ἰσχυρίσθη ὅτι παρέτεινε αὐτοθούλως τὴν «*βιοιωταρχίαν*» τοῦ γιὰ νά ἐπιτύχῃ τὰς μεγαλοπρεπεῖς νίκας τους. Οἱ κληρωθέντες ὡς δικασταὶ ἔβλεπαν ὅτι ὁ στρατὸς ἐλάτρευε τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ δέν ἐτόλμησαν νά τὸν καταδικάσουν, οὔτε καὶ νά τὸν δικάσουν, ἀλλὰ μέ κάποιο πρόσχημα - συνηθι-

σμένα δημοκρατικά τεχνάσματα - ανέβαλαν τήν ἔκδοσιν ἀποφάσεως. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀπέφυγε τόν θάνατον, ὅπως γράφει ὁ Πausανίας («Βοιωτικά» 14,6): «καί δίκην μὲν ἔφυγε ὑπὲρ θανάτου, διότι ἐβοιωτάρχησεν ἐξήκοντος ἤδη τοῦ χρόνου λέγονται δέ οἱ δικάζεν λαχόντες οὐδέ ἀρχήν περί αὐτοῦ θέσθαι τήν ψῆφον».

Τό μῖσος ὅμως τῶν δημοκρατῶν εἰς βάρος τοῦ «μεγίστου τῶν Ἑλλήνων» (Κικέρων) ἐξηκολούθη καί μόλις τοὺς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία τόν κατηγορήσαν ἐκ νέου, τόν καθήρεσαν ἀπὸ «Βοιωτάρχην» καί τόν ὠνόμασαν «ἐπιστάτην τῶν ὁδῶν»! Τήν εὐτελεῖ αὐτὴ κρατικὴν ὑπηρεσίαν ὁ Ἐπαμεινώνδας τήν ἀπεδέχθη ἀδιαμαρτυρήτως. Ἐκεῖνον τήν τακτικὴν (λοξὴ φάλαγξ) τοῦ ὁποίου, πολλοὺς αἰῶνας κατόπιν ἐφήρμοσε ὁ Μ. Ναπολέον καί ὁ Μ. Φρειδερίκος οἱ δημοκράται Ὀθηβαῖοι δέν ἐθεώρησαν ἄξιον νά γίνῃ οὔτε Ἀξιωματικός. Ἔτσι στήν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τῶν Φερῶν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔλαβε μέρος ὡς ἀπλοῦς ὀπλίτης! Τότε ὅμως ὁ Ὀθηβαῖκός στρατός πού ἐκινδύνευε λόγω τῆς ἀνικανότητος τῶν ἀρχηγῶν του νά καταστραφῇ ἐπανεστάτησε καί οἱ Ὀθηβαῖοι ἠναγκάσθησαν νά δώσουν τήν στρατηγίαν στόν Ἐπαμεινώνδα.

Τό ὄνειρο τοῦ μεγαλοφυοῦς Ἐπαμεινώνδου γιά τήν συνένωσι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τήν ἡγεμονίαν τῶν Ὀθηβαίων ἀριστοκρατῶν δέν ὠλοκληρώθη, διότι ὁ ἡρωϊκός ἐκεῖνος Ἕλλην ἔπεσε μαχόμενος στήν Μαντινεία.

Ἦδη στόν ἱστορικόν ὀρίζοντα ἐπρόβαλε ἡ Μακεδονικὴ ἀριστοκρατία, πού ἔνωσε τήν Ἑλλάδα καί ἐδημιούργησε τήν Ἑλληνικὴ κοσμοκρατορίαν ἀποκλειστικό ἔργο ἀριστοκρατῶν κι' ὄχι δημοκρατῶν.

Ὁ Ἐπίχαρμος (540-450 π.Χ.) ἀπὸ τήν Κῶν ἦτο ποιητής τῆς κωμωδίας καί Πυθαγόρειος φιλόσοφος. Ἀπὸ βρέφος ἔζησε κι' ἐμεγάλωσε στά ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος καί τοῦτο διότι ὁ πατήρ τοῦ Ἐπιχάρμου ὑπῆρξε ὁ προσωπικός ἰατρός τοῦ

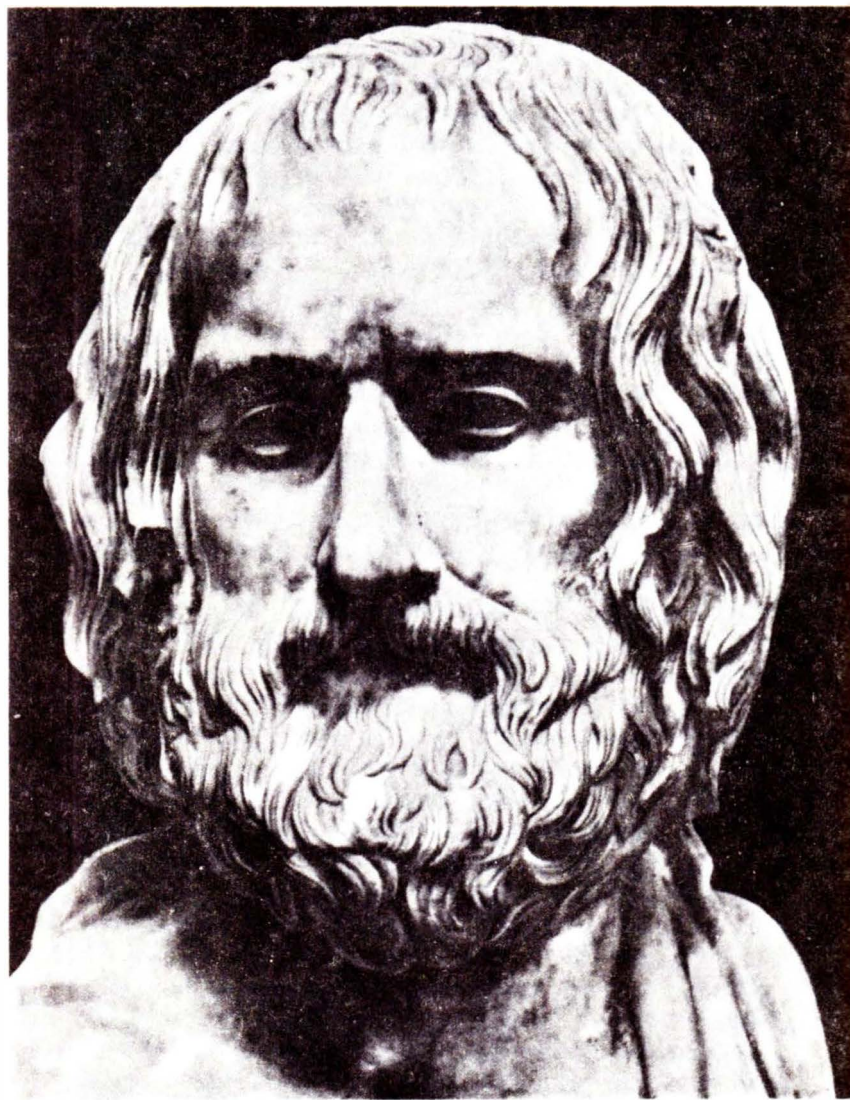
βασιλέως.

Τά ἔργα του, πού ὑπελογίσθησαν σέ 52 ἐγράφησαν στήν δωρική γλῶσσα καί ἐθεμελίωσαν τήν λεγομένην Σικελικήν κωμωδίαν, ἡ ὁποία διέφερε σέ πολλά σημεῖα τῆς Ἀττικῆς (π.χ. ἀνυπαρξία χοροῦ). Τά ποιήματα τοῦ Ἐπιχάρμου περιεῖχαν ἀξιόλογα γνωμικά. Δυστυχῶς ὅμως ἐξ ὅλης τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς ἐσώθησαν μερικά ἀποσπάσματα, τά ὁποῖα συνεκέντρωσαν καί ἐξέδωσαν ὄχι θεθαίως τά Ἑλληνικά πανεπιστήμια ἢ ἡ ἀκαδημία μας, ἀλλά οἱ Γερμανοὶ Ἑλληνισταί.

Αἱ περισσότεραι κωμωδαὶ του, τῶν ὁποίων γνωρίζομεν πολλοὺς τίτλους («*Προμηθεύς*», «*Ἄμυκος*», «*Κύκλωψ*», «*Ἥφαιστος*», «*Ὀδυσσεύς ναυαγός*» κ.ἄ.) εἶχαν θέματα παρμένα ἀπὸ τήν μυθολογίαν καί τόν Ὅμηρον. Ὡστόσο ὁ Ἐπίχαρμος διεκωμώδησε τά ἀνθρώπινα πάθη (π.χ. μέθη) καί γενικῶς ἐφρόντιζε νά μεταδίδῃ στὸν θεατὴν ἠθικά διδάγματα. Δι' αὐτόν τόν λόγον ἔχαιρε τόσης ἐκτιμήσεως κατὰ τήν ἀρχαιότητα, ὥστε ὁ Πλάτων θεωρεῖ αὐτόν κορυφαῖον ποιητὴν τῆς κωμωδίας καί τόν Ὅμηρον κορυφαῖον τῆς τραγωδίας: «*καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἑκατέρας, κωμωδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγωδίας δ' Ὅμηρος*» (Πλάτων: «*Θεαίτητος*» 152, Ε).

Ἀπὸ τὰς κωμωδίας τοῦ Ἐπιχάρμου ἐδιδάχθη ὁ Εὐριπίδης καί ἰδίως ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος κατὰ τόν Ἀλκιμον (Σικελός ἱστοριογράφος) προσεπορίσθη μεγάλην ὠφέλειαν ἀπὸ τήν ἀνάγνωσιν τῶν ἔργων τοῦ Ἐπιχάρμου: «*ὁ Ἀλκιμος παρασημαίνων τήν ἐξ Ἐπιχάρμου Πλάτωνι περιγινομένην ὠφέλειαν*» (Διογένης Λαέρτιος: «*Βίοι φιλοσόφων*» Γ, 1,17). Βαθυτάτην ἐπιρροὴν ἤσκησε ὁ Ἐπίχαρμος καί στοὺς Ρωμαίους π.χ. ὁ Ἑλληνομαθὴς «*πατήρ τῆς λατινικῆς ποιήσεως*» Ἐνριος Κουῖντος (239-169 π.Χ.) στὸ φιλοσοφικόν διδακτικόν του ποίημα ἔβαλε μέσα τόσα πολλὰ ἀποφθέγματα τοῦ Ἐπιχάρμου, ὥστε τό ὠνόμασε: «*Ἐπίχαρμος*»!

Ὁ Ἐπίχαρμος ἐμεγάλωσε, ἀνετράφη καί εἰργάσθη συνεχῶς μέσα σέ ἀνάκτορα βασιλέων, πού τόν ἐτίμησαν ἐν ζῳῇ καί ὅταν ἀπέθανε τοῦ ἀνήγειραν στάς Συρακοῦσας ἀνδριάντα πράγματα πού φυσικά δέν θά συνέβαιναν ἂν ὁ ποιητὴς ἦτο δημοκράτης.

- **Ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ Ἑρμαϊκῆς στήλης (Μουσεῖο Νεαπόλεως)**

Ὁ Εὐριπίδης (480-405 π.Χ.) ἐγεννήθη στὴν Σαλαμίνα καὶ μάλιστα τὴν ἡμέρα τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων ὅπως ἀκριβῶς διαβάζουμεν στὸ Λεξικὸν Σουΐδα (λέξεις: «Εὐριπίδης»): «*ἐτέχθη καθ' ἣν ἡμέραν Ἕλληνες ἐτρέψαντο τοὺς Πέρσας*». Ἡ οἰκογένεια τῆς μητρὸς του Κλειτοῦς, κατὰ τὸν Φιλύχορον, ἦτο ἐκ τῶν πλέον εὐγενῶν: «*τῶν σφόδρα εὐγενῶν' ἐτύγγανε*» (ἔνθ. ἀνωτ.)

Συνεδέετο μέ τὸν Σωκράτη τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε φίλος καὶ μαθητὴς στὰ θέματα φιλοσοφίας καὶ ἠθικῆς: «*Σωκράτους δέ ἐν τοῖς ἠθικοῖς καὶ φιλοσόφοις*». Κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, πού ἐπαναλαμβάνει ὁ Νίτσε ὁ Σωκράτης «*συνῆθιζε νά συνεργάζεται μετ' αὐτόν Εὐριπίδη δίδων σ' αὐτόν συμβουλές*» (Φ. Νίτσε: «Ἡ γένεσις τῆς τραγωδίας» Ἑλλ. ἐκδ. «Φέλη», Ἀθ. 1965, σελ. 76).

Παρηκολούθησε ἐπὶ πλέον καὶ διαλέξεις (*διήκουσε*) τοῦ Ἀναξαγόρου.

Ἐκτός ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δύο ἀντιδημοκράτας ὁ Εὐριπίδης ἐθαύμαζε ἰδιαίτερος τὸν Ἡράκλειτον. Κάποτε ἔδωσε στὸν Σωκράτην ἓνα βιβλίον τοῦ Ἡρακλείτου καὶ ἐρώτησε πῶς τοῦ ἐφάνη. Ὅσα κατενόησα, ἀπήντησε ὁ Σωκράτης, ἦταν σπουδαῖα, ὑποθέτω κι' ὅσα δέν κατενόησα: «*ἃ μὲν συνῆκα γεναῖα οἶμαι δέ καὶ ἃ μὴ συνῆκα*» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Β, 5,22). Ἄλλος γνωστός ἀντιδημοκράτης πού ἐπηρέασε τὸν Εὐριπίδη ἦτο ὁ Γοργίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε τὴν σημασίαν τῆς δυνάμεως στὰ ἀνθρωπίνους σχέσεις καὶ τὴν ἐκφράζει σέ διαφόρους τραγωδίας του π.χ. «*Φοίνισσαι*» (505-525) ὅπου ὁ Ἐτεοκλῆς μετὰ ἀπὸ ἓνα οὐσιαστικὸ ὕμνον τῆς ἰσχύος δέχεται τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀδικίαν ἀκόμη χάριν τῆς ἐξουσίας. Καὶ τώρα, κραυγάζει ὁ Ἐτεοκλῆς ἄς ἔλθῃ ἡ φωτιά, ἄς ἔλθουν τὰ ξίφη, ζεύξατε τοὺς ἵππους, νά γεμίσουν αἱ πεδιάδες μέ ἄρματα καὶ σ' αὐτόν ἐγὼ δέν θά ἀφήσω τὴν ἐξουσίαν μου. Διότι ἂν πρέπει ν' ἀδικῇ κανεὶς εἶναι ὡραία ἢ ἀδικία γιὰ τὴν ἐξουσία: «*εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος περί κάλλιστον ἀδικεῖν*».

Τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυρωτέρου πού διέπει (ἄλλο ζήτημα ἂν πρέπει νά διέπῃ) τὰς ἀνθρωπίνους σχέ-

σεις διατυπώνει ο Εὐριπίδης καὶ στὴν τραγωδία του «Κύκλωψ» (316-346) ὅπου ὁ Πολύφημος ἀποκαλεῖ τὸν Ὀδυσσεά ἀνθρωπάκι (*ἀνθρωπίσκε*) καὶ τοῦ λέγει, ὅτι δὲν ὑπολογίζει πιά τὸν Δία: «οὐ μοι μέλει τό λοιπόν» καὶ ἀφοῦ κάνει μία ἐκτίμησι τῶν δυνάμεων δηλώνει ὅτι δὲν φοβεῖται (οὐ φρίσσω) κι' οὔτε γνωρίζει σέ τί ὁ Ζεὺς εἶναι ἀνώτερός του (*έμοῦ κρείσσων*).

Ὅταν οἱ δημοκράται κατεδίωξαν τὸν Ἀναξαγόρα, κατηγορήθη καὶ ὁ Εὐριπίδης ὡς ἀναξαγορικός γι' αὐτό ἀπό τότε ἐγκατέλειψε τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἀφιερώθη στὴν ποίησι, ὅπου ἡ ἔκφρασις ἰδεῶν δὲν ἦτο τόσο ἐπικίνδυνος ὅσο στὴν φιλοσοφία. Συχαμένος μέ τὴν δημοκρατία ἀπετραβήχθη στὴν Σαλαμίνα, ὅπου μονήρης εἰργάζετο.

Ἐπολέμησε τὴν Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία στὸν χώρο τὸν πολιτικό καὶ τὸν κοινωνικό. Ἐπὶ παραδείγματι διὰ στόματος τῆς Μηδείας στὴν ὁμώνυμον τραγωδίαν κατηγορεῖ τὴν δημοκρατίαν, γιὰ τὴν καταπίεσι πού ἐπέβαλε στὴν γυναῖκα («Μῆδεια» 230-270) καὶ περιγράφει τὴν κατάστασιν τῆς γυναικός, ἡ ὁποία ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα πού ἔχουν ψυχὴ καὶ νοῦ εἶναι ἡ πιό δυστυχημένη: «πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἔμψυχα καὶ γνώμην ἔχει γυναῖκες ἐσμέν ἀθλιώτατον φυτόν». Στὴν ἴδια τραγωδία πάλιν (415-435) τίθενται αἱ βάσεις ἐνός γυναικείου ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος μέ σκοπὸ νά φέρῃ ὑπόληψιν στὴν γυναῖκα: «τιμὰ γυναικείῳ γένει». Αὐτὰ τὰ δημόσια διδάγματα τὰ ἔβλεπαν μέ μῖσος οἱ δημοκράται, οἱ ὅποιοι — ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς — δὲν εἶχαν παραχωρήσει οὔτε στοιχειώδη δικαιώματα στὴν γυναῖκα.

Ὁ Εὐριπίδης παίρνει σαφῆ θέσι ἔναντι τῆς κυριαρχίας τοῦ πλήθους, πού παρεσύρετο ἀπὸ τοὺς δημαγωγούς. Φοβερό εἶναι τό πλῆθος ὅταν ἔχει κακοὺς ἀρχηγούς λέγει στὸν «Ὁρέστην» (772-3) καὶ ἄλλου («Ἐκάβη» 608) ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ἀχαλίνωτος ὄχλος κι' ἡ ναυτικὴ ἀναρχία εἶναι πιό δυνατὴ ἀπὸ τὴν φωτιά διότι ἐκεῖ λογαριάζεται ὡς κακὸς ὅποιος δὲν κάνει κακό: «ἀκόλαστος ὄχλος ναυτική τ' ἀναρχία κρείσσων πυρός, κακὸς δ' ὅς μή τί δρῶν κακόν».

Πέραν αὐτῶν ὁ ποιητὴς θεωρεῖ ὡς αἰτίαν τῆς δυστυχίας

τῶν περισσοτέρων κρατῶν, ὅταν οἱ ἄξιοι καὶ πρόθυμοι ἄνδρες δέν δικαιοῦνται περισσότερα ἀπὸ τοὺς κατωτέρους: «ἐν τῷ δέ γάρ κάμνουσιν αἱ πολλάί πόλεις ὅταν τίς ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ μηδέν φέρηται τῶν κακιόωνων πλέον (ἐνθ. ἀνωτ. 306-308) καὶ ἀκόμη θεωρεῖ μία ἀπὸ τίς βλακείας τῶν θνητῶν ὅταν ἓνας πατέρας δίνει τὴν ἀρχὴν σ' ἄμυαλα παιδιὰ ἢ σέ κουτούς πολίτας: «ἐν τοῖσι μωροῖς τουτ' ἐγὼ κρίνω θριοτῶν, ὅστις πατήρ ὢν παισὶ μὴ φρονοῦσι εὖ ἦν καὶ πολίταις παραδίδωσ' ἐξουσίαν» (Εὐριπίδης: «Φαέθων» εἰς Ἀνθολόγιον Στοβαίου ΜΓ,Σ). Οἱ πολῖται λοιπὸν πού δέν «φρονοῦσι εὖ» δέν πρέπει νά παίρνουν τὴν ἐξουσίαν, ἡ ὁποία πρέπει νά δίδεται μόνον σ' ὅσους «φρονοῦσι εὖ».

Ἄλλοῦ πάλιν ὁ Εὐριπίδης ἀρνεῖται τὴν δημοκρατίαν μέ εὐθύτητα καὶ ὑποστηρίζει τὴν τυραννίαν, τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ ἰσόθεον: «καὶ τῆς ἰσοθέου τυραννίδος» («Τρῳάδες» 1169).

Μέ παρομοίους ἀντιδημοκρατικὰς πεποιθήσεις πού εὐθαρσῶς διακηρύσσει δέν μπορεῖ ὁ ποιητὴς νά μείνῃ περισσότερο στὴν δημοκρατικὴν Ἀθήνα. Ἀναγκάζεται νά αὐτοεξορισθῇ καὶ πηγαίνει ὄχι φυσικά σέ κάποια δημοκρατία, ἀλλὰ στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀρχελάου, ὅπου ἔγραψε νέας τραγωδίας («Ἀρχέλαος», «Βάκχαι» κ.τ.λ.) καὶ ὅπου ἀπέθανε.

«Τέθαιπαι δέ Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ παρά τόν βασιλέα ἐλθὼν Ἀρχέλαον» (Παυσανίας «Ἀττικά» Β, 15).

Ὁ Εὐκλείδης (450-380 π.Χ.) φιλόσοφος μαθητὴς καὶ φανατικός θαυμαστής του Σωκράτους καὶ γι' αὐτὸ ἐπωνομάζετο «σωκρατικός». Ὡς σωκρατικός λοιπὸν ἦτο ἀντιδημοκράτης, πρᾶγμα πού καὶ τό ἀπέδειξε, διότι μετὰ τὴν θανάτωσι τοῦ δασκάλου του, ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι διωκόμενοι μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους κατέφυγαν γιὰ νά σωθοῦν στὰ Μέγαρα, ὅπου ἐφιλοξενήθησαν ἀπὸ τόν Εὐκλείδην.

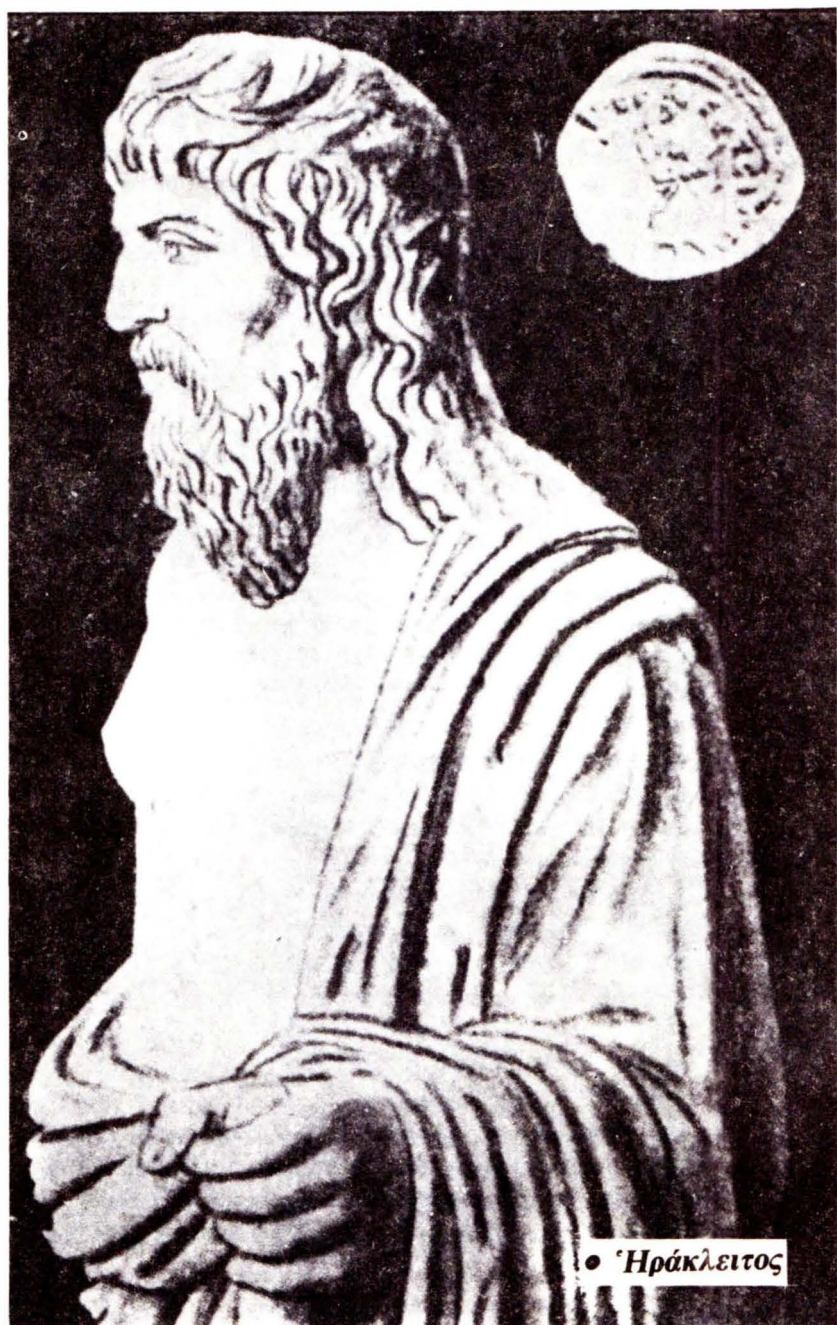
Ὁ Εὐπολις (5ος αἰὼν π.Χ.) κωμωδιογράφος πού ἐσα-
τίριζε τὰ κακῶς κείμενα τῆς πολιτικῆς καί κοινωνικῆς
ζωῆς τῆς Ἀθήνας. Στό ἔργο του «*Μαρικός*» διακωμωδεῖ
τόν δημαγωγό καί βουλευτὴ Ὑπέρβολο, πού ἐξετέλεσαν
οἱ ἀριστοκρατικοὶ τὸ 411 π.Χ., στό «*Πόλεις*» διακωμωδεῖ
τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Εὐφαντος (4ος αἰὼν π.Χ.) φιλόσοφος, τραγικός
ποιητὴς καί ἱστορικός ἀπὸ τὴν Ὀλυνθον. Ἀνῆκε στὴν
Μεγαρικὴ Σχολὴν καί διετέλεσε δάσκαλος τοῦ βασιλέως
Ἀντιγόνου Γονατᾶ, στόν ὁποῖον ἀφιέρωσε τὴν μελέτη
του «*περί βασιλείας*». Φυσικά ἦτο βασιλόφρων μέχρι τὸ
κόκκαλο.

Ὁ Ἡγήμων (4ος αἰὼν π.Χ.) πολιτικός καί ρήτωρ, ὁ
ὁποῖος «ἐδικάσθη» μαζί μέ τόν Φωκίωνα καί κατεδικά-
σθη σέ θάνατο. Τὸ 318 π.Χ. ἤπιε τὸ κώνειον.

Ὁ Ἡράκλειτος (544-484 π.Χ.) γιὰ νὰ δείξη τὴν
ἀξίαν πού ἔχει ἡ προσωπικότης διεκήρυξε τὸ περίφημον:
«*Εἰς ἐμοὶ μύριοι ἐστὶ εἰ ἄριστος ἦ*» (49) δηλαδή ὁ ἕνας
γιὰ μένα ἰσοδυναμεῖ μέ δέκα χιλιάδες ἂν εἶναι ἄριστος.
Ὁ Ἐφέσιος σοφὸς πιστεύει ὅτι οἱ ἄριστοι κατευθύνον-
ται στὴν ζωὴ τους ἀπὸ ἀνώτερα κίνητρα, ἐνῶ οἱ πολλοὶ
ἐπιδιώκουν τὴν ὕλικήν τους εὐμάρειαν. Χαρακτηριστι-
κῶς ὑπεστήριξε ὅτι οἱ ἄριστοι προτιμοῦν ἓνα πρᾶγμα
ἀντὶ ὅλων τῶν ἄλλων πού χάνονται, τὴν αἰωνίαν δόξαν,
ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους πού ἱκανοποιοῦνται μέ τὸ
νὰ εἶναι χορτασμένοι ἀκριβῶς ὅπως τὰ κτήνη: «*Αἶρουν-
ται γάρ ἓνα ἀντὶ πάντων οἱ ἄριστοι κλέος ἀέναον θνη-
τῶν, οἱ δέ πολλοὶ κεκόρηνται ὅκωσπερ κτήνεα*» (29).

Ἡ περιφρόνησις τοῦ Ἡρακλείτου πρὸς τοὺς πολλοὺς

• **Ἡράκλειτος**

είναι σαφής: «οἱ πολλοὶ κακοί, ὀλίγοι, δέ ἀγαθοί» (104).

Ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν μάλιστα τῶν πολλῶν εἶχεν ὁ φιλόσοφος ἓνα προσωπικὸ παράδειγμα, διότι οἱ Ἑφέσιοι ἐξώρισαν τὸν φίλον του Ἑρμόδωρον, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἐκτός ἀπὸ ἀριστοκρατῆς ἦτο καὶ διαπρεπὴς νομικός, ἀφοῦ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ἔλαβε μέρος στὴν σύνταξι τῆς Ρωμαϊκῆς Δωδεκαδέλτου. Ὅταν ὁ Ἡράκλειτος ἐπληροφορήθη τὴν ἀπόφασιν ἐξορίας τοῦ Ἑρμόδωρου κατέκρινε τοὺς Ἑφέσιους με δριμυτάτας ἐκφράσεις. Συγκεκριμένως ἐδήλωσε, ὅτι ἀξίζει σ' ὅλους τοὺς ἐνηλίκους Ἑφεσίους νὰ ἀπαγχονισθοῦν καὶ νὰ ἀφήσουν τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κράτους στοὺς ἀνηλίκους, ἐπειδὴ τὸν Ἑρμόδωρον πού μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ πιό χρήσιμος τὸν ἐξώρισαν. Ἀφοῦ εἶπαν ἀπὸ ἐμᾶς νὰ μὴ εἶναι οὔτε ἓνας χρησιμώτατος, ἂν ὅμως ὑπάρχη κάποιος τέτοιος, τότε νὰ φύγῃ νὰ ζήσῃ σ' ἄλλην χώραν μαζί με ἄλλους ἀνθρώπους: «Ἄξιον Ἑφεσίους ἡβηδὸν ἀνάξασθαι πᾶσι καὶ τοῖν ἀνήθους τὴν πόλιν καταλιπεῖν, οἵτινες Ἑρμόδωρον ἄνδρα ἑαυτῶν ἀνήιστον ἐξέβαλον φάντες ἡμέων μηδέ εἰς ἀνήιστος, ἔστω, εἰ δέ μὴ ἄλλη τε καὶ μετ' ἄλλων» (121).

Ἡ προσωπικότης ἀπετέλει διὰ τὸν Ἡράκλειτον τὸν παράγοντα κατευθύνσεως τῆς πολιτικῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ καθώρισε παραστατικῶς, ὅτι νόμος ἐπίσης εἶναι ἡ ὑπακοή στὴν θέλησιν τοῦ ἐνός: «Νόμος καὶ βουλὴ πείθεσθαι ἐνός» (33).

Πολύ ὀρθῶς λοιπὸν ὁ Μπέρτραντ Ράσσελ («Οἱ προσωπικοί», ἐκδ. «Ἀρσενίδη», σελ. 91) ἀποφαίνεται ὅτι ὁ Ἡράκλειτος «ἦταν τὸ ἀντίθετο τοῦ δημοκράτη».

Ὁ Ἡρόδοτος (485-410 π.Χ.) ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (De Legibus I,1) «πατὴρ τῆς ἱστορίας» καὶ αὐτὴ ἡ ὀνομασία διετηρήθη στοὺς αἰῶνας. Ἡ οἰκογένειά του ἦτο ἀριστοκρατική: «Ἀλικαρνασσεύς τῶν ἐπιφα-

νῶν» (Σουΐδας: «Λεξικόν» λέξεις: «Ἡρόδοτος») καί προφανῶς πλουσία, διότι πῶς ἄλλοιῶς ὁ Ἡρόδοτος θά ἀντεμετώπιζε τὰ τεράστια ἔξοδα τῶν ταξιδιῶν του; Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐκυβέρνηα τὴν Ἀλικαρνασσό ὁ δικτάτωρ Λύγδαμις, ὁ ὁποῖος ἀπεδέχετο τὴν Περσικὴν ἐπικυριαρχίαν. Ἐναντίον τοῦ ἐπανεστάτησαν οἱ ἀριστοκράται ἐθνικισταί μέ ἐπικεφαλῆς τὸν θεῖον ἢ ἐξάδελφον τοῦ Ἡροδότου ἐπικόν ποιητὴν Πανύασιν. Ἡ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Περσοδοῦλου δικτάτορος στήν ὁποῖαν ἔλαβε μέρος καί ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος κατεπνίγη τό αἷμα. Ὁ Πανύασις ἐφονεύθη καί ὁ Ἡρόδοτος κατέφυγε στήν Σάμο, ἐνῶ ἡ περιουσία τοῦ ἐδημεύθη.

Παρά τὴν νίκην τοῦ ἐπὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν ὁ Λύγδαμις δέν μπορεῖ νά σταθῇ. Μετ' ὀλίγον χάνονται τὰ ἔχνη τοῦ καί στήν Ἀλικαρνασσόν ἐπιβάλλεται δημοκρατικόν πολίτευμα, τό ὁποῖον συνεχίζει τὰς διώξεις κατὰ τῶν ἀριστοκρατικῶν. Ἰδιαιτέρως φθονοῦν τόν Ἡρόδοτον πού ἐν τῷ μεταξύ ἐγύρισε πίσω στόν ὁποῖον δέν ἐπιστρέφουν τὴν περιουσίαν τοῦ. Ἔτσι αὐτός δυσαρεστημένος αὐτοεξορίζεται γιά δευτέραν φοράν ἀπό τὴν πατρίδα τοῦ, τὴν ὁποῖαν δέν εἶδε ποτέ πιά στήν ζωὴν τοῦ.

Κατὰ τόν Σουΐδαν (ἐνθ. ἀνωτ.) ἐπῆγε στήν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων Θούριον, ὅπου ἐκεῖ ἀπέθανε καί τόν ἔθαψαν στήν ἀγορά. Ἄλλοι πάλιν λέγουν ὅτι ἀπέθανε στήν Πέλλαν: «ἐπειδὴ ὕστερον ἑαυτὸν φθονούμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τό Θούριον ἀποικιζόμενον ὑπὸ Ἀθηναίων ἐθελοντῆς ἦλθε, κάκεῖ τελευτήσας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τέθαιπται. Τινὲς δὲ ἐν Πέλλαις αὐτὸν τελευτῆσαί φασιν».

Στό τρίτο βιβλίό τῆς «Ἱστορίας» τοῦ, πού τιτλοφορεῖται «Θάλεια» (80-82) διὰ στόματος τριῶν Περσῶν (Ὀτάνης, Μεγάθυζος καί Δαρεῖος) ὁ Ἡρόδοτος κάνει μίαν ἐξαιρετικὴν συνοπτικὴν ἀνάλυσιν τῶν πολιτευμάτων τῆς δημοκρατίας, ἀριστοκρατίας καί μοναρχίας. Κατ' ἀρχὴν ἐπικρίνεται ἡ δικτατορία καί στή συνέχεια ὑποστηρίζεται ὅτι δέν πρέπει νά δίνεται ἡ ἐξουσία στόν λαό, διότι δέν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀσυνετώτερο καί αὐθαδέστερο

ἀπό τό πλῆθος, τό ὁποῖον δέν εἶναι κατάλληλο γιά τίποτε. Ὅπωςδὴποτε εἶναι ἀνυπόφορον γιά νά ἀποφύγωμεν τήν αὐθάδειαν τοῦ δικτάτορος νά πέσωμεν στήν αὐθάδειαν τοῦ ἀχαλιναγωγῆτου (μὴ δεκτικοῦ συμπεριφορᾶς) πλῆθους, ἐπειδὴ ὁ μὲν δικτάτωρ ἂν ἤθελε κἀνὴ κατὶ γνωρίζει γιὰτί τό ἔκανε, ἐνῶ τό πλῆθος δέν ἔχει γνῶσιν τῆς αἰτίας τῶν πράξεών του. Διότι ἀληθῶς πῶς τό πλῆθος θά μπορῇ νά ἔχῃ ἐκείνην τήν γνῶσιν, ἐφ' ὅσον οὔτε ἐδιδάχθη, οὔτε γνωρίζει ποῖον εἶναι τό καλόν, οὔτε τό προσήκον καί ἀφοῦ ριχθῇ χωρίς μυαλό στά δημόσια πράγματα τὰ σπρώχνει σάν τόν χεῖμαρο.

Κατόπιν προτείνεται ἡ ἐπιλογή μιᾶς ὁμάδος ἀρίστων, στοὺς ὁποίους νά παραδοθῇ ἡ ἐξουσία διότι εἶναι ἐπόμενον νά εἶναι ἄριστοι αἱ ἀποφάσεις τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν: *«ὁμίλου γάρ ἀχρηίου οὐδέν ἐστι ἀσυνετώτερον οὐδέ ὑβριστότερον. Καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἀνδρας ἐς δῆμον ἀκολάστου ὕβριν πεσεῖν ἐστι οὐδαμῶς ἀνασχετόν. Ὁ μὲν γάρ εἴ τι ποιεῖ γιγνώσκων ποιεῖ, τῷ δέ οὐδέ γιγνώσκειν ἐνὶ κῶς γάρ ἂν γινώσκοι ὅς οὔτ' ἐδιδάχθη οὔτε εἶδε καλόν οὐδεν οἰκῆιο, ὥθῃ τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χεიმάρρῳ ποταμῷ εἵκελος... ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμιλίην τούτοισι περιθέωμεν τό κράτος... ἀρίστων δέ ἀνδρῶν οἶκός ἄριστα βουλευμάτων γίνεσθαι».*

Μετά ἐξετάζεται ἡ περίπτωσις μήπως οἱ ἄριστοι πού ἀποτελοῦν τήν ὁμάδα πού θά κυβερνᾷ τό κράτος, μήπως μεταξύ των ἀναπτυχθοῦν προσωπικαί ἔχθραι (κοινόν ἔχθρα) διότι ὁ καθείς ἐξ ἐκείνων ἐπιθυμεῖ νά εἶναι πρῶτος καί νά ἐπικρατῇ ἡ γνώμη του (βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμησί τε νικᾶν) καί ἐπακολουθήσουν ἐπαναστάσεις καί αἱματοχυσίαι. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ συνιστᾶται νά ἀνατεθῇ ἡ διοίκησις στάς χεῖρας ἑνός μόνου ἀρίστου ἀνδρός, διότι τίποτε δέν εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῇ καλλίτερον ἀπό τήν κυβέρνησιν τήν ὁποίαν ἀσκεῖ ἕνας μόνον ἄριστος, ὁ ὁποῖος ἔτσι μπορεῖ νά ἐξυπηρετῇ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ κατὰ τρόπον ἄμεμπτον (*ἀνδρός γάρ ἑνός*

τοῦ ἀρίστου οὐδέν ἄμεινον ἂν φανείη γνώμη γάρ τοιαύτη
χρεώμενος ἐπιτροπεύει ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλήθους).

Πρέπει νά διευκρινήσω ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δέχεται τήν
διοίκησιν τοῦ κράτους ὑπό τοῦ ἐνός πού εἶναι ἄριστος κι'
ὄχι κακός. Διότι ὁ κακός τύραννος (δικτάτωρ) φθονεῖ
τούς ἀρίστους καί τάσσεται μέ τό μέρος τῶν χειρίστων
πολιτῶν (φθονεῖ γάρ τοῖσι ἀρίστοισι... χαίρει δέ τοῖσι
κακίστοις τῶν ἀστῶν). Προκειμένου νά ἔχωμεν τέτοιον
δικτάτορα εἶναι προτιμώτερο νά ἀνατίθενται τά ἀξιώματα
διά κλήρου (πάλῳ μέν ἀρχάς ἀρχεῖ) στόν λαό, ὅπου ὅλοι
οἱ πολῖται διαθέτουν ἴσα πολιτικά δικαιώματα (ἰσονο-
μία).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπό τήν πολιτειακήν ἀνάλυσιν
πού παραθέτει ὁ Ἡρόδοτος διεπιστώθη ὅτι, ὅταν ὁ λαός
ἔχη τήν πολιτικήν δύναμιν εἶναι ἀδύνατον νά μή ἀναπτυ-
χθῇ ἡ διαφθορά κι' ὅταν ἡ διαφθορά εἰσέλθῃ στήν δια-
χείρισιν τῶν δημοσίων ὑποθέσεων δημιουργοῦνται μεταξύ
τῶν κακῶν ὄχι μίση ἀλλά ἰσχυραί φιλίας, ἐπειδή ὅσοι
ζημιώνουν τό κοινό συμφέρον τό κάμνουν συνωμοτοῦν-
τες μεταξύ τῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη συνεχίζεται μέχρις
ὅτου ἐμφανισθῇ ἓνας ἄνδρας πού θά καταλύσῃ τούς
κακούς καί θά ἀναλάβῃ τήν προστασίαν τοῦ λαοῦ: «Δή-
μου τε αὐ ἄρχοντας ἀδύνατα μή οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι
κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τά κοινά ἔχθεα μέν οὐκ
ἐγίνεται τοῖσι κακοῖσι φιλίαια δέ ἰσχυραί οἱ γάρ κακοῦν-
τες τά κοινά συγκύψαντες ποιεῦσι. Τοῦτο δέ τοιοῦτο γίνε-
ται ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τούς τοιούτους παύ-
σῃ...»

Ὁ Ἡρόδοτος ἀσφαλῶς ἐδοκίμασε πικράν πείραν ἀπό
τάς ἀποφάσεις, τάς ὁποίας ἔπαιρναν αἱ συνελεύσεις πλη-
θῶν, πού τάς παρέσυρανοί δημαγωγοί. Φαίνεται, γράφει
(«Ἱστορία»Ε, 97) ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νά ἐξαπατήσῃ
κανεῖς πολλούς ἀνθρώπους, παρά ἓνα μόνον: «Πολλούς
γάρ οἴκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἓνα» καί φέρει
σάν παράδειγμα τόν Μιλήσιον Ἀρισταγόρα, ὁ ὁποῖος
δέν κατώρθωσε νά ἐξαπατήσῃ τόν Σπαρτιάτη βασιλέα

χιλιάδες Ἀθηναίους: «Κλεομενέα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μῦνον οὐκ οἶός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δέ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο».

Αὐταῖ ἦσαν αἱ γνῶμαι τοῦ Ἡροδότου, τοῦ «πατρός τῆς Ἱστορίας» περὶ δημοκρασίας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ ὁ ἴδιος ὑπέφερε.

Ὁ Θεμιστοκλῆς (526-461 π.Χ.) ὁ νικητὴς τῆς Σαλαμῖνος μετὰ τὴν ναυμαχίαν, ὅχι μόνον δὲν ἐτιμήθη: «νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων» (Ἡρόδοτος: «Ἱστορία» Η, 124) ἀλλὰ ἔχασε τὰς ἐκλογάς καὶ ἀρχηγὸς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῶν Ἀθηναίων ἐξελέγη ὁ Ξάνθιππος. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὅμως στὴν Σπάρτην τοῦ ἀπενεμήθησαν τιμαί, πού οὔτε εἰς Σπαρτιάτην οὔτε εἰς ἄλλον ἄνθρωπον εἶχαν ποτέ ἀποδοθῆ. Χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι τὸν προέπεμψαν μέχρι τῶν συνόρων τῶν Τεγεατῶν τριακόσιοι ἱππεῖς Σπαρτιάται πρᾶγμα πού ἔγινε μόνον διὰ τὸν Θεμιστοκλῆν: «προέπεμψαν ἀπὸντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέον λογάδες οὗτοι οἱ ἱππῆες καλέονται, μέχρι οὖρων τῶν Τεγεητικῶν. Μῦνον δὲ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων...» (ἐνθ. ἀνωτ.) Ἐνῶ λοιπόν ἐξετιμᾶτο στὴν ὁλοκληρωτικὴ Σπάρτην κατεδιώκετο στὴν δημοκρατικὴν Ἀθήνα. Μάλιστα κάποιος Τιμόδημος ἐξ Ἀφιδνῶν τοῦ εἶπε, ὅτι αἱ τιμαί πού τοῦ ἐδόθησαν στὴν Σπάρτην ἀπυθύνοντο πρὸς τὴν πόλιν τῆς Ἀθήνας κι' ὅχι σ' αὐτόν προσωπικῶς. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπήντησε εἰρωνικῶς ὅτι δὲν ἤξιώθης ὅμως καὶ σύ τέτοιων τιμῶν, μολονότι εἶσαι Ἀθηναῖος πολίτης.

Ὁ Ἀθηναϊκὸς ὄχλος γιὰ νά ἱκανοποιήσῃ τὰ ταπεινὰ αἰσθήματα πού κάθε ὄχλος ἔχει ἀπέναντι τῶν προσωπικοτήτων ἀπεφάσισε τὸν ἐξοστρακισμόν τοῦ Θεμιστοκλέους. Τὸν ἐξώρισαν τό 471 διότι «οἱ Ἀθηναῖοι καίτοι

• Θεμιστοκλῆς

τόν ἀνεγνώριζαν ὡς σωτήρα των δέν συνεχώρουν τό ἀσυμβίβαστον τοῦ χαρακτηῖρος του πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος» (ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, τόμος 9, σελ. 530 λέξεις: «Θεμιστοκλῆς»). Στό Ἑθνικό Μουσεῖον φυλάσσεται ἓνα ὄστρακον ὅπου ἔχει χαραχθῇ μέ ὀξύ ὄργανο τό ὄνομα: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΦΡΕΑΡΙΟΣ, πού προφανῶς διεσώθη ἀπό τό καταδικαστικό δημοψήφισμα, πού ἔγινε εἰς βάρος τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἡ Πλούταρχος μᾶς πληροφορεῖ («Θεμιστοκλῆς» 22) ὅτι οἱ πολῖται ἀπό φθόνον ἤκουον εὐχαρίστως τὰς συκοφαντίας εἰς βάρος τοῦ Θεμιστοκλέους (τῶν πολιτῶν διὰ τό φθονεῖν ἡδέως τὰς διαβολὰς προσιεμένων) καί τόν ἐξωστράκισαν διὰ νά ταπεινώσουν τήν ὑπεροχήν του, καθὼς ἐσυνήθιζαν νά πράττουν μ' ὅλους ἐκείνους τῶν ὁποίων τήν δύναμιν ἐθεώρουν σημαντικήν καί δέν συνεπιβάλλοντο πρὸς τήν δημοκρατικήν ἰσότητα (τὴν ὑπεροχήν ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων οὓς ὦντο τῇ δυνάμει θαρεῖς καί πρὸς ἰσότητα δημοκρατικήν ἀσυμμέτρους εἶναι). Ὁ ἐξοστρακισμός ἰσχυρίζεται δικαίως ὁ Πλούταρχος ἦτο παρηγορία καί ἀνακούφισις τοῦ φθόνου πού ηὐχαριστεῖτο νά ταπεινῶνῃ τοὺς ὑπερέχοντας.

Ὁ ἐξόριστος πιά Θεμιστοκλῆς, μετὰ ἀπό πολλὰς περιπετείας ἠναγκάσθη διὰ νά σωθῇ νά μεταβῇ στά Σοῦσα, ὅπου ἐζήτησε τὴν προστασία τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξέρξου, Ἀρταξέρξου, πού μόλις εἶχε ἀναλάβει τὴν βασιλείαν. Πρὸς αὐτόν ἔστειλε ἐπιστολήν στήν ὁποίαν ἔγραψε: Ἐγὼ ὁ Θεμιστοκλῆς προσφεύγω σέ σένα, ὁ ὁποῖος ἔχω κάνει ἐναντίον τῆς οἰκογενείας σου τὰ περισσότερα κακά ἀπό ὅσα σᾶς ἔκαναν οἱ Ἕλληνες, τότε πού εὐρέθην στήν ἀνάγκη νά ἀμυνθῶ ἐναντίον τοῦ πατρός σου πού μοῦ ἐπέτεθη...: «ἤκω παρὰ σέ, ὅς κακά μέν πλεῖστα Ἑλλήνων εἰργασμαι τόν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τόν σόν πατέρα ἐμοί ἀνάγκη ἡμυνόμεν...» (Θουκυδίδης «Ἱστορία» Α, 137).

Ὁ Ἀρταξέρξης ἐδέχθη ἀμέσως τόν Θεμιστοκλῆν στήν αὐλή του καί εὐχήθη στόν Θεόν τῶν Περσῶν Ἀρει-

- "Οστρακο έξοστρακισμού τοῦ Θεμιστοκλέους (εὐρέθη στὴν Ἀγορά τῶν Ἀθηνῶν).

μάνιον νά δίνη τέτοια μυαλά στους έχθρους του, ὥστε νά ἐκδιώκουν τούς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν: «κατευξάμενος αἰεὶ τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδόναι τόν Ἀρειμάνιον, ὅπως ἐλαύνωσι τούς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν» (Πλούταρχος: «Θεμιστοκλῆς» 28). Ἦτο δέ τόσοσιν μεγάλη ἡ χαρά τοῦ Ἀρταξέρξου, πού τήν νύκτα καθῶς ἐκοιμᾶται ἀνέκραξε τρεῖς φορές: Ἐχω Θεμιστοκλέα τόν Ἀθηναῖον: «καί νύκτωρ ὑπό χαρᾶς διά μέσων τῶν ὕπνων ἐκβοῆσαι τρίς: Ἐχω Θεμιστοκλέα τόν Ἀθηναῖον» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Ἀρταξέρξης ἀνέθεσε στόν Θεμιστοκλῆν τήν ἡγεμονίαν τῆς Μικρασιατικῆς Μαγνησίας καί ἐπὶ πλέον τοῦ παρεχώρησε πολλές πόλεις (Λάμψακος, Σκῆψις, κ.ἄ.). Ὅταν ἀπεφάσισε νά ἐκστρατεύσῃ κατά τῆς Αἰγύπτου ἀνέθεσε τήν διοίκησιν τοῦ Περσικοῦ στόλου στόν Θεμιστοκλῆν. Αὐτός ὅμως διά νά μή πολεμήσῃ κατά τῶν Ἑλλήνων πού ἦσαν σύμμαχοι τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλά καί διά νά μή φανῇ ἀχάριστος ἔναντι τοῦ Πέρσου βασιλέως προετίμησε νά αὐτοκτονήσῃ (461). Ἀφοῦ προσηυχῆθῃ καί ἀπεχαιρέτησε τούς φίλους του ἐδηλητηριάσθῃ πῶν αἷμα ταύρου: «αἷμα ταύρειον πιῶν» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ἄν καί ὁ Θεμιστοκλῆς ἐδοξάσθῃ σάν πολιτικός καί σάν στρατηγός. Ἄν καί ἀνεγνωρίσθῃ σάν ὁ σοφώτατος Ἕλλην: «Ἑλλήνων σοφώτατος» (Ἡρόδοτος «Ἱστορία»² Η, 124) ἡ δημοκρατία δέν τόν ἐσεβάσθῃ καί εἶναι αὐτή πού οὐσιαστικῶς τόν ἐδολοφόνησε στήν ἐξορίαν.

Ὁ **Θέογνις** (560-500 π.Χ.) ὁ Μεγαρεύς θεωρεῖται ὁ ἐπιφανέστερος γνωμικός ποιητής. Στήν «Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν ΠΥΡΣΟΣ» (ἐκδ. 1930, τόμος 12ος, σελ. 498, λέξις: «Θέογνις») διαβάζομεν: «ὁ Θέογνις ἦτο ἀριστοκρατικός τό γένος, ἀνῆκε εἰς τήν πολιτικὴν μερίδα τῶν ἀριστοκρατικῶν καί περιεφρόνει τόν δῆμον... ἀνέλαβον τήν ἀρχὴν οἱ ἀριστοκρατικοὶ καί ἐπανεστάτησαν κατ’

αὐτῶν οἱ δημοκρατικοί, ὁ Θεόγνις ἐμπαθέστατος φατριαστικῆς τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀριστοκρατικοὶ ἀπώλεσε τὴν περιουσία του ἐπειδὴ ἔγινε ἀναδασμός τῆς γῆς καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του... (ἐπέστρεψε) χωρὶς ποτέ νά ἐγκαταλείψῃ τὰ ἀριστοκρατικά του φρονήματα...». Ἐπὶ πλέον τὸ ἐγκυκλοπαιδικόν λεξικόν «Ἐλευθερουδάκη» (τόμος 6ος, σελ. 466, λέξις: «Θεόγνις») μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «Ἐν Μεγάροις ἀναλαβόντων τῶν ἀριστοκρατικῶν τὴν ἀρχὴν ἐπανεστῆ κατ' αὐτῶν ὁ δῆμος καὶ κατέστησε δημοκρατίαν, ποιήσας δέ ἀναδασμόν τῆς γῆς ἐνέμετο τὰ κτήματα τῶν πλουσίων οἵτινες ἐξεδιώχθησαν τῆς πόλεως, ἐκ δέ τῶν ἀριστοκρατικῶν τούτων ἦτο καὶ ὁ Θεόγνις ὅστις ἐκδιωχθεὶς τῆς πατρίδος ἠναγκάσθη νά γευθῇ τὰς πικρίας τοῦ ἐξορίστου. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς ἐξορίας ἦλθεν εἰς Σικελίαν, Βοιωτίαν, Εὐβοίαν καὶ Σπάρτην... Μετὰ τὰς περιπλανήσεις ταύτας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἔστερξε τὴν νέαν πολιτείαν ἀλλ' οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὰ ἀπολεσθέντα ἀγαθὰ, οὐδ' ἀπέστη τῶν ἀριστοκρατικῶν φρονημάτων».

Ἐξορία λοιπὸν ὁ ποιητής, ἀρπαγὴ τῆς περιουσίας του, καὶ ἀπὸ πάντων τὸν ἀποκαλοῦν καὶ «ἐμπαθέστατο φατριαστή», ἐνῶ ἐκεῖνοι πού τὸν ἐξώρισαν καὶ τοῦ ἐπῆραν τὴν περιουσίαν ἦσαν προφανῶς μετριοπαθεῖς δημοκρατικοὶ πολῖται...

Ἀπὸ τὴν συλλογὴ τῶν 2.800 στίχων του διεσώθησαν 694 ἐλεγειακά δίστιχα. Κατὰ κοινήν ἀναγνώρισιν τὸ καλλίτερον ἔργο τοῦ Θεόγνιδος εἶναι ἡ «πρὸς Κύρνον ἐλεγεία». «Ὁ Κύρνος ἦταν νεαρὸς Μεγαρεὺς ἀπὸ ἀριστοκρατικῆ οἰκογένεια... Μὲ τίς παραινέσεις του ὁ Θεόγνις προσπαθεῖ νά τὸν διδάξῃ τὸν τρόπον ζωῆς καὶ τίς ἀρχές τῆς δωρικῆς ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὸν ποιητὴ ἀγαθοὶ καὶ ἐσθλοὶ εἶναι μόνο οἱ ἀριστοκρατικοί, ἐνῶ οἱ δημοκρατικοὶ εἶναι κακοὶ καὶ δειλοί...» (Γιάννη Λάμψα: «Λεξικόν Ἀρχαίου Κόσμου» ἐκδ. ΔΟΜΗ, τόμος 3ος σελ. 968, λέξις: «Θεόγνις»). Μὲ τέτοιας ἀντιλήψεις περὶ δημοκρατῶν πῶς νά κυκλοφορήσουν τὰ ἔργα τοῦ Θεόγνιδος στὴν Ἑλλάδα.

Ἀντιθέτως στάς εὐρωπαϊκὰς χώρας τό ἔργον τοῦ ποιητοῦ σπουδάζεται μέ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν. Ἐπί παραδείγματι στήν Γερμανίαν ὁ Θεόγνις καθιερώθη σάν μέρος τῆς σχολικῆς παιδείας ἀπό τόν 16ον αἰῶνα!

Ὁ Γερμανός καθηγητής τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης στό πανεπιστήμιον τῆς Βιλλεμβέργης Φίλιππος Μελάγχθων (1487-1560) ὁ ὁποῖος μετερρύθμισε τελείως τήν γερμανικὴν ἐκπαίδευσιν ἀποκλήθεις πρὸς τοῦτο «*Διδάσκαλος τῆς Γερμανίας*» ἐβασίσθη στά ποιήματα τοῦ Θεόγνιδος, τὰ ὁποῖα μετέφρασε καί ἐκυκλοφόρησε στά σχολεῖα γιά νά τὰ διαβάσουν καί νά διαπαιδαγωγοῦνται οἱ Γερμανοὶ μαθηταί. Γιά νά δείξω πόσον Ἑλληνολάτραι ἦσαν οἱ διάσημοι Ἑλληνισταί σᾶς γνωρίζω, ὅτι τό πραγματικό ὄνομα τοῦ Μελάγχθωνος ἦτο Σβάρτσερντ πού στά γερμανικά σημαίνει «*μελανή γῆ*» καί τό ὁποῖον μετέφρασε στά ἀρχαιοελληνικά (*Μέλαν-χθων*) ὡς Μελάγχθων (*Melachthon*).

Οἱ νεοέλληνες ἀκαδημαϊκοὶ καί καθηγηταί πανεπιστημίων μέ ἄνωθεν ἐντολήν ἀποσιωποῦν τὰ ποιήματα τοῦ Θεόγνιδος, μέ τὰ ὁποῖα μορφώνονται καί διαπαιδαγωγοῦνται οἱ Εὐρωπαῖοι ἐδῶ καί αἰῶνας. Πῶς νά ἀνεχθῇ τό κατεστημένο τοῦ πλουτοδημοκρατισμοῦ ὅτι «*ὁ Θεόγνις ἦτο ἀριστοκρατικός καί ἔτρεφε σφοδρότατον κατά τῶν δημοκρατικῶν μῖσος. Μετά πάθους ἐκφράζεται κατά τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν...*» (Παγκόσμιος ἐγκυκλοπαιδεῖα ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ ἐκδ. 1964, τόμος 7ος, σελ. 375, λέξεις: «Θεόγνις»). Ἀντιδημοκράτης λοιπόν ὁ Θεόγνις; ἀποκλείσατέ τον ἀπό τήν σχολικὴν καί πανεπιστημιακὴν ἐκπαίδευσιν καί στήν θέσιν του βάλλατε τόν δημοκράτην Μάρξ.

Ὑπάρχει κι' ἄλλος μέ τόν ὄνομα Θεόγνις τραγικός ποιητής τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος. Αὐτός συμμετεῖχε στήν συλλογικὴν ἡγεσία τῶν Τριάκοντα ἀριστοκρατικῶν πού γιά λίγο ἐκυβέρνησαν τήν Ἀθήνα. Ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν.

Θεόδωρος (3ος π.Χ. αιών) φιλόσοφος από την Κυρήνη, ὁ ὁποῖος τόσον πολύ ἦτο ἀντιδημοκράτης καί περιφρονητής τοῦ πλήθους, ὥστε ὑπεστήριζε ὅτι οἱ σοφοί δέν ἔχουν καμμία ὑποχρέωσι νά σέβωνται τοὺς νόμους, πού ἐτέθησαν γιά νά χαλιναγωγοῦνται τὰ πλήθη. Στό ἔργο του «*Περί Θεῶν*» ἠμφεσβήτησε τήν ὕπαρξί τους καί γι' αὐτό ἀπεκλήθη «*ἄθεος*». Βλέπων τοὺς ἰδεαλιστάς νά θυσιάζωνται ὑπέρ τῆς πατρίδος, ἐνῶ οἱ πολλοί οὔτε κἀν διεκινδύνευαν διεκήρυξε, ὅτι δέν ἀξίζει νά θυσιάζωνται χάριν τῶν ἀφρόνων. Ἐγλύτωσε μόνο μέ ἔξορία.

Ὁ Θεόκριτος (305-245 π.Χ.) εἶναι ὁ ἐπιφανέστατος βουκολικός ποιητής ὀνομαστός γιά τὰ «*Εἰδύλλια*» του ἐκ τῶν ὁποίων ἐσώθησαν 30. Ἐζησε στήν Σικελία καί συνεδέετο μέ τόν τύραννο Ἰέρωνα Β', πρὸς τόν ὁποῖον ἀπηύθυνε κάποιο ἀπό τὰ ποιήματά του.

Ὁ ποιητής θαυμάζει τόν τύραννο, ὁ ὁποῖος ζωσμένος στ' ἄρματα του σάν ἥρωας μέ τήν ἀλογίσια φούντα νά τοῦ σκιάζει τήν περικεφαλαία ἔκανε τοὺς Φοίνικας νά τρέμουν ἀπό φόβο: «*Φοίνικας ἐρρίγασιν... Ἰέρων ἴσος ἡρώεσσι ζώννυται, ἵππει δέ κόρυν σκιάουσιν ἔθειραι*» (Θεόκριτος: «*Εἰδύλλια*» 16,80) καί εὐχεται οἱ τραγουδισταί νά ὑμνήσουν τήν μεγάλη δόξα τοῦ Ἰέρωνος καί πέραν ἀπό τήν Σκυθική θάλασσα: «*ὑψηλόν δ' Ἰέρωνι κλέος φερέοιεν ἀοιδοί καί πόντου Σκυθικοῖο πέραν...*» (ἐνθ. ἀνωτ. 98).

Ἐξύμνησε ἐπίσης μέ ποιήματα («*Ἐγκώμιον εἰς Πτολεμαῖον*») τόν βασιλέα Πτολεμαῖον Β' τόν Φιλάδελφον, ὁ ὁποῖος τόν ἐφιλοξένησε στήν αὐλήν του. Χαῖρε βασιλεῦ Πτολεμαῖε καταλήγει τό «*ἐγκώμιο*» τραγουδῶ καί ἐσέ, ὅπως τραγουδῶ τοὺς ἄλλους ἡμιθέους κι' ἐλπίζω τό τραγούδι μου νά μείνη αἰώνιο. Τήν χάριν αὐτή μόνο ζητῶ

ἀπό τόν Δία: «*Χαῖρε, ἄναξ Πτολεμαῖε· σέθεν δ' ἐγὼ Ἰσα καὶ ἄλλων μνάσομαι ἡμιθέων, δοκέων δ' ἔπος οὐκ ἀπόβλητον φθέγξομαι ἐσσομένοις ἀρετὴν γε μέν Διός αἰτεῦ*».

Ἔτσι λοιπόν ἡ ἰδεολογία τοῦ Θεοκρίτου ὀρίζεται μεταξύ βασιλείας καὶ τυραννίας. Οὐτε σκέψις γιὰ δημοκρατία κ.τ.λ.

Ὁ Θεόπομπος (380- π.Χ.) ἀπὸ τὴν Χῖον θεωρεῖται ὁ ἐπιφανέστερος μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Ἐγράψε πολλοὺς πανηγυρικοὺς καὶ συμβουλευτικοὺς λόγους καὶ ὅπως γνωρίζομεν περιήρχετο τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅπου ἀπήγγειλε ἐπιδεικτικούς λόγους. Στόν διαγωνισμό τῶν ρητόρων πού ἐγινε πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Καρίας Μανσῶλου, ὅταν αὐτὸς ἀπέθανε ὁ Θεόπομπος ἐκέρδισε τὸ βραβεῖον.

Ἐκτός ὅμως ἀπὸ ρήτωρ ὁ Θεόπομπος διέπρεψε καὶ ὡς ἱστορικός. Συνέχισε τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου μέ 12 βιβλία («Ἑλληνικά») τὰ ὁποῖα ἐτελείωναν μέ τὴν ναυμαχίαν στὴν Κνίδον (394 π.Χ.). Καταπληκτικὴ φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ πολύτομος ἐργασία του (58 βιβλία) ὑπὸ τόν τίτλον: «Φιλιππικά» ὅπου μέ κέντρο τὴν βασιλείαν τοῦ Φιλίππου Β' πραγματεύεται ὅλα τὰ ἱστορικά γεγονότα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Τό σύγγραμμά του ἐχαρακτηρίσθη: «*παγκόσμιον πανόραμα*».

Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς ἐγκωμιάζει τὸ ὀγκώδες ἔργον τοῦ Θεοπόμπου, τόν ὁποῖον θαυμάζει διὰ τὸ «*μεγαλοπρεπὲς καὶ ὑψηλὸν τῆς λέξεως*». Δυστυχῶς ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἱστορικοῦ διεσώθησαν μόνον ἀποσπάσματα καὶ ἐπιτομαί.

Δέν γνωρίζομεν τὴν χρονολογίαν τοῦ θανάτου του, ἀλλ' ἔχομεν τὴν πληροφορίαν ὅτι ἀπέθανε εἰς βαθύ γῆρας.

Καὶ τώρα ἂς ἔλθωμεν στὴν πολιτικὴν ἰδεολογίαν τοῦ

Θεοπόμπου. Ἐπειδὴ ἦτο ἀριστοκρατικός ἡ δημοκρατία τὸν κατεδίωξε δύο φορές. Μία σάν παιδί ὅταν ὑπεχρεώθη νά ἀκολουθήσῃ τὸν ἀριστοκράτην πατέρα του στὴν ἐξορίαν καὶ μία σάν ἄνδρα. Ὅταν μέ ἀπόφασι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ δημοκράται ἐξώρισαν τὸν Θεόπομπο, διότι κατέκρινε τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει θά παραθέσω τρεῖς πηγὰς σχετικὰς μέ τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Θεοπόμπου. Στὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν «Ἐλευθερουδάκη» (τόμος 6ος, σελ. 484, λέξεις: «Θεόπομπος») διαβάζομεν: «μικρὸς δ' ἔτι μετὰ τοῦ πατρὸς καταδικασθέντος ἐπὶ λακωνισμῷ ἐκδιωθείς ἐκ τῆς πατρίδος... πολὺ βραδύτερον ἡδυνήθη νά ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα συμπράξαντος, εἰς τοῦτο τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως πάλιν ἐξωρίσθη, διότι κληρονομικῶς ἀριστοκρατικὰ φρονήματα ἔχων πικρῶς ἔψευγε τοὺς δημοκρατικούς...» Ἡ ἐγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ -ΛΑΡΟΥΣ (τόμος 7ος, σελ. 397, λέξεις: «Θεόπομπος») μᾶς πληροφορεῖ: «ἐπειδὴ ὁ πατήρ του Δαμασίστρατος ἀνῆκε εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀριστοκρατικῶν ἠναγκάσθη λόγῳ ἐπισυμβάσης ἐπαναστάσεως τῶν δημοκρατικῶν νά ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξορίας του διέτριπεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου...» καὶ τέλος τὸ «λεξικόν τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου» τῶν ἐκδόσεων ΔΟΜΗ (τόμος 3ος, σελ. 975, λέξεις: «Θεόπομπος») γράφει: «...Μέ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μπόρεσε νά γυρίσῃ στή Χίον ὅπου ὁμῶς ἔκανε πολλοὺς ἐχθροὺς γιατί ἦταν ἀριστοκρατικός καὶ κατηγοροῦσε τοὺς δημοκρατικούς θεσμοὺς τοῦ νησιοῦ».

Ὁ Θεόφραστος (372-287 π.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἑρεσσὸν τῆς Λέσβου εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Ἀριστοτέλους στὴν

διεύθυνσιν τῆς Περιπατητικῆς Σχολῆς. Τό πραγματικό του ὄνομα ἦτο Τύρταμος, ἀλλὰ ὁ Ἀριστοτέλης τὸν ἀπεκάλει Θεόφραστον λόγῳ τῆς ὑπερόχου εὐγλωττίας του. Ἐγραψε 240 περίπου ἐπιστημονικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα καλύπτουν ὁλόκληρο τὸ φάσμα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἀφοῦ ἀναφέρονται ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν μέχρι τὴν φιλολογίαν κι' ἀπὸ τὴν θρησκευτιολογίαν μέχρι τὴν μουσικὴν. Περίφημο καὶ πασίγνωστο εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Θεοφράστου: «Οἱ Χαρακτήρες», ὅπου στὰ 30 κεφάλαιά του ἀναλύονται οἱ βασικοὶ τύποι τῶν ἀνθρωπίνων χαρακτήρων.

Ὁ μαθητὴς του Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς τοῦ ἐδώρησε ἓνα κῆπον, ὅπου ἐγκατέστησε τὴν σχολὴν του. Συντόμως ὁ Θεόφραστος ἀνεδείχθη σὲ ἀξιόλογον φιλόσοφον. Στὴν Σχολὴν του ἐσπούδαζαν περισσότεροι ἀπὸ 2.000 μαθηταί: «*μαθηταὶ δ' ἔσχε πλεῖον ἢ δισχιλίους*» (Σουῖδα: «Λεξικόν», λέξεις: «Θεόφραστος») ὁ ἴδιος δὲ ἐξετιμᾶτο ἀπὸ βασιλεῖς ὅπως ὁ Κάσσανδρος τῆς Μακεδονίας, ὁ Πτολεμαῖος τῆς Αἰγύπτου. Ὅλα αὐτὰ φυσικὰ ἐνώχλησαν τοὺς δημοκράτας. Ὁ δημαγωγὸς Ἀγνωνίδης, ὁ ὁποῖος ἐσυκοφάντησε κι' ἐπέτυχε τὴν θανάτωσιν τοῦ Φωκίωνος, Ἠγήμονος, Νικοκλέους κ.ἄ. κατήγορήσε τὸν Θεόφραστον γιὰ ἀσέβεια, ἀλλὰ ὁ φιλόσοφος κατῴρθωσε νὰ ἀθωωθῇ. Ἐνα ἄλλο μέτρο πού ἡ δημοκρατία ἔλαβε κατὰ τοῦ Θεοφράστου ἦτο ταυτοχρόνως καταπιεστικὸ καὶ γελοῖον. Δηλαδή μέ πρότασιν κάποιου Σοφοκλείους τοῦ Εὐβουλίδου ἐφηφίσθη τὸ 318 π.Χ. νόμος διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου μάλιστα ἢ ἱδρυσὶ φιλοσοφικῆς σχολῆς, δίχως τὴν ἄδεια τῆς βουλῆς.

Ὁ Θεόφραστος ἀσφαλῶς δέν κατεδέχθη νὰ ὑποβάλλῃ αἵτησιν στὴ βουλὴν, γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἄδεια τῆς γιὰ νὰ διδάσκῃ φιλοσοφίαν. Πῶς ἦτο δυνατόν ἡ φιλοσοφία νὰ τεθῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς βουλῆς; ἡ ὁποία θ' ἀπεφάσιζε νὰ διδάσκεται μία φιλοσοφικὴ θεωρία ἢ ὄχι. Πῶς ἦτο δυνατόν οἱ φιλόσοφοι νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς τυχαίους βουλευτάς; Ἐτσι ὁ Θεόφραστος καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς Σχολῆς του ἐπροτίμησαν νὰ αὐτοεξορισθοῦν παρὰ νὰ

ἀναγνωρίσουν ὁποιοδήποτε δικαίωμα τῆς βουλῆς ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας. Ἐσηκώθησαν καὶ ἔφυγαν ὅλοι των.

Τὸν ἐπόμενο χρόνο οἱ δημοκράται ἐπειδὴ ἀντελήφθησαν, ὅτι οἱ φιλόσοφοι δέν πρόκειται νά ὑποκύψουν ἀνεκάλεσαν τὸν σκοταδιστικόν νόμο κι' οἱ φιλόσοφοι ἐπέστρεψαν στήν Ἀθήνα.

Ὁ Θουκυδίδης (460-396 π.Χ.) ὁ μέγας αὐτός ἱστορικός εἶχε συγγενικήν σχέσιν μέ τόν οἶκον τοῦ Μιλτιάδου καί βασίμως θεωρεῖται ἐξαδελφος τοῦ Κίμωνος. Τό 424 π.Χ. ἐξελέγη Στρατηγός καί ἀπέκρουσε τάς ἐπιθέσεις τοῦ Σπαρτιάτου Στρατηγοῦ Βρασίδα στήν Ἡϊόνα (ἐπίνειον τῆς Ἀμφιπόλεως). Κατέστη διεθνῶς διάσημος μέ τήν συγγραφὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431-404 π.Χ.).

Ἡ μέγιστη ἀξία τοῦ Θουκυδίδου ἔγκειται στήν ἱκανότητα του μέσα ἀπό τά γεγονότα νά ἐξηγῇ τά πολιτικά φαινόμενα. Τέτοια ἀντίληψις ἀκολουθεῖται καί ἀπό ἄλλους ἱστορικούς, ἀλλά συμπτωματικῶς, ἐνῶ στὸν Θουκυδίδη ἀποτελεῖ τὴν πυξίδα συγγραφῆς τῆς «*Ἱστορίας*» του.

Μεγάλοι ἱστορικοὶ καί φιλόλογοι παγκοσμίου κύρους ἔχουν ἐμβαθύνει στήν ἐργασία τοῦ Θουκυδίδου κι' ἔχουν ἐπηρεασθῇ ἀπὸ ἐκεῖνον. Θ' ἀναφέρω μερικά ὀνόματα, ὅπως ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος Οὐρλιχ πού τό 1846 ἐκυκλοφόρησε τό βιβλίον: «Συμβολαὶ στήν ἐρμηνείαν τοῦ Θουκυδίδου», ὁ Γερμανὸς Ἰω. Κλάσσην (1805-1891) ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε τὸν Θουκυδίδη σέ ὀκτώ τόμους μέ ἀξιόλογα σχόλια, ὁ Γερμανὸς Ἑλληνιστὴς Ἐδουάρδος Σβάρτς πού συνέγραψε περὶ τῆς «ἱστορικῆς μεθόδου τοῦ Θουκυδίδου», ὁ περίφημος Γερμανὸς Ἀκαδημαϊκὸς Ἐδουάρδος Μέγερ (1855-1930) ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου στήν ἱστορία Λεοπόλδος Ράνκε (1795-1886) ὁ διαπρεπέστατος Ἑλληνιστὴς Φόν Βιλαμόβιτς (1848-1931)

● 'Ο Θουκυδίδης επί 'Ερμαϊκῆς στήλης (Μουσείον Νεαπόλεως).

καί πλῆθος ἄλλων ξένων ἐπιστημόνων ἀπησυχολήθησαν ἐντατικῶς μέ τόν Θουκυδίδη. Τά συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν των παρεδόθησαν στάς κυβερνήσεις των, ὥστε νά μποροῦν αὐταί νά τά ἐκμεταλλεύωνται πολιτικῶς.

Ἰδεολογικῶς ὁ Θουκυδίδης ἦτο ἀντιδημοκράτης. Ἡ Ἀθηναϊκή δημοκρατία τόν κατηγορήσε γιά προδοσία! (424 π.Χ.) καί τόν ἐκάλεσε νά παρούσιασθῇ στόν δῆμο γιά νά ἀπολογηθῇ. Ὁ Θουκυδίδης ὅμως πού ἐγνώριζε, ὅτι ὁ ὄχλος τῶν Ἀθηναίων εἶχε προαποφασίσει νά τόν σκοτώσῃ, προτίμησε νά μή ἐπιστρέψῃ στήν Ἀθήνα, ἀλλά νά παραμείνῃ στήν Θράκη, ὅπου εἶχε ιδιόκτητα μεταλλεῖα χρυσοῦ. Στήν αὐτοεξορίαν του ὁ Θουκυδίδης ἔζησε εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια καί ἐταξίδευσε σέ πολλά μέρη γιά νά συγκεντρώσῃ τό ὕλικό τῆς «*Ἱστορίας*» του.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι τόν κατεδίκασαν σέ θάνατο καί καθῶς διηγεῖται ὁ βιογράφος τοῦ ἱστορικοῦ, Μαρκελλῖνος (5ος μ.Χ. αἰών) ὑποκινητής τῆς καταδιώξεως τοῦ Θουκυδίδου ἦτο ὁ Κλέων.

Τό 404 π.Χ. ἐτελείωσε ὁ μακροχρόνιος πόλεμος μεταξύ Σπάρτης καί Ἀθήνας μέ τήν ταπεινωτικήν ἡττα τῆς τελευταίας. Τότε ὁ δῆμος ἐψήφισε νόμο διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο ἡ ἐπάνοδος τῶν ἐξορίστων. Ὁ Πausanias (I,23) ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἐέστρεψε μετά ἀπό εἰδικό ψήφισμα πού εἰσηγήθη ὁ Οἰνόβιος. "Ἄν καί ἐπανῆλθε νομίμως, ἂν καί ἔμεινε εἴκοσι ἔτη μακριά ἀπό τήν Ἀθήνα τό μῖσος τῶν δημοκρατικῶν δέν εἶχε σβῆσῃ. "Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς (μᾶλλον τό 396 π.Χ.) οἱ δημοκρατικοί τόν ἐδολοφόνησαν κι' ἔτσι διεκόπη ἡ συγγραφή τῆς «*Ἱστορίας*» τῆς ὁποίας ὁ συγγραφεύς εἶχε ὑποσχεθῇ τήν ὀλοκλήρωσιν.

Γιά τήν δολοφονία τοῦ Θουκυδίδου δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ὅχι θεθαίως μόνον διότι ἐσταμάτησε ἀποτόμως τήν ἱστορική του συγγραφή, ἀλλά καί διότι ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίες π.χ. ὁ Πausanias («*Ἀττικά*» Α, 23,9) γράφει ὅτι τό μνημα τοῦ Θουκυδίδου πού ἐδολοφονήθη κατά τήν ἐπάνοδό του εὑρίσκεται ὅχι μακράν τῶν

Μελιτίδων Πυλῶν: «καί οἱ δολοφονηθέντι ὥς κατηγέ-
μνημα ἔστιν οὐ πόρρω πυλῶν Μελιτίδων».

Ἡ ἀντιδημοκρατικότης τοῦ Θουκυδίδου συνάγεται,
πρῶτον, ἀπό τήν συμπεριφοράν τῆς Ἀθηναϊκῆς δημο-
κρατίας ἀπέναντί του. Δεύτερον, ἀπό τὰς πολιτικάς
φιλίας τοῦ Θουκυδίδου πού ἦσαν ὅλοι ἀντιδημοκράται,
ὅπως π.χ. Ἀλκιβιάδης, τόν ὁποῖον ἐξυμνεῖ στό δεύτερο
βιβλίο τῆς «Ἱστορίας», ὁ φιλόσοφος Ἀναξαγόρας κ.τ.λ.
καί τρίτον, ἐκ καταγωγῆς, διότι ὅπως διαβάζομεν στό
λεξικόν Σουΐδα (λέξις: «Θουκυδίδης») ὁ ἱστορικός «ἦν δέ
ἀπό μέν πατρός Μιλτιάδου τοῦ στρατηγοῦ τό γένος ἑλ-
κων, ἀπό δέ μητρός Ὀλόρου τοῦ Θρακῶν βασιλέως». Ὁ
Σουΐδας μᾶς πληροφορεῖ ἀκόμη ὅτι ὁ Θουκυδίδης διετέ-
λεσε μαθητής τοῦ Ἀντιφῶντος, τοῦ ἀρχαιότερου ἐκ τῶν
δέκα Ἀττικῶν ρητόρων, τόν ὁποῖον ἡ Ἀθηναϊκή δημο-
κρατία ἐφόνευσε καί ἐκήρυξε ἄτιμο τό γένος του, ἐπειδή
ἔλαβε μέρος στήν ἀνατροπή τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύ-
ματος τό 411 π.Χ.

Θουκυδίδης ὠνομάζετο ἐπίσης ὁ φημισμένος γιά τήν
τιμιότητά του πολιτικός τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, πού κατή-
γετο ἀπό παλαιά ἀριστοκρατική οἰκογένεια καί ἦτο συν-
δημότης τοῦ Σωκράτους. Αὐτός ἀντετίθετο στούς δημο-
κράτας, οἱ ὁποῖοι δι' ἐνεργειῶν τοῦ Περικλέους τόν ἐξώ-
ρισαν.

Ὁ Ἰσοκράτης (436-338 π.Χ.) εἶναι ὁ διάσημος
ρήτωρ, ὁ ὁποῖος μία ζωὴν ὁλόκληρον ἠγωνίσθη γιά τήν
ἔνωση τῶν Ἑλλήνων, τήν δημιουργία ἰσχυροῦ Ἑλληνι-
κοῦ κράτους καί τήν ἐκστρατείαν κατά τῆς Περσίας, μέ
σκοπό τήν ὑποταγή τῶν βαρβάρων. Ὁ πατήρ του, ὁ

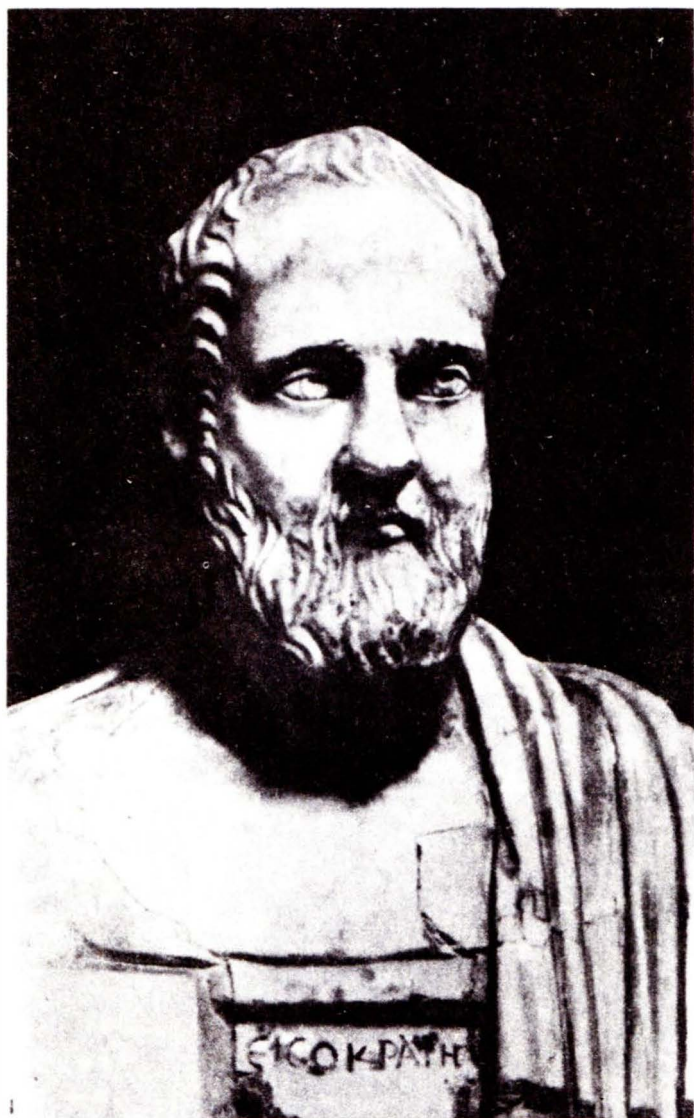
ὁποῖος ἦτο πλούσιος ἐφρόντισε μέ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν γιά τήν ἐκπαίδευσιν τοῦ γιοῦ του. Ὁ Πρωταγόρας, ὁ Γοργίας, ὁ Πρόδικος ἐδίδαξαν τόν Ἰσοκράτην, τόν ὁποῖον περισσότερο ὄλων ἐπηρέασε ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους. Ὑπέρ μάλιστα τῶν σωκρατικῶν ἔγραψε καί τήν μελέτην του: «*Βοῦσιρις*».

Μετά τήν λήξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ Ἰσοκράτης εἶχε χάσει τήν περιουσίαν του. Ἐν τούτοις, ἔφυγε στή Θεσσαλία, ὅπου συναναστράφη μετά τοῦ Γοργίου καί γύρω στό 400 π.Χ. ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα, ὅπου γιά νά ζήσει ἵσκησε τό ἐπάγγελμα τοῦ λογογράφου. Ἐγραφε δηλαδή λόγους, πού οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐξεφώνουν στά δικαστήρια. Ἀπό τήν ἐργασίαν του αὐτήν ὁ Ἰσοκράτης ἐπλούτισε. Ταυτοχρόνως ἱδρυσε καί διηύθυνε ρητορική σχολή τετραετοῦς φοιτήσεως, ὅπου οἱ μαθηταί πού ἐπλήρωναν δίδακτρα 1.000 δραχμῶν παρηκολούθουν μαθήματα ρητορικῆς τέχνης, πολιτικῆς καί φιλοσοφίας.

Ἄν καί συνεδέετο φιλικῶς μέ τόν Πλάτωνα μεταξύ των ἀνεπτύχθη σοβαρά ἀντίθεσις, διότι κατά μέν τόν Πλάτωνα ἡ φιλοσοφία ἔπρεπε νά ἀπασχολῆται μέ μεταφυσικά κ.τ.λ. προβλήματα, χάριν τῆς καθαρῆς γνώσεως, ἐνῶ ὁ Ἰσοκράτης τῆς ἔδινε ὠφελιμιστικόν περιεχόμενον, χάριν τῆς διαμορφώσεως χαρακτῆρος.

Ὁ Ἰσοκράτης ὥστόσον ἐδοξάσθη διότι συνέλαβε τήν ιδέαν τοῦ Πανελληνισμοῦ. Αὐτός εἶναι ὁ ἰδεολογικοπολιτικός θεμελιωτής τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος κυριαρχίας καί ἐπιβολῆς. Οἱ ἐπιδεικτικοί καί πολιτικοί λόγοι του ποῦ διέσώθησαν, καθῶς καί αἱ ἐπιστολαί του ἀπέβλεπαν στήν συνένωσιν τῶν Ἑλλήνων καί στήν πολεμική ἐπικράτησιν ἐπὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νά ὑποχρεώσωμεν νά εἶναι δοῦλοι μας, ὅπως ἀκριβῶς ἔγραψε στόν Φίλιππον Β': «*τούς μέν βαρβάρους ἀναγκάσας εἰλωτεύειν τοῖς Ἑλλήσι*» (Ἰσοκράτης: «Φιλίππῳ» Β', 5).

Ἀρχικῶς ἐπίστευε ὅτι ἡ Ἀθήνα θά ἠδύνατο νά ἐνώσῃ τοὺς Ἑλληνας, πού μέ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Ἀθηναίους θά ἐπετίθεντο κατά τῶν βαρβάρων. Τέτοια εἶναι ἡ πρόθεσις

- Προτομή του ρήτορος Ίσοκράτους (Ρώμη, «Βίλλα Άλμπάνι»).

του στόν «Πανηγυρικό» όπου επαινεί καί τό ἀθηναϊκό πολίτευμα. Ὡστόσο συντόμως ἀντιλαμβάνεται τήν ἀνικανότητα τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Δέν εἶναι οἱ δημοκράται ἀξιοί νά ἐννοήσουν καί πολύ περισσότερο νά ὑλοποιήσουν τό μεγαλεπήβολο ὄραμα τοῦ Πανελληνισμοῦ. Ἔτσι ὁ Ἴσοκράτης στρέφεται πρὸς διαφόρους τυράννους καί βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους προτρέπει μέ ἐμπνευσμένους λόγους κι' ἐπιστολάς νά ἐνώσουν τοὺς Ἕλληνας, νά ὀργανώσουν ἰσχυρό Ἑλληνικό κράτος καί νά ὑποδουλώσουν τοὺς βαρβάρους. Συνιστᾷ ἐπὶ πλέον στοὺς Ἀθηναίους νά μεταβάλλουν τό καθεστῶς τους («Ἀρειοπαγίτικός»).

Τό 378 π.Χ. ἀνέλαβε τύραννος τῶν Φερῶν τῆς Θεσσαλίας ὁ μαθητής τοῦ Ἴσοκράτους, ὁ δυναμικός Ἰάσων, ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἐπραγματοποίησε τήν ἐνωσι τῶν Θεσσαλῶν καί ἀνεκηρύχθη «ταγός» (ἀνώτατος πολιτικός καί στρατιωτικός ἀρχων) ὀλοκλήρου τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Ἰάσων ἔχει πεισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἴσοκράτους γιά τό Πανελλήνιο ἰδεῶδες καί τήν ὑποδούλωσι τῶν Περσῶν. Πρὸς αὐτὴν τήν πολιτικὴν γραμμὴν κινεῖται δραστηρίως, ἀλλ' ἀτυχῶς δολοφονεῖται καί διαλύεται ἡ Θεσσαλικὴ Ἐνωσις.

Τό 368 π.Χ. ἀπευθύνεται στόν τύραννο τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον (431-367 π.Χ.) τόν ὁποῖον συμβουλευε νά ἀναλάβῃ ἀρχηγός τῶν Ἑλλήνων, πάντοτε μέ τόν γνωστό σκοπὸν τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Περσίας. Ὁ Διονύσιος εἶχε ὀργανώσει πανίσχυρο κράτος καί εἶχε κατορθώσει νά συντρίψῃ τοὺς Ἀφρικανοὺς ἐπιδρομεῖς (Καρχηδόνιοι) καί δέν μπορούμε νά ξέρωμεν τί θά συνέβαινε καί ποία θά ἦτο ἡ ἀπήχησις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἴσοκράτους, διότι μετὰ ἓνα μόλις ἔτος ἀπὸ τὴν λῆψιν τῆς ὁ Διονύσιος ἀπέθανε.

Τό 356 π.Χ. σέ ἡλικία 80 ἐτῶν γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τόν Ἀρχίδαμον Γ' (401-338 π.Χ.) ὅπου τοῦ ζητεῖ νά ἐνώσῃ τοὺς Ἕλληνας καί νά πολεμήσῃ τοὺς βαρβάρους. Ἐδῶ εἶναι ἀξιοπρόσεκτον τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἴσοκρά-

τους για τούς "Ελληνας τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας: «οἱ τῆς Ἀσίας τὴν παραλίαν οἰκοῦντες» (Ἰσοκράτης: «Ἀρχιδάμω» 8) πού οἱ ὑπόλοιποι Ἕλληνες ἀφήνουν στήν ἐξουσίαν τῶν βαρβάρων.

Ὁ ἴδιος δ' Ἰσοκράτης δέν ἀπησχολήθη ἐνεργῶς μέ τήν πολιτικήν. Οὔτε ποτέ ἐνεφανίσθη στήν Πνύκα, γιά νά ὁμιλήσῃ. Ἀλλά ἐμόρφωνε τούς ἄλλους πολιτικῶς κατά τρόπον ἄριστον, ὅπως τό παραδέχονται μεταγενέστεροι συγγραφεῖς π.χ. Κικέρων. Ἀπέθανε εἰς μεγάλην ἡλικίαν (98 ἐτῶν) γιά τήν ἀκρίβειαν ἠτοκτόνησε ἐξ αἰτίας κάποιας νόσου πού τόν κατέβαλε, καθὼς ὑποστηρίζει ὁ Γερμανός καθηγητής τῆς κλασσικῆς φιλολογίας στό πανεπιστήμιο τοῦ Κιέλου, Φρειδερίκος Μπλάς (1843-1907).

Δέν ὑπάρχει ἡ παραμικρά ἀμφιβολία γιά τήν ἰδεολογία τοῦ Ἰσοκράτους. Πιθανῶς νά ἐπῆνεσε κάποτε τό δημοκρατικό πολίτευμα (ποιό δημοκρατικό πολίτευμα;) ἀλλά ὅταν εἶδε τί ἀκριβῶς σημαίνει δημοκρατία, ἔπαυσε νά τήν ὑποστηρίζει καί ἐστράφη πρὸς τήν ἀριστοκρατίαν, τήν ὁποῖαν παρεκίνησε νά ἐφαρμόσῃ τόν Πανελληνισμό, πού ἦτο ἡ Μεγάλη Ἰδέα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Τό ἄφθαστο ὄνειρο μόνον ἡ ἀριστοκρατία ἠδύνατο νά τό ἀντιληφθῇ καί νά τό κάνῃ πραγματικότητα. Στήν Ἀρχαιοελληνικήν ἀριστοκρατίαν ὁ Ἰσοκράτης ἐναπέθεσε τὰς ἐλπίδας τοῦ Πανελληνισμοῦ. Καί ἐδικαιώθη.

Ὁ Ἰσοκράτης γιά τήν πραγματοποιήσῃ τῶν ἰδανικῶν του ἀπετάθη σέ τυράννους καί βασιλεῖς. Ἐγραψε ἐπιστολάς στόν Φίλιππον, πρὸς τόν ὁποῖον ἔγραψε δύο, μίαν μετά τήν Φιλοκράτειον εἰρήνην (346 π.Χ.) καί ἄλλην μετά τήν μάχην τῆς Χαιρωνείας (338 π.Χ.) στόν Ἀντίπατρον, στόν Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος καί ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποίησε τό ἰδεῶδες τοῦ Ἰσοκράτους καί ὁ ὁποῖος βεβαίως δέν ἦτο κανένας δημοκράτης κ.τ.λ.

Ὅταν ἀπέθανε ὁ φίλος του Ἰππόνικος πού δέν ἦτο δημοκράτης, ἀλλά τύραννος τῶν Κιτιέων τῆς Ρόδου, τόν διεδέχθη ὁ γιός του Δημόνικος, πρὸς τόν ὁποῖον ὁ Ἰσο-

κράτης ἀπηύθυνε ἐπιστολήν μέ συμβουλάς. Τοῦ συνίστα νά ἀκολουθῇ τὰς ἀρχάς τοῦ πατρός του: «*πατρός προαιρέσεις*» (Ἰσοκράτης: «πρός Δημόνικον», 9) νά συναναστραφεται μέ τούς ἀρίστους: «*χρῶ δέ τοῖς βελτίστοις*» (ἐνθ. ἀνωτ.20) νά μιμῆται τούς τρόπους τῶν βασιλέων: «*μιμοῦτά τῶν βασιλέων ἦθῃ*» (ἐνθ. ἀνωτ.36) κι' ὄχι τῶν δημοκρατῶν...

Ἐπίσης στὸν βασιλέα τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Νικοκλέα ἔστειλε ἐπιστολήν, ὅπου μεταξύ πολλῶν καὶ διαφόρων τοῦ ἔλεγε ὅτι θάσεις τῆς χρηστῆς πολιτείας εἶναι οἱ ἄριστοι νά ἔχουν τὰ ἀξιώματα: «*οἱ βέλτιστοι μέν τὰς τιμάς ἔξουσιν*» (Ἰσοκράτης: «πρός Νικοκλέα» 16) καὶ τὸν προέτρεπε νά δίνη ἐλευθερίαν λόγου ὅχι σ' ὅλους, ἀλλὰ μόνον σ' ὅσους σκέπτονται ὀρθῶς: «*δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν*» (ἐνθ. ἀνωτ. 28).

Ὁ Ἰσοκράτης ἐπεδίωκε διὰ τοῦ Νικοκλέους ν' ἀποτελέσῃ ἡ Κύπρος «*προφυλακὴν*» τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν βαρβάρων.

Τέλος, γιὰ νά μὴ μακρυγορῶ, ὁ Ἰσοκράτης μ' ἐπιστολή τοῦ πρὸς τὰ παιδιά τοῦ δολοφονηθέντος τυράννου Ἰάσωνος τούς κάνει παραινέσεις καὶ ἀλληλογραφεῖ μαζί τους μολονότι φοβεῖται τὸ ἀθηναϊκὸ κράτος, μήπως τοῦ κάνει κακὸ «*φοβοῦμαι καὶ τὴν πόλιν*» (Ἰσοκράτης: «Τοῖς Ἰάσονος παισίν» 2). Αὐτὸς λοιπὸν πού εἶναι προσωπικὸς φίλος τυράννων, πού συμβουλεύει βασιλεῖς καὶ τυράννους καὶ παιδιά τυράννων καὶ ἀλληλογραφεῖ μέ ἡγεμόνας στοὺς ὁποίους εὐχεται ὑγιείαν (*ἔρρωσο*) κ.τ.λ. π.χ. «*Πρὸς Τιμόθεον*» (τύραννος τῆς Ἡρακλείας τοῦ Πόντου) τί σχέσιν μπορεῖ νά ἔχῃ μέ τὴν δημοκρατίαν;

Ὁ Καλλιμέδων (4ος π.Χ. αἰών) πολιτικός καὶ ρήτωρ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἠγήθη τῆς πολιτικῆς μερίδος πού ἐπεδίωξε τὴν συνεννοήσιν μέ τούς Μακεδόνας.

Όταν απέθανε ο Μ. Ἀλέξανδρος ἐπηκολούθησε ἐξέγερσι καί ὁ Καλλιμέδων ἠναγκάσθη νά αὐτοεξορισθῇ. Ἐπῆγε στόν Ἀντίπατρον. Κατόπιν ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα καί ἀνέλαβε σημαντική πολιτική θέση. Κατά τήν ἐπελθοῦσαν δημοκρατική μεταβολή τοῦ ἀπηγγέλθη κατηγορία, ἀλλά ἐκεῖνος ἐπειδὴ ἦτο βέβαιος ὅτι οἱ δημοκράται θά τόν θανατώσουν διέφυγε στήν Μακεδονία. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι τόν κατεδίσαν ἀπόντα σέ θάνατο «καί Καλλιμέδοντος... κατεψηφίσθη θάνατος» (Πλούταρχος: «Φωκίων» 35). Μάλιστα δημοκρατικώτατα φερόμενοι δέν τοὺς ἐφθανε ἡ θανατική καταδίκη, ἀλλά ἤθελαν ἅμα τόν συλλάβουν νά τόν μαστιγώσουν καί νά τόν βασανίσουν: «Καλλιμέδοντα τόν μαστίγιαν λάβωμεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, στρεβλώσωμεν» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Καλλίστρατος (4ος αἰὼν π.Χ.) ἦτο σπουδαῖος ρήτωρ ἀπό τὰς Ἀφίδνας Ἀττικῆς. Ὑπῆρξε τόσο ἐλκυστικός ὅταν ὠμίλει, ὥστε κάποτε πού τόν ἤκουσε ὁ Δημοσθένης, τόν ἐθαύμασε καί ἀπεφάσισε νά ἀσχοληθῇ μέ τήν ρητορικήν. Ὡς πολιτικός ὁ Καλλίστρατος ἐφρόντιζε νά ἐπιτύχῃ προσέγγισι Ἀθήνας-Σπάρτης. Τό 371 π.Χ. ἐστάλη μέ Ἀθηναϊκή ἀποστολή στήν Σπάρτη ὅπου διά τῶν λόγων του φαίνεται ὅτι ἐντυπωσίασε τοὺς Σπαρτιάτας, ἀφοῦ ἐδέχθησαν νά ὑπογράψουν συνθήκην μέ τοὺς Ἀθηναίους. Κατόπιν μόλις ἐπέστρεψε τήν Ἀθήνα εἰσηγήθη καί ἡ πρότασίς του ἔγινε δεκτή, νά βοηθήσουν τήν Σπάρτην στήν ἐκστρατείαν κατά τῶν Θηβῶν. Τόν ἐπιφανῆ αὐτόν ρήτορα οἱ Ἀθηναῖοι μέ τήν κατηγορία τοῦ προδότου, τόν κατεδίκασαν σέ θάνατο καί τόν ἐφόνευσαν.

Ὁ Κίμων (510-449 π.Χ.) ἦτο φανατικός ἐχθρός τῆς δημοκρατίας. Καί ἐκ καταγωγῆς καί ἀπό μῖσος γιά τήν συμπεριφορά τῆς δημοκρατίας ἔναντι τοῦ πατρός του Μιλτιάδου, τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος, πού ἀπέθανε ἀπό γάγγραινα μέσα στή φυλακή, ὅπου τόν ἐκλείσαν γιατί δέν εἶχε νά πληρώσῃ τό πρόστιμο πού τοῦ ἐπεβλήθη: «*Μιλτιάδης μὲν οὖν πεντήκοντα ταλάντων ὀφλὼν δίκην καί πρὸς τὴν ἔκτισιν εἰρχθεῖς ἐτελεύτησεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ*» (Πλούταρχος: «Κίμων» 4) ἀλλὰ τέλος καί σάν πολιτική ἐπιλογή ὁ Κίμων ἐπίστευε στήν Ἀριστοκρατίαν καί στὸν λακωνικό τρόπο ζωῆς: «*τοῦ ἀνδρός προαιρέσεως ἀριστοκρατικῆς καὶ λακωνικῆς οὕσης*» (ἐνθ. ἀνωτ. 10)

Ἀπὸ νέος διεκρίθη σάν πολιτικός καί στρατηγός. Ἐλαβε μέρος στήν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος, ὅπου ἐπολέμησε ἡρωϊκῶς καί κατόπιν ὡς Ἀρχιστράτηγος κατεδίωξε καί κατέστρεψε ἐπανειλημμένως τοὺς Πέρσας στὸν Στρυμόνα, στὸν Ἑλλήσποντο καί στὸν Βυζάντιο. Γιά τοὺς θριάμβους του αὐτοὺς ἐδοξάσθη καί ἐτιμήθη μέ ἀναγραφάς σέ τρεῖς Ἑρμᾶς. Ἀξιόλογος ὑπῆρξε ἡ νίκη του κατὰ τῶν Περσῶν στήν ἐκβολήν τοῦ ποταμοῦ Εὐρυμέδοντος. Ἀφοῦ τοὺς συνέτριψε στήν ναυμαχία ἐνήργησε στὴ συνέχεια δυναμικὴν ἀπόθασιν, κατετρόπωσε τοὺς ἐχθροὺς καί ἐκυρίευσε τό στρατόπεδό τους. Μετά ἐστράφη κατὰ τοῦ στόλου τῶν σημιτῶν Φοινίκων πού ἦρχετο πρὸς βοήθειαν τῶν Περσῶν καί ἐπέτυχε νά τόν διαλύσῃ. Ἡττημένος πιά ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἠναγκάσθη νά ὑπογράψῃ ταπεινωτικὴν συνθήκην μέ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Μικρά Ἀσία ἀπηλευθερώθη χάρις στὸν Κίμωνα καί οἱ Πέρσαι παρητήθησαν κάθε ἀξιώσεως τῶν ἐπὶ τῶν Μικρασιατικῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.

Μέ τὰ λάφυρα καί τὸν πλοῦτο πού ἔφερε στάς Ἀθήνας ἐκόσμησε τὴν πόλιν μέ λαμπρά ἔργα πολιτισμοῦ. Ταυτοχρόνως ἀνήγειρε ναοὺς, ἐδενδροφύτευσε τό ἄστυ, κατεσκεύασε στοάς, ὕδραγωγεῖα, ὁδοὺς κ.τ.λ. Ἡ δόξα τοῦ

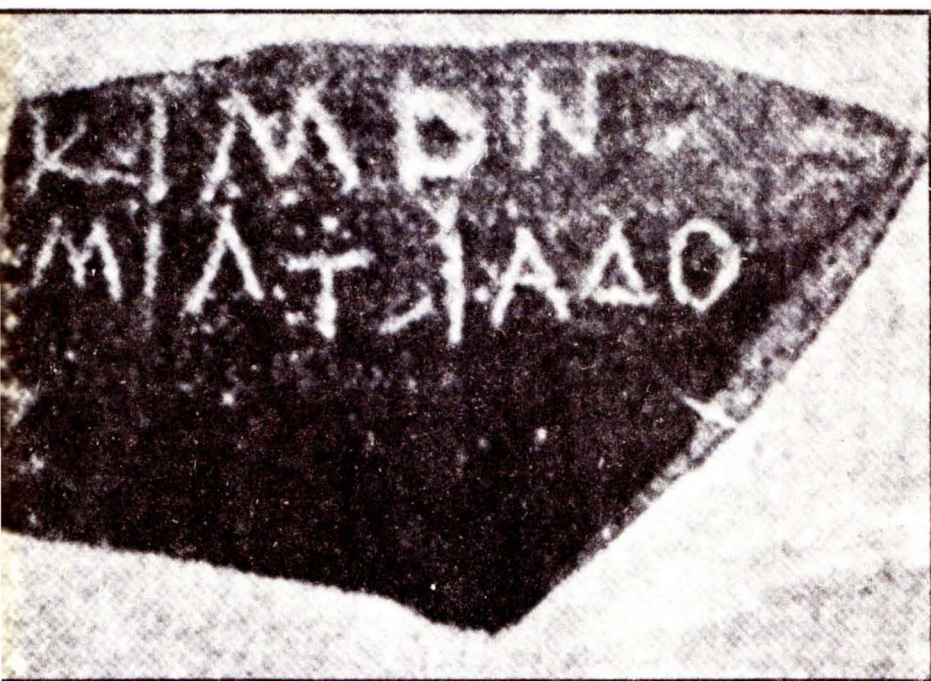
• Κεφαλή τοῦ Κίμωνος χαραγμένη ἐπὶ ἰάσπιδος (κρυσταλλικός λίθος), ὅπου τὴν ἐχάραξε ὁ σφραγιδο-
γλύφος Δεξαμενός τοῦ 5ου π.χ. αἰῶνος (συλλογή Α.
Ἴβανς).

Κίμωνος ἔφθασε στό ἀποκορύφωμά της.

Οἱ δημαγωγοί ὁμως μέ τόν πασίγνωστο φθόνο ἐπερίμεναν τήν εὐκαιρίαν νά πλήξουν τόν μεγάλο αὐτόν ἄνδρα. Ἐρέθιζαν τόν Ἀθηναϊκόν ὄχλο, ἐπειδή ὁ Κίμων συνεκράτει καί ἐμπόδιζε τόν λαό, πού ἐπίεξε τοὺς ἀρίστους: «ἐκράτει καί συνέστελλε τόν δῆμον ἐπιβαίνοντα τοῖς ἀρίστοις» (ἐνθ. ἀνωτ.). Κάποτε μάλιστα πού ὁ Κίμων εἶχεν ἀποπλεύσει σέ ἐκστρατεία τό πλῆθος μέ ὑποκινητή τόν Ἐφιάλτη ἀφῆρσαν πλῆθος δικαστικῶν δικαιοδοσιῶν ἀπό τόν Ἄρειον Πάγον καί ἀφοῦ οἱ πολῖται ἔγιναν κύριοι τῶν δικαστηρίων ἐπέβαλαν μίαν ἀφηνιασμένην δημοκρατίαν: «καί τῶν δικαστηρίων κυρίους ἑαυτοὺς ποιήσαντες εἰς ἄκρατον δημοκρατίαν ἐνέβαλον τῇν πόλιν» (ἐνθ. ἀνωτ.15). Μόλις ἐπέστρεψε ὁ Κίμων προσεπάθησε νά ἀποκαταστήσῃ τήν ἀριστοκρατίαν (ἐγείρειν ἀριστοκρατίαν) ὅποτε οἱ δημαγωγοί συνεκεντρώθησαν, ἐφώναζαν ἐναντίον του καί ἐξηρέθιζαν τόν λαόν: «κατεβῶν συνιστάμενοι καί τόν δῆμον ἐξηρέθιζον» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅσας φορές ὁ ὄχλος εὗρε τήν εὐκαιρία προσεπάθησε νά ταπεινώσῃ τόν Κίμωνα. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρω ὅτι τό 465 τόν κατηγορήσαν ὅτι ἐδωροδοκῆθῃ ἀπό τοὺς Μακεδόνας, γιά νά μὴ λεηλατήσῃ τήν χώραν τους. Ἐγινε τό δικαστήριον στόν ὅποιον ὁ ὑπερδημοκράτης Περικλῆς παρέστη αὐτοπροσώπως ὡς δημόσιος κατήγορος, ἐναντίον τοῦ Κίμωνος. Μολοντοῦτο ὁ Κίμων εὐκόλως ἀντέκρουσε τήν κατηγορίαν καί ὑπεχρέωσε τοὺς ἐχθροὺς του νά τόν ἀθωώσουν. Ἀργότερον ὁμως, ὅταν ὁ Κίμων ἀντετάχθῃ στήν ψευτοφιλελευθεροποίησι τοῦ πολιτεύματος, πού ἐζήτουν οἱ δημαγωγοί, δέν ἐγλύτωσε τήν τιμωρίαν. Ὁ ὄχλος ἐψήφισε τόν ἐξοστρακισμόν τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρός. Τόν ἐξώρισαν στήν Βοιωτίαν. Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος τόσα προσέφερε στήν πατρίδα ἐδιώχθῃ ἐξ αὐτῆς, διότι ἔτσι ἄρεσε στή μάζα...

Μετά πέντε χρόνια οἱ Σπαρτιᾶται εἰσβάλλουν στήν Βοιωτίαν. Ὁ Κίμων προσφέρεται νά πολεμήσῃ στήν

- Ὀστρακο ἐξοστρακισμοῦ τοῦ Κίμωνος (εὐρέθη στήν Ἀγορά τῶν Ἀθηνῶν).

μάχη τῆς Τανάγρας, ὑπὲρ τῆς Ἀθήνας, ἀλλὰ ἡ προσφορά του ἀπορρίπτεται ὑπὸ τῆς βουλῆς περιφρονητικῶς, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν αὐτόν καί τοὺς φίλους του φιλολάκωνας (λακωνίζειν). Τὰ ἀνθρωπάκια τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων ἀπηγόρευσαν στοὺς στρατηγοὺς νὰ δεχθοῦν τὸν Κίμωνα: «*ἡ δὲ βουλή τῶν πεντακοσίων... ἀπηγόρευσε τοῖς στρατηγοῖς μὴ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα*» (ἐνθ. ἀνωτ. 19). Ὁ Κίμων ἀπεχώρησε, ἀλλὰ παρεκάλεσε τοὺς φίλους του νὰ ἀγωνισθοῦν ἀνδρείως γιὰ νὰ ἀποδείξουν μέ ἔργα πόσον ἀδίκως τοὺς ἐσυκοφάντησαν. Οἱ ἀριστοκράται φίλοι του μέ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Εὐθιππον τὸν Ἀναφλύστιον (ἀπὸ τὴν σημερινή Ἀνάβυσσόν) ἀφοῦ ἐπῆραν τὴν πανοπλίαν τοῦ Κίμωνος στὸν λόχο ἐπολέμησαν γενναίως καὶ ἔπεσαν μαχόμενοι καὶ οἱ ἑκατό. Τόσοι ἦσαν: «*οἱ δὲ λαβόντες αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν εἰς τὸν λόχον ἔθεντο καὶ μετ' ἀλλήλων συστάντες ἐκθύμως ἑκατόν ὄντες ἔπεσον*» (ἐνθ. ἀνωτ. 17).

Ἡ ἡρωϊκὴ θυσία τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπέδειξε τὸ μέγεθος τῆς συκοφαντίας καὶ οἱ δημοκράται ἀναγκάζονται νὰ ἐπαναφέρουν τὸν Κίμωνα μετὰ πέντε χρόνια ἐξορίας. Ὁ γενναῖος Στρατηγὸς σὲ λίγο καιρὸ ἀφοῦ νικῆση τοὺς Πέρσας στὴν Κύπρο τραυματίζεται θανασίμως καὶ τὸν μεταφέρουν στό πλοῖο του. Διατάσσει νὰ μὴ ἀνακοινωθῇ ὁ θάνατός του καὶ πέση τὸ ἡθικὸ τῶν ἀνδρῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ναυμαχεῖ καὶ διασκορπίζει τὸν στόλο τῶν σημιτῶν Φοινίκων γιὰ μία ἐπὶ πλέον φορά. Ὁ Κίμων καὶ νεκρὸς ὑπηρέτησε τὴν πατρίδα.

Ὁ Κλεόβουλος (Περὶ τὸ 500 π.Χ.) πού ἀνήκει στοὺς Ἑπτὰ Σοφούς ἦτο τύραννος τῆς Λίνδου. Ἐγραψε τραγούδια καὶ γρίφους πού φθάνουν τοὺς 3.000 στίχους: «*ἐποίησεν ἄσματα καὶ γρίφους ἐς ἑπὶ τρισχίλια*» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Α, 6,89). Πολλὰ ἀποφθέγ-

ματά του ἔχουν διασωθῇ μεταξύ τῶν ὁποίων καί τό περίφημον «*πᾶν μέτρον ἄριστον*» (ἐνθ. ἀνωτ. 93). Διά τās πολιτικός του πεποιθήσεις δέν τίθεται ζήτημα. Τύραννος ἦτο κι' ὄχι δημοκράτης. Προέτρεπε νά λέγωμεν στούς πολίτας τὰ ἄριστα (*πόλει τὰ βέλτιστα συμβουλευεῖν*) καί νά διακείμεθα φιλικῶς πρός τήν ἀρετήν καί ἐχθρικῶς πρός τήν κακίαν (*ἀρετῆς οἰκεῖον εἶναι, κακίας ἀλλότριον*).

Ὁ Κρατῖνος (519-422 π.Χ.) ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ σπουδαιότερος δημιουργός τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμωδίας. Ἐγραψε ἀρκετά ἔργα ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται τίτλοι καί μερικά ἀποσπάσματα. Σέ ἡλικία 97 χρονῶν συνηγωνίσθη μέ τήν κωμωδία του «*Πυτίνη*» (φιάλη μέ ψάθινο περίβλημα) τās «*Νεφέλας*» τοῦ Ἀριστοφάνους καί ἐκέρδισε. Γιά τό ἀξιόλογον τῶν ποιημάτων του ἀπεκλήθη «*δ Αἰσχύλος τῆς κωμωδίας*». Ὁ Ἀριστοφάνης μάλιστα λέγει, ὅτι ὁ Κρατῖνος ἀφοῦ ἐχάρη πολλοῦς ἐπαίνους μοιάζει μέ ὀρμητικόν χεῖμαρρον, πού χύνεται στήν πεδιάδα καί παρασύρει ἐκ τῆς ρίζης, θελανιδιάς, πλατάνους καί τούς ἐχθρούς του: «*εἶτα Κρατίνου μεμνημένος, ὅς πολλῶ ρεύσας ποτ' ἐπαίνῳ διά τῶν ἀφελῶν πεδίων ἔρρει καί τῆς στάσεως παρασύρων ἐφόρει τās δρυς καί τās πλατάνους καί τούς ἐχθρούς προθελύμους*» (Ἀριστοφάνης: «*Ἰππῆς*» 526-528).

Ὁ Κρατῖνος ἐχρησιμοποῖει τό προσωπικό του μέτρον («*Κρατίνειον*») διά τοῦ ὁποίου ἐλευθεροστόμως καί μέ σκληράς ἐπιθέσεις κατηγορεῖ τούς δημοκράτας καί κυρίως ἐστρέφετο ἐναντίον τοῦ Περικλέους: «*ἐπετίθετο κατά τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς δημοκρατικῆς μερίδος καί ἰδίως κατά τοῦ Περικλέους ἀποκαλῶν τοῦτον «ἐχινοκέφαλον Δία», «υἱόν τῆς Στάσεως καί τοῦ Πρεσθυγενοῦς Κρόνου» παρωδῶν τās ὀνομασίας Ὀλύμπιος καί νεφεληγέρτης, τās ὁποίας ἀπέδιδεν ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν εἰς τόν*

μέγα πολιτικόν...» (Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, τόμος ΙΙος σελ. 456 λέξεις: «Κρατῖνος»). Ὅσον ἀφορᾷ στό τό «μέγας πολιτικός» μέ τόν ὁποῖον ἡ ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ χαρακτηρίζει τόν Περικλῆ, θά τό ἐξετάσωμεν ἄλλοῦ γιά νά δοῦμε πόσον μέγας ὑπῆρξε ὁ Περικλῆς.

Ὁ Κρατῖνος ἀναμφισβητήτως εἶναι ὁ ἰδρυτής τῆς πολιτικῆς κωμωδίας διότι σ' ὅλα τά ἔργα του ἐσατίριζε τοὺς πολιτικούς. Αὐτό βεβαίως οἱ δημοκράται δέν ἠδύναντο νά τό ἀνεχθοῦν καί ἐψήφισαν «τό 440 π.Χ. νόμον διά τοῦ ὁποῖου ἀπηγορεύετο ἡ προσωπική σάτιρα» (ἐνθ. ἀνωτ.) ἔτσι ὁ ποιητής μας ἠναγκάσθη νά περιορισθῇ στήν λογοτεχνικήν παρωδίαν. Δηλαδή ἔπαιρνε διάφορα λογοτεχνικά θέματα καί τά ἐσατίριζε. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἡ δημοκρατία ἐφίμωσε ἕναν ἀντίπαλόν της.

Ὁ Κριτίας (460-403 π.Χ.) πού ὑπῆρξε ὀνομαστός φιλόσοφος, ἐλεγειακός ποιητής καί πολιτικός κατῴρθωσε νά καταργήσῃ τήν δημοκρατίαν καί νά ἐγκαθιδρύσῃ τό πρῶτον γνωστόν πολίτευμα συλλογικῆς ἡγεσίας ἀποτελουμένης ἐκ τριάκοντα ἀριστοκρατικῶν. Εἶναι οἱ γνωστοί Τριάκοντα Τύραννοι, πού κατὰ τόν Σωκράτην συνεκρότουν «Ἀρχήν Ἰσχυράν» (Πλάτων: «Ἀπολογία» 32, Δ).

Ὁ Κριτίας προσεπάθησε νά ἐφαρμόσῃ στήν πράξιν ὅσα τοῦ ἐδίδαξε ὁ δάσκαλός του Σωκράτης. Ἐλαβε ἐνεργῶς μέρος στήν πολιτική καί μετὰ ἀπό πολλοὺς ἀγῶνας, ἐξορίας, κ.τ.λ. εὗρε τήν εὐκαιρίαν νά καταλύσῃ τό δημοκρατικό καθεστῶς. Μέ εἰλικρίνειαν ἐδήλωσε ὅτι καταργεῖ τήν δημοκρατίαν, διότι ἐσχημάτισε τήν γνώμην, ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι πολύ κακό πολίτευμα: «Χαλεπήν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν» (Ξενοφῶν: «Ἑλληνικά» Β, 3, 25).

Τό καθεστῶς τῶν Τριάκοντα πού ἐβασίζετο σ' ἕνα ἐπί-

λεκτο σῶμα τριῶν χιλιάδων ὀπλοφόρων φρουρῶν τοῦ πολιτεύματος δέν διήρκεσε ἐπ' ἄρκετόν, διότι οἱ ἀντίπαλοι τῶν Ἀθηναίων, οἱ Θηβαῖοι, ὑπεστήριξαν τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὅποιοι ἐκέρδισαν τὴν συμπαράστασιν καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Πausανίου. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατῶν Θρασύβουλος ἐπῆγε στὴν Θήβα, στὸν ἐχθρὸ τῆς πατρίδος του δηλαδὴ καὶ ἐξησφάλισε «ὄπλα καὶ χρήματα» (Πλούταρχος: «Λύσανδρος» 27) γιὰ νὰ κηρύξη ἐμφύλιον πόλεμον. Τί καλὸς δημοκράτης θὰ ἦτο ἀλλοιῶς; ἀφοῦ καὶ τό ρῆμα δημοκρατῶ σημαίνει: «στασιάζω, φέρομαι ὀχλοκρατικῶς» («Μέγα Λεξικόν Ἑλληνικῆς Γλώσσης» ἐκδ. «Δ. Δημητράκου» Αθ. 1964, τόμος 4, σελ. λέξις: «δημοκρατῶ»).

Στὴν σύγκρουσι πού ἐπηκολούθησε στὸν λόφο τῆς Μουνιχίας ἔπεσε γεναίως μαχόμενος ὁ Κριτίας, μαζί με τὸν Ἰππόμαχον. Τότε ἐφονεύθησαν πολλοὶ εὐπατρίδαι μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ θεῖος τοῦ Πλάτωνος Χαρμίδης. Ἡ προσφορά τοῦ Κριτίου εἶναι ἀνεκτίμητος ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι στὸν ἡμιτελῆ φιλοσοφικὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος «Κριτίας» ὁ Κριτίας εἶναι ἐκεῖνος πού περιγράφει πῶς ἦτο ὥργα ὡμένη ἢ Ἀθήνα 9.000 χρόνια πρὶν καὶ πῶς ἐπέτυχε νὰ νικήσῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς κατοίκους τῆς νήσου Ἀτλαντίδος.

Κατὰ τὸν Βιλαμόβιτς ἡ δραματικὴ τετραλογία «Τέννης», «Ραδάμανθυς», «Πειρίθους» καὶ «Σίσυφος» εἶναι ἔργα τοῦ Κριτίου, ὁ ὁποῖος συνέγραψε ἐπίσης καὶ πολιτικὰς πραγματείας π.χ. «Πολιτεία Λακεδαιμονίων», «Πολιτεία Θεσσαλῶν» κ.τ.λ. Τέλος ἔγραψε ἐπιστημονικὰς μελέτας ὅπως «Περὶ φύσεως ἔρωτος», «Ἀφορισμοί» κ.τ.λ. καὶ ἐπικά ποιήματα ἐκ τῶν ὁποίων διεσώθησαν μόνον δέκα στίχοι, πού ἐξυμνοῦν τὸν Ἀνακρέοντα. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀθηναϊκὴ δημοκρατία ἔκαψε τὰ βιβλία τοῦ Κριτίου.

Ὁ Λεωσθένης (3ος π.Χ. αἰών) ὑπῆρξε πολιτικός καί ρήτωρ. Ὡς Στρατηγός ἐπολέμησε κατά τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραιίου. Οἱ δημαγωγοί τόν κατηγορήσαν γιά προδοσία καί τόν κατεδίκασαν σέ θάνατο, ἀλλά ἐσώθη διότι ἐπρόλαβε νά δραπετεύσῃ ἀπό τήν Ἀθήνα καί ἐπῆγε στήν Μακεδονία.

Ὁ Μέλισσος (-440 π.Χ.) ἀπό τήν Σάμον εἶναι ἓνας ἀπό τοὺς σπουδαιότερους ἐκπροσώπους τῆς Ἑλεατικής φιλοσοφίας. Στό «περί φύσεως ἢ περὶ τοῦ ὄντος» ἔργον του ἀναλύει καί ὑποστηρίζει τήν βασικήν ἐλεατικήν ἀντίληψιν τοῦ «αἰεὶ ἦν ὅτι ἦν καὶ αἰεὶ ἔσται» δηλαδή ὅτιδῆποτε ὑπῆρχεν, ὑπῆρχεν αἰωνίως καί θά ὑπάρχῃ αἰωνίως.

Πολιτικῶς ὁ Μέλισσος ἀνῆκε στήν ἀριστοκρατία καί ὥς Στρατηγός τῶν Σαμίων ἐπολέμησε τοὺς Ἀθηναίους, πού ἤθελαν νά ἐπιβάλουν τήν δημοκρατία στήν Σάμο καί νά καταλύσουν τήν θαλασσοκρατίαν τῆς νήσου.

Μέ ἀφορμὴν τήν σύγκρουσι Σαμίων καί Μιλησίων γιά τήν Πριήνην ἐξεστράτευσαν κατά τῆς Σάμου οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Περικλῆς, ἡγούμενος στόλου ἐκ 40 πλοίων ἐνίκησε τοὺς Σαμίους καί τοὺς ἐξηνάγκασε νά ἀλλάξουν τό πολίτευμά τους καί ἀπό ἀριστοκρατικόν νά τό κάνουν δημοκρατικόν: «πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα δημοκρατίαν κατέστησαν» (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» Α, 115). Βλέπετε λοιπόν ὅτι τό λαοπρόβλητο καθεστῶς τῆς δημοκρατίας ἐπιβάλλεται καί διὰ τῆς πολιτικῆς τῶν τριήρεων, ὅπως θά ἐλέγαμε τότε τήν πολιτικὴν τῶν κανονιοφόρων. Ἐπὶ πλέον οἱ Ἀθηναῖοι προέβησαν καί σ' ἕλλας δημοκρατικὰς πράξεις, π.χ. ἐπῆραν 50 παιδιὰ καί 50 ἄνδρες ἐκ τῶν ἀρίστων ὥς ὀμήρους, πού μετέφεραν πρὸς φύλαξιν στήν Λῆμνο, ἀρπάζουν μίαν «εἰσφοράν» 80 ταλάντων καί ἀφοῦ ἄφησαν φρουράν στήν Σάμο γιά τήν προστασίαν τῆς δημοκρατίας ἀνεχώρησαν: «καὶ ὀμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παιδας, ἴσους δέ ἄνδρας, καὶ κατέθεντο ἐς Λῆμνον καὶ φρουράν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν» (ἐνθ.

άνωτ.). Ὡραῖα δημοκρατικά πράγματα.

Ὡστόσο οἱ Σάμιοι, πολλοὶ τῶν ὁποίων εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν πόλιν ἐπαναστατοῦν, καταργοῦν τὴν δημοκρατίαν, ἀπελευθερώνουν τοὺς ὁμήρους καὶ συλλαμβάνουν τοὺς Ἀθηναίους πού εἶχαν μείνει σάν φρουροὶ τῆς δημοκρατίας στὴν Σάμο. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐπανερχονται μέ ἰσχυράν ναυτικὴν δύναμιν, καταναυμαχοῦν τὸν στόλο τῶν Σαμίων ἀποβιβάζονται στὴν νῆσον καὶ πολιορκοῦν τὴν πόλιν.

Ἐναντίον τῶν εἰσβολέων Ἀθηναίων δημοκρατῶν ἀγωνίζονται οἱ ἥρωϊκοὶ Σάμιοι μέ ἀρχηγόν τόν φιλόσοφον Μέλισσον τοῦ Ἰθαγένους, ὁ ὁποῖος ἔπεισε τοὺς Σαμίους νά ἀντεπιτεθοῦν: «Μέλισσος ὁ Ἰθαγένους, ἀνὴρ φιλόσοφος στρατηγῶν τότε τῆς Σάμου... ἔπεισε τοὺς πολίτας ἐπιθέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 26). Ἐγινε ἡ ἐπίθεσις καὶ ἐνίκησαν οἱ Σάμιοι, οἱ ὁποῖοι συνέλαβαν πολλοὺς αἰχμαλώτους (πολλοὺς ἄνδρας ἐλόντες) κατέστρεψαν πολλὰ πλοῖα (πολλὰς ναῦς διαφθείραντες) καὶ ἐξησφάλισαν ἐλευθερίαν πλεύσεως, ὥστε νά ἀνεφοδιάζονται.

Καταφθάνουν ὅμως νέαι δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι κατόπιν σκληρῶν μαχῶν καὶ ναυμαχιῶν κατορθώνουν νά ἀποβιθασθοῦν στὴν νῆσον καὶ νά πολιορκήσουν τὴν πόλιν τὰ τεῖχη τῆς ὁποίας προσβάλλουν μέ πολιορκητικὰς μηχανάς. Ὑστερα ἀπὸ σκληρόν ἀγῶνα 9 μηνῶν οἱ Σάμιοι ὑποκύπτουν. Ἡ πόλις παραδίδεται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὀλοκληρώνουν τό δημοκρατικόν τους ἔργον: Κατεδαφίζουν τὰ τεῖχη, παίρνουν τὰ Σαμιακὰ πλοῖα καὶ κατόπιν, ὅπως διηγεῖται ὁ ἱστορικός Δοῦρις, οἱ Ἀθηναῖοι ἔφεραν στὴν ἀγοράν τῆς Μιλήτου τοὺς τριηράρχους τῶν Σαμίων καὶ τοὺς ἐνόπλους ἄνδρας τῶν Σαμιακῶν πλοίων τοὺς ἄφησαν σέ κοινὴ θέα δεμένους σέ σανίδας γιὰ δέκα ἡμέρας καὶ κατόπιν ἔσπασαν τὰς κεφαλὰς των μέ ξύλα καὶ ἐπέταξαν τὰ σώματά των ἄταφα: «καὶ σανίσι προσθήσας ἐφ' ἡμέρας δέκα ...ξύλοις τὰς κεφαλὰς συγκόψαντας, εἶτα προβαλεῖν ἀκήδευτα τὰ σώματα» (ἐνθ. ἄνωτ. 28). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Μέλισσος ἐφονεύθη τότε, ἂν δέν εἶχε πέσει μαχόμενος.

Ἔτσι ἐτελείωσε ὁ λεγόμενος Σαμιακὸς πόλεμος (440

π.Χ.). "Όταν ό Περικλῆς επέστρεψε στην Ἀθήνα ἐκή-
δευσε μέ λαμπράν ἐπισημότητα τούς νεκρούς Ἀθηναίους
καί ἐξεφώνησε ό ἴδιος τόν ἐπιτάφιόν τους. Ἐνῶ κατήρ-
χετο τοῦ θήματος καί αἱ ἄλλαι γυναῖκες τόν ἐχειροκρό-
τουν καί τόν ἐστεφάνωναν μέ στεφάνους καί ταινίας ὅπως
συνηθίζεται στούς νικητάς ἀθλητάς τόν ἐπλησίασε ή
αδελφή τοῦ Κίμωνος, ή Ἑλπινίκη, ή ὁποία τοῦ εἶπε:
Ἀναγνωρίζεις λοιπόν ὅτι εἶναι ἄξια θυμασμοῦ καί στε-
φάνων αὐτά πού ἔκανες, Περικλῆ, φονεύσας πολλούς καί
ἀνδρείους πολίτας ὄχι μαχόμενους κατά τῶν Φοινίκων
καί Μήδων, ὅπως ὁ ἀδελφός μου ὁ Κίμων, ἀλλά κατα-
στρέφων κράτος σύμμαχον καί συγγενές: «ταῦτ' ἔφη,
θαυμαστά, Περικλείς καί ἄξια στεφάνων, ὅς ἡμῖν πολ-
λοῦς καί ἀγαθοῦς ἀπώλεσας πολίτας οὐ Φοῖνιξι πολεμῶν
οὐδέ Μήδοις, ὥσπερ, οὐμός ἀδελφός Κίμων, ἀλλά συμ-
μάχον καί συγγενῇ πόλιν καταστρεφόμενος» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Στόν περίφημον «Ἐπιτάφιον» πού ἀπήγγειλε ὁ Περι-
κλῆς τό 431 π.Χ. ἰσχυρίσθη ὅτι: ἔχομεν πολίτευμα πού
δέν ζηλεύει τούς νόμους τῶν ἄλλων καί ἐμεῖς μέ τό πολί-
τευμά μας αὐτό γινόμεθα παράδειγμα σ' ἄλλους: «*χρώ-
μεθα γάρ πολιτεία οὐ ζηλούση τούς τῶν πέλας νόμους,
παράδειγμα δέ μᾶλλον αὐτοί ὄντες τισίν...*» (Θουκυδίδης
«Ἱστορία» Β, 37). Πρό ὀλίγου εἶδατε τόν τρόπον μέ τόν
ὁποῖον ή ἀθηναϊκή δημοκρατία ἐγένετο παράδειγμα πρὸς
μίμησιν...

ἽΟ Μένανδρος (342-292 π.Χ.) ὁ κυριώτερος ἐκπρό-
σωπος τῆς νεωτέρας ἀττικῆς κωμωδίας, πού ἔγραψε
ἐκατό περίπου ἔργα ὑπῆρξε φίλος τοῦ Ἐπικούρου καί
τοῦ Δημητρίου Φαληρέως μέ τόν ὁποῖον ἦσαν συμμαθη-
ταί στά μαθήματα τοῦ Θεοφράστου.

"Όταν ἐξωρίσθη ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς κατεδιώχθη
καί ὁ Μένανδρος, ὁ ὁποῖος ἐσώθη χάρις στην ἐπέμβασι
τοῦ Θεοφράστου. Ὁ Μένανδρος ἐβλεπε μέ πικρίαν τούς
κατωτέρους νά ἀνέρχωνται στά διάφορα ἀξιώματα κι'
ἔλεγε, ὅτι εἶναι προτιμώτερον νά γίνης ὄνος παρά νά
βλέπῃς τούς κατωτέρους σου νά εὐρίσκωνται πιό ψηλά

ἀπό σένα: «ὄνον γενέσθαι κρεῖττον ἢ τοὺς χείρονας ὁρᾶν
ἑαυτοῦ ζῶντος ἐπιφανέστερον» (Ἀποσπ. 223).

Ὁ Μενέδημος (350-275 π.Χ.) φιλόσοφος ἰδρυτὴς
τῆς Ἑρετριακῆς Σχολῆς. Κατήγετο ἐξ ἀριστοκρατικῆς
οἰκογενείας, ἀλλὰ ἦτο πτωχός καὶ διὰ τὰς εἰργάζετο ὡς
κτίστης καὶ σκηνοποιός. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διαδόχων
τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀνεμίχθη ἐνεργῶς στὴν πολιτικὴν
καὶ ἐστάλη ὡς πρεσβευτὴς στὸν Πτολεμαῖο, τὸν Λυσίμα-
χον κ.ἄ. Συνεδέετο στενῶς μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ
Γονατᾶ. Ὅταν οἱ δημοκράται τὸν κατεδίωξαν κατέφυγε
ἐξόριστος στὸν ναὸ τοῦ Ἀμφιαράου στὸν Ὠρωπό καὶ
κατόπιν στὴν αὐλὴ τοῦ φίλου του βασιλέως Ἀντιγόνου
ὅπου ἠὺτοκτόνησε ἀπὸ τὴν λύπην του, «*ἀθυμία τὸν βίον
κατέστρεψε*» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Β,17).

Ὁ Μιλτιάδης (554-489 π.Χ.) ὁ ἐνδοξος νικητὴς τῆς
μάχης τοῦ Μαραθῶνος καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ σωτὴρ ὁλο-
κλήρου τῆς Ἑλλάδος «*καὶ ἀπὸ χαρακτῆρος καὶ ἀπὸ
καταγωγῆς καὶ λόγῳ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ διαβιώσεως ὡς
τυράννου τῆς Θρακικῆς χερσονήσου δέν ἦτο δυνατόν νά
εἶναι δημοκρατικός τὴν ψυχὴν καὶ δέν ἐξετίμα τό κοινο-
βουλευτικὸ καθεστῶς τῶν Ἀθηνῶν...*» (Ἑγκυκλοπαίδεια
ΗΛΙΟΣ, τόμος 13, σελ. 628, λέξις: «Μιλτιάδης»).

Πράγματι ὁ Μιλτιάδης ὑπῆρξε γνήσιος ἐκπρόσωπος
τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς ἀριστοκρατίας. Τό 524 π.Χ. ἀνέ-
λαβε ἄρχων τῆς Ἀθήνας καὶ στή συνέχεια οἱ Πεισιστρα-
τίδαι τὸν ἔστειλαν στή Θρακικὴ Χερσονήσο γιὰ νά ἐπι-
βάλῃ τὴν Ἀθηναϊκὴ κυριαρχίαν. Ἐκεῖ ἐπεκράτησε
δυναμικῶς καὶ ἐπεξέτεινε τὴν ἐξουσίαν του στὴν Ἴμβρο
καὶ Λήμνο, τὴν ὁποίαν προσέφερε στοὺν Ἀθηναῖοις,
ἀφοῦ ἐδίωξε ἐξ αὐτῆς τοὺς ἐγχωρίους κατοίκους της.
Βασιζόμενος στὴν ἰσχύ ἐνός μισθοφορικοῦ σώματος
στρατιωτῶν, κυρίως Ἀθηναίων, ἡγεμόνευσε ἐπὶ μακρόν
τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Ἐλαβε μάλιστα ὡς σύζυγον

τήν κόρην τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Ὀλόρου, τήν Ἥγησιπύλην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τόν Κίμωνα.

Ὅταν ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα ἦταν πιά 60 χρονῶν. Ἐπειδὴ «εἶχε συνηθίσει νά ἄρχῃ δικτατορικῶς δέν ἦτο δυνατόν νά προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς νέας δημοκρατικὰς ἀντιλήψεις τῶν συμπολιτῶν του καί ἡ ἄφιξις του εἰς τὰς Ἀθήνας κάθε ἄλλο παρά συμπαθῶς ἠκούσθη εἰς μεγάλην μερίδα τοῦ δήμου...» (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 627).

Οἱ δημοκράται λοιπόν τόν κατηγορήσαν ὅτι δέν ἐκυβέρνησε δημοκρατικῶς τήν Θρακική Χερσόνησο καί τόν παρέπεμψαν σέ δίκη ὅπου ἠθωώθη, διότι ἀπέδειξε πόσον πολύ εἶχε ὠφελήσει τήν Ἀθήνα.

Τό 491 π.Χ. ὁ Μιλτιάδης ὑποστηριζόμενος ἀπό τοὺς φίλους του ἀνακηρύσσεται ἓνας ἐκ τῶν Δέκα Στρατηγῶν. Τό ἐπόμενον ἔτος ὁ περσικός στρατός ὑπὸ τόν Δᾶτιν καί Ἀρταφέρνην ἀποθιβάζεται στόν Μαραθῶνα καί οἱ Ἀθηναῖοι Στρατηγοί διαφωνοῦν διότι ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι πρέπει νά πολεμήσουν τοὺς Πέρσας στόν Μαραθῶνα κι' ἄλλοι νά ἀποφύγουν τόν πόλεμο λόγω τοῦ ὀλιγαρίθμου τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ.

Ὁ Μιλτιάδης πιστεύει ὅτι πρέπει νά πολεμήσουν ἀμέσως στόν Μαραθῶνα. Δέν ἔχει ἐμπιστοσύνην στό πλῆθος καί ἀνησυχεῖ μήπως, ἂν δέν πολεμήσουν τώρα, κλονισθῇ τό φρόνημα τῶν Ἀθηναίων καί ὑποκύβουν στοὺς Πέρσας. Τά πάντα ἐξαρτῶνται ἀπό τήν γνώμην τοῦ Καλλιμάχου πού εἶχεν κληρωθῇ πολέμαρχος καί εἶχε δικαίωμα ψήφου, ὅπως ὁ κάθε Στρατηγός. Ὁ Μιλτιάδης ἀπευθύνεται στόν Καλλιμάχο καί μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τοῦ λέγει, ὅτι αἱ γνώμαι πού ἔχομεν ἐμεῖς οἱ Δέκα Στρατηγοί εἶναι διηρημέναι στά δύο. Οἱ μὲν θέλουν νά συναφθῇ ἡ μάχη, οἱ δέ ὄχι. Ἄν ὁμως δέν συγκρουσθῶμεν μέ τοὺς ἐχθρούς τότε φοβοῦμαι μήπως μεγάλη διχόνοια ἐμπέσῃ στοὺς Ἀθηναίους καί κλονίσῃ τό φρόνημά των, ὥστε νά μηδίσουν...: «*Ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα δίχα γίνονται αἱ γνώμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβάλλειν, τῶν δέ οὐ.*» *Ἦν μὲν νῦν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαι τινα στάσιν μεγάλην διασεῖσιν ἐμπεσοῦσαν τά Ἀθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι...*» (Ἡρόδοτος: «Ἱστορία» ΣΤ, 109). Τελικῶς πείθεται ὁ Καλλιμάχος καί ψηφίζει ὑπέρ τῆς

● Προτομή του Μιλτιάδου επί Ἑρμαϊκῆς στήλης τοῦ 5ου π.χ. αἰῶνος (Μουσεῖον Ραβέννης).

προτάσεως τοῦ Μιλτιάδου. Θά πολεμήσουν. Ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ Καλλίμαχος ἡγεῖται τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τῆς παρατάξεως καί πίπτει ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Παρά τήν δόξα πού περιέβαλε τόν θριαμβευτή τοῦ Μαραθῶνος ὁ δημοκρατικός ὄχλος δέν συγχωρεῖ τήν ἀριστοκρατικὴν ιδεολογίαν τοῦ Μιλτιάδου. Ἡ ἀνεπιτυχὴς πολιορκία τῆς Πάρου, ὅπου μάλιστα ὁ Μιλτιάδης ἐτραυματίσθη στὸν μηρό ἔδωσε τήν ἀφορμὴ πού περίμεναν οἱ δημοκράται.

Ὁ δημαγωγὸς Ξάνθιππος ἐμήνυσε τόν Μιλτιάδη ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὅτι ἐξηπάτησε τοὺς Ἀθηναίους διότι τοὺς ὑπεσχέθη, ὅτι θά τοὺς φέρῃ πλούτη ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Πάρου καί ἐζήτησε νά τόν καταδικάσουν σέ θάνατο: «ὅς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τόν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωξε τῶν Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν» (ἐνθ. ἀνωτ. 136). Κατὰ τήν διάρκειαν τῆς δίκης ὁ Μιλτιάδης ἦτο παρών, ἀλλὰ δέν ἠδύνατο νά ἀπολογηθῇ, διότι ἐσάπιζε ὁ μηρός του καί ὁ ἥρωας τοῦ Μαραθῶνος παρηκολούθει κατάκοιτος σ' ἓνα φορεῖο τοὺς φίλους του νά τόν ὑπερασπίζωνται: «Μιλτιάδης δέ αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐ ἀπελογέετο (ἦν γάρ ἀδύνατος ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ) προκειμένου δέ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπελογέοντο οἱ φίλοι...» (ἐνθ. ἀνωτ.). Ἐλπίζω νά ἀντιλαμβάνεσθε τό κατάντημα τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, πού ἐδίκαζε τόν ἐτοιμοθάνατο Μιλτιάδη, μόλις ἓνα χρόνο μετὰ τὴν νίκη τοῦ Μαραθῶνος...

Τελικῶς ὁ δῆμος δέν ἐπέβαλε στὸν Μιλτιάδη τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, διότι προφανῶς τόν εἶδαν ὅτι ἐπέθαινε, ἀλλὰ τόν κατεδίκασαν σέ χρηματικὴ ποινὴ 50 ταλάντων καί τόν ἔρριξαν στὴν φυλακὴ, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανε ἀπὸ γάγγραινα (τοῦ μηροῦ καί σαπέντος τελευτᾶ). Τέτοιο ὑπῆρξε τό τραγικὸ τέλος τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος. Μολαταῦτα ἡ δημοκρατία δέν ἱκανοποιήθη. Κάποιος ἔπρεπε νά πληρώσῃ τό πρόστιμο καί τό ἐπλήρωσε ὁ γιὸς τοῦ Μιλτιάδου: «τά δέ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Νικοκλῆς (-317) π.Χ. ἀνῆκε στὸν πολιτικό κύκλο τοῦ Φωκίωνος, πρὸς τόν ὁποῖον ἦτο ἰδιαιτέρως

ἀφωσιωμένος (πιστότατος τῶν φίλων). Οἱ Μακεδόνες (ὁ Πολυσπέρχων) γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς Ἀθήνας ἤθελαν νά ἐκδιώξουν τόν Φωκίωνα καί τοὺς ὁπαδοὺς του ἀπὸ τήν πόλιν. Γι' αὐτό ἀνεκοίνωσαν στοὺς Ἀθηναίους, ὅτι τοὺς ἐπιτρέπουν νά κυβερνηθοῦν δημοκρατικῶς: «ἀποδίδοντας αὐτοῖς τὴν δημοκρατίαν» (Πλούταρχος: «Φωκίων» 32). Στὴν πραγματικότητα ὅμως οἱ Μακεδόνες δὲν ἐνδιαφέροντο γιά τὴν ἀποκατάστασι τῆς δημοκρατίας στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ διὰ τῆς δημοκρατίας συνωμότου κατὰ τοῦ Φωκίωνος καί τῆς πολιτικῆς παρατάξεώς του (ἦν δέ τοῦτο κατὰ τοῦ Φωκίωνος ἐπιβουλή). Διότι ἐγνώριζαν ὅτι ἂν ἡ Ἀθήνα εἶχε δημοκρατία θὰ ἀνῆρχοντο στὸ βῆμα οἱ δημαγωγοὶ καί οἱ συκοφάνται (καί ἄλλιν τό βῆμα δημαγωγῶν κατασχόντων καί συκοφαντῶν) οἱ ὁποῖοι θὰ ἐστρέφοντο κατὰ τῶν ἀρίστων πολιτῶν, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξώριζαν ἢ θὰ ἐσκότωναν. Κι' ἔτσι οἱ Μακεδόνες θὰ ἠδύναντο νά ἐλέγχουν τὴν κατάστασι στὴν Ἀττικὴ.

Τό σχέδιο τοῦ στρατηγοῦ Πολυσπέρχοντος, πού εἶχε διορισθῇ τό 319 π.Χ. ἐπίτροπος τοῦ Μακεδόνο βασιλέως ἐκαρποφόρησε. Οἱ Ἀθηναῖοι δημαγωγοὶ μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ἀγνωνίδη ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Φωκίωνος, τοὺς ὁποίους κατηγόρησαν γιά προδοσίαν (*ἐπεφύετο τοῖς περί τόν Φωκίωνα καί κατηγόρει προδοσίας*). Τότε ὁ Καλλιμέδων καί ὁ Χαρικλῆς, οἱ ὁποῖοι ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ δημοκράται θὰ τοὺς ἐξοντώσουν ἐπῆραν τοὺς ὁπαδοὺς των καί ἔφυγαν, ἐνῶ ὁ Φωκίων μέ τοὺς φίλους του παρέμειναν καί ὁ ἀθηναϊκὸς ὄχλος τοὺς κατεδίκασε σέ θάνατο διὰ χειροτονίας. Κατ' αὐτόν τόν ἀπαίσιο καί ἄδικο τρόπο ἐθανάτωσαν ἐπιφανεῖς προσωπικότητες, ὅπως τόν Θουδίππον, τόν Πυθοκλέα κ.ἄ.

Τὴν ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ὁ Νικοκλῆς παρεκέλεσε τόν Φωκίωνα νά τόν ἀφήσῃ νά πιῇ τό δηλητήριον (*αὐτόν ἐάσῃ τό φάρμακον πιεῖν πρότερον*). Βαρύ καί λυπηρόν εἶναι αὐτό, πού μοῦ ἐζήτησες Νικοκλῆ, ἀφοῦ ὅμως πάντοτε σοῦ ἔκανα τὰ χατήρια, θά σοῦ κάνω κι' αὐτό: «*Βαρύ μὲν εἶπεν, ὦ Νικόκλεις, ἐμοί τό αἶτημα καί λυπηρόν, ἐπεὶ δέ οὐδὲν ἄλλο οὐδέποτε σοι παρά τόν βίον οὐδὲν ἡχαρίστησα, καί τοῦτο συγχωρῶ*» (ἐνθ. ἀνωτ. 36).

Ἔτσι γενναίως ὁ ἓνας μετά τόν ἄλλον ἀπέθαναν οἱ ἀριστοκράται ὁπαδοί τοῦ Φωκίωνος, ὁ ὁποῖος παρήγγειλε στόν γιό του Φῶκον νά μή μνησικακῇ ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων (*μή μνησικακεῖν Ἀθηναίοις*). Ὡστόσοσον ὁ Φῶκος —εὖγε του— ἀνεῦρε δύο ἀπό τούς κατηγορούς τοῦ πατρός του καί τούς ἐσκότωσε.

Ὁ Ξενοκράτης (396-313 π.Χ.) πού ἦτο μαθητής τοῦ Πλάτωνος διετέλεσε σχολάρχης τῆς Ἀκαδημίας. Εἶχε μεταβῇ μέ τόν Σπεῦσιππο καί τόν Πλάτωνα στάς Συρακούσας, ὅπου ἔμαθαν τήν Πυθαγορικὴν φιλοσοφίαν. Κατά τόν Ξενοκράτην ὁ ἄνθρωπος ὥφειλε νά ζῇ «κατά λόγον» καί «κατ' ἀρετήν». Εἴτε ὡς Πυθαγόρειος, εἴτε ὡς Πλατωνικός ἦτο ὅπωςδήποτε ἀντιδημοκράτης καί εἶχε ἐγκαταλείψει τήν Ἀθήνα μαζί μέ τόν Ἀριστοτέλην.

Ἀναφέρεται ἀκόμα ὅτι ὁ ρήτωρ Λυκοῦργος (390-324 π.Χ.) ἐκτύπησε μέ τήν ράβδο του τόν τελώνη πού ὠδήγει στή φυλακή τόν Ξενοκράτη, ἐπειδὴ δέν εἶχε νά πληρώσῃ τό μετοίκιον καί τόν ἀπηλευθέρωσε.

Ὡστόσοσον, ἐπειδὴ ὁ Ξενοκράτης δέν εἶχε νά πληρώσῃ τό μετοίκιον (ἐτήσιος φόρος 12 Ἀττικῶν δραχμῶν) τί νομίζετε ὅτι τοῦ ἔκαναν οἱ δημοκράται Ἀθηναῖοι; Τόν ἐπώλησαν! Κι' εὐτυχῶς εὐρέθη ὁ ἀριστοκράτης Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὁ ὁποῖος τόν ἡγόρασε καί τοῦ ἐχάρισε τήν ἐλευθερίαν του. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος πού περιγράφει τό περιστατικόν («Βίοι φιλοσόφων» Δ.2,14) ἀγανακτεῖ διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπώλησαν τόσον σπουδαῖον ἄνδρα καί σχολιάζει ὅτι ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἱκανοποίησε καί τόν Ξενοκράτην, πού τοῦ ἔδωσε τήν ἐλευθερίαν καί τούς Ἀθηναίους πού ἐπῆραν τό μετοίκιον: «Ἀθηναῖοι δ' ὅμως αὐτόν ὄντα τοιοῦτον ἐπιπρασκόν ποτε, τό μετοίκιον ἀξιοῦντα θεῖναι. Καί αὐτόν ὠνεῖται Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς καί ἑκάτερον ἀποκατέστησε Ξενοκράτει μέν τήν ἐλευθερίαν, Ἀθηναίοις δέ τό μετοίκιον».

Ὁ Ξενοφῶν (431-355 π.Χ.) σ' ὅλα τὰ συγγράμματα του καταφέρεται ἐναντίον τῆς δημοκρατίας. Τό βιβλίον του «Ἀθηναίων Πολιτεία» ἀρχίζει μέ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Περί δέ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας ὅτι μέν εἶλοντο τοῦτον τόν τρόπον τῆς πολιτείας οὐκ ἐπαινῶ διά τόδε, ὅτι ταῦθ' ἐλόμενοι εἶλοντο τοὺς πονηροὺς ἄμεινον πράττειν ἢ τοὺς χρηστοὺς διά μέν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινῶ». Δηλαδή, σχετικῶς μέ τό πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων ἐγώ μέν δέν τοὺς ἐπαινῶ πού ἐδιάλεξαν αὐτή τήν μορφήν πολιτεύματος, διά τόν ἐξῆς λόγον, διότι προτιμήσαντες αὐτό ἐπροτίμησαν οἱ κακοί νά εἶναι εὐτυχέστεροι τῶν καλῶν, διά τοῦτο λοιπόν δέν τοὺς ἐπαινῶ.

Ὁ Ξενοφῶν ἀρνεῖται τήν δημοκρατικὴν ἰσότητα καί δέχεται τήν διάκρισιν τῶν ἀνθρώπων σέ ἀρίστους τοὺς ὁποίους ὀνομάζει καί βελτίστους καί στήν μᾶζα, στό πλῆθος (δημος) τῶν κατωτέρων. Διακηρύσσει μάλιστα ὅτι παντοῦ οἱ βέλτιστοι εἶναι ἐχθροί τῆς δημοκρατίας: «Ἔτσι δ' ἐν πάσῃ γῇ τό βέλτιστον ἐναντίον τῇ δημοκρατίᾳ» (ἐνθ. ἀνωτ. 5). Κατά τήν γνώμην του δέν πρέπει νά ὀμιλοῦν καί νά γίνωνται βουλευταί ὅλοι ἀνεξαίρετως (μὴ λέγειν πάντας, μῆδὲ βουλεύειν) ἀλλά οἱ ἱκανώτατοι καί οἱ ἀριστοὶ ἄνδρες: «ἀλλά τοὺς δεξιωτάτους καί ἄνδρας ἀρίστους» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Περαιτέρω ὁ Ξενοφῶν διατυπώνει καί ἀποδεικνύει τήν ἄποψιν, ὅτι στήν δημοκρατίαν κυριαρχοῦν οἱ κακοί (πονηροί) καί οἱ κατώτεροι (χείρονες). Σέ οὐδέν κράτος τονίζει ὁ Ξενοφῶν οἱ καλλίτεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἀρέσουν στό πλῆθος, ἀλλά οἱ χεῖριστοι ἐκ τῶν πολιτῶν εἶναι ἀρεστοί στόν ὄχλο: «ἐν οὐδεμιᾷ γάρ πόλει τό βέλτιστον εὖνουν ἐστί τῷ δήμῳ ἀλλά τό κάκιστον ἐν ἐκάστη πόλει εὖνουν τῷ δήμῳ» (ἐνθ. ἀνωτ. 10).

Σ' ἄλλο βιβλίον του ὁ διαπρεπὴς ἱστορικός, φιλόσοφος καί Στρατηγός ἐξετάζει τοὺς λόγους γιά τοὺς ὁποίους ἡ Σπάρτη ἂν καί ὀλιγάνθρωπος ἀπέβη δυνατώτατο καί ὀνομαστό κράτος: «ἡ Σπάρτη τῶν ὀλιγανθρωποτάτων πόλεων οὐσα δυνατωτάτη τε καί ὀνομαστοτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐφάνη» («Λακεδαιμονίων πόλις» 1). Καί πράγματι ἀκόμη καί σήμερα εἶναι ἄξιον ἀπορίας πῶς 8.000 Ἀσπιοὶ τοῦ Πέμπτου π.Χ. αἰῶνος: «Σπάρτη πόλις ἀνδρῶν ὀκτακι-

σχιλίων» ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος («Ἱστορία» Ζ, 234) ἢ μόλις 1.000 Δωριεῖς τοῦ Τετάρτου π.Χ. αἰῶνος κατῴρθωσαν νά διαδραματίζουν κυριαρχικό ρόλο στά πολιτικά ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀπάντησις δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλη παρά ἐκείνη πού ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Ξενοφῶν, ὁ ὁποῖος ἀπέδωσε τήν δύναμι τῆς Σπάρτης στόν ἀριστοκρατικό τρόπο ζωῆς τῶν Σπαρτιατῶν, πού περιγράφει καί ἐπαινεῖ.

Ὅπως εἶναι γνωστόν οἱ Ἀθηναῖοι κατόπιν προτάσεως τοῦ δημαγωγοῦ Εὐθούλου ἐξώρισαν τόν Ξενοφῶντα καί τοῦ ἐπῆραν τήν περιουσίαν μέ τήν κατηγορίαν τοῦ φιλολάκωνος: «ἐπί Λακωνισμῷ φυγὴν ὑπ' Ἀθηναίων κατεγνώσθη» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Β, 6,51). Ἔτσι ὁ Ξενοφῶν ἔφυγε ἀπό τήν Ἀθήνα, στήν ὁποίαν δέν ἐπέστρεψε ποτέ. Καίτοι ἀνεκλήθη ἡ ἐξορία του ἐκεῖνος ἀηδιασμένος ἀπό τήν δημοκρατικήν Ἀθήνα προετίμησε νά παραμείνῃ στήν Κόρινθο, ὅπου καί ἀπέθανε σέ μεγάλη ἡλικία.

Ὁ Ὅμηρος (11ος αἰὼν π.Χ.) δέν εἶναι ἀπλὸς ποιητής. Στούς στίχους τῶν ἔργων του περιλαμβάνονται κοινωνιολογικά ἀπόψεις αἰωνίου ἐπικαιρότητος. Σχετικῶς ὁ Πλάτων γράφει στήν «Πολιτείαν» (606, Ε) ὅτι ὁ ποιητής αὐτός ἔχει ἐκπαιδεύσει ὅλην τήν Ἑλλάδα καί ὅτι ἀξίζει νά τόν σπουδάσῃ κανεὶς καλῶς προκειμένου νά μάθῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ καί γιά τήν διοίκησι τῶν κρατῶν καί γιά τήν ρύθμισι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων... «ὥς τήν Ἑλλάδα πεπαίδευκεν οὗτος ὁ ποιητής καί πρὸς διοίκησιν τε καί παιδείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἄξιον ἀναλαθόντι μανθάνειν τε...»

Καί πράγματι στά ποιήματα τοῦ Ὁμήρου καθορίζεται γιά πρώτη φορά —ἀπ' ὅσον γνωρίζω— ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρίστων, κατὰ τήν ὁποίαν ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νά ἀγωνίζεται ὥστε πάντοτε νά ἀριστεύῃ καί νά ὑπερέχῃ τῶν ἄλλων: «αἶέν ἀριστεύειν καί ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων» (Ὅμηρος: «Ἰλιάς» Ζ,208).

Ὁ Ὅμηρος ἐπὶ πλέον διακρίνει τόν «ἐξοχόν ἄνδρα»

(ἐνθ. ἀνωτ. Β, 1188) ἀπό τόν «δήμου ἄνδρα» (ἐνθ. ἀνωτ. Β. 198). Ὁ ἔξοχος ἀνὴρ εἶναι αὐτός πού ὑπερέχει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τόν δήμου ἄνδρα ὁ ὁποῖος ἀνήκει στοὺς πολλούς, πού δέν ὑπολογίζονται οὔτε στὸν πόλεμο, οὔτε στή συνέλευσι καὶ ὁ ὁποῖος ὑποχρεοῦται νά κáθεται κάτω καὶ νά ἀκούη τὰ λόγια τῶν ἄλλων πού εἶναι καλλίτεροί του (καὶ ἄλλων μῦθον ἀκουε οἷ σέο φερτεροί εἰσι).

Σ' ἀρκετά σημεῖα τῆς «Ἰλιάδος» (π.χ. Δ, 260) ὁ Ὅμηρος ἀναφέρεται στοὺς ἀρίστους. Κάπου μάλιστα θρηνεῖ γιὰ τόν ἀριστον ἄνδρα πού ἐχάθη: «τοῖος γάρ ἀνὴρ ὠριστος ὄλωλεν» (ἐνθ. ἀνωτ. Ω, 384), ὥστε δέν μᾶς μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ποιητὴς ἐθαύμαζε τὴν ἀριστοκρατίαν, τῆς ὁποίας εἶπα εἶναι ὁ πρῶτος πού προσδιώρισε ὡς περιεχόμενόν τῆς τὴν ὑπεροχὴν, ἢ ἀλλοιωτικά τὴν ἀνωτερότητα.

Βεβαίως στὴν ἐποχὴ τοῦ ἄν ἐλειτουργεῖ τό δημοκρατικόν πολίτευμα θά τό ἐπέκρινε, ἀφοῦ ἦτο ὑμνωδός τοῦ ἀριστοκρατικοῦ τρόπου ζωῆς. Ὡστόσο καὶ στὸν καιρὸ τοῦ ἐξεδηλοῦτο ἡ δημοκρατικὴ ἀντίληψις, ὅτι ὅλοι μποροῦν νά κάνουν τόν Ἀρχηγόν, ἀντίληψιν πού καθὼς εἶδαμε κατέκρινε. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν καλλιτέρων, τοὺς ὁποίους ὀφείλουν νά ἀκούν οἱ πολλοὶ σημαίνει ἀπόρριψιν τῆς δημοκρατικῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι τό κείμενο αὐτό τοῦ Ὁμήρου εἶναι τό πρῶτο κείμενο πού καθιερώνει τὴν θεωρίαν τῶν ἐκλεκτῶν. Φυσικὴ συνέπεια τῆς θεωρίας τῶν ἐκλεκτῶν εἶναι καὶ τό ἀξίωμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, κατὰ τό ὁποῖον ἡ διοίκησις πρέπει νά ἀνατίθεται σ' ἓναν κι' ὄχι σέ πολλούς. Τὴν ἀντιδημοκρατικὴν αὐτὴν ἀρχὴν ὁ Ὅμηρος τὴν διατυπώνει μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραμματικὴν φράσιν. «Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιραννῆ εἷς κοίρανος ἔστω» (ἐνθ. ἀνωτ. Β, 204) δηλαδὴ δέν εἶναι καλὸ πρᾶγμα νά κυβερνοῦν πολλοί, ἓνας πρέπει νά εἶναι ὁ Ἀρχηγός.

Ἡ δημοκρατία διακηρύσσει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι μεταξύ τους καὶ ἐπομένως σ' ὅλους δίνει τό δικαίωμα νά διεκδικοῦν τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Ὅμηρος τουναντίον δηλώνει ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ὅλοι νά μποροῦν νά κυβερνήσουν: «Οὐ μὲν πως πάντες βασιλεύσομεν...» (ἐνθ. ἀνωτ. Β, 203).

Ὁ Παναίτιος (180-110 π.Χ.) ὁ Ρόδιος ἦτο στωϊκὸς φιλόσοφος καὶ φυσικὰ ἀντιδημοκράτης, ἀφοῦ ἤκμασε στὸν κύκλο τῶν ρωμαίων ἀριστοκρατικῶν. Συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας μέ τόν Σκιπίωνα Αἰμιλιανὸ διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέδρασε στή διαμόρφωσι τῆς ρωμαϊκῆς σκέψεως. Χαρακτηριστικῶς ὁ Κικέρων στὸ ἔργο του «*Περὶ καθηκόντων*» (*De officiis*) ἀναγνωρίζει ὅτι κατὰ μέγα μέρος τὸ ἔγραψε βασιζόμενος στὸ ὁμώνυμο βιβλίον τοῦ Παναιτίου.

Ὁ Παρμενίδης (540-470 π.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἑλέαν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Κάτω Ἰταλία) κατήγετο ἀπὸ ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν καὶ ἡσχολεῖτο μέ τὴν πολιτικὴν. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν πλησίον τοῦ Πυθαγορείου Ἀμεινίου, ὁ ὁποῖος τὸν ἔπεισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πολυτάραχον πολιτικὴν καὶ νὰ ἀφοσιωθῇ στὴν «*ἡσυχίαν*» τῆς φιλοσοφίας, ὅπως καὶ ἔγινε. Συνέγραψε μάλιστα ὀνομαστὸν φιλοσοφικὸν ἔπος μέ τὸν τίτλον: «*Περὶ φύσεως*».

Χάρις στὴν πνευματικὴν του ἱκανότητα συντόμως ἀνεδείχθη σέ κορυφαῖον ἐκπρόσωπον τῆς Ἑλεατικῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία διδάσκει τὴν περίφημον «*στατικὴν θεωρησιν τοῦ Σύμπαντος*». Ὁ ἴδιος ὡς προσωπικότης ἐνέπνεε καθὼς γράφει ὁ Πλάτων σεβασμὸν καὶ δέος: «*Παρμενίδης δέ μοι φαίνεται, τό τοῦ Ὁμήρου, αἰδεοῖς τέ μοι ἅμα δεινός τε*» (Πλάτων: «*Θεαίτητος*» 183). Ἐδῶ ὁ Πλάτων ἐπαναλαμβάνει τὸν χαρακτηρισμὸν πού ἔκανε ἡ Ἑλένη γιὰ τὸν Πρίαμον (Ὅμηρος: «*Ἰλιάς*» Γ, 172) καὶ στή συνέχεια δηλώνει ὅτι ὁ Παρμενίδης ἔχει ἓνα βάθος μεγαλειωδέστατον: «*βάθος τι ἔχειν παντάπασιν γενναῖον*».

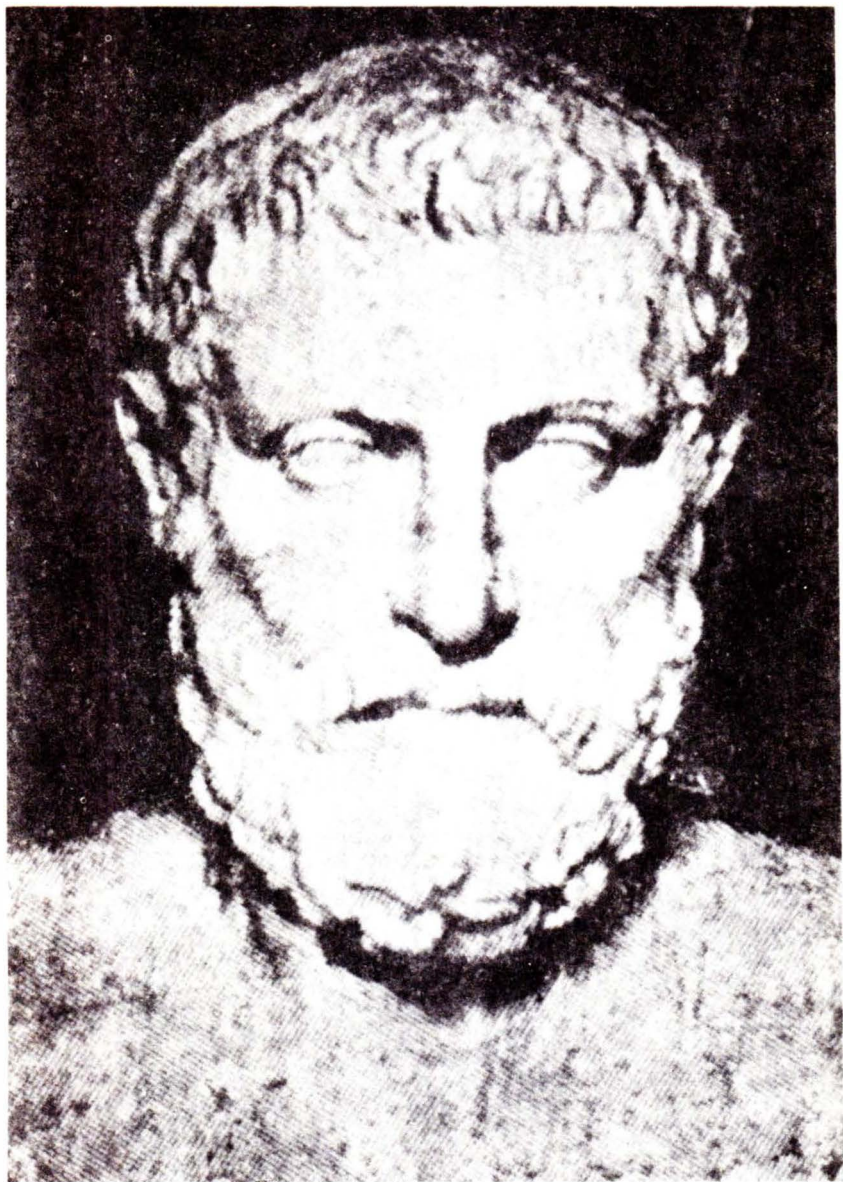
Ἄν καὶ τελικῶς ἀπεσύρθη ἐκ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς στὴν πολιτικὴν, συνέταξε νόμους, χάριν τῶν συμπολιτῶν του. Οἱ νόμοι αὐτοὶ διευτυπώθησαν βάσει τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων τῶν Πυθαγορείων, συνεπῶς ἦσαν ἀντιδημοκρατικοί.

Ὁ Περίανδρος (668-584 π.Χ.) ἦτο γιὸς τοῦ τυράννου τῆς Κορίνθου Κυψέλου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη στὴν ἑξουσίαν. Εἶχεν ἐπίσης νυμφευθῇ τὴν Λυσίδην κόρην τοῦ τυράννου τῶν Ἐπιδaurίων Προκλέους. Ἐπομένως ὑπῆρξε ἀντιδημοκράτης καὶ ἐξ οἰκογενειακῆς παραδόσεως. Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπιτυχή ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἑξουσίας ὁ Περίανδρος διεκρίνετο γιὰ τὴν σοφίαν του.

Ἐπειδὴ ὠφέλησε πολὺ τὴν Κόρινθον ἦτο ἀγαπητός στοὺς Κορινθίους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν σ' ἓνα κενοτάφιο, ὅτι ὑπῆρξε κορυφαῖος στὴν σοφία: «σοφίης πρύτανιν» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Α,7,97).

Ὁ ἴδιος ὁ Περίανδρος συνέθεσε σέ ποίημα 2.000 στίχων τὰς ὑποθήκας του. Πρῶτος αὐτός ἐδημιούργησε ἓνα σῶμα προσωπικῆς φρουρᾶς καὶ μετέτρεψε τὴν κυβέρνησιν του σέ τυραννίδα: «*Πρῶτος δορυφόρους ἔσχε καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τυραννίδα μετέστησε*» (ἐνθ. ἀνωτ. 98). Γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ πολιτεύματός του δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν στὴν πόλιν: «*Οὐκ εἶα ἐν ἄστει ζῆν τοὺς βουλομένους...*» (ἐνθ. ἀνωτ.). Ἐν τούτοις ἐπίστευε ὅτι ὅποιος κυβερνᾷ ὁλοκληρωτικῶς πρέπει νὰ περιφρουρηταὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ ὄπλα: «*ἀσφαλῶς τυραννήσειν τῇ εὐνοίᾳ δορυφορεῖσθαι καὶ μὴ τοῖς ὅπλοις*» (ἐνθ. ἀνωτ. 97).

Ἐναντίον τοῦ Περιάνδρου οἱ μετέπειτα δημοκρατικοὶ διέδωσαν τοῦ κόσμου τὰ ψεῦδη καὶ τὰς συκοφαντίας, μέχρι καὶ ὅτι τάχα ἔκανε ἔρωτα μέ τὴν μητέρα του! Ἡ διαβολὴ πάντα ὑπῆρξε ἡ ἀγαπημένη τακτικὴ τῶν δημοκρατικῶν. Ὡστόσο πέραν ἀπὸ τὴν δυσφήμησιν ἡ πραγματικότης εἶναι μία: «Ὁ Περίανδρος ἀνύψωσε τὴν Κόρινθον εἰς δύναμιν καὶ ἀκμὴν καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς θαλασσοκρατίας καὶ τῆς κατόπιν εὐημερίας της. Ἐκτός τούτου ὁ Περίανδρος ὑπῆρξε καὶ κοινωνικὸς ἀναμορφωτὴς ἐξευρίσκων ἐργασίαν, εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ φορολογῶν μόνον τοὺς πλουσίους. Ἐπροστάτευσεν ἐπίσης τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας καὶ κατέστησε τὴν αὐλὴν κέντρον πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας». (Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ τόμος 15ος, σελ. 744 λέξεις: «Περίανδρος»). Τέτοιος ἦτο ὁ Περίανδρος πού διὰ τό σπάνιον πνεῦμα τοῦ περιλαμβάνεται στοὺς Ἑπτὰ Σοφούς.

● *Περίανδρος*

Τέλος συμβούλευε σάν χρήσιμο στή ζωή τήν συνανα-
στροφή ὄχι μέ τόν ὁποιονδήποτε, ἀλλά μόνον μέ τούς
σοφούς (*σοφοῖς χρῶ*) καί προέτρεπε τούς ἀνθρώπους νά
τιμοῦν τούς ἀγαθοὺς ἀνδρας (*ἀγαθοὺς τίμα*).

Ὁ Περικλῆς (490-429 π.Χ.) ἀποτελεῖ ιδιόμορφον
πολιτικήν προσωπικότητα, ἡ ὁποία ἐν ὀνόματι τῆς δημο-
κρατίας ἐκυβέρνησε δικτατορικῶς, κατεδίωξε τήν ἀρι-
στοκρατίαν καί κατεδίωχθη ὑπό τῆς δημοκρατίας. Ἀπό
τόν πατέρα του Ξάνθιππον, πού ἦτο κατήγορος τοῦ Μιλ-
τιάδου, ἐκληρονόμησε τάς πολιτικές φιλοδοξίας πού ἐξε-
δήλωσε σέ μεγάλη ἡλικίαν. Ἀπό τήν μητέρα του Ἀγα-
ρίστην πού ἦτο κατ' εὐθείαν ἀπόγονος τοῦ τυράννου τῆς
Σικιῶνος Κλεισθένους φαίνεται ὅτι ἐκληρονόμησε πολύ
μεγάλην περιουσίαν, στήν ὁποίαν εἶχε βάλλει εἰδικόν
διαχειριστήν, κάποιον Εὐάγγελον.

Ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Δάμων, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Πρωταγό-
ρας, ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης ἦσαν τά πρόσωπα πλησίον τῶν
ὁποίων ὁ Περικλῆς ἐμορφώθη. Κατά σύμπτωσιν ὅλοι
τῶν ἦσαν ἀριστοκράται. Πῶς ἐβγαλαν λοιπόν ἓνα δημο-
κράτην; Ἀπλούστατα ὁ Περικλῆς ὠμίλει περί δημοκρα-
τίας, ἀλλά στήν ἐσωτερική πολιτική ἦτο οὐσιαστικῶς
ἀντιδημοκράτης, ἐνῶ στήν ἐξωτερικήν τυπικός ἐκπρόσω-
πος τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἐπεκτατισμοῦ καί τῆς ἡγεμονίας τῶν
Ἀθηναίων. Καί στάς δύο περιπτώσεις ὑπῆρξε σκληρός
καί ἀδίστακτος.

«Ἐγίγνετο τε λόγῳ μέν δημοκρατίῳ ἔργῳ δέ ὑπό τοῦ
πρώτου ἀνδρός ἀρχή» γράφει ὁ Θουκυδίδης («Ἱστορία» Β,
65) δηλαδή τό πολίτευμα ἐπὶ Περικλέους κατ' ὄνομα ἐλέ-
γετο δημοκρατία, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἡ ἐξουσία
ἤσκειτο ὑπό τοῦ πρώτου ἀνδρός. Καί ἀληθῶς ὁ Περικλῆς
συνεκράτει τό πλῆθος καί δέν ὑπετάσσετο στήν θέλησιν
τῆς μάξης, ὥστε ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἱστορικός Θουκυδί-
δης ὁ Περικλῆς ὠδήγει αὐτός τόν λαόν καί ὄχι ὁ λαός
ἐκεῖνον: «κατεῖχε τό πλῆθος... καί οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ'
αὐτοῦ ἢ αὐτός ἤγε» (ἐνθ. ἀνωτ.) Ἐπίσης ἠδύνατο καί μέ

ὀργήν ἀκόμα νά ἀντιλέγη στόν πλῆθος: «καί πρός ὀργήν τι ἀντειπεῖν» (ἐνθ. ἀνωτ.) Ὁ Περικλῆς λοιπόν δέν ἀνῆκε στήν χορείαν τῶν εὐτελῶν δημαγωγῶν, πού τόσους καί τόσους ἀνέδειξε ἡ ἀθηναϊκή δημοκρατία.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι δέν ἐπίστευε κατά βάθος στήν δημοκρατίαν. Τοῦτο συνάγεται ἀπό πολλοὺς λόγους του, ἰδίως ἀπό ἐκείνους πού κατηγορεῖ τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ὅταν ἐγνώρισαν τά δεινά τοῦ πολέμου καί μολονότι πρὶν ἦσαν πολεμοχαρεῖς, τώρα λόγῳ δειλίας κατέστησαν εἰρηνόφιλοι. Ἀντιθέτως ὁ Περικλῆς συνέχιζε νά ὑποστηρίξη τὴν ἐξακολουθήσιν τοῦ πολέμου. Μάλιστα ἂν ὁ Περικλῆς ἀντελαμβάνετο πῶς οἱ Ἀθηναῖοι διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς τὴν γνώμην πού ἐθεώρει ὀρθήν, τότε δέν συνεκάλει τὴν Ἐκκλήσιαν τοῦ δήμου, οὔτε ἄλλην συγκέντρωσιν ἔκανε: «ἐκκλήσιάν τε οὐκ ἐποίει αὐτῶν οὐδέν ξύλλογον οὐτδέν» (ἐνθ. ἀνωτ. Β, 22).

Ὅσον ἀφορᾷ στήν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Περικλέους ἀρκεῖ ἡ συμπεριφορὰ του στοὺς Ἰστιαεῖς. Μὲ διαταγὴ του κατεδάφισαν ὁλόκληρον τὴν πόλιν Ἰστιαία (κατεστρέψατο πᾶσαν) καί ἀφοῦ ἐξεδίωξε τοὺς κατοίκους της, πού ἐπῆγαν στήν Μακεδονίαν, τοὺς ἐπῆρε τὴν χώραν καί ἔστειλε 2.000 Ἀθηναίους ἀποίκους, οἱ ὅποιοι στήν κατεδαφισμένην Ἰστιαίαν ἔκτισαν τὸν Ὠρεόν: «Ἑστιαῖας δὲ ἐξεκοίσαντες αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον» (ἐνθ. ἀνωτ. Α, 114) καί παντοῦ ἄλλοῦ ὅπουδῆποτε ἤσκησε ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, ὁ Περικλῆς τὴν ἤσκησε μὲ ἀμείλικτα μέσα π.χ. στὴ Σάμο, πού βεβαίως ἐνέκρινε ἡ δημοκρατία.

Δέν σκοπεύω νά σωρεύσω στοιχεῖα ἀπὸ ἀρχαῖα κείμενα, πού βεβαιώνουν ὅτι ὁ Περικλῆς, προσωπικῶς δέν ἐπίστευε στήν δημοκρατία, διότι σκοπὸς τοῦ βιβλίου εἶναι νά δείξη τὸν τρόπο συμπεριφορᾶς τῆς δημοκρατίας ἔναντι τῶν προσωπικοτήτων. Ὡστόσο στὸν ἐρώτημα γιατί ὁ Περικλῆς ἠκολούθησε στόν δημοκρατικὸ δρόμο κι' ὄχι τὸν ἀριστοκρατικὸ ἔχω τὴν ἀπάντησι, τὴν ὁποίαν ἐδιάβασα στόν Πλούταρχον («Περικλῆς» 7). Ὁ Περικλῆς προσεχώρησε στὴ δημοκρατικὴ παράταξι, παρὰ τὴν φύσιν του, ἢ ὁποία ἦτο ἐλάχιστα δημοκρατικὴ «ὁ Περικλῆς τῷ δήμῳ προσένειμεν ἑαυτόν... ἐλόμενος παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἥκιστα δημοτικὴν οὖσαν» διότι στοὺς ἀρι-

στοκρατικούς έκυριάρχει ὁ δοξασμένος Κίμων, τόν ὁποῖον ἠγάπων οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν, ἔτσι ὁ Περικλῆς ἐστράφη πρὸς τόν λαόν: «ὄρων δ' ἄριστοκρατικόν τὸν Κίμωνα καί διαφερόντων ὑπὸ τῶν καλῶν καγαθῶν ἀνδρῶν ἀγαπώμενον ὑπῆλθε τοὺς πολλούς». Ἐπειδὴ λοιπὸν δέν ἔβλεπε πολιτικόν μέλλον στὸν χώρῳ τῆς ἀριστοκρατίας, λόγῳ τῆς παρουσίας τοῦ Κίμωνος, προσεχώρησε στὴ δημοκρατία. Καλὸς ρήτωρ, πλούσιος, μορφωμένος κ.τ.λ. κατῴρθωσε συντόμως μέ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος Ἐφιάλτου νά ἡγηθῇ τῶν δημοκρατικῶν. Ἐξώρισε ὅλους τοὺς ἀντιπάλους τοῦ συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κίμωνος. Μετά τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Ἐφιάλτου (457 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ Ἀριστοδίκου ὁ Περικλῆς ἀνεγνωρίσθη ὁ μοναδικὸς ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διοικήσεώς του μερικὴς φορὰς τοῦ ἐξέφευγε ἡ ἐξουσία, ἡ ὁποία περιήρχετο στὸν ὄχλο. Τότε οἱ δημοκράται ἐταπείνωναν τὴν προσωπικότητά του. Τὸν μεγαλύτερον ἐξευτελισμὸ ὑπέστη, ὅταν μετὰ ἀπὸ καταγγελίαν τοῦ ποιητοῦ Ἑρμίπου ἐδικάζετο ἡ ἐρωμένη του Ἀσπασία δι' ἀσέβειαν. Ὁ Περικλῆς γιὰ νά τὴν σώσῃ ἐχυσε πολλὰ δάκρυα ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τὴν δίκην καὶ ἀπηύθυνε πολλὰς παρακλήσεις πρὸς τοὺς δικαστάς: «πολλὰ πάνυ παρά τὴν δίκην ὡς Αἰσχίνης φησίν, ἀφείς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα καὶ δεηθεῖς τῶν δικαστῶν» (ἐνθ. ἀνωτ. 32).

Ἀργότερον καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δυσανασχέτουν ἐναντίον του τὸν καθήρεσαν ἀπὸ Στρατηγόν καὶ τοῦ ἐπέβαλαν καὶ χρηματικὸ πρόστιμο κατ' ἄλλους 15 ταλάντων, κατ' ἄλλους 50 ταλάντων: «ἀφελέσθαι τὴν στρατηγίαν καὶ ζημιῶσαι χρήμασιν» (ἐνθ. ἀνωτ. 35).

Φυσικὰ κατόπιν ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι εἶδαν, ὅτι οἱ διάφοροι δημαγωγοὶ δέν ἠδύναντο νά συνεχίσουν τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐκάλεσαν ἐκ νέου τὸν Περικλῆ νά ἀναλάβῃ τὴν στρατηγίαν. Κάπως ἀργά ὁμως, διότι τὸν ἐπόμενον χρόνον ἐκεῖνος ἀπέθανε ἐξ αἰτίας τοῦ λοιμοῦ (πιθανῶς πανώλης) πού εἶχε ἐνσκήψει στὴν Ἀθήνα καὶ ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε ἐξοντώσει τὴν οἰκογένεια.

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνδρός πράγματι ἦτο τραγικὴ. Περίλυπος

δέν ἔβγαινε ἀπὸ τὴν οἰκίαν του (ἀθυμῶν καὶ κείμενος οἷ-
κοι) καὶ ὠδύρετο γιὰ τὰ θανόντα παιδιὰ του, μέχρις ὅτου
τόν ἔπεισε ὁ Ἀλκιβιάδης νὰ ἐξέλθῃ. Παρεκάλεσε νὰ
καταργήσουν τὸν νόμον περὶ νόθων πού ὁ ἴδιος εἶχε προ-
τείνει πρὸς ψήφισιν (δικαιώματα πολιτῶν ἐδίδοντο μόνον
σ' ὅσους ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς ἦσαν Ἀθηναῖοι) γιὰ νὰ
μπορέσῃ νὰ ἐγγράψῃ στὸ δημοτολόγιο τὸ νόθο παιδί του
ἐκ τῆς Ἀσπασίας (Μιλησία) στὸ ὁποῖο ἔδωσε τὸ ἰδικό
τοῦ ὄνομα, ὥστε νὰ διασωθῇ ὁ οἶκος του.

Ὁ νέος ἐκεῖνος **Περικλῆς** ἀνέμιχθη στὸν δημόσιον
βίον ἐπιτυχῶς. Εἶχε ὅμως τραγικό τέλος, διότι ἦτο ἓνας
ἀπὸ τοὺς νικητὰς Στρατηγούς τῆς ναυμαχίας τῶν Ἀργι-
νουσῶν (406 π.Χ.), τὸν ὁποῖον οἱ δημοκράται ἐπέρασαν
ἀπὸ μίαν παρωδίαν δίκης καὶ τὸν ἐφόνευσαν μετὰ τῶν
συστρατηγῶν: *ἀπέκτεινεν ὁ δῆμος μετὰ τῶν συστρατη-
γῶν*» (ἐνθ. ἀνωτ. 37).

Ἕνας ἀξιοπρεπὴς καὶ θαρραλέος ρήτωρ ὁ **Εὐρυπτό-
λεμος** ἐτόλμησε νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς Δέκα Στρατηγούς
(παρόντες ἦσαν ἑξ) πού ἐνίκησαν στὴν ναυμαχίαν τῶν
Ἀργινουσῶν, ἀλλὰ κατόπιν προτάσεως δημαγωγῶν σάν
τόν Καλλίξεινο, Ἀρχίδημο κ.τ.λ. ἤθελαν νὰ τοὺς δικά-
σουν ὅλους μαζί κι' ὄχι χωριστὰ τὸν καθένα, ὅπως ὥριζε
ὁ νόμος. Ἡ ἀγόρευσις τοῦ Εὐρυπτολέμου πού πρέπει νὰ
διαβάσετε γιὰ νὰ θαυμάσετε τὴν δημοκρατικὴν δικαιοσύ-
νην, διασώζεται ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα («Ἑλληνικά» Α, 7,16).
Τελικῶς ἐπεκράτησε ἡ γνώμη τῆς βουλῆς νὰ κριθοῦν
ὅλοι διὰ μιᾶς ψηφοφορίας: *«ἡ δέ τῆς βουλῆς ἦν μιᾶ
ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν*» (ἐνθ. ἀνωτ. Α, 7,34) κι' ἔτσι ἐσκο-
τώσαν δημοκρατικώτατα ἑξῇ νικητὰς Στρατηγούς. Κατ'
ἐκείνη τὴν περιβόητον «δίκην» τὸ πλῆθος ἐζήτηι νὰ
κατηγορηθοῦν κι' ὅσοι εἶχαν ἀντίθετον γνώμην (ἐβόων
καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας) κι' ὅλοι ἐφοβήθησαν καὶ
συνεφώνουν, ὅλοι ἐκτός ἑνός: τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος
εἶπε ὅτι δέν θὰ πράξῃ τίποτε ἄλλο, ἄλλο παρά ὅτι ὀρίζουν
οἱ νόμοι: *«φοβηθέντες ὡμολόγουν πάντες προθήσειν
πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου, οὗτος δ' οὐκ ἄλλ' ἢ
κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν*» (ἐνθ. ἀνωτ. Α, 7,15). Τέτοιον
θάρρος βεβαίως δέν ἔμεινε ἀτιμώρητο.

Ἐκτός ἀπὸ τὸν γιό τοῦ Περικλέους σ' ἐκείνη τὴν

αίσχρη «δίκη» κατεδικάσθησαν καί ἐθανατώθησαν οἱ: Διομέδων, Ἀριστοκράτης, Ἐρασινίδης, Λυσίας καί ὁ Θράσυλλος.

Ὁ Πίνδαρος (518-438 π.Χ.) πού ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ ἐπιφανέστατος λυρικός ποιητής τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος «καταγόταν ἀπό ἀριστοκρατική οἰκογένεια... τὰ ποιήματά του ἀποκαλύπτουν μία ἀριστοκρατική καί δωρική ἰδιοσυγκρασία» (Γ. Λάμψα: «Λεξικό τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου» ἐκδ. ΔΟΜΗ, τόμος 5, σελ. 1899, λέξεις: «Πίνδαρος»). Ἡ ἀντιδημοκρατικότης τοῦ Πινδάρου φαίνεται στοὺς ὕμνους πού συνέθεσε πρὸς τιμὴν διαφόρων τυράννων, ὅπως τοῦ Ἰέρωνος τοῦ Συρακουσίου, τοῦ Θήρωνος τοῦ Ἀκραγαντίνου, στὰ ἀνάκτορα τῶν ὁποίων ἐφιλοξενεῖτο ἢ τοῦ βασιλέως Ἀρκεσιλάου τῆς Κυρήνης, πού ἐφονεύθη σέ κάποια ἐξέγερσι τῶν δημοκρατικῶν. Ἐπίσης ὁ Πίνδαρος ἀφιέρωσε παιᾶνα στὴν ἀριστοκρατική μερίδα τῶν Θηβῶν, ὅπου, ὅπως πάντα, σέ δωρική διάλεκτο ὕμνεῖ τὴν τάξι καί τὴν ὑπακοή («Θηβαῖοι» 10).

Ὁ ποιητής ἦτο ἀριστοκράτης ὃχι μόνον ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλὰ καί ἐκ καταγωγῆς, διότι «οἱ γονεῖς του ἦσαν Θηβαῖοι ἀριστοκράται ἀπὸ τό γένος τῶν Αἰγιδῶν» (Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, τόμος 15, σελ. 901, λέξεις: «Πίνδαρος»). Ὅποιος διαβάσει τοὺς ὕμνους τοῦ Πινδάρου θά διαπιστώσει ὅτι ἐγκωμιάζει ἐκείνους τοὺς τυράννους καί βασιλεῖς πού διεκρίνοντο γιὰ τὴν καθαρὰν ἀρετὴν τους: «ἀρετᾷ κεκραμένον καθαρᾷ» (Πίνδαρος: «Ἀρκεσίλα Κυρηναίῳ ἄρματι» 2). Ὁ ποιητής δηλαδὴ δέν ἐντυπωσιαζέτο ἀπὸ τὸν πλοῦτον καί τὴν δύναμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ κυβερνῶντος ἢ ὁποῖα τὸν κάνει πραγματικὸν ἀρχηγόν τοῦ λαοῦ: «λαγέταν» (Πίνδαρος: «Ἰέρωνι Συρακοσίῳ κέλῃτι» 85).

Ὁ Πιπτακός (650-569 π.Χ.) πολιτικός καί Στρατηγός τῆς Μυτιλήνης, πού χάρις στὴν πνευματική του ἀξία

θεωρεῖται ἓνας ἀπό τοὺς Ἑπτὰ Σοφούς τῆς Ἑλλάδος. Μολονότι ἡ οἰκογένειά του δέν ἀνῆκε στήν ἀριστοκρατίαν αὐτός συνειργάσθη μέ τοὺς ἀριστοκρατικούς ἀδελφούς τοῦ Ἀλκαίου Κίκυ καί Ἀντιμενίδαν καί ἀνέτρεψε τόν δικτάτορα Μέλαγχρον. Κατόπιν ὡς Στρατηγός ἡγήθη τῶν Μυτιληναίων πού ἐπολέμουν κατά τῶν Ἀθηναίων γιά τήν περιοχὴ τῶν Ἀχιλλείων. Ἀσφαλῶς ὁ Πιττακός ἦτο ἀνδρεῖος καί τολμηρός, διότι προσεκάλεσε σέ μονομαχία τόν ἀρχηγόν τῶν Ἀθηναίων Φρύνωνα, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀνακηρυχθῇ Ὀλυμπιονίκης στό Παγκράτιον (πάλη μετά πυγμῆς) καί τόν ἐσκότωσε.

Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ διεξήχθησαν αἱματηροὶ ἀγῶνες τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν καί τῶν δικτατόρων. Ψυχὴ τῶν ἀντιδημοκρατικῶν καί ἀντιδικτατορικῶν ἀγῶνων τῆς ἀριστοκρατίας ἦτο ὁ ποιητής Ἀλκαῖος. Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς ἐξεγέρσεις καί μετὰ τὴν ἐκτέλεσι τοῦ δικτάτορος Μυρσίλου «οἱ ἀριστοκρατικοὶ ξαναγύρισαν στήν ἐξουσία. Ὁ Πιττακός ἄρχισε νὰ κινεῖται ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς μέ τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἀριστοκρατικοῦ γένους τῶν Πενθιλιδῶν ἀπ' ὅπου καταγόταν ἡ γυναῖκα του...» (Γιάννη Λάμψα: «Λεξικὸ ἀρχαίου κόσμου» ἐκδ. ΔΟΜΗ, τόμος 5ος, σελ. 1903, λέξεις: «Πιττακός»). Τόν Πιττακὸ ὁ Πausanias ἀποκαλεῖ «ὁ Λέσθιος τύραννος» («Ἀττικά» Α' 23, 1). Ὁ Ἀλκαῖος ἐστράφη κατά τοῦ Πιττακοῦ, τόν ὁποῖον διὰ ποιημάτων εἰρωνεύετο. Στὴν σύγκρουσιν πού ἐπηκολούθησε ἐπεκράτησε ὁ Πιττακός, ὁ ὁποῖος ἐκυβέρνησε τὴν Μυτιλήνην ὡς αἰσυμνήτης. Πολιτικῶς δέν μετέβαλε τό πολίτευμα ἀπλῶς ἥλλαξε διαφόρους νόμους. Τό γεγονός πάντως εἶναι ὅτι ἐκυβέρνησε ὡς ἀπόλυτως ἄρχων μία δεκαετίαν περίπου.

Ὅσα γνωμικά τοῦ Πιττακοῦ διεσώθησαν χαρακτηρίζονται ἀπὸ σπινθηροβόλον πνεῦμα. Δικό του το γνωστόν, ὅτι ἡ διαχείρισις τῆς ἐξουσίας ἀποδεικνύει τό ποιόν τοῦ ἀνθρώπου (ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν). Ἐπίσης ἔγραψε 600 ἐλεγειακά ἔπη καί ἓνα σύγγραμμα σέ πεζὸ λόγο γιά τοὺς νόμους πρὸς χρῆσιν τῶν πολιτῶν. Ὁ Πιττακός ὑπεράνω τῆς μάξης ἔβαλε τόν «συνετόν ἄνδρα» καί συνίστα «σωφροσύνην φιλεῖν» δηλαδή νὰ εἶσαι συνετός (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Α. 4, 78). Ἀξίζει τέλος νὰ

προσθέσω ὅτι ὁ Πιττακός συνέλαβε τὴν ἰδέα τοῦ ψυχολογικοῦ πολέμου, τοῦ ὁποῖου σκοπός εἶναι ἡ ἀναίμακτος νίκη. Συγκεκριμένως ἔλεγε: «*τάς νίκας ἀνευ αἵματος ποιεῖσθαι*» (ἐνθ. ἀνωτ. 77).

Ὁ Πλάτων (427-348 π.Χ.) κατὰ τὴν «Παγκόσμιον Σοβιετικὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν» εἶναι «ὁ ἰδεολόγος τῆς ἀριστοκρατίας» (Ἑλλ. ἐκδ. «Ἑλευθερίου» Ἀθ. 1966, τόμος 8, σελ. 1173, λέξις: «Πλάτων»). Καμμιά ἀντίρρησης. Κατὰ τοὺς Ρώσους Γιορτσούκ, Ὁϊζερμαν καὶ Στσιπάνωφ («Σύντομη ἱστορία τῆς φιλοσοφίας» ἑλλ. ἐκδ. ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Ἀθ. 1963, σελ. 81), ὁ Πλάτων «γιὸς ἀρχοντικῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας σ' ὅλη τὴ ζωὴ του στάθηκε ἀντίπαλος τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας».

Ὁ ἐπιφανὴς φιλόσοφος διεπίστωσε ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτο μέσα στὰ κράτη νὰ ὑπάρχουν «ἀρχοντες» καὶ «ἀρχόμενοι». Δηλαδή ἄνθρωποι πού νὰ κυβερνοῦν καὶ ἄνθρωποι πού νὰ κυβερνῶνται: «*ἄρχοντας δέ δή καὶ ἀρχομένοις ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναι πού*» («Νόμοι» Γ, 689 Ε). Γεννᾶται λοιπόν τό ἐρώτημα ποῖοι πρέπει νὰ ἄρχουν καὶ ποῖοι πρέπει νὰ ἄρχωνται.

Ὁ Πλάτων ἀρνεῖται τὴν πολιτικὴν ἰσότητα καὶ διδάσκει, ὅτι πρέπει νὰ κυβερνοῦν οἱ «κρείττονες» καὶ νὰ κυβερνῶνται οἱ «ἥσσονες». Στὴ σχετικὴ παράγραφο τῶν «Νόμων» (Γ, 690 Β) γράφει: «*οἶμαι τὸν κρεῖττονα μὲν ἄρχειν τὸν δέ ἥττω ἄρχεσθαι*». Ἐδῶ ἀπὸ ἄγνοια ἢ σκοπιμότητα ἐδημιουργήθη μία παρεξήγσις ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἐπιθέτου «κρεῖττων». Οἱ περισσότεροι μεταφρασταὶ ἐξηγοῦν τὸν «κρεῖττονα» τοῦ Πλάτωνος ὡς τὸν ἰσχυρότερον, τὸν δυνατότερον, ἐνῶ τό σωστό εἶναι τὸν ἠθικῶς ἀνώτερον, τὸν υπέρτερον. Ὁ κρείσσων, ἀττ. κρεῖττων ἰων. κρέσσω καὶ δωρ. κάρρων σημαίνει βεβαίως τὸν ἰσχυρόν, δυνατόν, ἀλλὰ σημαίνει καὶ τὸν ἠθικῶς ἀνώτερον, υπέρτερον π.χ. ὁ κρείσσων λόγος = ὁ ἠθικῶς ἀνώτερος λόγος, κατὰ τὸν κρεῖττον = συμφῶνως πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἀρχάς, πρὸς τὴν ἠθικὴν κ.τ.λ. (διὰ περισσότερα εἰς «Μέγα Λεξικόν Ἑλληνικῆς Γλῶσσης» Δ.

Δημητράκου έκδ. «ΔΟΜΗ» τόμος Η, σελ. 4118, λέξις: «κρείσσων»). "Αρα ὅταν ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «κρείττονος» πού δικαιούται καί πρέπει νά κυβερνᾷ δέν ἐννοεῖ τόν σωματικῶς δυνατόν, ἀλλά τόν ὑπερέχοντα ἠθικῶς. Στήν ἔκδοσι τῶν «Νόμων» ἀπό τήν ἐταιρεία ΠΑΠΥΡΟΣ (᾿Αθ. 1975) διαβάζομεν στόν πρόλογον πού ἔγραψε ὁ Κ. Γεωργούλης ὅτι «κρείττων» εἶναι «ὁ ἀπό πάσης ἀπόψεως ἀνώτερος» (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 20) ἐνῶ ὁ μεταφραστής τοῦ ἀρχαίου κειμένου Κ. Φίλιππας ἐρμηνεύει τόν «κρείττονα» ὡς ἰσχυρώτερον, τόν δέ «ἥττω» ὡς ἀσθενέστερον (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 373). Φυσικά ἡ ὀρθή ἀπόδοσις τοῦ ὅρου «κρείττων» εἶναι ἐκείνη τοῦ Γεωργούλη. Ὁ ἠθικῶς ἀνώτερος πρέπει νά κυβερνᾷ τόν ἠθικῶς κατώτερον, κατά Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος καί ἄλλου («Νόμους» Γ, 690 Γ) ἀπορρίπτει τήν καθολικήν ἰσότητα μεταξύ ὄλων καί ἐξειδικεύει τό στοιχεῖον τῆς ὑπεροχῆς τονίζων ὅτι ἐκεῖνος πού ἀγνοεῖ ὀφείλει νά ἀκολουθῇ, ὁ δέ γνωρίζων νά ἡγῆται καί νά ἄρχῃ: «Ἐπεσθαι μέν τόν ἀνεπιστήμονα κελεύον τόν δέ δέ φρονούντα ἡγεῖσθαι τε καί ἄρχειν».

Ἐπίσης στήν «Πολιτεία» (Γ, 414 Α) ὁ Πλάτων ἀπαιτεῖ οἱ μέλλοντες πολιτικοί ἡγέται νά ἐκπαιδεύωνται ἀπό μικρᾶς ἡλικίας (πρόδρομος τῆς πολιτικῆς νεολαίας τῶν ὀλοκληρωτικῶν κομμάτων) καί νά ὑποβάλωνται κατόπιν σέ δοκιμασίας καί τέλος ὁποῖος ἀποδειχθῇ ἀκέραιος αὐτός πρέπει νά ἀναλάβῃ πολιτικά ἀξιώματα: «ἀκήρατον ἐκβαίνοντα καταστέον ἄρχοντα τῆς πόλεως». Ἐπομένως ὁ Πλάτων δέν δέχεται τήν δημοκρατικήν ἀρχήν τῆς πλειοψηφίας διά τῆς ὁποίας ἀναδεικνύονται οἱ πολιτικοί ἡγέται, οὔτε δέχεται τήν ἰσότητα, ἀλλά εἰσηγεῖται νά ἐξουσιάζουν οἱ «κρείττονες» οἱ ὑπερέχοντες δηλαδή.

Μετά τήν θανατικήν καταδίκην τοῦ Σωκράτους, ὁ Πλάτων μαζί μέ ἄλλους μαθητάς τοῦ ἥρωικοῦ φιλοσόφου κατέφυγαν στά Μέγαρα γιά νά σωθοῦν ἀπό τήν δημοκρατική ἀγριότητα τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Ποσειδώνιος (135-51 μ.Χ.) θεωρεῖται ἰσάξιος τοῦ Ἀριστοτέλους. Στωϊκός φιλόσοφος καί διαπρεπής

ἐπιστήμων συνέγραψε σπουδαίας, φιλοσοφικές, μαθηματικές, αστρονομικές εργασίας. Μόνο τό ιστορικο-γεωγραφικό του ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό 52 βιβλία!

Ἡ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου τῆς παλιρροίας ἀπό τὴν ἐπίδρασιν τῆς Σελήνης εἶναι δική του καὶ εὐρίσκεται γραμμένη στό συγγραμμά του «Περὶ Ὠκεανοῦ». Ὁ Ἰταλός ἀστρονόμος Παῦλος Τοσκανέλλι (1397-1482) ἐπῆρε τὴν γνώμην τοῦ Ποσειδωνίου, ὅτι ἂν πλεύσῃ κανεῖς ἀπὸ τὴν ἀκραίαν δύσιν καὶ ἔχει μονίμως ἀνατολικόν ἄνεμον θά φθάσῃ στὰς Ἰνδίας καὶ ἐξεπόνησε γεωγραφικοὺς χάρτας βάσει τῶν ὁποίων ἐξεκίνησε ὁ Κολόμβος καὶ ἀνεκάλυψε τελικῶς τὴν Ἀμερικὴν. Πέραν ἀπὸ τὰς ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Ποσειδωνίου, αὐτὸς διεκρίθη στὴν φιλοσοφίαν καὶ κοινωνιολογίαν.

Τὸν περισσότερον χρόνον ἐδίδαξε στὴν Ρόδο, ὅπου πολλοὶ ἐξέχοντες Ρωμαῖοι ἔφθαναν γιὰ νὰ παρακολουθήσουν μαθήματά του. Μεταξὺ ἐκείνων ἦτο καὶ ὁ Κικέρων.

Ἡ πνευματικὴ δόξα τοῦ Ποσειδωνίου ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἀριστοκρατίας, τόσον ὥστε ὁ ἴδιος ὁ Πομπήιος ὁ Μέγας τὸν ἐπεσκέφθη στὴν Ρόδον καὶ τοῦ ἀπένειμε τιμὰς πρωτοφανεῖς γιὰ μὴ Ρωμαῖο ἄρχοντα.

Ὁ Ποσειδώνιος περιεφρόνει τὴν δημοκρατίαν καὶ ἠρνεῖτο τὴν καθολικὴν ἰσοτήτα καθόσον παρεδέχετο τὴν ὑπαρξιν προσωπικοτήτων πού ὑπερέχουν τῶν ἄλλων. Τὸν διέκρινε «εἰλικρινὴς ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς» καὶ ὑπεστήριξε τὴν «ἐπ' ἀρετῇ ὑπερηφάνειαν» («Μεγάλῃ Ἐγκυκλοπαιδεῖα τοῦ ΠΥΡΣΟΥ ἐκδ. 1932, τόμος 20ος σελ. 595, λέξις: «Ποσειδώνιος»).

Ὅπως ὁ διδάσκαλός του Παναίτιος, διὰ τῶν παραινέσεων του ἔδωσε πνευματικὸ περιεχόμενον στὴν ρωμαϊκὴ ἀριστοκρατία, ἡ ὁποία τὸν εἶχε σέ μεγάλη ἐκτίμησι.

Ὁ Πρωταγόρας (481-411 π.Χ.) ἀνήκει στοὺς σοφιστὰς τῆς ἐποχῆς πού ἡ λέξις σοφιστὴς δέν εἶχε τὴν μεταγενεστέραν κακὴν τῆς σημασίαν. Ἀπὸ τὰ Ἀθῆνα ἤλθε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀπησχολήθη μέ τὴν ἐπ' ἀμοιβῇ μόρφω-

σιν τῶν ἀνθρώπων: «*παιδεύειν ἀνθρώποις*» (Πλάτων: «Πρωταγόρας» 317 B). Στήν Ἀθήνα απέκτησε πολλά χρήματα καί δόξαν. Ὁ Περικλῆς τόν προσέλαβε δάσκαλο στά παιδιά του καί τοῦ ἀνέθεσε τήν σύνταξι τῶν νόμων τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀποικίας πού ὠργανώθη στούς Θουρίους τῆς Ἰταλίας. Ἐσύχναζε στήν οἰκίαν τοῦ θαυμαστοῦ του Εὐριπίδου, ὅπου ἔκανε διαλέξεις καί παρέδιδε μαθήματα.

Στόν περίφημο πλατωνικό διάλογο «Πρωταγόρας» φαίνεται καθαρώς, ὅτι ὁ Πρωταγόρας ὑπεστήριζε τήν γενικήν μόρφωσιν μέ σκοπό ὄχι τήν ἀπόκτησιν γνώσεων, ἀλλά τήν ἀναπτυξιν ἱκανῆς προσωπικότητος. Χαρακτηριστικό τῆς σπουδαιότητος τῆς παιδείας εἶναι τό 15ον κεφάλαιον τοῦ προαναφερθέντος διαλόγου, ὅπου ὁ Πρωταγόρας ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν στήν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος.

Στό σύγγραμμά του «Μέγας Λόγος» ἀποφαίνεται ὅτι ἡ διδασκαλία χρειάζεται φυσικήν κλίσιν καί ἄσκησιν: «*φύσεως καί ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται*». Αὕτη ἡ φυσική κλίσιν ἢ κατ' ἄλλην ἔκφρασιν ἡ φυσική προδιάθεσις σημαίνει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀνισοί ἐκ φύσεως ἀφοῦ ἔχουν μεταξύ των γιά ὁποιοδήποτε πρᾶγμα διαφορετικήν φυσικήν κλίσιν. Ἐπί πλέον ἡ ἀνισότης τῶν αὐξάνεται καί διά τῆς ἀσκήσεως, διότι ἄλλοι ἀσκούνται κι' ἄλλοι ὄχι καί ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἄσκησις δέν φέρει σ' ὅλους τά ἴδια ἀποτελέσματα.

Ἡ ἄποψις ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπό τήν φύσιν καί τήν ἐκπαίδευσιν του (ἄσκησιν) εἶναι ἀπολύτως ἀντίθετος πρός τήν δημοκρατίαν πού ἐπιβάλλει τήν δογματικήν πανανθρωπίνην ἰσότητα, δίχως νά λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τάς φυσικάς διαφοράς (πνευματικάς, ἠθικάς, σωματικάς κ.τ.λ.) τῶν ἀνθρώπων καί τάς διαφοράς πού ἀπεκτήθησαν ἐκ τῆς ἀσκήσεώς των.

Ἡ προβολή τοῦ Πρωταγόρου ὡς δασκάλου τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καί τό γόητρό του μέσα στούς κύκλους τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων, ὅπως ἦτο ἐπόμενο ἐπροξένησαν τόν φθόνον τῶν πολλῶν καί ἀπαιδευτῶν.

Ὅταν ἐκυκλοφόρησε τό βιβλίον του «Περί Θεῶν» ὅπου ἔγραφε ὅτι περί τῶν Θεῶν δέν μπορεῖ νά γνωρίζῃ οὔτε ὅτι ὑπάρχουν, οὔτε ὅτι δέν ὑπάρχουν: «*Περί μὲν Θεῶν οὐκ*

ἔχει εἰδέναι, οὐθ' ὥς εἰσὶν οὐθ' ὥς οὐκ εἰσὶν...» τότε οἱ δημαγωγοὶ εὗρον τὴν εὐκαιρίαν πού ἐπερίμεναν. Τὸν κατήγγειλαν γιὰ ἀθεΐα καὶ ἀσφαλῶς θά τὸν κατεδίκάζαν σέ θάνατο, ἂν ἐκεῖνος δέν ἐδραπέτευε πρὶν ἀπὸ τὴν δίκην. Ἐφυγε γιὰ τὴν Σικελίαν, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ πλοῖο του ἐναυάγησε καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐπνίγη σέ ἡλικία 70 ἐτῶν. Ἐν τῷ μεταξύ στὴν Ἀθῆνα κατεσχέθησαν τὰ βιβλία του καὶ τὰ ἔκαψαν σέ δημοσίᾳ τελετῇ.

Ὁ Πυθαγόρας (570-496 π.Χ.) εἶναι κορυφαῖος τῶν Ἀρχαιοελλήνων ἀντιδημοκρατῶν. Ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας, ὅσο καὶ τῆς δικτατορίας ὑπεστήριζε τὴν πνευματικὴν ἀριστοκρατίαν, ἢ ὁποία καὶ μόνη ἔπρεπε νὰ κυβερνᾷ γιὰ νὰ ὑπάρχη πρόοδος καὶ πολιτισμός. 22 ὁλόκληρα χρόνια ἔζησε στὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου καὶ συνωμίλει μέ τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἡλιουπόλεως, Μέμφιδος, Διοσπόλεως κ.τ.λ. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Περσῶν μετήχθη αἰχμάλωτος στὴν Βαβυλῶνα, ὅπου παρέμεινε 12 χρόνια συναναστρεφόμενος Πέρσας μάγους καὶ Χαλδαίους σοφοὺς.

Κατόπιν παρακλήσεως τοῦ ἱατροῦ τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν, πού ἦτο ὁ Ἑλλην Δημοκίδης τοῦ ἐπετράπει νὰ φύγῃ. Σέ ἡλικία 56 ἐτῶν ἦλθε στὴν Σάμον, τὴν ὁποίαν ἐκυθέρνα δικτατορικῶς ὁ Πολυκράτης, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεκρούσθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ στὴν Μεγάλην Ἑλλάδα (Κάτω Ἰταλία). Τελικῶς ἐγκατεστάθη στὸν Κρότωνα, ὅπου ἱδρυσε τὴν σχολὴν του.

Μπορεῖ νὰ ἐγλύτωσε ἀπὸ τὴν δικτατορίαν, ἀλλὰ δέν ἐγλύτωσε ἀπὸ τὴν δημοκρατίαν. Κατ' ἀρχὴν τὸν παρέπεμψαν σέ δικαστήριον ἐκ χιλίων δικαστῶν μέ τὴν γνωστὴν κατηγορίαν τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων. Μόλις καὶ μετὰ βίας διεσώθη.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐδημιουργήθησαν σχολαὶ Πυθαγορείων σέ πολλὰ κράτη πόλεις τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Οἱ Πυθαγόρειοι ὠργάνωσαν πολιτικούς συλλόγους καὶ οὐσιαστικῶς ἥσκησαν τὴν ἐξουσία στὸν Τάραντα,

στό Ρήγιον, στην Ἡρακλείαν, στην Ἰμέραν, στὸν Μεταπόντιον καὶ ἄλλου: «Οἱ Πυθαγόρειοι ἐνιωθάν πῶς ἦσαν οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν συμπολιτῶν τους καὶ πραγματικά ὁ Πυθαγόρειος σύλλογος ἔπαιξε γιὰ ἓναν περίπου αἰῶνα σημαντικό πολιτικό ρόλο στίς πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Ὁ Κρότων ὅταν ἐκυβερνοῦσαν οἱ Πυθαγόρειοι κατάφερε νά ἐξουσιάσῃ ἐδάφη πού ἦσαν κάπου τέσσερις φορές μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἀττική» (Γιάννη Λάμψα: «Λεξικό Κόσμου» ἐκδ. ΔΟΜΗ, τόμος 6ος, σελ. 1996 λέξις: «Πυθαγόρας»).

Αἱ ἀριστοκρατικά ἀντιλήψεις τοῦ Πυθαγόρου ἐδιδάσκοντο στήν Σχολή καὶ προετοίμαζαν τοὺς μαθητάς γιὰ τὴν ἀσκήσι τῆς πολιτικῆς. Ἀρκεταὶ θέσεις διευποῦντο ἐπιγραμματικῶς π.χ. «τάς λεωφόρους μὴ θαδίζειν» δηλαδή νά μὴ συντάσσεται μέ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, «κυάμων ἀπέχεσθαι» δηλαδή νά μὴ ἀποδέχεσαι τό σύστημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας πού τότε ἐγένετο μέ κυάμους (κουκιά). Ἐπίσης στά περίφημα ἐξ 71 στίχων «Χρυσᾶ Ἔπη» καθώριζε ὅτι πρέπει νά κάνης φίλος σου μόνον ὅποιον εἶναι ἄριστος κατὰ τὴν ἀρετὴν «τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιοῦ φίλον, ὅστις ἄριστος» (ἐνθ. ἀνωτ. 5).

Ἡ ἀριστοκρατικὴ ἐκπαίδευσις τῶν Πυθαγορείων πού ἦτο σκληροτάτη καὶ πολυετής ἀποτελεῖ τὴν πρώτην συστηματικὴν πολιτικὴν σχολήν, πού ἐγνώρισε ὁ κόσμος. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ὁ Πυθαγόρας καθιέρωσε πρῶτος τό ὑπὸ τῶν συγχρόνων κοινωνιολόγων ὀνομαζόμενον «ἀξίωμα τοῦ Ἀρχηγοῦ» κατὰ τό ὅποιον ὀφείλεται ὑπακοή στήν διαταγὴν τοῦ ἀποφασίζοντος Ἀρχηγοῦ. Οἱ Πυθαγόρειοι σχετικῶς ἔλεγον: «Αὐτός ἔφα» δηλαδή τό εἶπε Αὐτός, ὁ Πυθαγόρας, καὶ συνεπῶς δέν ἐπιτρέπεται ἀμφισβήτησις.

Οἱ Πυθαγόρειοι, καθὼς εἶπα, μετεῖχον ἐνεργῶς στήν πολιτικὴν καὶ ἀπέβλεπον στήν συγκρότησιν κρατῶν κυβερνωμένων ὑπὸ ἐκλεκτῶν. Ἀλλὰ ἡ ἐπιδίωξις αὐτῆ τῶν Πυθαγορείων ἐξήγειρε τοὺς δημοκράτας. «Τὰ φρονήματα καὶ οἱ σκοποὶ οὗτοι τῶν Πυθαγορείων ἦτο ἐπόμενον νά προκαλέσωσι ρῆξιν μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν...». (Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια «ΠΥΡΣΟΣ» ἐκδ. 1932, τόμος 20ος σελ. 876 λέξις: «Πυθαγόρας»).

• Πυθαγόρας

Ἀποτέλεσμα τῆς ρήξεως ἦτο ἡ πυρπόλησις τοῦ οἰκήματος ὅπου συνεδρίαζον οἱ Πυθαγόρειοι καί ἡ σφαγή των ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν: «*ἡ οἰκία τοῦ Μίλωνος ἐν ἣ ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ Πυθαγόρειοι, περιεκυκλώθη καὶ ἐνεπρήσθη... σχεδὸν πάντες οἱ συνηγμένοι ἀπωλέσθησαν μόνον οἱ δύο Ταραντῖνοι Ἄρχιππος καὶ Λῦσις κατῴρθωσαν νά διασωθοῦν...*» (ἐνθ. ἀνωτ.)

Ἀρχηγός τοῦ δημοκρατικοῦ ὄχλου ἦτο ὁ δημαγωγός Κύλων γιά τόν ὁποῖον διαβάζομεν στήν ἐγκυκλοπαιδεῖαν τοῦ ΗΛΙΟΥ (τόμος ΙΙος σελίς 690, λέξις: «Κύλων») ὅτι: «*ἐστασίασεν ἐν Κρότωνι κατὰ τῆς κυβερνώσης ἀριστοκρατικῆς μερίδος, ἡ ὁποία ἐπέβαλε τοὺς νόμους τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς καί τήν ἀνέτρεψε δημιουργήσας τήν ἀρχήν τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ τῶν ἐν Κάτῳ Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων*» Ὁ Κύλων λοιπόν δημοκρατικώτατα ἔβαλε τὰ δημοκρατικά πλήθη νά καύσουν τήν οἰκίαν τοῦ Ὀλυμπιονίκου Μίλωνος «*ὑποπρησθῆναι τήν οἰκίαν συνέβη*» καί νά σφάξουν τόν Πυθαγόρα καί τοὺς μαθητάς του «*καί ὦδε πρὸς τῶν διωκόντων ἀποσφαγῆναι οὔτε δέ καί τοὺς πλείστους τῶν ἐταίρων αὐτοῦ διαφθαρῆναι*» (Σουῖδα: «Λεξικόν», λέξις: «Πυθαγόρας»). Κατόπιν ἐπεξετάθησαν οἱ διωγμοί καί στά ἄλλα κράτη τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα αἱματοκυλίσθησαν σ' ἐμφυλίους πολέμους, διότι οἱ ἀριστοκρατικοί δέν ἐκάθησαν μέ σταυρωμένα χέρια, γιά νά τοὺς σφάξουν οἱ δημοκράται.

Ὁ Πολύβιος σημειώνει στήν «Ἱστορία» του (Β, 39) ὅτι τήν ἐποχή πού ἐπυρπολήθη ἡ σχολή τῶν Πυθαγορείων καί οἱ χῶροι συγκεντρώσεώς των (συνέδρια) στήν Μεγάλην Ἑλλάδα ὅπως τότε ὠνομάζετο ἡ Κάτω Ἰταλία ἐπηκολούθησε μεγάλη ἀναστάτῳσις ἀπό τὰ κινήματα καί τὰς στάσεις πού εἶχαν ὀργανώσει οἱ δημοκρατικοί, οἱ ὅποιοι ἐφόνευσαν παραλόγως τοὺς ἐξέχοντας ἄνδρας κάθε πόλεως. Στάς Ἑλληνικάς πόλεις ἐκείνης τῆς περιοχῆς ἔγιναν πολλοί φόνοι, ἐπαναστάσεις καὶ ταραχή: «*Καθ' οὓς γάρ καιρούς ἐν τοῖς κατὰ τήν Ἰταλίαν τόποις κατὰ τήν Μεγάλην Ἑλλάδα τότε προσαγορευομένην ἐνεπρήσθη τὰ συνέδρια τῶν Πυθαγορείων, μετὰ ταῦτα γενομένου κινήματος ὁλοσχερῶς περί τὰς πολιτείας, ὅπερ εἰκός ὥς ἂν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐξ ἐκάστης πόλεως οὕτω παραλό-*

γως διαφθαρέντων συνέβη, τὰς κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους Ἑλληνικὰς πόλεις ἀναπλησθῆναι φόνου καὶ στάσεως καὶ παντοδαπῆς ταραχῆς».

Χάριν τῆς ἱστορίας σημειώνω ὅτι αἱ σφαγαὶ τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν φίλων των συνεχίσθησαν μέχρι τὸ 430 π.Χ. Κατ' αὐτὸν τὸν δημοκρατικὸν τρόπον, πού θυμίζει τὰς σφαγὰς τῆς γαλλικῆς δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ἡ δημοκρατία ἀντιμετωπίζει τοὺς ἀντιπάλους τῆς.

Ἀπὸ τὴν δολοφονίαν τῶν Πυθαγορείων ἐσώθησαν ὁ Φιλόλαος, ὁ Ἀρχιππος καὶ ὁ Λῦσις, ὁ ὁποῖος ἦλθε στὴν Θήβαν καὶ ἐδίδαξε τὸν ἀριστοκράτην Θηβαῖον Ἐπαμεινώνδα: «Λύσιδος... φυγόντος εἰς Θήβας καὶ καθηγησαμένου Ἐπαμεινώνδα» (ἐνθ. ἀνωτ.) Ὁ Ἐπαμεινώνδας (418-362 π.Χ.) ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὸν βασιλέα Κᾶδμον ἐνδιέφερετο ἰδιαίτερως γιὰ τὴν μόρφωσίν του καὶ ἐκτός τοῦ Λύσιδος εἶχε δασκάλους τοὺς σωκρατικούς Σιμμίαν καὶ Σπίνθαρν.

Τέλος μιὰ καὶ ἀνέφερα τὸν ἱατρὸν **Δημοκῆδην** πληροφωρῶ τὸν ἀναγνώστην ὅτι αὐτὸς διετέλεσε ἱατρός ὁμοτράπεζος (ὕψιστη τιμὴ) τοῦ Δαρεῖου. Κάποτε ὁ Δαρεῖος ὅπως περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος («Ἱστορία» Γ, 129) ἐπήδησε ἀπὸ τὸν ἵππον του καὶ διέστρεψε τὸν ἀστράγαλόν του. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱατροὶ ὄχι μόνον δὲν κατῴρθωσαν νὰ τὸν θεραπεύσουν, ἀλλὰ τὸν ἐχειροτέρευσαν. Ἑπτὰ ἡμερονύκτια ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ (*ἀγρυπνίησι εἶχετο*) ἀπὸ τοὺς πόνους. Τότε κάποιος τοῦ λέγει ὅτι ἤκουσε γιὰ τὸν Ἑλληνα Δημοκῆδη, πού διεκρίνετο γιὰ τὴν ἱκανότητά του στὴν ἱατρικὴν καὶ πού τὸν εἶχαν δοῦλον - ἀνδράποδον. Ὁ Δαρεῖος διέταξε νὰ τὸν οδηγήσουν ἀμέσως μπροστά του. Ὅταν ὁ Δημοκῆδης παρουσιάσθη στὸν βασιλέα ἦτο ντυμένος μέ ράκη καὶ ἔσερνε τὰ δεσμά του (*πέδος τε ἔλκοντα καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον*). Στὴν ἀρχὴ δὲν ὡμολόγει ὅτι εἶναι ἱατρός, διότι ἐφοβεῖτο μήπως τὸν κρατήσουν γιὰ πάντα στὴν Περσία. Ὁ Δαρεῖος ὅμως πού ἀντελήφθη, ὅτι ὁ Δημοκῆδης ὑποκρίνεται ἐπρόσταξε νὰ φέρουν μαστίγια καὶ κέντρα γιὰ νὰ τὸν βασανίσουν (*ἐκέλευσε μαστιγὰς τε καὶ κέντρα παραφέρειν*). Τότε ὁ Δημοκῆδης παρεδέχθη ὅτι γνωρίζει τὴν ἱατρικὴν, ἀλλὰ ὄχι

πολύ καλῶς. Συντόμως ἐθεράπευεσε τόν Δαρεῖον καί τήν βασίλισσαν Ἀτόσσαν ἐξ ἀποστήματος τοῦ μαστοῦ. Ὁ Δαρεῖος προσέφερε βαρύτιμα δῶρα, μεγίστην οἰκίαν καί ἱκανοποιεῖ ὅλα τά αἰτήματα τοῦ Δημοκῆδου, ὁ ὁποῖος ἔσωσε καί τούς Αἰγυπτίους ἰατρούς, τούς ὁποίους ὁ Δαρεῖος ἐπρόκειτο νά ἀνασκολοπίσῃ, δηλαδή νά τούς παλουκώσῃ, διότι ἐφάνησαν κατώτεροι ἀπό τόν Ἑλληνα ἱατρόν.

Μετά διαφόρους κινηματογραφικάς περιπετείας ὁ Δημοκῆδης κατώρθωσε νά φύγῃ ἀπό τήν Περσίαν, ὅπου ὁ Δαρεῖος τόν ἠθέλε συνεχῶς πλησίον του καί νά ἐγκατασταθῇ στήν πατρίδα του τόν Κρότωνι. Ἐδῶ ἐπῆρε ὡς σύζυγον τήν κόρην τοῦ Μίλωνος καί ἀνεμίχθη ἐνεργῶς στήν πολιτικήν μαζί μέ τούς Πυθαγορείους. Γιά νά ἀποφύγῃ τό δολοφονικό μῖσος τῶν δημοκρατικῶν αὐτοεξωρίσθη στάς Πλαταιάς, ὅπου ἱδρυσε ἱατρική σχολήν, ἔγραψε συγγράμματα κ.τ.λ. Ὁ Δημοκῆδης λοιπόν πού ὑπῆρξε ὁ πῖο μέγας ἱατρός τῆς ἐποχῆς: «Le plus grand médecin de l' époque Démocède» (C. Bowra: «l' expérience grecque» ed. FAYARD, 1969, p.97) κατεδιώχθη ὑπό τῶν δημοκρατῶν, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐπέτυχε, διά τῆς φυγῆς νά σωθῇ.

Ἡ Σαπφώ (612- π.Χ.) ἀπό τήν Μυτιλήνην πού εἶναι ἡ διασημότερα ποιήτρια τῆς Ἑλλάδος ὄχι μόνον προήρχετο ἐξ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας, ἀλλά καί ἡ ἴδια προσωπικῶς ἠγωνίσθη γιά τήν ἐπικράτησι τῶν ἀριστοκρατῶν.

Ὅπως γνωρίζομεν ἀπό ποιήματά της, καθώς καί ἀπό ποιήματα τοῦ Ἀλκαίου, ἡ Σαπφώ συνεδέετο φιλικῶς, μέ τόν Ἀλκαῖον καί ἔλαβε μέρος στάς ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν δημοκρατῶν. Ὅταν ἀπέτυχε κάποια ἐπανάστασις τῶν ἀριστοκρατῶν ἡ Σαπφώ ἠναγκάσθη μαζί μέ ἄλλους ἀριστοκρατικούς νά ἐξορισθῇ στήν Σικελίαν. Τοῦτο πιστοποιεῖται καί ἀπό ἐγγραφὴν στό «Πάριον Μάρμαρον» ὅπου ἀναφέρεται ὅτι: «ΑΦΟΥΣΑΠΦΩΕΓΜΥΤΙ-

ΛΗΝΗΣΕΙΣΣΙΚΕΛΙΑΝΕΠΛΕΥΣΕΦΥΓΟΥΣΑ...» (ἐνθ.
ἄνωτ. Α, 50).

Νομίζω ὅτι γιὰ τό πολιτικό πιστεύω τῆς Σαπφούς ἀρκεῖ νά μεταφέρω ἐδῶ ὅσα γράφει στό βιογραφικό της σημείωμα στά «Σαπφούς ἙΑπαντα» τῆς ἐκδόσεως ΠΑΠΥΡΟΥ (ἙΑθ. 1975, σελ. 9) ὁ Παναγῆς Λεκατσᾶς: «Εἰς τό σημεῖον τοῦτο φαίνεται ὅτι οἱ ἀριστοκρατικοί κατέλαβον ἐκ νέου τήν ἐξουσίαν, ὅχι ὁμως διά πολύ. Μετ' ὀλίγον ὁ λαός καταλαμβάνει καί πάλιν τήν ἐξουσίαν (596/5) καί τότε ὁ ἙΑλκαῖος, ὁ ἀδελφός του ἙΑντιμενίδας, ἡ Σαπφώ καί πλῆθος ἄλλων ἀριστοκρατῶν παίρνει τόν δρόμον τῆς ἐξορίας. Τό Πάριον Μάρμαρον, ἡ μοναδική αὐτή πηγή διά τήν ἐξορίαν τῆς Σαπφούς, πληροφορεῖ ὅτι ἡ ποιήτρια κατηυθύνθη εἰς τήν Σικελίαν... Εἰς τήν Σικελίαν δέν φαίνεται νά ἔμεινε καί πολύ διότι ἐν τῷ μεταξύ νέον κίνημα ὀργανωθέν ὑπό τοῦ ἙΑλκαίου ἐξεργράγη περί τό 591/0 καί ἐπεκράτησε, τότε οἱ ἐξόριστοι καί μαζί των ἡ Σαπφώ ἐπέστρεψαν εἰς τήν Λέσθον...». Σᾶς ἄρεσε ἐκεῖνο τό «ὁ λαός καταλαμβάνει τήν ἐξουσίαν»; ποιός λαός ἄραγε; Τέλος πάντων.

Ἡ θαυμασία ποίησις τῆς Σαπφούς ἐντυπωσίασε τοὺς ἙΑρχαίους ἙΕλληνας καί ὅλοι οἱ μεγάλοι διανοηταί τήν ἐπαινοῦν. Χαρακτηριστικῶς ὁ Στοβαῖος («ἙΑνθολόγιον» 29,58) ἀναφέρει ὅτι ὁ Σόλων πρὶν ἀποθάνῃ ἠθέλησε νά ἀποστηθίσῃ ἓνα ποίημα τῆς Σαπφούς. Οἱ δημοκράται πάντως δέν τήν ἀφήνουν ἡσυχον, μολονότι ἔχει πρό πολλοῦ πεθάνει. Δέν τῆς συγχωροῦν τήν ἀντιδημοκρατικότη-
τας της καί ἐπειδὴ δέν μποροῦν νά τήν ἀντιμετωπίσουν στόν χῶρο τοῦ πνεύματος καί τῶν ἰδεῶν ἐξαπολύουν ἐναντίον της ἓνα πόλεμο λάσπης, πού ἀκόμη καί τώρα συντηροῦν. Ἡ συκοφαντία ἐξεκίνησε στά χρόνια τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἀπό διαφόρους κωμικούς ποιη-
τάς, ὅπως ὁ ἙΑμφίς ἢ ἙΑμφίας, ὁ ἙΕφιππος κ.ἄ.

Οἱ ἙΑθηναῖοι δημοκράται εἶχαν ἑεριορίσει τήν γυναῖκα μέσα στήν οἰκίαν καί τῆς ἐστέρουσαν κάθε πολι-
τικό δικαίωμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Δωριεῖς ἢ Αἰολεῖς ἀριστοκράτας, οἱ ὅποιοι εἶχαν πραγματικῶς ἀπελευθε-
ρώσει τήν γυναῖκα καί τῆς εἶχαν ἀναγνώρισει πολιτικά δικαιώματα.

Σχετικῶς ὁ Ἀριστοτέλης («Πολιτικά» Β, 9,35) γράφει ὅτι στοὺς Λάκωνας ὑπῆρχε γυναικοκρατία καὶ πολλὰ ζητήματα τοῦ κράτους κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἡγεμονίας τῶν Σπαρτιατῶν ἐρρυθμίζοντο κατὰ τὴν θέλησιν τῶν γυναικῶν: «*Παρά τοῖς Λάκωσι τοῦθ' ὑπῆρχεν καὶ πολλὰ διωκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν*».

Ἡ Σαπφώ μέ τās φίλας τῆς συνεκρότησαν φιλολογικoὺς συλλόγους καὶ ἀνέπτυσσαν πολιτικὴ, καλλιτεχνικὴ καὶ γενικῶς πνευματικὴ δραστηριότητα, πού δέν ἠδύνατο οὔτε κἀν νά φαντασθῇ μία γυναῖκα πού ἔζη σέ δημοκρατικό καθεστῶς. Ἀντὶ λοιπόν οἱ δημοκράται νά παραχωρήσουν δικαιώματα στās γυναῖκας των, ὅπως ἔκαναν οἱ ἀριστοκράται καθύβρισαν τās ἐλευθέρας γυναῖκας τοῦ κύκλου τῆς Σαπφοῦς, ὅτι δῆθεν ἦσαν ὁμοφυλόφιλοι. Ἐγράφησαν κατὰ παραγγελίαν τῶν ἀθηναίων δημοκρατῶν κωμωδίαί, ὅπου διεσύρετο ἡ Σαπφώ ὡς ἑταῖρα ὁμοφυλόφιλος καὶ ὅτι αἱ φίλαι τῆς ἐπεδίδοντο σέ μεταξύ των ἔρωτικὰς σχέσεις. Αὐτά θεθαίως ἦσαν ὅλα ψεῦδη, τὰ ὅποια ὁμως πιστεύονται ἀκόμη καὶ σήμερα ἀπὸ τοὺς ἀμορφώτους, ἢ τοὺς ἀγνοοῦντας, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν περί σαπφικῶν ἐρώτων, λεσβίων κ.τ.λ. καὶ διαδίδονται ἀπὸ τās διεστραμμένas, αἱ ὅποια ἐπιθυμοῦν νά περιλάβουν στὸν ἐκφυλισμένο χῶρο τοὺς μία ὑπέροχον πνευματικὴν μορφήν, ὅπως ἡ Σαπφώ.

Πάντως ἡ πρόστυχος διάδοσις τῶν δημοκρατῶν ἀντεκρούσθη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἤδη. Ἐπὶ παραδείγματι στὸ λεξικόν «Σουῖδα» (λέξις: «Σαπφώ») διαθάζομεν ὅτι ἡ ποιήτρια διεβλήθη, ἐσυκοφαντήθη δηλαδὴ ὡς ὁμοφυλόφιλος «*καὶ διαβολὴν ἔσχεν αἰσχρᾶς φιλίας*» μέ τās φίλας τῆς Ἀτθίδα, Τελεσίππην καὶ Μεγάραν. Ἐπίσης ὁ φιλόσοφος Μάξιμος ὁ Τύριος κατέδειξε τὴν ἠθικὴν καὶ ὀχι σαρκικὴν σχέσιν πού ὑπῆρχε μεταξύ τῶν φίλων τῆς Σαπφοῦς. Ὁ θόρυβος ὁμως γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς Σαπφοῦς ἔγινε πιά. Καὶ ὅπως λέγει ἡ παροιμία: «καλλίτερα νά σοῦ βγῇ τὸ μάτι, παρά τὸ ὄνομα».

Τὴν νεωτέραν ἐποχὴ οἱ διάφοροι Ἑλληνισταὶ πού ἐβλεπαν νά συνδέεται ἡ Σαπφώ μέ τοὺς ἀμοιβαίους ἔρωτας γυναικῶν ἐξήτασαν ἐπιστημονικῶς τὸ θέμα καὶ ὑπευθύνως διεπίστωσαν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συκοφαντίας. Ἡ

Σαπφώ ἦτο σύζυγος ἑνός εὐπόρου ἀπὸ τὴν Ἕνδρον, πού ἐλέγετο Κέρκυλος μέ τόν ὁποῖον ἀπέκτησε μίαν κόρην τὴν Κλειίδα: «ἐγαμήθη δὲ ἀνδρί Κερκύλα πλουσιωτάτῳ ὀρμωμένῳ ἀπὸ Ἕνδρον καί θυγατέρα ἐποίησατο ἐξ αὐτοῦ ἡ Κλείς ὠνομάσθη» (ἐνθ. ἄνωτ.). Εἰδικοί ἐπιστήμονες κι' ὄχι κίναϊδοι ἐμελέτησαν ὅτιδῆποτε ἐσχετίζετο μέ τὴν Σαπφώ καί τὴν ἀποκατέστησαν ἠθικῶς. Ἀναφέρω δύο κορυφαίους Ἑλληνιστάς φιλολόγους τόν Γερμανό καθηγητὴ τῶν πανεπιστημίων τῆς Γοτίγγης καί Βόννης Φρειδερίκον Βέλκερ (1784-1868) καί τόν ἐπίσης Γερμανόν ἀκαδημαϊκόν καί καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου Οὐλριχ φόν Βιλαμόβιτς (1848-1931) οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν βιβλία γιά τὴν Σαπφώ, γιά νά ἀποδείξουν, ὅτι αὐτὴν καί τὰς φίλας τῆς συνέδεε εἰλικρινῶς βαθύτατη ἀγνή φιλία. Ἀνάλογα ὑποστηρίζουν καί ἀποδεικνύουν κι' ἄλλοι ἐπιστήμονες, ἀλλά δυστυχῶς ἡ συκοφαντία ἐξακολουθεῖ νά δυσφημῇ τῆς ἐξαισίαν ἐκείνην ποιήτριαν.

Ὁ Σιμωνίδης (556-468 π.Χ.) ὁ Κεῖος εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων Ἀρχαιοελλήνων λυρικῶν ποιητῶν. Ὁ Πεισιστρατίδης Ἱππάρχος τόν προσεκάλεσε ἀπὸ τὴν Κέα στήν Ἀθήνα, ὅπου παρέμεινε μέχρι τὴν δολοφονίαν (514 π.Χ.) τοῦ θαυμαστοῦ καί προστάτου τοῦ Ἱπάρχου. Τότε μετέβη στήν Θεσσαλίαν ὅπου ἐφιλοξενήθη σέ φίλους του τυράννους (Σκόπα, Ἀλεῦαν). Ἐν τῷ μεταξύ ἤρχισε ἡ εἰσβολή τῶν Περσῶν καί ὁ Σιμωνίδης ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα. Μετά τὴν νίκην τοῦ Μαραθῶνος συνέθεσε ἐλεγείαν ὑπὲρ τῶν Μαραθονομάχων, μέ τὴν ὁποίαν ἐνίκησε σέ ποιητικό διαγωνισμό τόν Αἰσχύλον. Ὁμοίως ἐξύμνησε τὰς νίκας στή Σαλαμίνα καί στὰς Πλαταιάς μέ ἐνθουσιώδη μελικά ᾄσματα. Συνεδέθη δέ διὰ στενῆς φιλίας μέ τόν Θεμιστοκλῆν. Ἀριστείδη καί τόν βασιλέα Πausανία.

Ἀπὸ τὰ ποιήματά του διεσώθησαν περίπου διακόσια ἀποσπάσματα. Ἐκεῖ ὅμως πού κυριολεκτικῶς ἐδοξάσθη

ὁ Σιμωνίδης ἦσαν τὰ ἐπιγράμματα. Ποιός δὲν γνωρίζει τὸ ἐπίγραμμα γιὰ τοὺς ἡρωϊκῶς πεσόντας στὰς Θερμοπύλας; τὸ περίφημο: *ἽΩ ξεῖν ἀγγέλειν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι* ἢ τὸ ἄλλο πρὸς τιμὴν τῶν δοξασμένων νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος: *«Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν»*.

Τὰ πολιτικά φρονήματα τοῦ Σιμωνίδου εἶναι περισσότερο ἀπὸ βέβαιον ὅτι ἦσαν ἀντιδημοκρατικά. Ἦτο προσωπικός φίλος καὶ φιλοξενούμενος τυράννων καὶ βασιλέων, ὅπως π.χ. τοῦ Ὀλυμπιονίκου τυράννου τοῦ Ἀκράγαντος Θήρωνος, ὁ ὁποῖος τὸ 480 π.Χ. καὶ μάλιστα τὴν ἰδίαν ἡμέρα πού ἐγινε ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος κατενίκησε στὴν Ἰμέρα τοὺς Καρχηδονίους ὑπὸ τὸν Ἀμίλκαν, τοῦ τυράννου ἐπίσης Ὀλυμπιονίκου Ἰέρωνος Α΄, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ κατέλυσε τὴν θαλασσοκρατίαν τῶν Τυρρηνῶν. Ἡ ἐπιρροή τοῦ Σιμωνίδου σ' αὐτοὺς τοὺς τυράννους ὑπῆρξε σημαντική, ἀφοῦ ἐπέτυχε νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ, ἐνῶ προετοιμάζοντο νὰ πολεμήσουν μεταξύ των.

Ἐξύμνησε καὶ τὸν τύραννον Ἰππίαν τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς ἄνδρα πού ἀρίστευσε στὴν Ἑλλάδα μεταξύ τῶν συγχρόνων του *«Ἀνδρός ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ Ἰππίου»* (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» ΣΤ, 59). Ἡ φράσις αὕτη εὐρίσκεται σ' ἐπίγραμμα πού ἔγραψε ὁ ποιητής στὸν τάφο τῆς Ἀρχεδίκης, κόρης τοῦ Ἰππίου καὶ συζύγου τοῦ Λαμψακηνοῦ τυράννου Αἰαντίδου. Ὁ Σιμωνίδης ἐπαινεῖ τὴν Ἀρχεδίκη, διότι ἂν καὶ ἦτο κόρη καὶ σύζυγος καὶ ἀδελφή καὶ μητέρα τυράννων δὲν ἐπέδειξε ἀλαζονεία γι' αὐτό: *«ἢ πατρός τε καὶ ἀνδρός ἀδελφοῦ τ' οὐσα τυράννων παίδων τ' οὐκ ἦρθη νοῦν ἐξ ἀτασθαλίην»* (ἐνθ. ἀνωτ.).

Στὴ Σικελία ὁ ποιητής ἔζησε πολὺ καιρὸ στὴν Αὐλὴ τοῦ Ἰέρωνος, ὅπου καὶ ἀπέθανε σὲ ἡλικία 89 ἐτῶν. Δὲν νομίζω λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς, πού νὰ πιστεῦῃ, ὅτι φιλοξενούμενος καὶ φίλος τυράννων ἐμφορεῖται ὑπὸ δημοκρατικῆς ἰδεολογίας.

Ὁ Σόλων (639-559 π.Χ.) πού εἶναι ἓνας ἀπό τούς Ἑπτὰ Σοφούς διέπρεψε ὡς νομοθέτης, ἐλεγειακός ποιητής καί φιλόσοφος. Κατήγγετο ἐκ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ γένους τῶν Κοδριδῶν καί ἦτο συγγενής τοῦ Πεισιστράτου. Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος πού ἐχώρισε τήν κοινωνίαν σέ τάξεις μέ οικονομικό κριτήριον καί ὄχι ὁ Μάρξ. Ἀναλόγως πρὸς τό εἰσόδημα ἔδωσε πολιτικά δικαιώματα. Ὅπωςδήποτε τό σύστημά του εἶναι ἀντιδημοκρατικόν, ἀφοῦ στήν κατωτέρα τάξιν, στοὺς *θητάς*, δέν ἔδωσε τό δικαίωμα νά ἐκλέγωνται στά διάφορα ἀξιώματα. Ἀπεναντίας ἡ ἀνωτέρα τάξις τῶν *πεντακοσιομεδίων* εἶχε πλήρη πολιτικά δικαιώματα, σέ συνδυασμό, ὅπως εἶναι φυσικόν μέ πολλές ὑποχρεώσεις.

Ὁ Σόλων ἔπεισε τούς Ἀθηναίους νά καταλάβουν τήν χερσόνησον τῆς Θράκης καί τούς παρεκίνησε μέ τήν περίφημον ἐλεγείαν του «*Σαλαμῖς*» νά πολεμήσουν ξανά ἐναντίον τῶν Μεγαρέων χάριν τῆς Σαλαμῖνος, πού ἦτο ἡ ἰδιαιτέρα του πατρίς. Αὐτή τήν φοράν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν.

Ὁ Σόλων δέν διεκρίθη μόνο ὡς ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος, ἀλλά ἐπεδόθη ἐπιτυχῶς καί στόν ἐμπόριον. Μέ τό ἰδιόκτητο πλοῖον του μετέβαινε συχνά στήν Αἴγυπτο ἢ τήν Κύπρον, ὅπου ἐπώλει ἀττικά προϊόντα καί ἐπέστρεφε στήν Ἀθήνα μεταφέρων ξένα ἐμπορεύματα. Μορφωμένος καί ἔμπειρος διέγινωσε ἐγκαίρως τόν κίνδυνον πού ἐξεπροσώπει ὁ ἀνίκανος ὄχλος ἂν τοῦ παρεχωροῦντο πολιτικά δικαιώματα. Γι' αὐτό μέ τήν νομοθεσίαν του ἐπεδίωξε κοινωνικῶς καί οικονομικῶς νά ὠφελήσῃ τόν λαόν, πολιτικῶς δέ νά τόν παραμερίσῃ, διότι ἐπίστευε ὅτι γιά νά διοικῇ τό πλῆθος πρέπει πρῶτα νά μάθῃ νά διοικῇται: «*ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι*» (Διογένης Λαέρτιος: «*Βίοι φιλοσόφων*» Α.2.60). Ἀσφαλῶς το πρακτικό του πνεῦμα εἶχε ἀντιληφθῇ τήν σημασίαν τῆς δυνάμεως, τήν ὁποία ἐθεώρει ἀποφασιστικόν παράγοντα ὥστε ἔλεγε ὅτι βασιλεύς εἶναι ὁ ἰσχυρότατος κατά τήν δύναμιν: «*βασιλέα δέ τόν ἰσχυρότατον τῇ δυνάμει*» (ἐνθ. ἀνωτ. 58).

Ὅταν ὁ Πεισίστρατος ἐγκαθίδρυσε τήν δικήν του τυραννίαν ὁ Σόλων διεφώνησε μαζί του, μολονότι ὁ Πεισίστρατος ἐκυβέρνηα συμφώνως πρὸς τήν Σολώνειον

νομοθεσίαν. Ἔστειλε μάλιστα καί μίαν ἐπιστολήν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ὁποίους ἀπεκάλει κούφους καὶ ἐπιπολαίους (κούφος ἔνεστι νόος). Ὁ Πεισίστρατος τότε τοῦ ἔγραψε ὅτι, οὔτε εἶμαι ὁ μόνος ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων πού ἔκαμα τυραννίαν, οὔτε εἶμαι ἀκατάλληλος: «οὔτε μόνος Ἑλλήνων τυραννίδι ἐπεθέμην, οὔτε οὐ προσήκον μοι...» τώρα οἱ Ἀθηναῖοι διοικοῦνται καλλίτερα ἀπὸ τὴν δημοκρατία, ἐπειδὴ δὲν ἀφήνω κανένα νὰ ἐπεκτείνει τὰ δικαιώματά του καὶ ὁ ἴδιος ἐγὼ ὁ τύραννος δὲν ζητῶ τίποτε περισσότερο πέραν τοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς τιμῆς: «καὶ ἄμεινόν γε πολιτεύουσιν ἢ κατὰ δημοκρατίαν, οὐκ ἐγὼ γάρ οὐδένα ὑβρίζειν καὶ ὁ τύραννος ἐγὼ οὐ πλέον τί φέρομαι τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τιμῇ». Στὴ συνέχεια ὁ Πεισίστρατος συγχωρεῖ τὸν Σόλωνα πού εἶχε ἀποκαλύψει ὅτι ἐσχεδίαζε νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσία, διότι δὲν ἵξερε τί εἶδος διακυβερνήσεως θὰ ἐπέβαλε (ἀμαθία τῆς ἀρχῆς ὁποῖαν τινὰ ἐγὼ καταστήσομαι) καὶ στό τέλος τοῦ ζητεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ (ἐπάνιθι τοίνυν οἴκαδε) καὶ θὰ τὸν θεωρῇ ἀπὸ τοὺς πρῶτους φίλους του, ἄλλοιως νὰ μὴ διαδίδῃ ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ Πεισιστράτου στερεῖται τῆς πατρίδος (ἡμῶν δέ οὖνεκα μὴ ἐστέρησο τῆς πατρίδος).

Ὁ Σόλων ἀπήντησε ὅτι ἂν καὶ θεωρῇ τὸν Πεισίστρατον καλλίτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς τυράννους: «πάντων τυράννων εἶναι βέλτιστον» (ἐνθ. ἀνωτ. 67) δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ γιὰ νὰ μὴ τὸν κατηγορήσουν ὡς ἀντιφάσκοντα. Μετὰ ἓνα χρόνο περίπου ὁ Σόλων ἀπέθανε.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πεισιστράτου εἶναι πράγματι μεγαλειώδης καὶ ἐξ αὐτῆς καὶ ἐξ ἄλλων στοιχείων προκύπτει, ὅτι ὁ Σόλων εἶχε προσωπικά μέ τὸν Πεισίστρατον καὶ ὄχι γενικῶς μέ τὴν τυραννίαν. Διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἂν ὁ Σόλων ἦτο δημοκράτης, οὔτε φιλίαν θὰ ἀνέπτυσσε μέ τὸν τύραννον τῆς Κορίνθου Περίανδρον πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψε ἐπιστολήν μέ συμβουλὰς γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ κάνῃ γιὰ νὰ μείνῃ στὴν ἐξουσία καὶ τὴν ὁποῖαν ὀλόκληρον μπορεῖτε νὰ διαβάσετε στοὺς «Βίους φιλοσόφων» (Α, 2.64) τοῦ Διογένη τοῦ Λαερτίου, οὔτε θὰ εἶχε σχέσεις μέ τὸν Κροῖσον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψε ὅτι ἀνυπομονῶν νὰ γίνω φιλοξενούμενός σου θὰ ἔλθω νὰ σέ ἐπισκεφθῶ: «ἀφίξομαι δι' οὖν παρά σέ σπεύδων τοι ξένος γενέσθαι»

(ἐνθ. ἀνωτ. 67) οὔτε θά ἀνελάμβανε σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου Φιλοκύπρου.

Ἄλλως τε ὁ Σόλων καθὼς ἀνέφερε σ' ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Ἐπιμενίδην ἐπίστευε, ὅτι τὸν βαρύνοντα ρόλον στήν ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ δέν τὸν παίζουν οἱ θεσμοί, οἱ νόμοι ἢ αἱ θρησκεία, ἀλλὰ οἱ ἐκάστοτοι ἡγέται τοῦ λαοῦ, πού δίδουν τάς κατευθύνσεις: «οἱ δέ αἰεὶ τό πλῆθος ἄγοντες ὅπως ἂν γνώμης ἔχωσιν» (ἐνθ. ἀνωτ. 64). Τέλος πρέπει νά σημειώσω ὅτι μετὰ τήν καθιέρωσιν τῆς νομοθεσίας τοῦ ὁ Σόλων αὐτοεξωρίσθη γιά δέκα χρόνια, χωρίς νά ἔχη ἀκόμη διευκρινισθῇ ὁ λόγος. Ὅτι λέγεται π.χ. ἔφυγε γιά νά μή τὸν πιέζουν ν' ἀλλάξῃ κάτι κ.τ.λ. εἶναι μόνον ὑποθέσεις.

Ὁ μαρξιστής Δημήτρης Τσιμπουκίδης στήν ἐργασία του «Οἱ κλασικοὶ τοῦ Μαρξισμοῦ γιά τήν Ἀρχαία Ἑλλάδα» (ἐκδ. «GUTEMBERG», Ἀθ. 1983, σελ. 100) μεταξύ ἄλλων ἀνακριθειῶν γράφει: «διὰ τήν τυραννίαν τοῦ Πεισίστρατου γίνεται λόγος στό ποιητικό ἔργο τοῦ Ἀλκαίου, Θεόγνη καί Σόλωνα... Μά οἱ ποιητές πού ἀναφέραμε δέν παίρνουν θέση ἀπέναντι στόν πρῶτο τύραννο τῆς Ἀθήνας». Ἀσφαλῶς ὁ συγγραφέας ἀγνοεῖ ὅτι ὁ Σόλων ἐπῆρε θέσι ἀπέναντι στήν τυραννίαν τοῦ Πεισιστράτου καί μάλιστα μέ ἐπιστολάς.

Αἱ προσωπικαί ἀντιθέσεις μεταξύ ἀριστοκρατικῶν δέν εἶναι σπάνιο γεγονός. π.χ. ὁ ἀριστοκρατικώτατος βαθύ-πλουτος Καλλίας πού μέ κληρονομικό δικαίωμα ἔφερε τό ἀξίωμα τοῦ Δαδούχου τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων ἐχθρεύετο τοὺς Πειστρατίδας.

Σκεφθῆτε ἐπίσης τί συνέβη μέ τοὺς Ἐπιγόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλά εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ ἀριστοκράται ἐμίσουν τήν δημοκρατίαν. Εἰδικῶς μεταξύ Σόλωνος καί Πεισιστράτου ἡ διαφορά εὐρίσκετο στό ὅτι ὁ μέν Πεισίστρατος ἤθελε τήν ἄμεσον δυναμικήν ἐπιβολήν τῆς ἀριστοκρατίας, ἐνῶ ὁ Σόλων τήν ἔμμεσον ἐπικράτησιν τῶν ἀρίστων διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ.

Ὁ Σοφοκλῆς (495-406 π.Χ.) κατά τὸν Πλίνιον «κατήγετο ἐξ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας» (Ἐγκυκλοπαίδεια

• Χαλκούς
άνδριάς
του
Σοφοκλέους
(Μουσείον
Φλωρεντίας).

«ΗΛΙΟΣ» τόμος 17. σελ. 138 λέξεις: «Σοφοκλῆς») καί τοῦτο εἶναι βέβαιον, διότι ἂν ὁ Σοφοκλῆς δέν ἀνῆκε στους ἀριστοκράτας δέν θά ἐφιλοξενεῖτο στήν Αὐλή τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀρχελάου, ὅπου μάλιστα συνέγραψε τήν τραγωδίαν «Ἀρχέλαος».

Τό 468 ἐπαρουσιάσθη σάν τραγικός ποιητής μέ τήν τραγωδίαν τοῦ «Τριπτόλεμος» καί πῆρε τό πρῶτο βραβεῖον πού τοῦ ἀπένειμε ὁ ἴδιος ὁ Κίμων, ὁ ὁποῖος ἦτο κριτής μαζί μέ τούς ἄλλους Στρατηγούς τῶν πολέμων κατά τῶν βαρβάρων. Ὁ Σοφοκλῆς διετέλεσε μάλιστα ὁ ἴδιος Στρατηγός.

Σάν ποιητής ἐκπροσωπεῖ τόν ἀττικισμόν καί χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ὑψηλήν αἴσθησιν τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου. Ὁ Σοφοκλῆς ἀρνεῖται τήν δημοκρατικήν ἰσότητα καί στή γνώμη τῶν πολλῶν ἀντιτάσσει τήν γνώμην ἐκείνων πού «εὖ φρονεῖν». Δέν δέχεται τήν ἐπικράτησιν τῆς γνώμης τῶν περισσοτέρων, ἀλλά πιστεύει ὅτι πρέπει νά ἐπιβάλλωνται οἱ σκεπτόμενοι καλῶς: «οἱ φρονούντες εὖ κρατοῦσι». Χαρακτηριστική τέλος εἶναι ἡ ἐπιγραμματική γνώμη τοῦ Σοφοκλέους, ὅτι ἀπό τήν ἀναρχίαν μεγαλύτερο ἄλλο κακό δέν ὑπάρχει: «Ἀναρχία δέ μείζον οὐκ ἔστιν κακόν» (Σοφοκλῆς: «Ἀντιγόνη» 672) διότι ἡ ἀναρχία καταστρέφει τά κράτη (πόλεις ὀλλυσιν) ἀναστατώνει τάς οἰκίας (ἀναστάτους οἴκους) κ.τ.λ. ἐνῶ τά πλήθη πού καλοδιοικοῦνται τά σώζει ἡ πειθαρχία: «τῶν δ' ὀρθομένων σώζει τά πολλά σωμαθ' ἡ πειθαρχία» (ἐνθ. ἀνωτ. 675).

Ὁ Σπεύσιππος (407-339 π.Χ.) ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνεψιός τοῦ Πλάτωνος (γιός τῆς ἀδελφῆς του Πωτῶνης) διεδέχθη τόν θεῖον τοῦ στήν διεύθυνσιν τῆς Ἀκαδημίας.

Στή φιλοσοφική σκέψι ἀξιόλογος ὑπῆρξε ἡ προσφορά τοῦ Σπευσίππου μέ τήν θεμελίωσιν τῆς ἐννοίας τῆς «ἐπιστημονικῆς αἰσθήσεως» καί τοῦ «ἐπιστημονικοῦ λόγου». Ὁ ἴδιος σάν ἄτομο ὑπέφερε ἀπό κάποια ἀσθένεια τῶν ἄκρων. Πιθανῶς ρευματισμοί, ἴσως καί παράλυσις, ὥστε ὑπεχρεοῦτο νά πηγαίνει στήν Σχολή μεταφερόμενος ἐπὶ φορείου. Ὁ Διογένης κάποτε τόν εἰρωνεύθη λέγων, ὅτι

δέν ἀξίζει νά ζῇ κανεῖς σέ τέτοια χάλια. Διογένη ἀπήντησε ὁ Σπεύσιππος, ὁ ἄνθρωπος δέν ζῇ μέ τά πόδια, ἀλλά μέ τό μυαλό. Μολαταῦτα ὅταν ἐγέρασε εἰδοποίησε τόν Ξενοκράτη νά ἔλθῃ νά ἀναλάβῃ τήν Σχολήν. Φαίνεται ὅτι ἔμεινε ἀνάπηρος (τό σῶμα διέφθαρτο) καί γι' αὐτό προετίμησε νά αὐτοκτονήσῃ (ἐκὼν τόν βίον μετήλλαξε γηραιός ὢν).

Αἱ πολιτικά ἰδέαι τῆς Ἀκαδημίας ἦσαν ὡς γνωστόν ἀντιδημοκρατικά, κατὰ συνέπειαν ὁ ἀρχηγός τῆς κάθε ἄλλο παρά δημοκράτης ἦτο. Ἐπί πλέον ὁ Σπεύσιππος εἶχε συνοδεύσει τόν Πλάτωνα στό ταξίδι του στήν Σικελία, ὅπου ἐγνωρίσθησαν καί συνεδέθησαν μέ τόν φιλόσοφον -πολιτικόν Πυθαγόρειον Ἀρχύτα στόν Τάραντα καί κατόπιν συνήσαν σχέσεις μέ διαφόρους τυράννους (Διονύσιος, Δίων). Ἐπίσης ὁ Σπεύσιππος ἔγραψε ἐπιστολάς (διεσώθη μία) πρός τόν Φίλιππον, τοῦ ὁποῦ ἐπεζήτει τήν εὖνοια. Ἀργότερον πάλιν μετέβη στήν Μακεδονίαν προσκαλεσμένος τοῦ Κασάνδρου γιά νά παραστῇ στούς γάμους του: «*ἐς Μακεδονίαν ἐπί τόν Κασάνδρου γάμον*» (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι φιλοσόφων» Δ,1,1). Μέ ἄλλα λόγια τόσον στήν θεωρία, ὅσον καί στήν πράξιν ὁ Σπεύσιππος δέν ἦτο δημοκράτης.

Ὁ Στίλπων (380-300 π.Χ.) ἀπό τά Μέγαρα ἀνήκει στήν Μεγαρική Σχολή, τῆς ὁποίας διετέλεσε ἀρχηγός. Ἐθαυμάζετο γιά τήν ἱκανότητά του νά πείθῃ, ὥστε ὁ Διογένης Λαέρτιος («Βίοι φιλοσόφων», Β, 113-114) ἀναφέρει ὅτι λίγο ἔλειψε νά προσελκύσῃ ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα στούς Μεγαρικούς: «*ὥστε μικροῦ δεῖσαι πᾶσαν τήν Ἑλλάδα ἀφορῶσαν εἰς αὐτόν μεγαρίσαι*». Μερικοί μάλιστα φιλόσοφοι π.χ. Δίφιλος, πού τόν ἐπεσκέφθησαν, γιά νά τόν ἀντικρούσουν ἐγιναν ἀφωσιωμένοι μαθηταί του.

Ὁ ἴδιος ἐπηρεάσθη ἀπό τόν Θεόφραστον καί τόν Διογένην τόν Κυνικόν, ἰδίως στό ἠθικό τμήμα τῆς διδασκαλίας του. Ἐπί πλέον ὡς χαρακτηρ ἐφημίζετο διά τό ἦθος καί τήν ἀξιοπρέπειάν του. Ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύ-

που Πτολεμαῖος Α΄ ὁ Σωτήρ (337-283 π.Χ.) ἐκυρίευσε τὰ Μέγαρα ἐξετίμησε τόσον πολύ τόν Στίλωνα, πού τοῦ προσέφερε ἓνα μεγάλο χρηματικό ποσό καί τοῦ ἐζήτησε νά μεταβῇ μαζί του στήν Αἴγυπτον (*εἰς Αἴγυπτον συμ-πλεῖν*). Ὁ φιλόσοφος ὅμως ἀφοῦ ἐκράτησε μέρος τῶν χρημάτων ἠρνήθη (*ἀρνησάμενος*) τήν πρόσκλησιν.

Καί ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής (336-282 π.Χ.) ὅταν κατέλαβε τὰ Μέγαρα ἐφρόντισε νά μή πάθῃ τίποτε ἢ οἰκία τοῦ Στίλωνος καί νά τοῦ ἐπιστραφοῦν ὅσα τοῦ ἤρπασαν. Ἐζήτησε μάλιστα ἀπό τόν φιλόσοφον νά τοῦ ἐτοιμάσῃ κατάλογο τῶν πραγμάτων πού ἔχασε, γιά νά τοῦ ἀποδοθοῦν. Ὁ Στίλων ἀπήντησε ὅτι δέν ἔχασε τίποτε ἀπό ὅσα πραγματικῶς τοῦ ἀνήκουν, διότι οὐδεὶς τοῦ ἀφήρεσε τήν μόρφωσιν, τήν εὐγλωττίαν καί τήν γνῶσιν: «*Παιδείαν γάρ μηδένα ἐξενηνοῦχέναι, τόν τε λόγον ἔχειν καί τήν ἐπιστήμην*» (ἐνθ. ἀνωτ. 115). Ὁ Στίλων ἐδίδαξε ἀρκετοῦς φιλοσόφους πού κατόπιν διεκρίθησαν, ὅπως τόν ἰδρυτὴν τοῦ Στωϊκισμοῦ Ζήνωνας.

Ἡ δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν παρηκολούθει μέ μῖσος τόν ἐπιφανῆ αὐτόν ἄνδρα. Ἦθελαν νά εὗρουν ἀφορμὴν νά τόν καταδιώξουν. Ἀλλά ἐκεῖνος ἦτο προσεκτικώτατος. Κάποτε π.χ. πού ὁ Κράτης τόν ἐρώτησε ἂν οἱ Θεοὶ χαίρωνται μέ τὰ προσευχάς καί τὰ προσκυνήματα. Περί τούτων, ἀπεκρίθη ὁ Στίλων, ἀνόητε νά μή μέ ἐρωτᾷς στὸν δρόμο, ἀλλὰ ιδιαιτέρως: «*περί τούτων μή ἐρώτα ἀνόητε ἐν ὁδῷ ἀλλὰ μόνον*» (ἐνθ. ἀνωτ. 117). Ὡστόσο οἱ Ἀθηναῖοι τόν ἐξώρισαν (*κελεῦσαι τῆς πόλεως ἐξελθεῖν*). Διότι ἔμαθαν ὅτι εἶπε πῶς ἡ Ἀθηνᾶ δέν εἶναι Θεός, ἀλλὰ Θεά, ἐπειδὴ «*θεοὺς εἶναι τοὺς ἄρρενας*».

Ὁ Σωκράτης (470-399 π.Χ.) εἶναι ὁ φιλόσοφος πού πρῶτος ἀπέδειξε μέ λογικά ἐπιχειρήματα, ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι ἐπιβλαβὲς καί παράλογο πολίτευμα. Ὁ ἴδιος δέν ἡσχολήθη ἐνεργῶς μέ τήν πολιτικὴν, ἀλλὰ ἐδίδαξε τήν πολιτικὴν στήν ἀθηναϊκὴν ἀριστοκρατίαν, ἢ ὅποια τόν ἐθαύμαζε διότι κατέδειξε ἐπιστημονικῶς τήν ἀξίαν τῶν

ἀρίστων καὶ τὸν πόσον κακὴ εἶναι ἡ δημοκρατία. Στό βιβλίο μου «Ὁ Σωκράτης μπροστὰ στὸν θάνατο» (σελ. 177 κ.ἑ.) παραθέτω τὴν ἀντιδημοκρατικὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Σωκράτους, γιὰ ὅποιον ἐνδιαφέρεται ἐκτενέστερον.

Ὁ Σωκράτης ἀρνεῖται στὸν οἶονδῆποτε νὰ ἀσχολῇται μέ κάτι, πού δέν ξέρει. Ἄν στό πλοῖο, λέγει στὸν Ἀλκιβιάδη, ἐδίδετο ἡ ἐξουσία σέ κάποιον νὰ κάνῃ ὅτιδῆποτε νομίζει σωστό, ἐνῶ στερῇται τῆς γνώσεως νὰ κυβερνᾷ καταλαβαίνεις τί θά ἡδύνατο νὰ συμβῇ σ' αὐτόν καί στοὺς συνναύτας; θά ἡδύνατο νὰ χαθοῦν ἀπαντᾷ ὁ Ἀλκιβιάδης: «Τί δ' ἐν νηὶ ἐξουσία εἶη ποιεῖν ὁ δοκεῖν, νοῦ τε καὶ ἀρετῆς κυβερνητικῆς ἐστερημένῳ, καθορᾶς ἅ ἂν συμβαίῃ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ξυνναύταις; ἀπολοῖντο πάντες ἄν». (Πλάτων: «Ἀλκιβιάδης» 135, Α).

Ἄν ἓνας ἀσθενὴς ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐνεργῇ ὅπως αὐτός θέλει, μολονότι δέν γνωρίζει ἱατρικὴν τότε τί θά γίνῃ; καθὼς εἶναι φυσικόν δέν θά καταστρέψῃ τὴν ὑγιείαν του; ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Σωκράτης. Ἀληθῶς λέγεις συμφωνεῖ ὁ Ἀλκιβιάδης: «οἷον νοσοῦντι ἐξουσίας οὕσης δρᾶν ὁ βούλεται, νοῦν ἱατρικόν μὴ ἔχοντι τί τό συμβησόμενον; Ἄρ' οὐχ, ὥς τό εἶκος διαφθαρῆναι τό σῶμα; (ἐνθ. ἀνωτ.)

Ὅποιος ἀποφασίζει γιὰ πράγματα πού δέν ξέρει μοιραίως θά ἀποτύχῃ καὶ θά προκαλέσῃ ζημίαν. Ἔτσι εἶναι ἡ θέσις τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος εἰσάγει στὴν πολιτικὴν τό στοιχεῖον τῆς γνώσεως. Ἐπομένως ἀρνεῖται στό πλῆθος τό δικαίωμα ν' ἀπασχολῇται μέ τὴν πολιτικὴν, διότι τὴν ἀγνοεῖ. Γι' αὐτό ὁ Σωκράτης περιεφρόνει τὴν κρίσιν τῶν πολλῶν: «καὶ Σωκράτης τὴν τῶν πολλῶν ἐκφραλίζειν κρίσιν» (Αἰλιανός: «Ποικίλη ἱστορία» Β, 6). Παραστατικῶς μάλιστα λέγει ὅτι καὶ τοῦ μέλλοντος νὰ γευματίσῃ, δίχως νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ μαγειρικὴν ἢ κρίσις γιὰ τό παρασκευαζόμενον γεῦμα εἶναι ἄκυρος, συγκριτικῶς μέ τὴν κρίσιν τοῦ μαγειροῦ, αὐτοῦ δηλαδή πού γνωρίζει τὴν μαγειρικὴν: «οὐκοῦν καὶ τοῦ μέλλοντος ἐστιάσεσθαι μὴ μαγειρικοῦ ὄντος σκευαζομένης θοίνης ἀκυρωτέρα ἢ κρίσις τοῦ ὀψοποιοῦ». (Πλάτων: «Θεαίτητος» 178, Ε) καὶ ἀκόμη ἐρωτᾷ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ τὴν ἴδια γνώμην κάποιος ἄνδρας μέ τὴν γυναῖκα σέ θέμα κλωστικῆς μαλλιών, αὐτός

πού δέν γνωρίζει μέ ἐκείνη πού γνωρίζει; ὄχι θεθαίως ἀπαντᾷ ὁ Ἀλκιβιάδης: «Οἶει ἂν οὖν, ὦ Ἀλκιβιάδη, ἄνδρα γυναικί περί ταλασιουργίας δύνασθαι, ὁμονοεῖν τόν μὴ ἐπιστάμενον τῇ ἐπισταμένῃ... Οὐ δῆτα» (Πλάτων: «Ἀλκιβιάδης» 126, Ε).

Φυσικόν ἐπακόλουθον τῆς σωκρατικῆς ἀντιλήψεως νά ἐπικρατῇ ἡ γνώμη τῶν ἐπισταμένων ἢ ἐπαϊόντων, αὐτῶν πού γνωρίζουν δηλαδή, εἶναι ἡ ἀπόρριψις τῆς ἐκλογῆς τῶν κυβερνώντων μέ τό σύστημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Εἶναι ἀνοησία ὑποστηρίζει ὁ φιλόσοφος νά ἐκλέγουν τοὺς κυβερνήτας τοῦ κράτους μέ ψήφους. ἀλλά κανείς νά μὴ θέλῃ νά χρησιμοποιῇ σάν κυβερνήτη τοῦ πλοίου του τόν ἐκλεγόμενον μέ τόν ἴδιον τρόπον, μήτε ξυλουργό, μήτε αὐλητή, μήτε ἄλλους ἐπαγγελματίας οἱ ὅποιοι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀποτυγχάνοντες προκαλοῦν μικροτέραν ζημίαν ἀπό ἐκείνην πού θά πάθῃ τό κράτος, ὅταν ἀποτύχουν οἱ κυβερνῆται του: «μῶρον εἶη τοὺς μέν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπό κυάμου καθιστάναι κυβερνήτη δέ μηδένα θέλειν χρῆσθαι κυαμευτῶ μηδέ τέκτονι μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῶ ἐλάττονας βλάβας ἀμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περί τήν πόλιν ἀμαρτανομένων» (Ξενοφῶν: «Ἀπομνημονεύματα» 2,9).

Ὁ Σωκράτης ἐπικρίνει τά κόμματα καί στήν ἐρώτησι ποῖο κράτος ἀνομεῖται; ἀπήντησε ἐκείνο στό ὁποῖον οἱ ἄρχοντες ἐγκαθίστανται στήν ἐξουσίαν ἀπό τά κόμματα: «ἐν ἧ, ἔφη, οἱ ἄρχοντες μεθ' ἐταιρείας καθίστανται». (Στοβαῖος: «Ἀνθολόγιον» ΜΓ, 81). Ἐθεώρει ἐξ ἄλλου ὡς ἰσχυρότατον τό κράτος πού διαθέτει «ἄνδρας ἀγαθοὺς» (ἐνθ. ἀνωτ. 80). Πάνω ἀπό τά κόμματα ἐβαζε δηλαδή τās προσωπικότητας. Ἐπίστευε ὅτι δέν πρέπει νά κυβερνοῦν ὅσοι ἐξελέγησαν ἀπό ἀριθμόν τυχαίων ἀνθρώπων: «τούς ὑπό τῶν τυχόντων αἵρεθέντας» (Ξενοφῶν: «Ἀπομνημονεύματα» 9,10) ἀλλά ὅσοι γνωρίζουν νά ἄρχουν: «τούς ἐπισταμένους ἄρχειν» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Σωκράτης τέλος εἶχε ἐπισημάνει ὅτι ἡ τυραννία μέ τήν κακὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως κι' ὄχι μέ τήν ἀρχικὴν σημασίαν της, προέρχεται ἐκ τῆς δημοκρατίας: «οὐκ ἄλλης πολιτείας τυραννὶς καθίσταται ἢ ἐκ δημοκρατίας» διότι ἀπό τήν ὑπερβολικὴ ἐλευθερία προκύπτει μεγίστη

καί ἀγριωτάτη δουλεία: «ἐξ οἶμαι τῆς ἀκροτάτης ἐλευθερίας δουλεία πλείστη καί ἀγριωτάτη» (Πλάτων: «Πολιτεία» 564, Α).

Αἱ θεωρίαι τοῦ Σωκράτους δέν ἄφησαν ἀδιαφόρους τοὺς ἐχθροὺς του. Τὸν ὠδήγησαν στοῦ δικαστήριου μέ τὴν κατηγορίαν τῆς δῆθεν ἀσεβείας καί τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐδίδασκε νά μὴ πιστεύουν στὴν δημοκρατίαν, πού ἄλλως τε ἦτο καί ὁ ἀληθὴς λόγος διωγμοῦ τοῦ φιλοσόφου.

Ἐγινε μία παρωδία δίκης, ὅπου ὁ ὄχλος παρίστανε τὸν δικαστὴν καί ὅπου δέν ἐπέτρεψαν οὔτε σέ μάρτυρας ὑπερασπίσεως νά ὁμιλήσουν. Ἐκεῖ μπροστά στοὺς πολιτικούς ἐχθροὺς του ὁ Σωκράτης ἐπέδειξε θάρρος, ἐτοιμότητα λόγου καί ὑψηλοφροσύνη. Ὅπως ἀνεμένετο ἀπὸ τὴν δικαστικὴν σκηνοθεσίαν, ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη σέ θάνατο καί μετὰ ἓνα μῆνα περίπου ἤπιε τὸ κώνειο μέσα στοῦ δεσμοτήριου. Τό μῖσος τῶν δημοκρατικῶν ἐναντίον τοῦ Σωκράτους διατηρεῖται ἀκόμη. Χαρακτηριστικῶς μεταφέρω ἐδῶ τί γράφει ὁ Γιάννης Κορδάτος («Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας» ἐκδ. «Μπουκουμάνη» Ἀθ. 1972, σελ. 246): «Θέλουν νά ποῦν ὅμως πολλοὶ πὼς ἡ καταδίκη τοῦ Σωκράτη ἦταν ἄδικη. Ἡ γνώμη αὐτὴ δέν εἶναι σωστή...»!!! Ὁ Σωκράτης λοιπὸν δικαίως ἔπρεπε νά δολοφονηθῇ διότι ἦτο: «ἐπικίντυνος ἐχτρός τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας καί σάν τέτοιος ἔπρεπε νά καταδιωχτεῖ (ἐνθ. ἀνωτ.). Οὐδέν σχόλιον...

Ὁ Τηλεκλείδης (5ος αἰὼν π.Χ.) διάσημος κωμικός ποιητής, πού ἀνῆκε στὴν ἀριστοκρατικὴ μερίδα καί μέ τὰς κωμωδίας του ἐσατίριζε τὸν Περικλῆ. Ἐχουν σωθῇ πολλὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα του.

Ὁ Τέρπανδρος (7ος αἰὼν π.Χ.) ἀπὸ τὴν Λέσβον ἐνίκησε τὸ 676 π.Χ. στὸν μουσικὸν ἀγῶνα τῶν Καρνέων

στήν Σπάρτην. Ἐγινε διάσημος γιά τά περίφημα συστήματα (τερπάνδρειοι νόμοι) καί γιά τήν τελειοποίησι τῶν μουσικῶν σημείων. Ἐκτός ἀπό τήν ἐπίδοσιν του στήν μουσικήν ὁ Τέρπανδρος διεμόρφωσε καί τόν λεγόμενον λογοτεχνικόν λυρισμόν. Μετά τόν Α΄ Μεσσηνιακόν Πόλεμον ἡ Σπάρτη ἐκλονίζετο ἀπό ἐμφυλίους ταραχάς. Κατόπιν προτροπῆς τῆς Πυθίας οἱ Σπαρτιάται ἐκάλεσαν τόν Τέρπανδρον γιά νά τούς συμβιβάσῃ, πράγμα πού κι' ἔγινε, μέ συνέπεια ὁ Τέρπανδρος ν' ἀποκτήσῃ μεγάλη φήμη. Σάν ἐπίτιμος πολίτης πού ἀνεκηρύχθη τῆς Σπάρτης δέν μπορεῖ παρά νά ἦτο ἀντιδημοκράτης.

Ὁ Τιμόθεος, Στρατηγός τό 356 π.Χ. κατεδικάσθη νά πληρώσῃ πρόστιμο 100 ταλάντων κι' ἐπειδή δέν εἶχε αὐτό τό ὑπέρογκο ποσό ἠναγκάσθη νά αὐτοεξορισθῇ στήν Χαλκίδα, ὅπου ἀπέθανε. Οἱ ὑποκριταί δημοκράται Ἀθηναῖοι μετέφεραν τά ὅσῳ του στόν Κεραμεικό καί τοῦ ἔστησαν ἀνδριάντας στήν Ἀκρόπολι καί στήν Ἀγορά.

Ὁ Τιμόμαχος, Στρατηγός, τό 361 π.Χ. κατεδικάσθη σέ θάνατο, ἀλλά κατώρθωσε νά σωθῇ διά τῆς φυγῆς.

Ὁ Τυρταῖος (7ος π.Χ. αἰών) δέν ἦτο ὅπως ἐσφαλμένως νομίζουν Ἀθηναῖος πού ἀπεστάλη στήν Σπάρτην ὑπό τῶν Ἀθηναίων συμφώνως πρὸς χρησμόν, ἀλλά γνήσιος Λάκων καταγόμενος ἐκ τῆς Ἀφίδνης. Κατά τόν Β΄ Μεσσηνιακόν Πόλεμον ἐνεψύχωσε τούς Σπαρτιάτας μέ τά ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια, τά ὅποια διηγείραν τήν πολεμικήν ἀρετήν τῶν ἀνδρῶν. Πολλά ἐμβατήριά του σώζονται ὁλόκληρα. Ἕνας Λάκων λοιπόν συνθέτης ἐμβατηρίων πού ζῇ σέ ἀριστοκρατουμένη χώρα φυσικά μόνον δημοκράτης δέν μπορεῖ νά εἶναι.

Ὁ Φειδίας (508-428 π.Χ.) ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μέγιστος τῶν γλυπτῶν τοῦ κόσμου, διότι, πέραν τῆς αἰσθητικῆς πραγματοποιήσεως κατώρθωσε, νά ἀποδώσῃ στά ἔργα του τήν ἠθικὴν ὠραιότητα καί τό ὑπερφυσικόν. Κατά τήν διακυβέρνησιν τῆς Ἀθήνας ὑπό τοῦ Κίμωνος ὁ Φειδίας ἐδημιούργησε διάφορα γλυπτά ἀριστουργήματα μέ θέμα τήν Θεά Ἀθηνᾶ, τῆς ὁποίας ἐποίησε τό χαλκοῦν ἄγαλμα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἄλλο χρυσελεφάντινο τῆς ἰδίας Θεᾶς, καθὼς καί τῆς Ἀφροδίτης κ.τ.λ. Μετά τήν ἐξορίαν τοῦ Κίμωνος ὁ Περικλῆς ἀνέθεσε τόν Φειδίᾳ τήν καλλιτεχνικὴν ἐπιστασίαν ἐφ' ὅλων τῶν ἔργων καί κτισμάτων τῆς Ἀκροπόλεως. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού ὁ Φειδίας φθάνει στό ἀποκορύφωμα τῆς δόξης του.

Ἡ δημιουργία του εἶναι καταπληκτικὴ. 50 ἐπιθλητικά ἀγάλματα στολίζουν τὰ αἵετώματα, 92 γλυπτικοὶ πίνακες τῶν μετοπῶν καί 150 μέτρα ἀναγλύφου ζωφόρου ταινίας. Τό 438 ἀποκαλύπτει τό ἀφαντάστου κάλλους χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς ὕψους 12 μέτρων. Ὅπως γράφει ὁ Θουκυδίδης («Ἱστορία» Β, 13) τό ἄγαλμα εἶχε καθαρὸ χρυσόν θάρους σαράντα ταλάντων: «δ' ἔχον τό. ἄγαλμα τεσσαράκοντα τάλαντα σταθμόν χρυσοῦ...» δηλαδὴ 1048 χιλιόγραμμα ἂν ὑπολογίσωμεν ὅτι τό ἀττικόν τάλαντον, σάν μονὰς θάρους ἰσοῦται μέ 26,2 χιλιόγραμμα.

Ἡ φήμη τοῦ Φειδίου προεκάλεσε τό μῖσος τῶν ζηλοφθόνων δημαγωγῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεισαν κάποιον ἐργάτην πού ἐδούλευε στήν Ἀκρόπολι ὀνόματι Μένωνα νά ζητήσῃ ἀπό τόν λαό τήν ἄδειαν νά μηνύσῃ τόν Φειδίαν καί νά τόν κατηγορήσῃ ὅτι ὑπεξήρесе χρυσόν ἐκ τοῦ ἀγάλματος. Ὁ δῆμος ἔδωσε τήν ἄδειαν καί ἔτσι ἔγινε ἡ καταγγελία ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου: «Μένωνά τινα τῶν Φειδίου συνεργῶν πείσαντες ἰκέτην ἐν ἀγορᾷ καθίζουσιν αἰτούμενον ἄδειαν ἐπὶ μηνύσει καί κατηγορίᾳ τοῦ Φειδίου προσδεξαμένου δέ τοῦ δήμου τόν ἄνθρωπον καί γενομένης ἐν ἐκκλησίᾳ διώξεως...» (Πλούταρχος: «Περικλῆς» 31). Ὁ Φειδίας ὁμως ἀντέκρουσε ἐπιτυχῶς τήν κατηγορίαν, διότι εἶχε κατασκευάσει κατὰ τέτοιον τρόπον τό ἄγαλμα, ὥστε νά μπορῇ νά ἀποσπᾷ τόν χιτῶνα ἄνευ βλάβης. Ἐζύγισε λοιπόν τόν χιτῶνα καί

ἀπέδειξε τό θάρος του (*ἀποδείξει τόν σταθμόν*). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου δέν ἠδύνατο νά κάνη ἀλλοιῶς καί ἀθώωσε τόν Φειδίαν.

Παρά ταῦτα ὠγκοῦτο καθημερινῶς ὁ φθόνος ἐναντίον τοῦ καλλιτέχνου λόγῳ τῆς δόξης του, τήν ὁποίαν δέν ὑπέφερε πιά ὁ ἀθηναϊκός ὄχλος καί οἱ δημαγωγοί πού τόν ἐξηρέθιζαν: «*ἡ δέ δόξα τῶν ἔργων ἐπίεξε φθόνῳ τόν Φειδίαν...*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Αὐτή τήν φοράν κατηγορήσαν τόν Φειδίαν γιά ἀσέβεια, διότι ἐθεβήλωσε τό ἄγαλμα τῆς Θεᾶς. Συγκεκριμένως στήν παράστασι τῆς μάχης τῶν Ἀμαζόνων ὅπου ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀσπίδος, ὁ Φειδίας κατηγγέλθη ὅτι ἀπεικόνισε τήν μορφήν τήν ἰδικήν του καί τοῦ Περικλέους μαχομένων. Τοῦτο ἐθεωρήθη ἱεροσυλία καί ὁ Φειδίας κατεδικάσθη καί ἐνεκλείσθη στήν φυλακή, ὅπου κατ' ἄλλους μέν ἀπέθανε ἐξ ἀσθενείας, κατ' ἄλλους δέ τόν ἐδηλητηρίασαν: «*ὁ μέν οὖν Φειδίας εἰς τό δεσμοκτήριον ἀπαχθείς ἐτελεύτησε νοσήσας, ὡς δέ φάσιν ἔνιοι, φαρμάκοις...*» (ἐνθ. ἀνωτ. 31). Τόν ἐργάτην Μένωνα πού ἐμήνυσε τόν Φειδίαν ἡ ἀθηναϊκή δημοκρατία ἐφρόντισε ἰδιαιτέρως, διότι μέ ψήφισμα πού εἰσηγήθη ὁ δημαγωγός Γλύκων ἀπηλλάγη ἀπό κάθε φόρον καί οἱ Στρατηγοί διετάχθησαν νά φροντίζουν γιά τήν ἀσφάλεια τοῦ συκοφάντου: «*τῷ δέ μνητῇ Μένωνι γράψαντος Γλύκωνος ἀπέλειον ὁ δῆμος ἔδωκε καί προσέταξε τοῖς στρατηγοῖς ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἀνθρώπου*» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Φιλοκράτης (4ος αἰών π.Χ.) σπουδαῖος πολιτικός συνέταξε τούς ὅρους τῆς «*Φιλοκρατείου Εἰρήνης*» (346 π.Χ.). Οἱ δημοκράται (Ἵπερείδης, Δημοσθένης) τόν κατηγορήσαν γιά ἐσχάτη προδοσία καί τόν κατεδίκασαν (ἐρήμην) σέ θάνατο.

Ὁ Φιλόλαος (5ος αἰών π.Χ.) ὀνομαστός Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἀπό τόν Κρότωνα. Ὅταν οἱ δημοκράται ἐπυρπόλησαν τήν οἰκίαν, ὅπου συνεδρίαζαν οἱ Πυθαγό-

ρειοι τούς οποίους μαζί μέ τόν Πυθαγόρα ἐσφαξαν, ὁ Φιλόλαος κατώρθωσε νά διασωθῇ καί μετέβη στάς Θήβας, ὅπου ἐδίδαξε.

Ὁ Φρύνιχος (5ος αἰών π.Χ.) δραματικός ποιητής πού ἐπειδή διά τοῦ ἔργου του «*Μιλήτου ἄλωσις*» ὑπενθύμισε στούς Ἀθηναίους «*οἰκῆια κακά*» (Ἡρόδοτος: «Ἱστορία» Στ, 21) κατεδικάσθη σέ πρόστιμο 1.000 δρχ. καί ἀπηγορεύθη ἡ παράστασι τοῦ δράματος πού κατεστράφη.

Ὁ Φρύνιχος, Στρατηγός πού συνέβαλε στήν ἐπιβολή τῶν ἀριστοκρατικῶν τό 411 π.Χ. Ἐπιστρέφων ἀπό τήν Σπάρτην ὅπου εἶχε σταλῇ ὡς μέλος πρεσβείας γιά τήν σύναψι εἰρήνης, τόν ἐδολοφόνησαν οἱ δημοκράται πρό τοῦ βουλευτηρίου. Οἱ δολοφόνοι ἐτιμήθησαν ὑπό τῆς δημοκρατίας ὡς «*σωτήρες τῆς πατρίδος*».

Ὁ Φωκίων (402-317 π.Χ.) ὁ ὁποῖος γιά τήν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτηῆρος του ἐπωνομάζετο «*Φωκίων ὁ Χρηστός*» μολονότι κατήγετο ἐκ ταπεινῆς οἰκογενείας περιεφρόνει τήν δημοκρατίαν, ὥστε ἔστειλε τόν γιό του, Φῶκον, στήν Σπάρτην γιά νά ἀνατραφῇ συμφώνως πρός τήν λακωνικήν ἀγωγήν: «*ἀπήγαγε εἰς Λακεδαίμονα καί κατέμιξε τοῖς ἀγομένοις τήν λεγομένην ἀγωγήν νεανίσκοις*» (Πλούταρχος: «Φωκίων» 20).

Ἄν καί σέ ἀντίπαλο στρατόπεδο ἐγίνε προσωπικός φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, τόν ὁποῖον συνεβούλευσε, ἐφ' ὅσον θέλῃ δόξαν νά γυρίσῃ τόν πόλεμον κατά τῶν Ἑλλήνων σέ πόλεμο κατά τῶν βαρβάρων: «*εἰ δέ δόξης μεταθέσθαι, πρός τοὺς βαρβάρους ἀπό τῶν Ἑλλήνων τραπόμενον*» (ἐνθ. ἀνωτ. 17). Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμαζε τόν Φωκίωνα καί γι' αὐτό τοῦ ἔστειλε δῶρο ἑκατό τάλαντα (κατέπεμψεν ἑκατόν τάλαντα). Ὁ Φωκίων ἐρώτησε τούς

ἀπεσταλμένους τοῦ Ἀλεξάνδρου, γιατί ὁ βασιλεὺς τοῦ δωρίζει τόσα πολλὰ χρήματα. Διότι ἀπήντησαν ἐκεῖνοι ἐσένα θεωρεῖ τόν μόνον καλόν καί ἀγαθόν ἄνδρα (δ.τι σέ κρίνει μόνον ἄνδραν καλόν καί ἀγαθόν). Ἄς μ' ἀφήση λοιπόν νά φαίνομαι καί νά εἶμαι τέτοιος ἀπήντησε ὁ Φωκίων καί ἡρνήθη νά λάβῃ τό δῶρον, παρ' ὅλο πού ἦτο πάμπτωχος (πολλήν εὐτέλειαν). Ὁ Ἀλέξανδρος ἀγανακτισμένος ἔγραψε ἐπιστολή στόν Φωκίωνα καί κατόπιν διέταξε τόν Κρατερό νά προσφέρει μίαν ὁλόκληρον πόλιν στόν Φωκίωνα, πρὸς τόν ὁποῖον παρήγγειλε, ὅτι θά θυμώσῃ ἀκόμη περισσότερο ἂν καί τώρα δέν δεχθῇ τό δῶρον (διατεινόμενος ἐτι μᾶλλον ὡς χαλεπανεῖ μή λαθόντος). Ὁ Φωκίων πάλιν ἡρνήθη. Ἡ ἐκτίμησις τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τόν Φωκίωνα ἀπεδεικνύετο καί ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι μόνον στά γράμματα πού ἀπηύθυνε στόν Ἀντίπατρο καί στόν Φωκίωνα ἔβαζε τήν λέξι «χαίρειν».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Φωκίων, πού ἀνεδείχθη 45 φορές Στρατηγός δέν συνεβιβάζετο μέ τήν γνώμη τοῦ πλήθους, γι' αὐτό ὅταν κάποτε εἶδε ὅτι μετά τήν ὁμιλία του πρὸς τόν δῆμον ὅτι συνεφώνουν μέ ὅσα προέτεινε, ἐστράφη πρὸς τοὺς φίλους του καί ἐρώτησε: μήπως εἶπα κάτι κακό χωρίς νά τό καταλάβω; «Οὐ δὴ πού τι κακόν λέγων ἐμαυτὸν λέληθα» (ἐνθ. ἀνωτ. 8). Στά θέματα τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἠθικῆς ἦτο αὐστηρός. Ὅταν ἐδικάζετο ὁ γαμβρός του Χαρικλῆς καί τόν παρεκάλεσε νά τρῶν βοηθήσῃ στό δικαστήριον ὁ Φωκίων ἀπήντησε: Χαρικλῆ, ἐγὼ σέ ἔκανα γαμβρό μόνον γιά τά δίκαια: «Ἐγὼ σέ, ὦ Χαρίκλεις, ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις γαμβρόν ἐποίησάμην» (ἐνθ. ἀνωτ. 22).

Ἐναν τέτοιον ἄνδρα πού ἐπανειλημμένως σέ μάχας ἢ ναυμαχίας, ἀλλά καί σέ εἰρήνην ὑπηρέτησε ὑποδειγματικῶς τήν πατρίδα του κατεδίωξε ἡ δημοκρατία. Οἱ δημαγωγοὶ Ἀγνωνίδης, Ἐπίκουρος καί Δημόφιλος ἔσυραν σέ λαϊκό δικαστήριον τόν Φωκίωνα καί μερικοὺς φίλους του μέ τήν κατηγορίαν τῆς προδοσίας.

Μόλις εἰσηλθε στήν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου οἱ καλλίτεροι τῶν πολιτῶν ἐκάλυψαν τό πρόσωπό των καί ἔσκυψαν πρὸς τά κάτω δακρύζοντες: «οἱ μὲν βέλτιστοι τῶν πολιτῶν ὁφθέντος τοῦ Φωκίωνος ἐνεκαλύψαντο καί κάτω

κύψαντες ἐδάκρυον» (ἐνθ. ἀνωτ.34). Τό πλῆθος ἐν τῷ μεταξύ ἐκραύγαζε νά κτυπήσουν τοὺς ὀλιγαρχικούς καί τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ (*βάλλειν τοὺς ὀλιγαρχικούς καὶ μισοδημούς*) καί οὔτε ἤθελαν νά τοὺς ἀφήσουν νά ἀπολογηθοῦν. Ὁ Φωκίων πού μετὰ βίας ἠκούετο (*μόλις ἔξακουσθείς*) εἶπε: τί θέλετε νά μᾶς φονεύσετε δικαίως ἢ ἀδίκως; κάποιοι ἐφώναξαν: δικαίως. Καί πῶς θά τό μάθετε αὐτό ἂν δέν μᾶς ἀκούσετε; εἶπε ὁ Φωκίων (*πῶς γνώσεσθε μὴ ἀκούσαντες*). Ἐν τούτοις ὁ ὄχλος ἐπιμένει νά θανατωθοῦν οἱ κατηγορούμενοι, δίχως νά ἀπολογηθοῦν. Τότε ὁ Φωκίων πλησιάζει πρὸς τό πλῆθος καί λέγει: Ἐμένα σκοτῶστε με (*θανάτου τιμῶμαι*) αὐτοὺς ὅμως καί δείχνει τοὺς συγκατηγορούμενους του, γιατί θέλετε νά τοὺς σκοτῶσετε, ἀφοῦ δέν ἔκαναν κάτι κακό (*διὰ τί ἀποκτενεῖτε μηδέν ἀδικοῦντας;*) Διότι εἶναι φίλοι σου (*ὃ,τι σοί φίλοι εἰσίν*) τοῦ ἀπαντοῦν μέ μῖσος!

Ἔτσι δημοκρατικώτατα ἀποφασίζουν νά θανατωθοῦν οἱ κατηγορούμενοι. Μερικοὶ μάλιστα ἐζήτησαν νά βασανισθῇ ὁ Φωκίων πρὶν ἀποθάνῃ (*καὶ στρεβλωθείς Φωκίων ἀποθάνοι*). Τελικῶς ἔδωσαν σ' ὅλους τοὺς κατηγορουμένους νά πίοῦν τό κώνειον. Ἔτσι ὁ Φωκίων ἐδολοφονήθη σέ ἡλικία 85 ἐτῶν καί ἐπέταξαν τό πτώμα τοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, διότι εἶχαν ἀποφασίσῃ νά ἐξορίσουν τὸν νεκρόν (*καὶ τό σῶμα τοῦ Φωκίωνος ἐξορίσαι*).

Ὁ Χίλων ἢ Χεῖλων (560 π.Χ.) ὁ Λακεδαιμόνιος, πού εἶναι μεταξύ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν φυσικὰ ἦτο ἀντιδημοκράτης, ἀφοῦ στήν ὀλοκληρωτικὴ Σπάρτη κατεῖχε τό ἀνώτατο ἀξίωμα τοῦ Ἐφόρου. Ὡς γνωστόν οἱ Πέντε Ἐφοροὶ ἀπετέλουν τὴν συλλογικὴν ἡγεσίαν τῆς Σπάρτης καί εἶχαν δικαίωμα νά ἐλέγχουν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἠδύναντο ἀκόμη καί νά καταδικάσουν. Ὅπως δὴποτε ἡ πολιτικὴ ἐξουσία συνεκεντροῦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἐφόρων στοὺς ὁποίους ἀπηϋθύνοντο οἱ ξένοι πρεσβευταὶ καί οἱ ὅποιοι συνῶδευον (δύο ἔφοροι) τοὺς βασιλεῖς σέ κάθε ἐκστρατείαν καί ἐπὶ πλεόν ἐτηροῦντο ἐνήμεροι ἐφ' ὅλων στρατιωτικῶν ἐξελίξεων μέ κρυπτογραφικόν

σύστημα (σκυτάλη).

Δέν χρειάζομαι λοιπόν περισσότερα γιά νά συμφωνήσετε, ὅτι ἕνας Σπαρτιάτης καί μάλιστα Ἐφορος δέν μπορεῖ νά ἐπίστευε στήν δημοκρατίαν. Ἀξίζει πάντως νά σημειώσω, ὅτι τά ἀποφθέγματα τοῦ Χίλωνος ἀντεγράφησαν ἀπό ποικίλους νεωτέρους συγγραφεῖς καί ἰδίως ἀπό τοὺς Χριστιανούς π.χ. ὁ Χίλων εἶπε στόν Αἰσωπο, ὅτι ὁ Ζεὺς ταπεινώνει τοὺς ὑπερηφάνους καί ἀνεβάζει τοὺς ταπεινοὺς: *«τά μέν ὑψηλά ταπεινῶν, τά δέ ταπεινά ὑψῶν»* (Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι Φιλοσόφων» Α, 3,69). Πολλοὺς αἰῶνας κατόπιν ἡ φράσις αὐτή τοποθετεῖται στό Εὐαγγέλιον («Κατά Ματθαῖον» ΚΓ, 12) ὥς: *«ὅστις δέ ὑψώσῃ ἑαυτόν θέλει ταπεινωθῇ καί ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτόν θέλει ὑψωθῇ»* καί ὁ ὅρος «πλησίον» πού τόσο χρησιμοποιοεῖ ἡ χριστιανική θρησκεία καί αὐτός εἶναι παρμένος ἀπό τόν Χίωνα, ὁ ὁποῖος συνίστα νά μὴ κακολογῇς τοὺς πλησίον σου: *«μη κακολογεῖν τοὺς πλησίον»* (ἐνθ. ἀνωτ.). Πέραν τῶν ἠθικῶν συμβουλῶν, ἔδινε καί πρακτικὰς, πού διειτρήσαν τὴν ἰσχύν των μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καί μᾶλλον ἔχουν περισσοτέραν ἀξίαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας π.χ. *«ἐγγυα πάρα δ' ἄτα»* (ἐνθ. ἀνωτ.) δηλαδὴ ἀνάλαβε ἐγγυητὴς καί τό κακό δέν ἀργεῖ νά ἔλθῃ.

Ὁ Χίλων ἀπέθανε σέ μεγάλην ἡλικίαν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν πού ἐφίλησε τόν γιό του, ὅταν ἀνεδειχθῇ Ὀλυμπιονίκης στήν πυγμαχία (*ἐτελεύτησε τόν υἱόν Ὀλυμπιονίκην ἀσπασάμενος πυγμῆς*). Ἐτάφη στήν Σπάρτην μέ ἰδιαιτέρας τιμὰς καί στόν ἀνδριάντα του ἔγραψαν τό ἀκόλουθο ἐπίγραμμα: *Ἡ πολεμόχαρος Σπάρτη ἐγέννησε τόν Χίωνα πού ἦτο πρῶτος στή σοφία μεταξύ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν: «τόν δε δορυστέφανος Σπάρτα Χίλων ἐφύτευσεν, ὃς τῶν ἐπτὰ σοφῶν πρῶτος ἔφυ σοφία»* (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Χοιρίλος (4ος αἰὼν π.Χ.) ἀπὸ τὴν Σάμον φίλος τοῦ Ἡροδότου διέπρεψε ὥς ἐπικός ποιητὴς, ἰδίως μέ τόν ἔργον του *«Περσῆις ἢ Περσικά»* ὅπου ἀφηγεῖται τὰ ἐνδοξα περιστατικά τῶν μηδικῶν πολέμων. Τό ἔπος ἐκεῖνο ἐθεωρεῖτο τόσον σπουδαῖον, ὥστε ἐδιαβάζετο μαζί μέ τὰ

• Χρύσιππος

Ὀμηρικά ἔπη: «καί σύν τοῖς Ὀμήρου ἀναγινώσκεσθαι» (Σουΐδα: «Λεξικόν», λέξεις: «Χοιρίλος») καί φαίνεται ὅτι ἀπέδωσε πολλά χρήματα στόν ποιητή.

Γιά ἄρκετό καιρό ὁ Χοιρίλος διέμεινε στήν Ἀθήνα. Ἐχομεν κάθε λόγο νά πιστεύωμεν, ὅτι δέν ἦτο δημοκράτης, διότι ὁ ναύαρχος Λύσανδρος (-395 π.Χ.) πού τό 404 π.Χ. ἐκυρίευσε τήν Ἀθήνα καί κατέλυσε τήν ἀθηναϊκή δημοκρατία εἶχε πάντοτε πλησίον του τόν Χοιρίλον, ὁ ὁποῖος ἐξύμνει τά κατορθώματα τοῦ Λυσάνδρου μέ ποιήματα ὅπως διηγεῖται ὁ Πλούταρχος («Λύσανδρος» 18): «τῶν δέ ποιητῶν Χοιρίλον μέν αἰεὶ περί αὐτόν εἶχεν ὡς κοσμήσοντα τάς πράξεις διά ποιητικῆς». Ἐπί πλεον ὁ Χοιρίλος ἐφιλοξενεῖτο στήν αὐλή τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀρχελάου, ὅπου καί ἀπέθανε. Ἐπομένως ὁ προσωπικός ὑμνητής τοῦ καταλυτοῦ τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας καί ὁ φιλοξενούμενος τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου δέν μπορεῖ νά θεωρηθῇ δημοκράτης.

Ὁ Χρύσιππος (281-208 π.Χ.) ἦτο ὁ φιλόσοφος πού ἀνέλαβε τήν διεύθυνσιν τῆς Στοᾶς μετά τόν θάνατον τοῦ Κλεάνθους. Ἀπέρριπτε κάθε σκέψι περί ἰσότητος μεταξύ ἀνθρώπων καί ἀνεγνώριζε τήν ἀνωτερότητα ὅσων γνωρίζουν, ἔναντι ὅσων ἀγνοοῦν. Ἐθεώρει μάλιστα τοὺς πολλούς ὡς ἄφρονες καί ὡς ἐκ τούτου τρελλούς, κατά τό στωϊκόν ἀξίωμα «πᾶς ἄφρων μαίνεται». Ἡ γνώμη τῶν πολλῶν δέν τόν ἐνδιέφερε, οὔτε εἶχε ἀξίαν ἐπειδή προήρχετο ἀπό τοὺς πολλούς. Τήν ἀντιδημοκρατικὴν αὐτὴν ἀντίληψιν τήν ἐξεδήλωσε καί μέ τήν περίφημον παρατήρησιν του, ὅτι ἂν ἐπρόσεχα τοὺς πολλούς δέν θά ἐγίνοντο φιλόσοφοι: «εἰ τοῖς πολλοῖς προσεῖχον, οὐκ ἂν ἐφιλοσόφησα» (Διογένης Λαέρτιος: «βίοι φιλοσόφων» II, 179).

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων. Οἱ τυραννοκτόνοι! Ἔτσι διδάσκουν στά σχολεῖα καὶ στά Ἑλληνικά πανεπιστήμια (στά ξένα λέγεται ἡ ἀλήθεια) ὅτι δηλαδή οἱ δύο αὐτοὶ ἐσκότωσαν τὸν τύραννο τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀποκατέστησαν τὴν δημοκρατίαν στὴν Ἀθήνα. Τό ἐπίσημο κράτος μας – γιὰ τὴν ἀκρίβεια οἱ ἀμόρφωτοι κρατικοὶ λειτουργοὶ καὶ οἱ πιο ἀμόρφωτοι πολιτικοὶ – τιμοῦν σέ ὁμιλίας τῶν τούς τυραννοκτόνους καὶ μάλιστα ἔχουν δώσει τὰ ὀνόματά τους σέ ὁδούς τῆς πρωτεύουσας καὶ ὑποθέτω καὶ σέ ὁδούς ἄλλων πόλεων.

Ἡ πραγματικότης ὅμως εἶναι πολὺ διαφορετικὴ, ἀπὸ ἐκείνη πού μᾶς παρουσιάζουν. Ὅπωςδήποτε ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἄποψιν. Διότι, πρῶτον οἱ δύο δολοφόνοι δὲν ἐφόνευσαν (514 π.Χ.) τὸν τύραννον Ἰππῖαν, ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν του Ἰππάρχον. Δεύτερον δὲν ἐδολοφόνησαν γιὰ τὴν δημοκρατία τῆς Ἀθήνας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐρωτικὴ ἀντιζηλία, ὅπως παρακάτω θὰ δεῖξω. Τρίτον δὲν ἐπρόκειτο περὶ πολιτικῶν ἀγωνιστῶν, ἀλλὰ περὶ ζεύγους ὁμοφυλοφίλων. Ὁ Ἀρμόδιος ἦτο κίναϊδος, «τραβεστί» τῆς ἐποχῆς του καὶ ὁ Ἀριστογείτων «ἀγαπητικός» καὶ «προστάτης» τοῦ Ἀρμοδίου, πού μάλλον Ἀρμοδία τοῦ ταιριάζει καλλίτερον. Τέταρτον ἡ δολοφονία τοῦ Ἰπάρχου δὲν ἐπέφερε τὴν πτῶσι τῆς τυραννίας, ἡ ὁποία συνεχίσθη, μέχρις ὅτου τὴν ἔρριξαν ὄχι οἱ Ἀθηναῖοι ἀλλὰ οἱ Σπαρτιάται, πού θεθαίως δὲν ἐνδιαφέροντο γιὰ τὴν δημοκρατίαν ἀλλὰ ἤθελαν νὰ ἔχῃ δημοκρατία ἡ Ἀθήνα, γιὰ νὰ εἶναι ἀσθενὴς σάν κράτος, ὥστε ἂν χρειασθῇ νὰ μπορέσουν νὰ τὴν κυριεύσουν, ὅπως καὶ συνέβη. Προσθέτω ἐπίσης ὅτι ἡ «ἀδελφή» κι' ὁ ἐρωμένος της ἐδολοφόνησαν ἕναν ὑπέροχο Ἕλληνα φημισμένο γιὰ τὴν σωφροσύνη καὶ τὸν πατριωτισμό του. Καὶ τέλος ἀξίζει νὰ σημειώσω ὅτι τὰ δύο ἐκεῖνα καθάρματα δὲν ἦσαν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἦταν Ἑβραῖοι.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα ἕναν πρὸς ἕναν τούς ἰσχυρισμούς, πού μόλις προανέφερα. Θ' ἀρχίσω πρῶτον μέ τὸν Θουκυδίδη, ὁ ὁποῖος γράφει στὴν «Ἱστορίαν» του (ΣΤ, 54) ὅτι τό τόλμημα τοῦ Ἀριστογείτονος καὶ τοῦ Ἀρμοδίου ἐπεχειρήθη διὰ λόγους ἐρωτικούς (δι' ἐρωτικὴν ζυντυ-

χίαν επεχειρήθη) τούς όποιους θά διηγηθώ λεπτομερώς καί θά αποδείξω ότι ούτε οί άλλοι Έλληνες ούτε οί ίδιοι οί Άθηναίοι λέγουν κάτι ακριβές γιά τούς τυράννους τους καί γιά τό γεγονός αυτό. Όταν απέθανε ό Πεισί-στρατος γέρων πλέον καί ασκων τήν τυραννίδα, ανέλαβε τήν εξουσίαν όχι ό Ίππαρχος όπως νομίζουν οί πολλοί, αλλά ό Ίππίας ό όποιος ήτο ό πρεσβύτερος.

Έκείνη τήν εποχήν ό Άρμόδιος πού ήτο ώραιότατος είχε έραστήν τόν Άριστογείτονα, ό όποιος ανήκε στήν τάξιν τών πολιτών. Κάποτε ό Ίππαρχος έκανε έρωτικές προτάσεις στόν Άρμόδιον, ό όποιος τόν κατήγγειλε στόν Άριστογείτονα. Αύτός επόνεσε από ύπερβολική έρωτική ζηλοτυπία καί επειδή έφοβείτο μήπως ό Ίππαρχος μεταχειριζόμενος τήν δύναμί του προσελκύσει τόν Άρμόδιο αποφασίζει άμέσως νά αγωνισθῇ γιά τήν κατάλυσι τῆς τυραννίδος.

Έν τῷ μεταξύ ό Ίππαρχος ό όποιος απειραθή άνεπι-τυχῶς νά προσεταιρισθῇ τόν Άρμόδιον δέν έσκόπευε νά χρησιμοποιήσῃ θίαν αλλά προετοιμάζετο νά τόν προσβάλῃ μέ κάποιον άφανῇ τρόπον... Ό Ίππαρχος λοιπόν καθώς έσχεδιάζε προσέβαλε τόν Άρμόδιον, διότι δέν έδέχθη τās έρωτικές προτάσεις του. Συγκεκριμένως ένῶ είχαν ειδοποιήσει μίαν άδελφήν του, άνύπανδρον, νά προσέλθῃ σέ κάποια πομπήν φέρουσα κάνιστρον τήν έξεδίδωξαν κατόπιν λέγοντες, ότι δέν τήν είχαν ειδοποιήσει νά συμμετάσχει στήν πομπήν επειδή δέν ήτο άξία. Αφοῦ ό Άρμόδιος διά τούτο ήσθάνθη βαρείαν προσβολήν έξωργίζετο καί έξ αιτίας του έξωργίζετο πολύ περισσότερο ό Άριστογείτων.

Οί δύο τους συνεννοήθησαν μέ συνεργούς γιά τήν δολοφονίαν τοῦ Ίππίου καί επερίμεναν τήν έορτήν τών Μεγάλων Παναθηναίων, μόνην ήμέραν κατά τήν όποιαν συνώδευαν τήν πομπήν ένοπλοι πολῖται καί επομένως δέν έδημιουργοῦντο ύποψίαι γιά τήν συγκέντρωσι όπλοφόρων. Είχε συμφωνηθῇ τήν πράξι νά έξετέλουν εκείνοι οί δύο, ένῶ οί συνεργοί θά έβοήθουν στόν άγῶνα κατά τών σωματοφυλάκων. Γιά λόγους άσφαλείας οί συνωμότες δέν ήσαν πολλοί.

Μόλις ήρχισε ή έορτή ό Ίππίας εύρίσκετο στόν Κερα-

μεικό ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἐρρῦθμιζε τὰς λεπτομερείας τῆς πομπῆς, πῶς ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ, ὁ δὲ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια ἐπροχώρουν στὸ ἔργον τους. Ὅταν ὁμως εἶδαν κάποιον ἀπὸ τοὺς συνωμότας νὰ συζητῇ φιλικῶς μέ τόν Ἰππίαν (ὁ Ἰππίας ἦτο καταδεκτικός μέ τόν καθένα) ἐφοβήθησαν, διότι ὑπέθεσαν ὅτι κατηγγέλθισαν καὶ σέ λίγο θά συνελαμβάνοντο. Ἡθέλησαν λοιπόν πρὶν συλληφθοῦν νὰ τιμωρήσουν πρῶτον, ἂν ἠδύναντε ἐκεῖνον πού τοὺς προσέβαλε καὶ ἔξ αἰτίας τοῦ ὁποίου διεκινδύνευσαν τὰ πάντα καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἦσαν εἰσορμοῦν στήν πόλιν καὶ συναντοῦν τόν Ἰππαρχον πλησίον τοῦ Λεωκορίου. Ἀμέσως ρίχνονται δίχως προφυλάξεις ἐναντίον του, μέ ὅσον μεγαλυτέραν ὀργήν ἠδύναντο, ὁ μέν λόγῳ ἐρωτικῆς ἀντιζηλίας, ὁ δέ λόγῳ προσβολῆς πού ὑπέστη, τόν ἐκτύπησαν καὶ τόν ἐφόνευσαν. Καί ὁ μέν Ἀριστογείτων κατῴρθωσε προσωρινῶς νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας τοῦ Ἰπάρχου, ἐπειδὴ ἐμαζεύθη ἐκεῖ πολὺ πλῆθος, συνελήφθη ὁμως ἀργότερον καὶ ἐθανατώθη μέ βασανιστήρια, ὁ δὲ Ἀρμόδιος ἐφονεύθη ἀμέσως ἐκεῖ:

«Γενομένου δέ Ἀρμοδίου ὥρα ἡλικίας λαμπροῦ Ἀριστογείτων, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν, μέσος πολίτης, ἐραστής ὢν εἶχεν αὐτόν. Πειραθεὶς δέ ὁ Ἀρμόδιος ὑπὸ Ἰπάρχου τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ πείσθεις καταγορεύει τῷ Ἀριστογείτονι. Ὁ δέ ἐρωτικῶς περιαλγῆσας καὶ φοβηθεὶς τὴν Ἰπάρχου δύναμιν μὴ θία προσαγάγῃται αὐτόν, ἐπιβουλεύει εὐθύς ὥς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως κατάλυσιν τῆς τυραννίδος. Καί ἐν τούτῳ ὁ Ἰππαρχος ὥς αὐθις πειράσας οὐδέν μᾶλλον ἔπειθε τόν Ἀρμόδιον, θίαιον μὲν οὐδέν ἐβούλετο δρᾶν, ἐν τρόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ ὥς οὐ διὰ τοῦτο δὴ παρεσκευάζετο προπηλακιῶν αὐτόν.»

»...Τόν δ' οὖν Ἀρμοδίον ἀπαρνηθέντα τὴν πείρασιν, ὥσπερ διενоеῖτο, προυπηλάκισεν· ἀδελφὴν γάρ αὐτοῦ κόρην ἐπαγγείλαντες ἤκειν κανοῦν οἷσουςαν ἐν πομπῇ τινι, ἀπῆλθασαν λέγοντες οὐδέ ἐπαγγεῖλαι τὴν ἀρχὴν διὰ τό μὴ ἀξίαν εἶναι. Χαλεπῶς δέ ἐνεγκόντος τοῦ Ἀρμοδίου πολλῷ δὴ μᾶλλον δι' ἐκεῖνον καὶ ὁ Ἀριστογείτων παρωξύνετο. Καὶ αὐτοῖς τὰ μέν ἄλλα πρό τοὺς ξυνεπιθησομένους τῷ ἔργῳ ἐπέπρακτο, περιέμενον δέ Παναθήναια τὰ

μεγάλα, ἔν ἧ μόνον ἡμέρᾳ οὐχ ὑποπτον ἐγίγνετο ἐν ὄπλοις τῶν πολιτῶν τοὺς τήν πομπήν πέμψαντες ἀθρόους γενέσθαι· καί ἔδει ἄρξαι μὲν αὐτοὺς, ξυνεπαμύνειν δὲ εὐθύς τὰ πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐκείνους. Ἦσαν δὲ οὐ πολλοί οἱ ξυνομωμοκότες ἀσφαλείας ἔνακα·

»...Καί ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἑορτὴ, Ἰππίας μὲν ἔξω ἐν τῷ Κεραμεικῷ καλουμένῳ μετὰ τῶν δορυφόρων διεκόσμει ὡς ἕκαστα ἐχρῆν τῆς πομπῆς προΐεναι· ὁ δὲ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια ἐς τό ἔργον προήεσαν. καί ὡς εἰδόν τινα τῶν ξυνωμοτῶν σφίσι διαλεγόμενον οἰκείως τῷ Ἰππία (ἦν δὲ πᾶσιν εὐπρόσδοος ὁ Ἰππίας), ἔδεισαν καὶ ἐνόμισαν μεμνηῦσθαι τε καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ξυλληφθήσεσθαι. Τόν λυπήσαντα οὖν σφᾶς καὶ δι' ὄνπερ πάντα ἐκινδύνεον ἐβούλοντο πρότερον, εἰ δύναιτο, προτιμωρήσασθαι, καὶ ὥσπερ εἶχον ὥρμησαν εἴσω τῶν πυλῶν, καὶ περιέτυχον τῷ Ἰππάρχῳ παρά τό Λεωκόριον καλούμενον, καὶ εὐθύς ἀπερισκέπτως προσπεσόντες καὶ ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς, ὁ μὲν ἐρωτικῆς, ὁ δὲ ὕβρισμένος, ἔτυπτον καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν. Καί ὁ μὲν τοὺς δορυφόρους τό αὐτίκα διαφεύγει, ὁ Ἀριστογείτων, ξυνδραμόντος τοῦ ὄχλου καὶ ὕστερον ληφθεὶς οὐ ῥαδίως διετέθη, Ἀρμόδιος δὲ αὐτοῦ παραχρῆμα ἀπόλλυται.»

Ὁ Ἰππαρχος δὲν διεδέχθη τόν πατέρα του Πεισίστρατον στήν ἐξουσία, ἀλλὰ ὁ Ἰππίας, (Ἰππίας ἠρξεν) ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱός. Τοῦτο πιστοποιεῖται ἱστορικῶς ἀπὸ εἰδικῆ στήλῃ πού εἶχε στηθῇ στήν Ἀκρόπολι, ὅπου ὁ Ἰππίας ἀναγράφεται ἀμέσως μετὰ τόν πατέρα του καὶ καθὼς γράφει ὁ Θουκυδίδης ἐπειδὴ ἦτο ὁ πρεσβύτερος μετ' αὐτόν ἐγινε τύραννος: «διὰ τό πρεσβεύειν τε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τυραννεύσαι» (ἐνθ. ἀνωτ. 55). Ὁ Ἰππαρχος λοιπὸν ὅταν ἐδολοφονήθη δὲν ἦτο τύραννος, συνεπῶς οἱ «τυραννοκτόνοι» κακῶς λέγονται ἔτσι ἄφοῦ δὲν ἐσκότωσαν τόν τύραννο Ἰππία, ἀλλὰ ἕναν ἀδελφόν του. Μάλιστα ὁ Θουκυδίδης σημειώνει ὅτι συνέβη δὲ ὁ Ἰππαρχος ἐξ αἰτίας του ἀτυχοῦς παθήματός του νά γίνῃ ὀνομαστός καὶ νά νομισθῇ κατόπιν ὅτι διετέλεσε τύραννος: «Ἰππάρχῳ δὲ ξυνέβη τοῦ πάθους τῇ δυστυχίᾳ ὀνομα-

σθέντα καί τήν δόξαν τῆς τυραννίδος ἐς τά ἔπειτα προσλαβεῖν» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ἡ τυραννία δέν κατελύθη οὔτε ἀπό τούς ἰδίους τούς Ἀθηναίους οὔτε ἀπό τόν Ἀρμόδιον καί τόν Ἀριστογείτονα ἀλλά ἀπό τούς Λακεδαιμονίους ὅπως θεβαιώνει καί ὁ Θουκυδίδης («Ἱστορία» ΣΤ, 53) «καί προσέτι οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν καί Ἀρμοδίου καταλυθεῖσαν, ἀλλ' ὑπό Λακεδαιμονίων». Μετά τήν δολοφονίαν τοῦ Ἰπάρχου ὄχι μόνον δέν ἔπεσε ἡ τυραννία, ἀλλά ὁ Ἰπίας ἠναγκάσθη νά καταστήσῃ τήν ἐξουσίαν του αὐστηροτέραν: «χαλεπωτέρα μετά τοῦτο ἡ τυραννίς κατέστη» (ἐνθ. ἀνωτ.59). Μετά ἀπό τήν δῆθεν τυραννοκτονία ὁ Ἰπίας ἐκυβέρνησε ἀκόμη τρία ἔτη ὡς τύραννος τῶν Ἀθηναίων καί κατὰ τό τέταρτον ἔτος ἐπαύθη ὑπό τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὅποιοι ἐπανάφεραν τούς ἐξορίστους Ἀλκμαιωνίδας: «Τυραννεύσας δέ ἔτη τρία Ἰπίας ἔτι Ἀθηναίων καί παυθεῖς ἐν τῷ τετάρτῳ ὑπό Λακεδαιμονίων καί Ἀλκμαιωνιδῶν τῶν φευγόντων» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ Ἰπίας ἦτο ἐξαιρετική προσωπικότης. Κατά τόν Σιμωνίδην ὑπῆρξε ὁ ἀριστος τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς του: «Ἄνδρός ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ Ἰπίου» (Θουκυδίδης: «Ἱστορία» ΣΤ, 59).

Ὁ Ἰπάρχος σάν ἀδελφός τοῦ τυράννου διέθετε σημαντική πολιτική δύναμη, τήν ὁποίαν ὁμως ἐχρησιμοποῖει μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά εἶναι ἀγαπητός στούς Ἀθηναίους καί νά μὴ διεγείρῃ φθόνον: «Οὐδέ... ἐπαχθῆς ἦν ἐς τούς πολλούς... ἀλλ' ἀνεπιφθόνως κατεστήσατο» (ἐνθ. ἀνωτ. 54). Γνωρίζομεν τήν σχολαστικὴν ἀκρίβειαν τοῦ Θουκυδίδου καί τήν ὑπευθυνότητά του στό νά ἐπαινῇ ἢ νά κατηγορῇ. Ὑποστηρίζει λοιπόν ὁ Θουκυδίδης, ὅτι ὁ Ἰπίας καί ὁ Ἰπάρχος ἐπέδειξαν ἀρετὴν καί σύνεσιν: «ἀρετὴν καί ξύνεσιν» καί τήν πόλιν ἐκαλλώπισαν καί τούς πολέμους ἐπιτυχῶς διεξήγαγον: «τὴν τε πόλιν αὐτῶν καλῶς διεκόσμησαν καί τούς πολέμους διέφερον» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ἐξ αἰτίας λοιπόν τῆς ἐρωτικῆς ζηλοτυπίας, πού ἠσθάνθη ὁ ὁμοφυλόφιλος Ἀριστογείτων καί ἐπειδὴ μαζί μέ τόν κίναϊδο Ἀρμόδιο ἐφοβήθησαν, ὅτι ἀπεκαλύφθη-

σαν προέβησαν στην δολοφονία ενός υπέροχου "Έλλη-
νος: «Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ δι' ἐρωτικήν λύπην ἢ τε ἀρχή
τῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἡ ἀλόγιστος τόλμα ἐκ τοῦ παραχρῆμα
περιδεοῦς Ἀρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐγένετο» (ἐνθ.
ἀνωτ.59).

"Όλα αὐτά τὰ ἀποδεικνύει ὁ Θουκυδίδης καὶ ὑπεχρεώ-
θην νά παραθέσω μέρος τοῦ ἀρχαίου κειμένου, πρὸς ἀπο-
φυγὴν πάσης ἀμφιβολίας καὶ γιὰ νά προκαλέσω στὸν
ἀναγνώστη τὴν ἀπορία, γιὰ ποιὸν λόγο τιμῶνται σήμερον
οἱ ὁμοφυλόφιλοι δολοφόνους;

Τό ὅτι δέν ἦσαν τυραννοκτόννοι τό ἰσχυρίζεται καὶ «ὁ
πατήρ τῆς ἱστορίας» ὁ Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος μάλιστα
λέγει πῶς ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων φονεύσαντες
τόν Ἰππαρχο ἐξηγρίωσαν τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατίδας
δίχως νά κάνουν τίποτε περισσότερον διὰ νά θέσουν
τέρμα στήν τυραννίαν των: «Οἱ μὲν γάρ ἐξηγρίωσαν τοὺς
ὑπολοίπους Πεισιστρατιδῶν Ἰππαρχὸν ἀποκτείναντες,
οὐδέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας»
(Ἡρόδοτος «Ἱστορία» ΣΤ, 123).

Ὁ Ἡρόδοτος συμφωνεῖ μέ τόν Θουκυδίδη στό
βέβαιον ἱστορικό γεγονός, ὅτι τὴν τυραννίαν τοῦ Ἰππίου
τὴν κατέλυσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι κι' ὄχι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ
ὁποῖοι ἤθελαν τοὺς Πεισιστρατίδας καὶ πολύ περισσότε-
ρον ὄχι τό ὁμοφυλόφιλο ζεῦγος. "Όσοι ἐνδιαφέρεσθε
μπορεῖτε νά διαβάσετε στήν «Ἱστορία» (Ε, 63,64) τοῦ
Ἡροδότου πῶς ἐξελίχθησαν τὰ γεγονότα. Οἱ Λακεδαι-
μόνιοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν μέ ἰσχυ-
ράς δυνάμεις ὑπὸ τόν βασιλέα Κλεομένην καὶ ἐπανειλημ-
μένως ἠττήθησαν, ἀλλά τελικῶς ἐνίκησαν, διότι συνέλα-
βαν τὰ παιδιὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν, πού ἐστέλλοντο γιὰ
λόγους ἀσφαλείας ἐκτός τῆς πόλεως (ὑποκτιθέμενοι γάρ
ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν)
κι' ἔτσι ἐκθιαζόμενοι μέ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν των οἱ
Πεισιστρατίδαι συνεφώνησαν νά ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τῆς
Ἀττικῆς (ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς). Ἐξ αἰτίας λοιπόν
ἐνός τυχαίου περιστατικοῦ (συντυχίῃ) ὅπως ὑποστηρίζει
ὁ Ἡρόδοτος, πού ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ εἰσβολεῖς Λακε-
δαιμόνιοι ἔπесе ἡ τυραννία κι' ὄχι ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τῶν
Ἀθηναίων δημοκρατῶν. Τό ἔγκλημα τῶν ὁμοφυλοφίλων

δέν είχε καμμία πολιτική ἐπίπτωση.

Μένει τώρα νά ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ Ἀρμόδιος καί ὁ Ἀριστογείτων δέν ἦσαν Ἀθηναῖοι, οὔτε κἀν Ἑλληνας. Τί ἦσαν; Μᾶς τό βεβαιώνει ὁ Ἡρόδοτος ἦσαν Γεφυραῖοι: «Ἀριστογείτων καί Ἀρμόδιος, γένος ἐόντες τό ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι» (ἐνθ. ἀνωτ. Ε, 55).

Οἱ Γεφυραῖοι πού ἦσαν ἀλλόφυλοι καί ἀλλόθρησκοι, εἶχαν ἔλθῃ στή Βοιωτία μέ τούς Φοίνικας — σημίτας πού ἔφερε ὁ Κάδμος: «τῶνσύν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων» (ἐνθ. ἀνωτ. Ε, 57). Ὄταν τούς ἐξεδίωξαν οἱ Βοιωτοί ἤλθαν στήν Ἀθήνα ὅπου τούς ἐπέτρεψαν νά ἐγκατασταθοῦν ὑπό ὠρισμένους ὅρους: «ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο» (ἐνθ. ἀνωτ. Ε, 57) ἔκτισαν μάλιστα τήν Ἀθήνα καί τὰ δικά των ἱερά στά ὁποῖα δέν μετεῖχαν καθόλου οἱ Ἀθηναῖοι: «καί σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα, τῶν οὐδέν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναῖοισι» (ἐνθ. ἀνωτ. Ε, 61). Τά ἱερά τῶν Γεφυραίων ἦσαν χωρισμένα (κεχωρισμένα) ἀπό τὰ ἱερά τῶν Ἀθηναίων πράγμα πού ἐπιβεβαιώνει τό ἀλλόθρησκον. Ἐπειδή δέ ἦσαν ἀλλόθρησκοι καί ἀλλοεθνεῖς, ἀπηγόρευσε ὁ Ἰππαρχος στήν ἀδελφή τοῦ Ἀρμοδίου νά συμμετάσχῃ στήν Ἑλληνική ἐθνικοθρησκευτική πομπή τῶν Παναθηναίων.

Ὁ Ἀριστοτέλης πού γράφει γιά τόν Πεισίστρατον καί τούς ἀπογόνους του θαυμάζει τόν Πεισίστρατον. Καί πράγματι αὐτός ὡς τύραννος ὠφέλησε τήν Ἀθήνα καί τόν λαόν της, ὥστε ἂν διαβάσετε τὰ σχετικά κεφάλαια (16,17) τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους «Ἀθηναίων Πολιτεία» θά ἀναγνωρίσετε καί σεῖς τήν ἀξίαν ἐκείνης τῆς τυραννίδος, ἀφοῦ καί οἱ ἴδιοι οἱ Ἀθηναῖοι πολλάκις παρεδέχοντο ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Πεισιστράτου ἦτο ὁ ἐπὶ Κρόνου θίος: «καί πολλάκις ἐθρύλουν ὡς ἡ Πεισιστράτου τυραννίς ὁ ἐπὶ Κρόνου θίος εἶη» (ἐνθ. ἀνωτ. 16.7). «Ἐπὶ Κρόνου θίος» σημαίνει τήν ὑψίστην εὐτυχίαν, ὁ Χρυσοῦς Αἰὼν.

Κατόπιν ἀναλύει τήν προσωπικότητα τοῦ Ἰππίου πού ἦτο ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός (πρεσβύτερος ὢν) καί ὁ ὁποῖος ἐκ φύσεως εἶχε πολιτικήν ἱκανότητα καί σύνεσιν (ὁ Ἰππίας καί τῇ φύσει πολιτικός καί ἔμφρων). Καί προΐστατο τῆς ἐξουσίας (ἐπεστάτει τῆς ἀρχῆς). Ἐπαινεῖ στή συνέχεια τόν φιλόμουσον Ἰππαρχο, πού εἶχε προσ-

καλέσει στήν Ἀθήνα τόν Ἀνακρέοντα, τόν Σιμωνίδη κ.τ.λ. καί καταφέρεται ἐναντίον τοῦ Ἡγησιστράτου (ἐπωνομάζετο *Θέσσαλος*) πού ἦτο νεώτερος καί ὁ ὅποιος κατά τόν Ἀριστοτέλην ἐξύβρισε τόν Ἀρμόδιον ὡς διεφθαρμένον (*λοιδορίσας τι τόν Ἀρμόδιον ὡς μαλακόν ὄντα*) καί ἐμπόδισε τήν ἀδελφήν του νά λάβῃ μέρος στήν πομπή τῶν Παναθηναίων ὡς κανηφόρος Παρθένος καί, πάντα κατά τόν Ἀριστοτέλην, ἡ συμπεριφορά τοῦ Ἡγησιστράτου πρὸς τόν Ἀρμόδιον προεκάλεσε τὰ γνωστά συμβάντα, πού κατέληξαν στήν δολοφονίαν τοῦ Ἰπάρχου.

Γιά τόν Πεισίστρατο καί τόν Ἰππία, πού τόσο, ιδίως τόν τελευταῖο, ἔχουν συκοφαντήσει ὁ Πausanias γράφει («Ἀττικά» Α,23,1) ὅτι αὐτοί ἦσαν πιό φιλόανθρωποι καί σοφώτεροι ἀπό τόν Περίανδρο καί ἐπὶ πλέον ὑπέρτεροι ὡς πρὸς τὰ πολεμικά καί σ' ὅσα συμβάλλουν στήν εὐκοσμίαν τῶν πολιτῶν, καί διατυπώνει τήν ἀπορίαν του (καίτοι) πού ἀντ' αὐτῶν συγκαταλέγεται στοὺς Ἑπτὰ Σοφούς ὁ Περίανδρος: «*Καίτοι Περίανδρου Πεισίστρατος καί παῖς Ἰππίας φιλόανθρωποι μᾶλλον καί σοφώτεροι τὰ τε πολεμικά ἦσαν καί ὅσα ἤκεν ἐς κόσμον τῶν πολιτῶν*».

Ἐπειδὴ στά σχολεῖα καί στά πανεπιστήμια διδάσκονται ἀνακρίβειαι καί κατηγοροῦν τόν τύραννο Πεισίστρατον θεωρῶ ἀναγκαῖον γιά νά ὀλοκληρώσω τό θέμα νά μεταφέρω ἐδῶ τί γράφει ὁ διαπρεπής Ἀμερικανός συγγραφεὺς Οὐίλ Ντυράν στήν «Παγκόσμιον ἱστορίαν τοῦ Πολιτισμοῦ» (Ἑλλ. ἐκδ. «Συρόπουλοι» τόμος Β', σελ. 136-137):

«...Ἴσως μετὰ τόν Σόλωνα αἱ Ἀθηναῖοι νά ἐχρειάζοντο ἀκριβῶς ἓνα ἄνδρα ὅπως ὁ Πεισίστρατος. Ἄνδρα μέσιδηρᾶν θέλῃσιν, διὰ νά σφυρηλατήσῃ τήν ἀνώμαλον Ἀθηναϊκὴν ζωὴν καί νά τῆς δώσῃ ἰσχυράν καί σταθεράν μορφήν καί, διὰ τοῦ ἀρχικοῦ ἐξαναγκασμοῦ, νά ἐπιβάλλῃ τὰς συνηθείας τῆς τάξεως καί τοῦ νόμου, αἱ ὁποῖαι διὰ μίαν κοινωνίαν εἶναι ὅ,τι καί τὰ ὅστ' αὐτῇ ἓνα ζῶον – τό σχῆμα καί ἡ δύναμις του, καί ὄχι ἡ δημιουργικὴ του ζωή...

» Ἡ οἰκονομικὴ τοῦ πολιτικῆ ἦτο συνέχεια τῆς χειραφετήσεως τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Σόλων. Ἐρρῦθμισε τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα διανέμων εἰς τοὺς πτωχοὺς τὴν γῆν ποῦ ἀνῆκεν εἰς τὸ κράτος καθὼς καὶ τὰ κτήματα τῶν ἐξορίστων ἀριστοκρατῶν. Χιλιάδες ἐπικινδύνων ἀνέργων Ἀθηναίων εὗρον γεωργικὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐπὶ αἰῶνας δὲν ὑπῆρχε καμμία σοβαρὰ δυσarrέσκεια τῶν ἀγροτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν.

» Ἐδῶσε ἐργασίαν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκτελῶν ἐκτεταμένα δημόσια ἔργα, ἔκτισε ὕδραγωγεῖα καὶ δρόμους καὶ ἀνήγειρε μεγάλους ναοὺς πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν.

» Προώθησεν ἐπίσης τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων τοῦ ἀργύρου τοῦ Λαυρίου καὶ εἰσήγαγε νέον καὶ ἀνεξάρτητον νόμισμα. Διὰ νὰ χρηματοδοτήσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα, ἐπέβαλλε φόρον 10% ἐπὶ ὅλων τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Φαίνεται ὅμως, ὅτι βραδύτερον ἐμείωσε τὸν φόρον αὐτόν εἰς 5%. Ἰδρυσε στρατηγικὰς ἀποικίας εἰς τὰ σημερινὰ Δαρδανέλλια καὶ ἔκαμεν ἐμπορικὰς συμβάσεις μέ πολλά κράτη.

» Ὑπὸ τὴν διακυβέρνησίν του ἤνθισε τὸ ἐμπόριον καὶ ἐπλούτισαν ὄχι μόνον οἱ ὀλίγοι ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις εἰς τὸ σύνολόν της. Οἱ πτωχοὶ ἐγίναν ὀλιγώτερον πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι ὄχι ὀλιγώτερον πλούσιοι. Ἡ συσσώρευσις ἐκείνῃ τοῦ πλούτου, ἡ ὁποία ὀλίγον ἔλειψε νὰ προκαλέσῃ ἐμφύλιον πόλεμον, ὑπῆχθη ὑπὸ ἑλεγχον καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἀνέσεων καὶ τῶν εὐκαιριῶν ἔθεσε τὰς οἰκονομικὰς βάσεις τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας.

» Ὑπὸ τὸν Πεισίστρατον καὶ τοὺς υἱοὺς του, αἱ Ἀθηναὶ μετεμορφώθησαν ὕλικῶς καὶ πνευματικῶς. Μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ὑπῆρξαν μία δευτερεύουσα πόλις τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ὕστερουσα τῆς Μιλήτου, τῆς Ἐφέσου, τῆς Μυτιλήνης καὶ τῶν Συρακουσῶν εἰς πλοῦτον, καλλιέργειαν καὶ ζωτικότητα. Τώρα νέα λίθινα καὶ μαρμάρινα κτίρια ἐστόλισαν τὴν πόλιν. Ὁ παλαιὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐξωραΐσθη μέ ἓνα Δωρικόν περιστύλιον. Καὶ ἤρχισαν τὰ ἔργα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου οἱ μεγαλοπρεπεῖς κίονες ἀκόμη καὶ ὡς ἐρεΐπια λαμπρύνουν τὸν δρόμον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πρὸς τὸν λιμένα των.

»Διὰ τῆς ιδρύσεως τῶν Παναθηναϊκῶν ἀγώνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωσε Πανελλήνιον χαρακτηῖρα, ὁ Πεισίστρατος ἔφερεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ ὄχι μόνον τιμῆν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρόρμησιν τοῦ ξένου συναγωνισμοῦ. Τὰ Παναθηναία ἔγιναν ἡ μεγάλη ἐθνικὴ ἐορτὴ, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιβλητικὴ πομπὴ ἀκόμα κινεῖται ἐπὶ τοῦ διαζώματος τοῦ Παρθενῶνος. Μὲ δημόσια ἔργα καὶ ἰδιωτικὰς δωρεάς, ὁ Πεισίστρατος προσεῖλκυσε γλύπτας, ἀρχιτέκτοντας καὶ ποιητάς καὶ εἰς τὸ ἀνάκτορόν του συνεκεντρώθη μία ἀπὸ τὰς πρῶτας βιβλιοθήκας τῆς Ἑλλάδος. Μία ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἔδωκεν εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν τὴν μορφήν μὲ τὴν ὁποίαν τὰς γνωρίζομεν. Μὲ τὴν ἐνθάρρυνσίν του, ὁ Θέσπις καὶ ἄλλοι ἀνύψωσαν τὸ δρᾶμα νὰ δεχθῇ τὴν μεγάλην τριανδρίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς σκηνῆς, τοὺς τρεῖς τραγικούς...»

Εἶδате λοιπόν τί σημαίνει ἡ τυραννία, τὴν ὁποίαν κατηγοροῦν οἱ δημοκράται;

Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς τυραννίδος οἱ ἐχθροὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἐτίμησαν τὸν Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα ὥς δῆθεν τυραννοκτόνους. Εἶχαν κάθε πολιτικὸ συμφέρον γιὰ νὰ τὸ κάνουν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶδате ποιά εἶναι. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι οἱ ξένοι ἐπιστήμονες στὰ συγγράμματα τῶν ἀναφέρουν τὰ γεγονότα ὅπως πραγματικῶς συνέβησαν καὶ μόνον οἱ Ἕλληνες κρύβουν τὴν ἀλήθειαν. Φυσικὰ ἐξαιρῶ – ἀπ' ὅσον γνωρίζω – τὴν ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ ΗΛΙΟΥ ἢ ὁποία (τόμος 7ος, λέξις: «Ἑλλάς» σελ. 104) ἐξιστορεῖ τὰ περιστατικά μὲ εἰλικρίνεια. Συγκεκριμένως γράφει:

«Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι δύο νέοι, ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλάξουν τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν «τυραννίαν» τῶν Πεισιστρατιδῶν. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἐπρόκειτο περὶ εὐρείας συνωμοτικῆς κινήσεως, ὑποθαλλομένης ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν μετ' ἀνησυχίας τὴν ἀκμὴν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξελέγησαν λοιπόν ὁ Ἀριστογείτων καὶ ὁ Ἀρμόδιος «γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι» (Η-ρόδ. 5,55), οἱ ὁποῖοι ἔτυχε νὰ ἔχουν προσωπικὰς δυσανεσκειάς ἐναντίον τοῦ ἐνός τῶν Πεισιστρατιδῶν, τοῦ Ἰπ-

πάρχου, ὁ ὁποῖος ἦτο καί ὁ δυναμικώτερος τῶν Πεισι-στρατιδῶν.

»Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἀριστογείτων, φαίνεται ὅτι ἔτρε-φεν ἐρωτικήν ἀντιζηλίαν πρὸς τόν Ἰππάρχον, ὁ δέ ἄλ-λος, ὁ Ἀρμόδιος, εἶχε προσβληθῇ ὑπ' αὐτοῦ διὰ λόγους, οἱ ὅποιοι ἀνάγονται ἴσως εἰς αὐτό πού λέγεται σήμερον ἀντισημιτισμός: Ὁ Ἰππάρχος εἶχεν ἀποκλείσει ἀπὸ τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρμοδίου, προφανῶς ὡς Γεφυραίαν τὸ γένος...

»Ὅλα αὐτὰ πείθουν ὅτι οἱ Γεφυραῖοι ἦσαν σημιτικῆς (φοινικικῆς) καταγωγῆς, ὅπως οἱ σημερινοὶ Ἑβραῖοι, καί ὅτι ἀσκοῦντες χωριστὰ τὴν θρησκευτικὴν τῶν λατρείαν καί τὰ ἔθιμά των δέν ἀφομοιώνοντο πρὸς τόν ὑπόλοιπον πληθυσμόν τῆς πόλεως.

»Τό ὅτι δέ αἱ λέξεις Γεφυραῖοι καί Ἑβραῖοι ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν συνάγεται καί ἐκ τῆς σημασίας τῆς λέξεως. Ἑβραῖος σημαίνει εἰς τὰς σημιτικὰς γλώσσας διαβάτης, ὁ διαβαίνων θάλασσαν ἢ ποταμόν καί κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράζεται «περάτης», διότι οὕτω ἐκλήθησαν οἱ Ἑβραῖοι οἱ διαβάντες τόν Ἰορδάνην ποταμόν καί κατοικήσαντες τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν, οἱ Περαχωρίται...

»Οἱ Γεφυραῖοι λοιπόν τῶν Ἀθηνῶν εἶχον μὲν πλήρη πολιτικά δικαιώματα, διετήρουν ὁμως ἰδίαν θρησκείαν καί ὡς ἀλλόθρησκοι δέν ἐπετρέπετο νά μετέχουν οὔτε τῶν πανδήμων θησκευτικῶν ἐορτῶν τῆς πόλεως, οὔτε τῶν Μυστηρίων. Οὕτω ἀπηγορεύθη νά μετάσχη τῆς πομπῆς τῶν παρθένων κατὰ τὰ Παναθήναια ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀρμοδίου, ὁ ὁποῖος φυσικά ἔφερε βαρέως τὸ γεγονός, πλὴν ὁμως ἦτο ἀδικοιολόγητος ἢ μῆνις τοῦ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἦτο ἀλλόθρησκος.

»Οὕτω λοιπόν ἐξελέγησαν οἱ δῆθεν τυραννοκτόνοι, οἱ ὅποιοι ἐξετέλεσαν τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἰπάρχου τὸ 514 κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων δι' ἐγχειριδίου τὸ ὁποῖον εἶχον κρύψει ἐντὸς ἀνθοδέσμης ἀπὸ μυρσίνας κατὰ τὴν παράδοσιν. Οἱ δύο φονεῖς τοῦ Ἰπάρχου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἐφονεύθη ἐπὶ τόπου ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Ἰπάρχου, ὁ δέ ἄλλος συλλη-φθεὶς ἐθανατώθη μετὰ βασάνων ὑπὸ τοῦ Ἰππίου, ἐτιμήθη-

σαν ἀργότερον ὑπό τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες παρεσύρθησαν ἀπό τοὺς ἐπικρατήσαντας ἀργότερον ἀντιπάλους τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἐστήθη δέ καί ἀνδριάς αὐτῶν. Κατόπιν ὁμως τῶν ὅσων ἐξετέθησαν ἀνωτέρω δύναται νά λεχθῇ ἀσφαλῶς ὅτι οἱ Πεισιστρατίδαι κάθε ἄλλο παρά ὡς τύρρανοι ἐπολιτεύθησαν. Ἀντιθέτως ὑπῆρξαν θύματα οὗτοι τῆς μεγαλοπράγμονος πολιτικῆς των, ἣτις προεκάλεσε τὰς ἀνησυχίας καί τό μῖσος τῶν ἀντιπάλων των. Καί αὐτῶν ὄργανα ἦσαν οἱ δῆθεν τυραννοκτόνοι...»

Τέλος καί γιά νά μή ἀμφιβάλλη κανεῖς ἐπισημῶς οἱ ἴδιοι οἱ Ἑβραῖοι οἱ ὅποιοι στό ἐν Ἑλλάδι κυκλοφοροῦν περιοδικόν τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου ὑπό τόν τίτλον «Χρονικά» (Ἄρ. 78, Ἰούνιος 1985 σελ. 3) ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι τῶν Ἀθηνῶν ἤθελαν νά σπάσουν τήν παράδοσιν τῆς συμμετοχῆς στάς πομπάς μόνον τῶν Ἀθηναίων γυναικῶν ὡς Κανηφόρων καί «ἐζήτησαν νά διακόψουν τήν πατροπαράδοτη συνήθεια νεωτερίζοντες μέ κάποιαν Ἑβραιοπούλα». Ἐτσι διάλεξαν τήν ἀδελφή τοῦ Ἀρμοδίου:

«Ἡ πομπή εἶχε σχηματισθεῖ ἡ ὁμορφὴ Γεφυραῖα Ἑβραιοπούλα, ἐκαμάρωνε, οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι ἦσαν ὑπερήφανοι γιά τήν καινούργια κατάκτησή τους καί ὅλοι ἐχαίροντο γιά τό αἴσιο γεγονός, ὅταν ὁ Πεισιστρατίδης Ἱππαρχος, ἐπιθεωρῶντας τήν πομπή, ἐγίνε ἐξω φρενῶν πού εἶδε τήν Ἑβραιοπούλα νά παίρνει μιά θέση πού ἀνῆκε δικαιωματικῶς μόνο σέ μιά γνήσια Ἀτθίδα. Τήν ἄρπαξε λοιπόν ἀπό τό γυμνό της μπράτσο καί τήν ἐβγαλε ἀπό τήν θέση της στήν πομπή. Μιά τέτοια θάναυση διαγωγή, ὅσο κι' ἂν ἦταν δικαιολογημένη ἀπό τόν θρησκευτικό ζῆλο τοῦ Ἱπάρχου, ἀποτελοῦσε μιά θανάσιμη προσβολή, ὄχι μόνο γιά τοὺς Ἑβραῖους πού τήν ἐξῆσαν ἐκεῖνη τήν στιγμή, ἀλλά κυρίως γιά τόν Ἀρμοδίο καὶ τόν ἀδελφικό του φίλο Ἀριστογείτονα. Τράβηξαν λοιπόν τά μαχαίρια τους καί πρὶν προφθάσει ν' ἀμυνθεῖ ὁ Πεισιστρατίδης, τόν σκότωσαν. Ὁ φόνος αὐτός πού εἶχε κίνητρο τήν προσωπικὴν ἐκδίκηση, ἔλαβε διαστάσεις Τυραννοκτονίας χάρις στόν πλοῦτο τῆς ἀθηναϊκῆς φαντασίας, ἀφοῦ Τύρρανος ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός τοῦ Ἱπάρχου»

χου, ὁ ἀντιπαθητικότετος Ἰππίας, ἡ δέ Τυραννίς τῶν Πεισιστρατιδῶν, κατελύθη ὕστερα ἀπὸ τρία ὀλόκληρα χρόνια, ἥτοι στὰ 511.»

Ὁ Ἱππαρχος ἔγινε «ἔξω φρενῶν» πού εἶδε μία Ἑβραιοπούλα σέ ἐθνικοθησκευτική πομπή. Μήπως ἔκανε ἄσχημα; ἢ μήπως νομίζετε ὅτι σήμερα ἂν σέ μία ἐθνικοθησκευτική πομπή τῶν Ἑβραίων στό Ἰσραήλ ἀποπειραθῇ νά λάβῃ μέρος μία Ὀρθόδοξος Ἑλληνίς θά τήν ἀφήσουν; Φυσικά καί πολύ σωστά ὄχι. Τώρα ἂν ὁ Ἱππαρχος τήν «ἔπιασε ἀπὸ τό γυμνό της μπράτσο» δέν ξέρω πού ἐδιάβασαν αὐτή τήν λεπτομέρεια. Ἀπορῶ ὅμως πού δέν ἐδιάβασαν ὅτι ὁ Ἀρμόδιος ἦτο δημοφυλόφιλος μολονότι τοῦτο γράφεται σαφῶς στὰ ἀρχαῖα κείμενα.

Νομίζω ἀπέδειξα μέ ἀκλόνητα στοιχεῖα ἐκεῖνα, πού στήν ἀρχήν ἰσχυρίσθην, ὅτι δηλαδή ὁ Ἀρμόδιος καί ὁ Ἀριστογείτων δέν ἐφόνευσαν ἓνα τύραννο. Δέν κατέλυσαν κάποια τυραννία. Δέν ἔκαναν πολιτικό, ἀλλά ἐγκλημα προσωπικοῦ πάθους. Δέν ἦσαν Ἑλληνες ἀλλά Ἑβραῖοι. Γιατί λοιπόν ἐπιμένουν οἱ νεοέλληνες νά τοὺς τιμοῦν ὡς «τυραννοκτόνους»; καί νά διδάσκουν στά παιδιά μας μίαν ἱστορικήν ἀνακρίβεια; ἓνα καθαρό ψεῦδος;

Κατά τήν γνώμην μου, διότι ἔτσι θέλει τό πλουτοδημοκρατικό κατεστημένο, πού βασίζεται καί στήν παραποίηση τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Οἱ δέ καθηγηταί μολονότι γνωρίζουν τήν ἀλήθεια δέν ἀντιδροῦν, διότι δέν ἔχουν τό θάρρος, εἶναι δειλοί. Ἰδιαιτέρως δέ οἱ πανεπιστημιακοί καθηγηταί καί οἱ ἀκαδημαϊκοί σωπαίνουν, διότι ἐκτός ἀπὸ ἀναδρία ἔχουν καί συμφέρον. Κατακρίνω ἐπίσης καί τοὺς ἱστορικούς, οἱ ὅποιοι ναί μέν λέγουν τήν ἀλήθειαν, ἀλλά δέν τήν λέγουν σ' ὅλην τῆς τήν ἑκτασι π.χ. ὁ Β. Κυριακίδης στήν ἐργασίαν του «Ἑλλάς-ἐπιτομος ἱστορία» (τόμος Α' σελ. 156) γράφει: «τὴν ἐξουσίαν εἶχε κατὰ κύριο λόγο ὁ Ἱππίας, πού κυβερνοῦσε μέ πραότητα καί σύνεση. Ἀλλὰ τό 514 π.Χ., δύο εὐγενεῖς νέοι ὁ Ἀρμόδιος καί ὁ Ἀριστογείτονας γιά καθαρά προσωπικούς λόγους φόνευσαν τόν Ἱππαρχο. Ὁ Ἱππίας ὕστερα ἀπὸ τὴν δολοφονία τοῦ ἀδελφοῦ του ἔγινε σκληρός καί καχύποπτος». Περί ποίων εὐγενῶν νέων ἐπρόκειτο τό εἶδαμε, ὅπως εἶδαμε καί τοὺς «καθαρά προσωπικούς

λόγους». Τί σημαίνει «καθαρά προσωπικοί λόγοι». Ντρέπεται ὁ ἱστορικός νά γράψῃ ὅτι ἦταν ὁμοφυλόφιλοι;

Καί γιά νά ὁλοκληρώσω. Δέν μπορῶ νά μή καταγγείλω καί τό γεγονός, ὅτι οἱ δημοκράται ἀποδέχονται τήν δολοφονία, σάν μέσον πολιτικοῦ ἀγῶνος καί τήν τιμούν. "Όταν πρόκειται οἱ δημοκράται νά φονεύσουν τοὺς ἀντιπάλους των, τότε ὁ φόνος ἐγκρίνεται καί ἐπαινεῖται. "Όταν ὅμως οἱ ἀντιδημοκράται σκοτώνουν, τότε οἱ δημοκράται διαμαρτύρονται καί κατηγοροῦν τοὺς ἐχθρούς των ὡς ἐγκληματίας. Δύο μέτρα καί δύο σταθμά. "Όπως τοὺς συμφέρει δηλαδή.

Κατά τήν δημοκρατικήν λοιπόν ἀντίληψιν τά παιδιά διαπαιδαγωγοῦνται στό σχολεῖο μέ τό πνεῦμα, ὅτι χάριν τῆς δημοκρατίας ἐπιτρέπεται ὁ φόνος. Τά σχολικά βιβλία μάλιστα ἐγκωμιάζουν τοὺς δολοφόνους, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται μέ τήν ἐξύμνησι τῶν ὁμοφυλοφίλων ψευδοτυραννοκτόνων, πού ἐδολοφόνησαν ἕναν ἀθῶον Ἑλληνα.

"Όταν ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ἐδολοφονήθη ἀπό τόν Πausanián, ἕναν σωματοφύλακα του, ὄχι θεθαίως διὰ λόγους πολιτικούς οἱ Ἀθηναῖοι πανηγύρισαν, προσέφεραν εὐχαριστηρίους θυσίας, ἀπεφάσισαν νά στεφανώσουν τόν δολοφόνο καί διεσκέδαζαν ἀπό τήν χαράν των. Ὁ σοφός Πλούταρχος («Δημοσθένης» 22) κατακρίνει αὐτὴ τήν πρόστυχο συμπεριφορά μέ τά ἐξῆς λόγια: «Πρὸς γάρ τῳ νεμεσητῳ καὶ ἀγεννές, ζῶντα μέ τιμᾶν καὶ ποιεῖσθαι πολίτης, πεσόντος δέ ὑφ' ἑτέρου μή φέρειν τήν χαράν μετρίως, ἀλλ' ἐπισκιρτᾶν τῳ νεκρῳ, παιωνίζειν, ὥσπερ αὐτοὺς ἀνδραγαθήσαντας». Δηλαδή ἐκτός τοῦ ὅτι αὐτό πού ἔκαναν θά προκαλέσῃ τήν ὀργήν τοῦ Θεοῦ εἶναι καί πολύ μικρόψυχο, ὅσον ἔζη νά τόν τιμούν καί νά τόν ἀνακηρύσσουν δημότην τῆς πόλεως των καί ὅταν ἐδολοφονήθῃ νά μή ἐκδηλώνουν τήν χαρά των μετρίως, ἀλλά νά χοροπηδοῦν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ καί νά τραγουδοῦν παιᾶνας ὡσάν νά εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνδραγαθήσῃ.

Ἐφ' ὅσον ἀκόμη τό ἐπίσημο νεοελληνικό κράτος καί τά πνευματικά ἱδρύματα ἐξακολουθοῦν νά τιμούν τόν Ἀρμόδιο καί τόν Ἀριστογείτονα δικαιούμεθα νά χαρακτηρίσωμεν ἀμορφώτους ὅσους δέν γνωρίζουν τήν ἱστο-

ρικὴν ἀλήθειαν καὶ ἀτίμους ὅσους τὴν γνωρίζουν καὶ τὴν ἀποσιωποῦν. Καὶ ὅσον θά ἐπικρατῇ ἡ γνώμη ἀμορφῶτων ἢ ἀτίμων ἀσφαλῶς θά τιμᾶται ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων.

Νομίζω ὅτι στὸ θέμα τῶν «τυραννοκτόνων» ὑπῆρξα πειστικός. Ἔδειξα μέ στοιχεῖα, ὅτι διεδόθη καὶ ἐπικρατεῖ μία ψευδὴς ἄποψις, ἡ ὁποία δυστυχῶς διδάσκεται στὴν ἐκπαίδευσι. Καὶ νά ἦτο μονάχα αὐτή!

Οἱ δημοκράται ἐπιμένουν νά δημιουργήσουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ Ἀρχαιοελληνικὴ δημοκρατία ἀνεγνωρίζετο καὶ ἐτιμᾶτο ἀπὸ τοὺς Ἀρχαιοέλληνας δημιουργοὺς τοῦ πολιτισμοῦ. Σᾶς ἀπέδειξα πάντοτε μέ στοιχεῖα, τό ἀντίθετο. Ὅτι δηλαδή οἱ Ἀριστοὶ τῶν Ἀρχαιοελλήνων ἦσαν ἀντιδημοκράται καὶ ὅτι ἡ δημοκρατία τοὺς κατεδίωξε μέ παράλογο μῖσος.

Ἐπιθυμῶ νά καταγγείλω τὴν ἀπεγνωσμένη καὶ ἀφορητῶς ἀνιστόρητον προσπάθειαν τῶν δημοκρατῶν νά συνδέσουν τὸν Ἀρχαιοελληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τοὺς δημιουργοὺς του μέ τὴν δημοκρατίαν. Σάν τυπικὸ παράδειγμα φέρω τὸν «ἱστορικὸ» Τάσο Βουρνᾶ. Αὐτὸς ἔγραψε μία εἰσαγωγή στὴν ἐκδοσὶ τοῦ «Ἰέρωνος» τοῦ Ξενοφῶντος («Ἀφοὶ Τολίδη» Ἀθ. 1984) ὅπου ἀναφέρει (σελ. 11):

«Οἱ μαρτυρίες τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ ἐναντίον τῆς τυραννίδας εἶναι τόσες πολλές, ὥστε κατακλύζουν ὁλόκληρο τὸ χῶρο τῆς πνευματικῆς μας κληρονομιάς. Δέν ὑπάρχει μνημεῖο τοῦ λόγου ἢ τῆς τέχνης, τῆς φιλοσοφίας ἢ τῆς πολιτικῆς, πού νά μὴν παίρνει οὐσιαστικά καὶ ἀποφασιστικά τὸ μέρος τοῦ δήμου καὶ νά μὴ καταδικάζει τὴν τυραννίδα. Ποίηση, θέατρο, φιλοσοφία, πεζογραφία, ἱστοριογραφία, ρητορικὴ θεωροῦν ὡς μέγιστο ἀγαθὸ τὴ δημοκρατία, καὶ συμφωνοῦν ὅτι ἡ τυραννίδα εἶναι συμφορὰ καὶ κατὰρα γιὰ τίς πολιτεῖς.

Θά παρατηρήσω τρία πράγματα. Πρῶτον, ὁ Τ. Βουρνᾶς σκοπῶς συγχέει τὴν «Τυραννίδα» γενικῶς, μέ τὴν «τυραννίδα» τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἐσφετερίζοντο διάφο-

ροι δικτάτορες. Διά τήν διάκρισι αὐτή ἔγραψα στή σελ. 15 κ.έ. τοῦ παρόντος βιβλίου.

Δεύτερον, ὅταν ὁ Τ. Βουρνᾶς ἰσχυρίζεται ὅτι δέν ὑπάρχει μνημεῖο τοῦ λόγου ἢ τῆς τέχνης ἢ τῆς φιλοσοφίας πού νά μή ἐπαινῇ τήν δημοκρατία ἢ ὅτι «ποιήσι, θέατρο, φιλοσοφία, πεζογραφία, ιστοριογραφία, ρητορική θεωροῦν ὡς μέγιστο ἀγαθό τήν δημοκρατία» ψεύδεται ἢ ἀγνοεῖ τήν ἀλήθεια. Ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὁ Θεόγνις, ὁ Ἀναξανδρίδης, ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων, ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Πυθαγόρας κ.τ.λ., κ.τ.λ. ΟΛΟΙ αὐτοί καί ὅσοι ἄλλοι ἀνέφερα στά προηγούμενα ἦσαν ἀντιδημοκράται.

Τά στοιχεῖα τά παρέθεσα. Πραγματικῶς εἶμαι περίεργος νά μάθω.εἰδικῶς στό θέμα αὐτό, τί εἶναι ὁ Τ. Βουρνᾶς ψεύτης ἢ ἀμαθής; Ὅσων ἀφορᾷ στόν ἄλλο ἰσχυρισμό του, γιά τήν ὁμόφωνο καταδίκη τῆς τυραννίας, δέν ξέρει ὁ ἄνθρωπος ὅτι ὁ Περίανδρος, ὁ Κλεόβουλος (ἐκ τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν μάλιστα), ὁ ἱστορικός Δοῦρις, κ.τ.λ. ἦσαν τύραννοι; Δέν ξέρει ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἀποκαλεῖ τήν τυραννίαν «*ἰσόθεον*»; («Τρωάδες» 1169) κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Τό ὥραῖο εἶναι ὅτι προκειμένου περί τοῦ Σωκράτους παραδέχεται, ὅτι ἡ θανάτωσίς του ἦτο ἐκδίκησις τῆς δημοκρατίας. Ὁ Σωκράτης ὅμως δέν ἐσκότωσε οὔτε κἂν ἐβλάψε κάποιον δημοκράτη γιά νά τόν ἐκδικηθοῦν. Ἡ δημοκρατία λοιπόν τόν ἐξεδικήθη διά τās ιδέας του.

Καθαρά ὁμολογία δηλαδή. Σέ σκοτῶνω, διότι αἱ ιδέαι σου εἶναι ἀντιδημοκρατικά. Καί γιά νά ἀντιληφθῇτε μέ πόσο δημοκρατικό φανατισμό ἀντιμετωπίζει τό ζήτημα ὁ Τ. Βουρνᾶς, θεωρεῖ τήν θανάτωσι τοῦ Σωκράτους σάν «*ἐκδίκησι τῆς δημοκρατίας λιγάκι θάναυση*»!! Ἐπὶ λέξει γράφει (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 29): «*τήν ἐκδίκηση τῆς λιγάκι θάναυση ὁμολογουμένως ἡ δημοκρατία τήν πῆρε θανάτωνοντας τόν Σωκράτη*»!!! Ἐδῶ θάζω τρία θαυμαστικά, διότι τόσα ἀξίζουν στόν χαρακτηρισμό μιᾶς δικαστικῆς δολοφονίας ὡς πράξεως «*λικάκι θάναυσης*». Σκεφθῇτε τί θά ἔπρεπε νά ἐπάθαινε ὁ Σωκράτης γιά νά θεωρήσῃ ὁ Τ.

Βουρνᾶς τήν θανάτωσι τοῦ φιλοσόφου ἐκδίκησι πολύ θάναυση...

Παρακάτω ὁ Τ. Βουρνᾶς ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ ἐπιφανοῦς Στρατηγοῦ, ἱστορικοῦ φιλοσόφου καί οἰκονομολόγου Ξενοφῶντος. Ἐπειδή, δέν μπορεῖ νά τόν ἀντικρούσῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἰδεολογικῆς πάλης καταφεύγει σέ ὕβρεις. Θέλει νά τόν μειώσῃ. Βουρνᾶς κατὰ Ξενοφῶντος. Τί εἶναι ὁ Ξενοφῶν; ἓνας «καραθανᾶς»! Συγκεκριμένα τόν χαρακτηρίζει ὡς: «λίγο φιλόσοφο καί λίγο *καραθανᾶ*» καί στό ὀπισθόφυλο τοῦ βιβλίου ἀποκαλεῖ τόν διάσημο Ἀρχαιοέλληνα: «μισθοφόρο *καραθανά* τῆς *αρχαιότητος*»!!

Δέν ἀποκλείεται, ὅπως πηγαίνουν τήν παιδεία, νά καθιερώσουν στά σχολικά βιβλία τόν χαρακτηρισμό τοῦ Τ. Βουρνᾶ καί οἱ δάσκαλοι νά λέγουν: «*Σήμερα ἔχουμε τήν «Κύρου Ἀνάβασιν» τοῦ «Καραθανᾶ Ξενοφώντα»...* Εἶναι πράγματι ἀξιοπερίεργος – ὅχι ἀνεξήγητος – ὁ διασυρμός τοῦ Ξενοφῶντος ἀπό ἓναν Νεοέλληνα «ἱστορικό».

Τό στρατιωτικό, φιλοσοφικό καί ἱστορικό ἔργο τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι πασίγνωστον καί τιμᾶται ἀπό τοὺς ἐπιστήμονας ὡς Στρατηγός, ὡς φιλόσοφος κι' ὡς ἱστορικός. Ἀλλά καί ὡς οἰκονομολόγος ὁ «*καραθανᾶς*» διέπρεψε τόσον, ὥστε καί ὁ δύσκολος Μάρξ τόν παραδέχεται, ἀφοῦ «*έδωσε (ο Μαρξ) μεγάλη προσοχή στην ἀνάλυση τῶν οικονομικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ξενοφώντα*» (Δ. Τσιμπουκίδη: «Οἱ κλασσικοὶ τοῦ Μαρξισμοῦ γιὰ τὴν ἀρχαία Ελλάδα», ἐκδ. «Gutenberg» Αθ. 1983, σελ. 24). Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ παραθέτει στό «Κεφάλαιο» ('Ελ. ἐκδ. «Μόρφωση» Ἀθ. 1963, σελ. 383) πολλὰς παραπομπὰς στὸν «*καραθανᾶ*».

Τό παράξενο πάντως εἶναι, πού ἐνῶ ἀπὸ τήν μιὰ μεριά ὁ Τ. Βουρνᾶς ὕβριζει τόν Ξενοφῶντα ὡς «*καραθανᾶ*» ἀπὸ τήν ἄλλη γράφει ὅτι ἔδειξε «*ὄλο τό στρατιωτικό του ταλέντο, ὀδηγώντας χίλιους Ἕλληνες μισθοφόρους, μετὰ τήν ἡττα στά Κούναξα καί τό θάνατο τοῦ Κύρου, σώους ὡς τὰ παράλια τῆς Μαύρης θάλασσας...*» (ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 26). Φυσικά στρατιωτικό ταλέντο καί «*καραθα-*

νάς» δέν συμβιβάζονται. Ἐπίσης, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἄς μάθῃ ὁ Τ. Βουρνᾶς, ὅτι ὁ Ξενοφῶν δέν ὠδήγησε «χιλίους Ἑλληνας μισθοφόρους...» ἀλλά δέκα χιλιάδας.

Τρίτον καί τέλος, δέν ξαφνιάζει ἐμένα τό γεγονός, ὅτι ὁ «ἱστορικός» λησμονεῖ ἢ παραβλέπει τήν συμπεριφορά τῆς δημοκρατίας ἐναντι τῶν Ἀρίστων Ἀρχαιοελλήνων. Δέν τόν συμφέρει νά διηγηθῇ τό πλῆθος τῶν περιπτώσεων τῆς «λιγάκι θάναυσης» συμπεριφορᾶς τῆς δημοκρατίας εἰς βάρος τῶν Ἀρίστων Ἀρχαιοελλήνων, π.χ. Μιλτιάδης, Φειδίας, Θεμιστοκλῆς, κ.τ.λ.

Ὅπως ἐπίτηδες παραλείπει νά γράψῃ γιά τήν δουλεία, τήν ὁποίαν εἶχε θεσμοθετήσῃ ἡ δημοκρατία, τήν στέρῃσι πολιτικῶν δικαιωμάτων στάς γυναῖκας ἀπό τό δημοκρατικό καθεστώς, ἐνῶ στά ὁλοκληρωτικά αἱ γυναῖκες τά διέθεταν καί τόσα ἄλλα πού ἐπιμελῶς ἀποκρύπτει.

Ἔτσι διά τῆς ἀποσιωπήσεως τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας ὁλοκληρώνεται ἡ ἀποπληροφόρησι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τόν ὁποῖον ἀγωνίζονται νά κάνουν νά πιστεύσῃ, ὅτι ἡ δημοκρατία συνδέεται μέ τόν Ἀρχαιοελληνικό πολιτισμό. Ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ Ἀρχαιοελληνική δημοκρατία, σάν πολιτικό σύστημα, ὑπῆρξε ἐχθρός τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ καί τῶν ἐκπροσώπων του, πού ἦσαν οἱ ΑΡΙΣΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.

Ἐγώ τουλάχιστον ὑπολογίζω ὥς πιά σπουδαῖο, ἀπ' ὅσα ἔγραψε ὅτι τό δημοκρατικό καθεστώς τῆς Ἀθήνας ἐστάθῃ ἀνίκανο, ἄν καί διέθετε ὅλα τά πολεμικά καί οἰκονομικά μέσα, νά νικήσῃ τά ἀρίστοκρατικά πολιτεύματα τῆς Σπάρτης καί τῆς Μακεδονίας. Οἱ δημοκράται δολοφόνοι τῶν Ἀρίστων Ἑλλήνων ἀπεδείχθησαν ἀνάξιοι νά σώσουν δύο φορές τήν Ἀθήνα ἀπό τήν ὑποταγή. **Ἡ δημοκρατία δέν διέσωσε τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἀθήνας**, παρά τάς μεγαλοσχήμους καυχησιολογίας τῶν δημοκρατικῶν πολιτικῶν, ὅτι τάχα ὁ λαός θά ὑπεράσπιζε τά «δικαιώματά» του, ὅτι τάχα ὁ λαός θά ἐξησφάλιζε τήν «ἐλευθερίαν» του κ.τ.λ. (ἀερολογίαί πού ἀκούονται καί σήμερον).

Λόγια καί μόνον λόγια. Στην ιστορική πραγματικότητα είδαμε, ὅτι ἡ δημοκρατική Ἀθήνα ὑπεδουλώθη ἀπό τήν Ἀριστοκρατική Σπάρτη καί Μακεδονίαν. Ὁ Γάλλος Ἑλληνιστής καθηγητής εἰδικός γιά τήν πολιτική τῆς Ἀρχαίας Ἀθήνας Παῦλος Κλωσέ («*La politique étrangère d' Athènes*») ἀναφέρει ὅτι στά 404 π.Χ. ἡ Ἀθήνα ἐπλήγη ἀπό μία φρικτήν καταστροφήν (*âffreux désastre*) καί ὑπεχρεώθη νά ὑποταγῇ στήν ἡγεμονία τῆς Λακεδαιμόνος, στά 338 ὑπέστη μία βαρεῖα ἡττα (*lourde défaite*) πού τήν παρέδωσε στό ἔλεος τῶν νικητῶν...

Αὕτη ἀληθῶς ὑπῆρξε ἡ δημοκρατία. Δυνατή στόν διωγμό τῶν Ἀρίστων καί ἀδύνατος στήν ὑπεράσπισι τῆς χώρας. Τό βεβαιώνουν τῶ ἴδια τά γεγονότα, πού καμμιά προπαγάνδα δέν μπορεῖ νά τά ἀλλάξῃ. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ἡ προπαγάνδα κατώρθωσε νά πείσῃ πολύ κόσμον νά θεωρῇ ἄξιον θαυμασμοῦ ἐκεῖνο, πού εἶναι ἄξιον ἐμπυτισμοῦ.

Ὡς Ἑλλήν, ὡς ἐπιστήμων καί ὡς πολιτικός ἔπρεπε νά κάνω τό καθήκον μου καί νά δείξω τήν ἀλήθεια. Τό ἔπραξα. Σέ ἄλλους πλέον ἐναπόκειται ἐάν θά συνεχίσουν νά εἶναι θύματα τῆς δημοκρατικῆς προπαγάνδας καί τῆς πλύσεως ἐγκεφάλου, τήν ὁποίαν ἐπὶ μακρόν καί μέ ὅλα τά μέσα τοὺς ἔκαναν ἢ ἐάν θά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τά δεσμά τῆς πνευματικῆς δουλείας, μέ τά ὁποία ἐντέχνως οἱ ἰδιοτελεῖς τοὺς ἔχουν περισφίγξει.

Ἐν τέλει σαρκάζω κατὰ τῶν συγχρόνων πολιτικῶν, ἀπό τοῦ τελευταίου κομματικοῦ παράγοντος μέχρι τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, διότι στοὺς λόγους των ξελαρυγγίζονται ὑπέρ τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς δημοκρατίας. Κατανοῶ ὅτι ὅλοι αὐτοί πού προβάλλονται καί καλοπληρώνονται ἀπό τό δημοκρατικό σύστημα θέλουν νά τό ἐπαινοῦν. Ἔτσι τοὺς συμφέρει. Δέν ἔχω καμμιά ἀντίρρηση. Ἀλλά σαρκάζω ἐπειδὴ ψεύδονται, ὅταν συνδέουν τήν Ἀρχαιοελληνική δημοκρατία μέ τόν Ἀρχαῖον Ἑλληνικόν Πολιτισμόν.

Ἀποτελεῖ ἱστορική διαπίστωση ὅτι ἡ Ἀρχαιοελληνι-

κή δημοκρατία κατεδίωξε τās προσωπικότητας καί ἔβλαψε τās χώρας ὅπου ἐφηρμόσθη καί ἰδιαιτέρως τήν Ἀθήνα, τήν ὁποίαν ὠδήγησε σ' ἐξευτελιστική ὑποδουλώσι. Ἐγλύτωσε μάλιστα τήν ἐξαφάνισί της καί σάν πόλεως ἀκόμη, διότι οἱ Σπαρτιᾶται (Λύσανδρος) καί οἱ Μακεδόνες (Ἀλέξανδρος) Ἀριστοκράται τήν ἐλυπήθησαν.

Στοιχειώδης γνῶσις καί στριχειώδης ἀξιοπρέπεια ὑποχρεώνει ὅλους νά παραδεχθοῦν ἐκεῖνο πού γράφει ὁ Ἀμερικανός συγγραφεύς Ουῖλ Ντυράν στήν «Παγκόσμιον Ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ» (Ἑλλ. ἔκδ. «Συρόπουλοι» Ἀθ. 1969, τόμος Β, σελ. 570) ὅτι «οἱ φιλόσοφοι τῶν δημοκρατικῶν Ἀθηνῶν εἶχαν καταγγεῖλει τήν δημοκρατίαν ὡς ἐνθρόνισιν τῆς ἀμαθείας, τοῦ φθόνου καί τοῦ χάους»...

Εἰλικρινῶς δέν ἔχω διαβάσει ἀκριθέστερον ὄρισμόν τῆς δημοκρατίας ἀπό αὐτόν πού ἔδωσαν οἱ φιλόσοφοι καί μάλιστα οἱ φιλόσοφοι τῶν δημοκρατικῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι ἐξ ἰδίας πείρας ἐγνώριζαν καλῶς τί σημαίνει δημοκρατία. Ἐκεῖνοι λοιπόν ἀπεφάνθησαν, ὅτι δημοκρατία εἶναι ἡ ἐνθρόνισις τῆς ἀμαθείας, τοῦ φθόνου καί τοῦ χάους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συγγράμματα, αποσπάσματα τῶν ὁποίων
ἀναφέρονται στό παρόν βιβλίον

ΑΙΛΙΑΝΟΣ	«Ποικίλη ἱστορία»
ΑΙΣΧΙΝΗΣ	«Κατά Τιμάρχου»
ΑΛΚΑΙΟΣ	«Ἕ Ἀπαντα»
ΑΝΑΚΡΕΩΝ	«Ἕ Ἀπαντα»
ΑΝΔΟΚΙΔΗΣ	«Περί τῆς ἑαυτοῦ καθόδου»
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ	«Ἡθικά Εὐδήμεια»
	«Πολιτικά»
	«Ἀθηναίων Πολιτεία»
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ	«Ἰππῆς»
	«Ὀρνιθες»
ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ Κ.	«Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας»
ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ	«Κατά Δημοσθένους»
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ Δ.	«Μέγα Λεξικόν Ἑλληνικῆς Γλώσσης»
ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΑΕΡΤΙΟΣ	«Βίοι Φιλοσόφων»
ΔΙΩΝ	«Περί Βασιλείας»
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ	«Ἡλῖος»
	«Παγκόσμιος Σοθιετική»
	«Ἐλευθερουδάκη»
	«Πυρσός»
	«Πάπυρος-Λαρούς»

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ	«Καθαρμοί» «Περί φύσεως»
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ	«Ίκέτιδες» «Ἑκάθη» «Τρωάδες» «Φοίνισσαι» «Φαέθων»
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΗΡΟΔΟΤΟΣ	«Ἀποσπάσματα» «Ἱστορία»
ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ	«Εἰδύλλια» «Ἱστορία»
ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ	«Περί Ἀντιδόσεως» «Πρός Δημόνικον» «Πρός Νικοκλέα» «Πρός Ἰάσονος παῖσιν» «Πρός Ἀρχίδαμον» «Πρός Φίλιππον»
ΚΙΚΕΡΩΝ ΚΟΡΔΑΤΟΣ Γ.	«De Legibus» «Ἱστορία Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας»
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Β.	«Ἑλλάς-ἐπιτομος ἱστορία»
ΛΑΜΨΑ Γ.	«Λεξικόν Ἀρχαίου Κόσμου»
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΡΥΤΖ. ΜΠΟΟΥΡΑ Σ.	«Ἀποσπάσματα» «Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἱστορικοί» «Ἡ Ἑλληνική ἐμπειρία»
ΝΙΤΣΕ Φ. ΝΤΥΡΑΝ Ο.	«Ἡ γένεσις τῆς τραγωδίας» «Παγκόσμιος ἱστορία πολιτισμοῦ»
ΞΕΝΟΦΩΝ	«Ἀθηναίων Πολιτεία» «Ἀπομνημονεύματα» «Ἑλληνικά» «Λακεδαιμονίων Πολιτεία»

ΟΜΗΡΟΣ	«Ίλιάς»
ΠΑΡΙΟΝ ΜΑΡΜΑΡΟΝ	
ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ	«Ἀττικά»
ΠΙΝΔΑΡΟΣ	«Ἀρκεσιλάῳ Κυρηναίῳ» «Ἰέρωνι Συρακοσίῳ»
ΠΛΑΤΩΝ	«Νόμοι» «Μενέξενος» «Πολιτεία» «Πρωταγόρας» «Φαῖδρος» «Ἀλκιβιάδης» «Θεαίτητος» «Ἀπολογία Σωκράτους» «Λάχης»
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ	«Φωκίων» «Βίοι δέκα ρητόρων» «Ἀριστείδης» «Περικλῆς» «Θεμιστοκλῆς» «Κίμων» «Λύσανδρος» «Ἀλκιβιάδης» «Μάρκελλος»
ΠΟΛΥΒΙΟΣ	«Βοιωτικά» «Ἱστορία»
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ	«Μέγας Λόγος» «Περὶ Θεῶν»
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	«Χρυσᾷ Ἐπῇ»
ΡΑΣΣΕΛ ΜΠ.	«Οἱ προσωκρατικοί»
ΣΑΠΦΩ	«ᾠδὴ Ἀπαντα»
ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ	«Ἐπιγράμματα»
ΣΟΥΙΔΑ	«Λεξικόν»
ΣΟΦΟΚΛΗΣ	«Ἀντιγόνη»

ΣΤΟΒΑΙΟΣ
ΣΤΣΙΠΑΝΩΦ Ι.

« Ἀνθολόγιον»
«Σύντομη Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας»

ΤΣΙΜΠΟΥΚΙΔΗΣ Δ

«Οἱ κλασσικοὶ τοῦ Μαρξισμού γιὰ
τὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα»

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος Πλεύρης ἔχει πτυχίον Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καί Νομικῆς. Διετέλεσε καθηγητής ψυχολογικοῦ πολέμου καί πολιτικῆς κοινωνιολογίας εἰς τὰς Σχολάς Ἀξιωματικῶν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί τῆς Σχολῆς Γενικῆς Μορφώσεως Ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὅπου ἐδίδασκε ἀπό ἰδικά του βιβλία. Εἶναι ἐπίτιμος καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου ΥΑΓ τοῦ Μεξικοῦ. Τώρα δικηγорεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Πρῶτος αὐτός ἐκυκλοφόρησε μίαν σειράν βιβλίων πού ἀποτελοῦν τήν βάση τῆς κοσμοθεωρητικῆς ἀναλύσεως τῆς ἰδεολογίας τοῦ ἐθνικισμοῦ. Τά σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Ἀντιδημοκράτης» (1965) «Μετακομμουνισμός» (1967) «Πολιτική προπαγάνδα» (1968) «Κοσμοθεωρία τοῦ Ἐθνικισμοῦ» (1969) «Ἕλληνες φιλόσοφοι» (1970) «Ὄνομαστικόν Λεξικόν Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης» (1972) «Ἰωάννης Μεταξᾶς» (1973) «Περί τῆς φύσεως καί τῆς ἱστορίας τοῦ σκακιοῦ» (1978) «Ἡ γεωπολιτική θέσις τῆς Μακεδονίας ἀπό Ἑλληνικῆς σκοπιᾶς» (1980) «Παράγοντες πολιτικῶν συγκρούσεων» (1980) «Τό Ἑλληνικόν ἀλφάβητον» (1981). «Κριτική Ἰδεῶν» (1981) «Οἱ Ἕλληνες» (1983) «Ποία γλῶσσα καί γιατί» (1984) «Κοινωνιολογία» (1986). Ἀρκετά ἀπό τά ἀνωτέρω βιβλία ἐπραγματοποίησαν πολλές ἐκδόσεις, καθώς καί ἐκδόσεις εἰς τήν Ἀραβικήν, Ἀγγλικήν καί Ἰταλικήν γλῶσσαν. Ἐπίσης ἔγραψε μονογραφίας, ὅπως «Ὁ Μύθος» (1968) «Ἑλληνική ὑπόθεσις» (1971) κ.ἄ. Τέλος ἔχει κάνει εἰς ξένα ἰδρύματα ἐπιστημονικάς ἀνακοινώσεις, πού ἀναφέρονται εἰς τήν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα π.χ. «Οἱ πεσσοί τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι τό σημερινό σκάκι» (εἰς F.I.D.E.) «Φιλοσοφία καί κοινωνιολογία», Ἀρχαία Ἑλλάς καί δημοκρατία» «Αἱ ἠθικαί δυνάμεις πού ἐνέπνευσαν τόν Ἀρχαιοελληνικό πολιτισμόν» (Πανεπιστήμιον Γκουανταλαχάρα) κ.ἄ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΙΣ:
Βιβλιοπωλείον «ΝΕΑ ΘΕΣΙΣ»
Ίπποκράτους 69α - 106 80 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ.: 3634 932, Fax: 3617592

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΠΛΕΥΡΗΣ

Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: θάνατος. ΞΕΝΟΦΩΝ: έξορία. ΦΩ-
ΚΙΩΝ: θάνατος. ΑΛΚΑΙΟΣ: έξορία. ΑΝΤΙΦΩΝ: θάνα-
τος. ΣΑΠΦΩ: έξορία. ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝ: καταδίκη σέ θά-
νατο. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ: έξορία. ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ: θάνα-
τος. ΘΕΟΓΝΙΣ: έξορία. ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: θάνατος. ΚΙ-
ΜΩΝ: έξορία. ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ: θάνατος στη φυλακή. Η-
ΡΟΔΟΤΟΣ: έξορία. ΑΝΑΞΑΝΔΡΙΔΗΣ: θάνατος. Ε-
ΜΠΕΔΟΚΛΗΣ: έξορία. ΘΟΥΚΙΔΙΔΗΣ: έξορία-δολο-
φονία. ΦΕΙΔΙΑΣ: θάνατος στη φυλακή. ΘΕΟΠΟ-
ΜΠΟΣ: έξορία. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ: έξορία-αὐτοκτονία.
ΑΙΣΧΙΝΗΣ: έξορία. ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ: φυλακή-αὐτοκτο-
νία. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: αὐτοεξορία. ΗΓΗΜΩΝ: θάνατος.
ΠΛΑΤΩΝ: αὐτοεξορία. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΦΑΛΗΡΕΥΣ:
καταδίκη σέ θάνατο. ΑΝΔΟΚΙΔΗΣ: έξορία. ΜΕΝΕΔΗ-
ΜΟΣ: έξορία-αὐτοκτονία. ΔΗΜΟΧΑΡΗΣ: έξορία. ΦΙ-
ΛΟΛΑΟΣ: αὐτοεξορία. ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ: έξορία. ΠΡΩΤΑ-
ΓΟΡΑΣ: θάνατος ἐνῶ ἐδραπέτευε. ΑΙΣΧΥΛΟΣ: αὐτοεξο-
ρία. ΦΡΥΝΙΧΟΣ: θάνατος. ΘΕΟΔΩΡΟΣ: έξορία. ΘΕΟ-
ΦΡΑΣΤΟΣ: αὐτοεξορία. ΙΠΠΑΡΧΟΣ: θάνατος. ΔΗ-
ΜΟΚΙΔΗΣ: έξορία. ΚΡΙΤΙΑΣ: θάνατος. ΣΤΙΑΠΩΝ:
έξορία. ΔΙΩΝ: έξορία. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ: καθαίρεσις.

ΝΕΑ
ΘΕΣΙΣ

έκδοτικός οίκος-βιβλιοπωλείον

Ίπποκράτους 65, 106.80 Ἀθήναι

τηλέφωνον: 36.34.932

τηλεομοιότυπον: 36.17.592

ISBN: 960-7076-16-8